

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

VALLØ STIFT

1888 - 1938

1738 - 14. Maj - 1938

VALLØ STIFT

PAPIR FRA DE FORENEDE PAPIRFABRIKKER
★
CLICHÉER OG TRYK UDFØRT I
EGMONT H. PETERSENS KGL. HOF-BOGTRYKKERI
★
TRYKT I 1000 EKSEMPLARER

Printed in Denmark

Hendes Majestæt

Dronning Alexandrine

Vallø Stifts Protektrice

allerunderdanigst tilegnet

*Hendes Majestæt Dronning Alexandrine. — Vallo Stifts Protektrice.
Maleri paa Vallo af Hans Henningsen.*

TH. THAULOW

VALLO STIFT

1888 – 1938

*Udgivet i Anledning af
200 Aarsdagen for Stiftets Oprettelse*

Trykt som Manuskript

KØBENHAVN

MCMXXXVIII

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Forord	7
Indledning	11
Stiftet fra 1888—1938	43
Slottets Brand og Genopførelse	67
Kgl. Resolutioner om Fundatsændringer efter 1888	100
Lidt om Stiftets godgørende Virksomhed og dets Godser ...	103
Protektricer efter 1738; Kuratorer, Dekanesser, Stiftsdamer og indskrevne Frøkener efter 1888	117
Stiftets Embedsmænd efter 1738	157
Navneregister til Teksten	180

FORORD

PAA Opfordring af Vallø Stift skrev Landsarkivar Gustav Wad i 1888 sit „Mindeskrift i Anledning af Halvandethundredaarsdagen for Oprettelsen af *Det adelige Stift Vallø*“ — trykt som Manuskript og tilegnet Hendes Majestæt Dronning Louise.

I Aar fylder Stiftet 200 Aar, og dets Kurator har derfor overdraget mig at udarbejde dets Jubilæumsskrift som en Fortsættelse af Arkivar Wads Mindeskrift, altsaa blot omhandlende de sidste 50 Aar fra 1888 til 1938.

For Oversigtens Skyld har jeg dog ment det paa sin Plads i Indledningen at optrække Hovedlinierne for Stiftets Virksomhed gennem det forrige Aarhundrede. Tillige har jeg forsøgt at supplere Arkivar Wads Bog paa enkelte Punkter og specielt at give en Fremstilling af de store Landboreformers Betydning for Stiftet og Lensgrev Joachim Godske Moltkes grundlæggende Virksomhed i Aarene paa begge Sider af Aarhundredskiftet 1800.

Stoffet er hovedsagelig draget frem i Valløs Arkiver i København og paa Vallø samt i Rigsarkivet. Om Slottets Brand og Genopførelse har jeg dog søgt Oplysninger i Politirapporten fra Køge Politimester i 1893 og i Datidens Aviser samt i trykte Afhandlinger, for Genopførelsens Vedkommende særlig af Arkitekt Søren Lemche i Ugeskriftet „Arkitekten“ 1903—04 og i „Aarbog for Historisk Samfund for Præstø Amt“ 1916. Desuden har baade Overlæge, Dr. med. Forchhammer, der er den unge Læge, som omtales i Teksten om Branden, og Arkitekt Lemche givet mig Oplysninger, som jeg takker dem meget for, ligesaa ogsaa Familien Rode, som elskværdigt har stillet Stiftslæge L. F. Rodes Optegnelser til min Raadighed.

Nærmere Oplysninger om Valløs ældre Historie kan foruden i Arkivar Wads Bog og i Arkitekt Lemches ovennævnte Afhandlinger bl. a. ogsaa søges i F. R. Friis: „Bidrag til dansk Kunsthistorie“, Fr. Weilbach: „Arkitekten Lauritz Thura“, A. Petersen: „Vallø og Omegn“ og Chr. Axel Jensen i „Danske Herregaarde ved 1920“.

Billederne fra Branden og Genopførelsen er stillet til min Raadighed af Arkitekt Lemche og Arkitekt, Professor Holms Datter, Frk. A. M. Holm. Ogsaa herfor bringer jeg min hjertelige Tak. De fleste af de nyeste Billeder fra Vallø og dets Gaarde m. m. er taget af Fotograf A. Brandt, København.

København, i Februar 1938.

Th. Thaulow.

STIFTETS HISTORIE

INDLEDNING

PAA Dronning Sophie Magdalenes 37 Aars Fødselsdag den 28. November 1737 stadfæstede Kong Christian VI Fundatsen for „Det adelige Stift Vallø“, suppleret med et Tillæg af 13. Maj 1738, og den 14. Maj sidstnævnte Aar fandt den højtidelige Indvielse Sted i Kongeparrets og Hoffets Nærverelse.

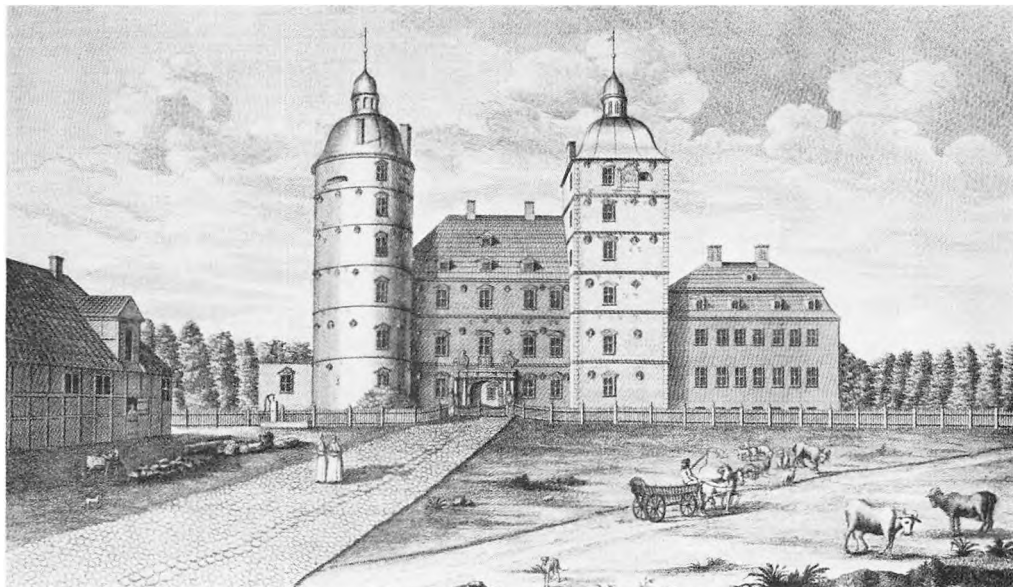
Der er saaledes i Aar gaaet to Sekler, siden Dronning Sophie Magdalene førte sit smukke Projekt ud i Livet. Hundreder af danske Adelsdøtre har i disse mange Aar kunnet leve en betrygget Tilværelse under Stiftelsens Forsorg, og mange Tusinder af andre Mennesker har takket være dens hjælpende Haand kunnet holde sig de allertrangeste Kaar fra Livet.

Hyppigt opholdt Dronningen og Christian VI sig nogle Dage paa Vallø. Som bekendt var det ogsaa her, at hun som Enkedronning under et Besøg i Sommeren 1766 sammen med sin Sønnesøn, Christian VII, fik denne — saa kort efter Tronbestigelsen — til at afskedige den erfarne Statsmand, Overhofmarskal, Grev A. G. Moltke.

Som de andre, tidligere oprettede, adelige Stiftelser (Vemmetofte, Støvringgaard, Roskilde o. s. v.) er ogsaa Vallø et Barn af den pietistiske Periode, men samtidig i sit første Ceremoniel og første Indretning i høj Grad præget af Christian VI's og hans Dronnings Aandsindstilling og i det hele taget af denne Rokokoens fornemme og formfuldendte Tid. Det har dog aldrig selv kaldt sig Kloster, saaledes som de andre Stiftelser er i Følge deres Fundatser. Det var oprettet som et Stift, bestemt til i forholdsvis Beskedenhed at yde Damer af fyrstelig og adelig Stand — for de sidstes Vedkommende navnlig dem, som havde gjort eller som gjorde Tjeneste ved Hofferne — et Tilflugtssted, hvor de i Stilhed kunde „tjene Gud og finde Forsørgelse“. Stiftets Valgsprog: *candet et accendit*

(den (Fromheden) lyser og antænder) giver maaske ved sine Forbogstaver et Slags galant Akrostikon for Christian VI's fromme Søster, Prinsesse Charlotte Amalies Navne. Saadant fandt man jo paa i 1700-Tallets Tid. Men det er sikkert navnlig ment som et symbolsk Udtryk for Dronning Sophie Magdalenes Tanke om at gøre Vallø til Bosted for kristeligt Liv og Virke til Gavn og Lykke ogsaa videre om.

Under Protektion af Dronningen var Abbedissen Stiftets faktiske Overhoved indtil sidst i Aarhundredet. I hendes Navn blev Administrationen ledet, Stiftsdamerne udnævnt og Embederne besat. Hun førte et lille Hof med Hofmester, Sekretær (Stiftsskriveren) og Hofdame. I Anledning af Ekstraskatten 1762 indsendte Stiftet en Protest til Rentekammeret mod Stiftsdamernes Skatteansættelser. Den hjalp kun til, at de et Par Aar efter fritoges for Rangskat, men det fremgaar af Protesten, at ingen af Damerne ejede videre Formue. Paa den anden Side giver deres opførte Antal af Tjenestefolk dog Indtryk af den Stilfuldhed, hvorunder Livet formede sig paa Slottet. Abbedissen, Prinsesse Louise af Slesvig-Holsten-Glyksborg, havde en Hofdame, to Jomfruer, en gift Kammerlakaj, en Husholderske, en Jomfru til Hofdamen, to Tjenere og fire Piger. Paa Slottet boede endvidere Dekanessen, Geheimeraadinde von Schmettau og Datter med to Jomfruer og to Piger, Hofstiftsdame, Frk. Kayn (50 Aar) og hendes Søster med tre Jomfruer og en Pige, Stiftsfrøken Trolle (51 Aar) med en Jomfru og to Piger, Stiftsdame, Frk. Holstein, med to Jomfruer og to Piger, Stiftsdame, Komtesse Haxthausen (34 Aar) med to Jomfruer og to Piger, Stiftsdame, Frk. Krag (62 Aar) med en Jomfru og to Piger, Stiftsdame, Komtesse von der Lippe (36 Aar) med en Jomfru og en Pige, Stiftsdame, Frk. Bielke (28 Aar) med en Jomfru og to Piger. Af disse havde Frøkerne Trolle og Holstein boet paa Vallø siden Indvielsen 1738 og de to følgende siden 1739. Ude i Stiftsgaden boede Abbedissens Hofmester, Oberst Bielke, Frue og Datter med to Jomfruer, tre Piger, en Tjener og en Kusk, Abbedissens Kusk, Forrider og Biløber, Stiftspræstens med tre Piger og en Amme, Stiftsdamernes Kusk, Forrider og Biløber, en gift Portner (tillige Kusk), Stiftsskriverens med en Jomfru og en Pige, Kantoren, en Bagerenke med Datter, en Bagersvend, to Tømmersvende, en

Vallø Slot før 1747. — Efter Danske Vitruvius.

Kaminfejer, en Vægter, Staldfolk m. fl. Ialt talte Stiftsmenigheden nævnte Aar 95 Personer og det hele Stift med alle Godser 2369 Mennesker.

Fundatsen af 1737 fastsatte nok, at Frøkenerne blot skulde være fyldt 15—16 Aar ved Optagelsen, men det var sikkert kun ved Stiftets Oprettelse, at man optog et Par saa unge Damer. Den almindelige Alder, i hvilken der senere hen opnaaedes Bolig paa Slottet, var 20—30 Aar. Tilgangen i Perioden 1747—1800 var gennemsnitlig kun en om Aaret. Indskrivningspengene — 2000 Rdl. — var jo en betydelig Sum i Datiden, Stiftsdamernes „Indklædning“ ret kostbar, og Betingelsen for at kunne indskrives — at man havde 16 adelige Ahner — udelukkede de nyere Adelslægter. De fleste var naturligvis Døtre af Mænd i den danske Konges Tjeneste, om ikke altid danske af Fødsel, og kun enkelte var rene Udlændinge, men alle tilhørte de indflydelsesrige Kredse. Nogle boede paa Slottet hele Livet, i mange Tilfælde vel kun en Del af Aaret, men adskillige forlod det for stedse efter kortere eller længere Tids Forløb. Af 29 virkelige og paa Slottet boende Stiftsdamer (Hofstiftsdamerne ikke medregnet) i Aarene 1738—1800 blev de 9 gift, og andre gik over i Stillinger ved Hofferne. Den senere Statsminister, Geheimeraad, Grev

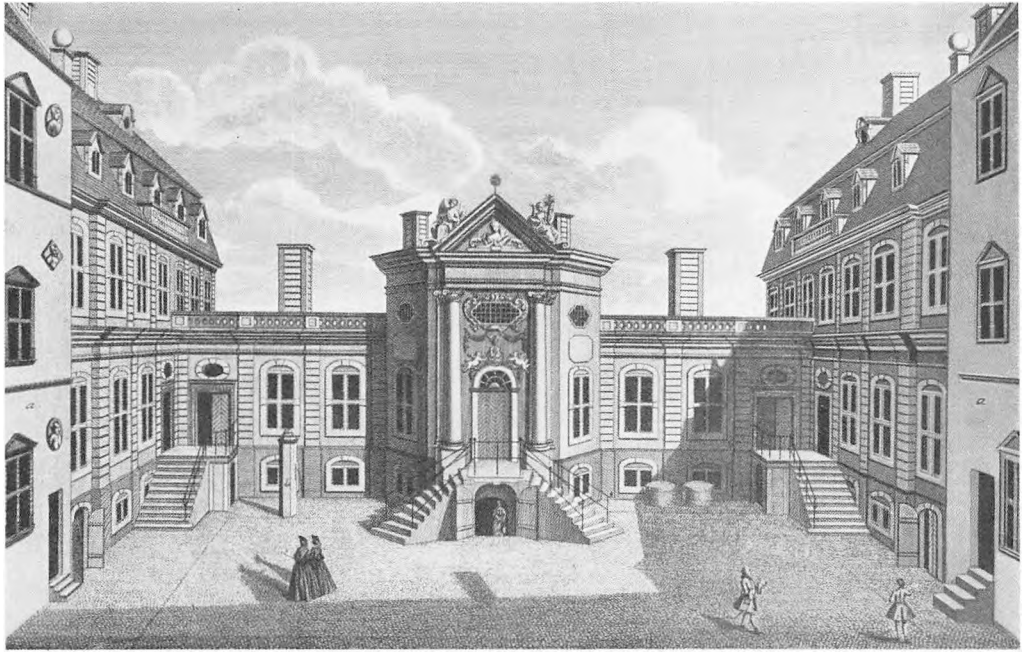
Christian Ditlev Reventlow skrev omkring 1770, at Vallø var som et Frøbed, af hvis Plantebestand der gjordes Udvalg til at besætte de kvindelige Ærespladser ved Hove.

Under Dronning Caroline Mathildes (og Struenses) begyndende Strid (se Wads Mindeskrift) med Valløs stolte Abbedisse, Prinsesse Louise Sophie Frederikke af Glyksborg, saarede førstnævnte Prinsessen ved i Maj 1771 at beslutte, at ingen Damer for Fremtiden maatte indskrives uden Protektricens Godkendelse. Vel fratraadte den unge, ulykkelige Dronning, som bekendt, kort efter Protektoratet, men hendes Afløser, den myndige Enkedronning Juliane Marie, opretholdt Resolutionen og udnævnte suverænt Dekanesser og virkelige Stiftsdamer, enkelte som Komtesse C. M. Wedell, Frk. C. S. F. von der Lieth og Komtesse D. Raben ved at tillade dem udenom Indskrivningen at „indkøbe“ sig Pladser for 3000 Rdl. til Stiftskassen foruden de sædvanlige Indskrivningspenge. Den ene Hofstiftsdame eller Stiftsdame efter den anden blev helt eller midlertidigt fritaget for at bo paa Slottet, med faa Undtagelser dog mod den fastsatte Afkortning i Hævingen. I Februar 1777 skrev A. P. Bernstorff, at Vallø var ved at blive et Øde. Her boede paa det Tidspunkt foruden Abbedissen med Hofdame kun to Frøkener Bielke (43 og 40 Aar gamle), Komtesse von der Lippe (51 Aar), Baronesse Holsten (26 Aar) og A. P. Bernstorffs Svigerinde, den litterære og belæste Komtesse Catharina (Kätchen) Stolberg (26 Aar).

Indenfor denne lille Kreds førtes en rolig og bekymringsfri Tilværelse i de herlige Omgivelser og under Stiftets Omsorg.

Kort efter at Frederik V'tes Datter, Prinsesse Sophie Magdalene, af politiske Grunde var blevet gift med den senere Kong Gustav III i Sverige, skrev hun i Marts 1767 vemodigt til sin tidligere Hofmesterinde, Frk. Sophie Elisabeth Trolle: De ved, at Vallø altid har været mig imod, fordi De saa ofte talte om at ville tage Ophold der — nu tænker jeg anderledes. Jeg vilde ønske, jeg var der og kunde bo der hele mit Liv med Dem.

Stiftsfrøken Sophie von Beulwitz, der i 1774 blev gift med Grev Christian Ditlev Reventlow, befandt sig her som i sin egen Familie. I de lange Vinteraftener samledes Damerne skiftevis hos hinanden og læste højt af den ældre og nyere, danske og udenlandske Litteratur.

„Det hvide Stift“ før 1747. — Efter Danske Vitruvius.

Engang senere skrev hun med et romantisk Udtryk, at hun stedse vilde mindes Vallø, som hun engang vilde mindes Jorden. Komtesse Catharina Stolberg var lykkelig, naar hun nu og da mellem sine mange Rejser til Slægtninge og Venner i Ind- og Udland kunde blive nogen Tid paa Vallø. Da hun efter en længere omflakkende Tilværelse og nogen Tids religiøs Splittelse med stærk Dragning til den katolske Kirke atter trængte til Fred, lykkedes det Veninden, ovennævnte Grevinde Sophie Reventlow, i 1803 paany at skaffe hende Bolig paa Slottet, og Kurator indsatte hende „formelig“ til Stiftets Bibliotekar med 300 Rdl. aarlig til Indkøb af Bøger. Denne Gang blev Opholdet lidt mere bestandigt, og flere Aar efter — i 1819 — skrev hun, at Vallø var blevet et ideelt Sted for hende.

Efter de mange Fundatsændringer i Begyndelsen af 1800-Tallet og især Oprettelsen af de ekstraordinære Stiftsdamepladser begyndte Antallet af indskrevne Frøkener at vokse ganske langsomt, særlig efter 1809, og dermed forhøjedes ogsaa Alderen, i hvilken der normalt kunde opnaas Bolig paa Slottet. Endnu i 1822 kunde dog Grev Henrik Adolf

Brockenhuus-Schack til Giesegaard hente sin 20-aarige Brud, Frk. Margrethe von der Maase, paa Vallø. Ved Protektricens Resolutioner i 1802 og 1805 fik de indskrevne Damer Tilladelse til at nyde Hæving, selv om de var under 15 Aar, men uden at avancere til Stiftsdamer. Baronesse Sofie Hedevig Adeler, der i 1813 blev gift med Amtmand, Kammerherre H. Lövenskiold, naaede saaledes i 1808 som 13-aarig op paa fuld Hæving, men blev ikke virkelig Stiftsdame før efter sin Konfirmation to Aar efter.

Skønt Stiftet ved sin Oprettelse var betænkt med gode Indkomster, var dets økonomiske Bæreevne i Begyndelsen ikke stor nok til de Opgaver, der var lagt paa det, tilmed da Dronning Sophie Magdalene ofte skænkede Pladser bort uden Indskrivningspenge. Til Gengæld traadte hun jævnlig hjælpende til med Tilskud under de daarlige Landbrugs-konjunkturer op gennem Christian VI's og Frederik V's Regeringstid.

Bønderne havde det godt og blev hjulpet paa enhver Maade ved Sygdom, Fødsler, Ildebrand, Misvækst, Kvægpest o. s. v. Landgilde og kgl. Skatter indkrævedes med Varsomhed, og for Eks. blev Byg-Landgilden i 1775 afløst med en Pengeafgift, der var langt under den gennemsnitlige Kapitelstakst. I 1760 fik de tilstaaet saa rigelige Brændeudvisninger i Skovene, at de kunde sælge et Læs eller to til Køge og Store Hedinge. Da det viste sig, at denne Ekstraskilling oftest blev benyttet til et Par glade Dage i Byerne, medens „de arme, udtærede Bæster“ maatte staa i Gaderne og vente, til Sviren var overstaaet, mente Stiftet det fornuftigst at afkøbe dem dette Overskuds-Brænde. Paa denne Maade overtog det i Aarene 1787—90 og 1792 ialt 1108¹/₄ Favne for den gængse Pris af 2 Mark eller 2 Mark og 64 Skilling pr. Favn.

Som de fleste Jorde i de Tider var ogsaa Stiftets Bonde- og Hovedgaardsjorde daarligt kultiverede, og med den gamle, usle Trevangsdrift og de primitive, hjemmelavede Markredskaber af Træ formaaede de kun at give en sparsom Høst. Tørvemoserne var fulde af Vand og udnyttedes ikke. De store Skove, der tilsammen spændte over et Areal paa over 4000 Tdr. Land, bestod af spredt staaende Eg og Bøg. Under-skov var der kun lidt af. Det meste henlaa uindhegnet eller mangelfuldt

hegnet med Risgærder, uden Fred og Halvdelen spredt i større eller mindre Lunde eller Vænger tæt op til Gaarde eller Huse, det hele i høj Grad indbydende til Krybskytteri og ulovlig Skovhugst. De var bortforpagtet til Hovedgaardene eller tillagt Bøndergaardene til Høslet eller Græsning for Heste, Køer og Svin, som imidlertid sjældent lod sig nøje med det fattige Græs, men ogsaa tog for sig af de unge Trætoppe, Knopper og Spirer. Derudover gav Skovene hovedsagelig kun Vildt til Slottets Damer samt det fornødne Tømmer, Brændsel og Gjærdsel til Stiftets og Godsernes eget Forbrug, hvad i 1792 androg omtrent 3000 Bondelæs Brænde, 400 Bondelæs Gavntømmer, 6000 Alen savskaaret Tømmer og 7000 Bondelæs Gjærdsel, hvoraf Trediedelen eller ca. 2000 Favne var til Udlevering efter Skovrullen. I 1754 fik Abbedissen, Dekanessen og Embedsmændene hver Lov til at lade to (førstnævnte senere indtil seks) Køer og Stiftsdamerne hver en Ko græsse i Dyrehaven, indtil Puurlunden ved Forpagtningsskifte kunde stilles til Raadighed. To Aar efter fik Damerne en Stald til Køerne, men i 1764 blev dog Forpagteren tilpligtet at tage sig af dem. De opstaldedes senere i en særlig Stald paa Avlsgaarden og blev passet af Forpagterens Folk, men Damerne maatte selv lade dem malke ved deres Piger lige til 1867, da Forpagter Boserup foreslog den nuværende Ordning indført. I 1760 fik Stiftets Damer ogsaa overladt Fiskeriet (Aalegaardsretten) i Stranden, naar Bortforpagtningen til Musikant Krebs i Køge ophørte. I 1772 nedsattes en Kommission til Undersøgelse af Stiftets økonomiske Forhold. Da det viste sig, at disse ikke var tilfredsstillende, besluttede Kongen, at Regnskaberne fremtidig skulde revideres af en kgl. Renteskriver, og at Abbedissestillingen af Sparsommelighedshensyn skulde nedlægges ved indtrædende Vakance. Dette skete imidlertid ikke. Da Abbedissen, Prinsesse Louise Sophie Frederikke, døde i 1782, blev hendes Broderdatter, Prinsesse Sophia Magdalena, Datter af den afdøde Hertug Frederik af Glyksborg, udnævnt til hendes Efterfølger paa Indstilling af Enkedronning Juliane Marie, men som et Undtagelsestilfælde.

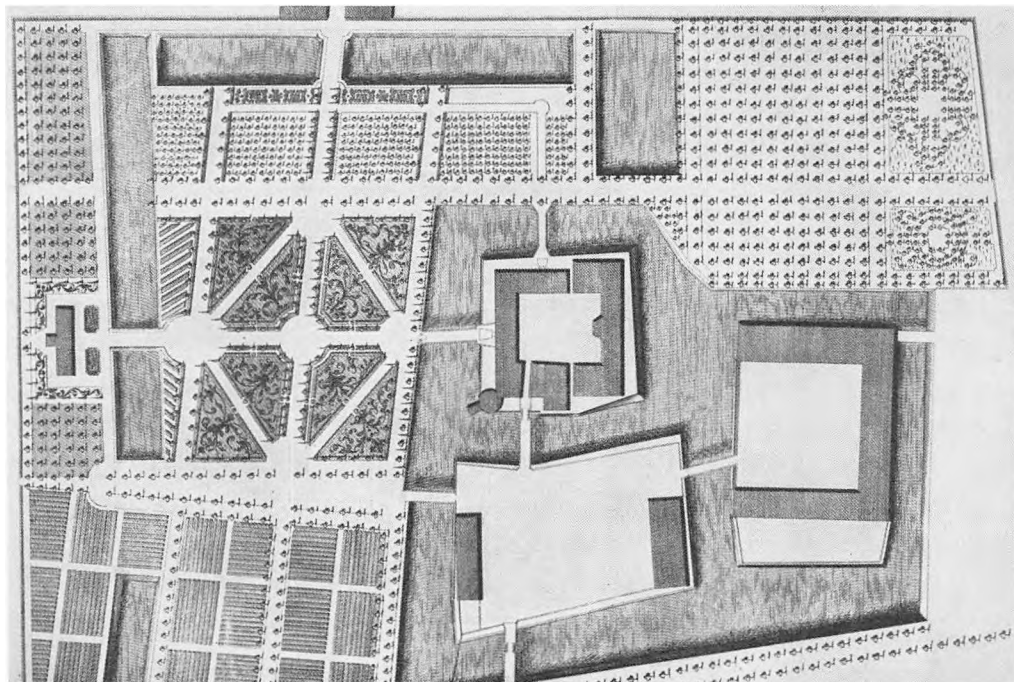
Sidste Trediedel af Aarhundredet — Oplysningstiden kaldet — optoges ganske af de stærke Brydninger paa saa at sige alle Omraader. Efter Pietismens Stivhed og Tvang fulgte en optimistisk Stræben efter

Frigjorthed og Afstandstagen fra alt overleveret. Den nye Kulturbevægelses Ideal var Humanitet, d. v. s. Respekt for ethvert Menneskes Individualitet og fuld Anerkendelse af dets frie Ret til naturlig Udfoldelse af sin Energi og sine Anlæg — til Gavn ogsaa for Staten. Tydeligst kom dette til at præge Landboforholdenes Udvikling. Den første Landbokommission blev nedsat i 1767, og efter Regeringsskiftet i 1784 fulgte ogsaa Kronprins Frederik (Frederik VI) med levende Interesse Bestræbelserne for at skaffe den forkuede Bondestand bedre Kaar.

Med Sejhed bekæmpede Flertallet af Godsejere den nye Jordpolitik, som paa saa mange Maader truede med at gribe ind i deres Ejendomsret — „Colbiørnismen“, som den gamle Statsminister Schack-Rathlou bittert kaldte den. Stavnsbaandets Løsning i 1788 var imidlertid som et sidste afgørende Slag, hvorefter Modstanden ebbede ud. Rundt om paa Godserne gik man i Gang med Udstykning og Udflytning, og snart derpaa fulgte som en uundgaaelig og naturlig Konsekvens af alle Spørgsmaalene Hoveriets Afløsning.

Det var netop en af de Følger af Stavnsbaandets Løsning, som Godsejerne havde været allermest betænkelig ved. Hoveriet var en Fæsteafgift, omsat i Arbejde, udført af Bonden selv eller, hvad der vist nok var det hyppigste, af en af hans Karle. Med den gamle Driftsmaade ansaas Tilvejebringelsen af den fornødne Arbejdskraft paa denne fra Middelalderen indlevede Maade som en absolut Nødvendighed for Gaardenes Rentabilitet. Blev den ophævet — selv mod en ringe Erstatning — og skulde alt Arbejde i Skov og Mark, Lo og Lade foruden Vedligeholdelse af Veje og Grøfter, Kørsler med Tømmer, Brænde, Bygningsmaterialer, Grus, Sten m. m. pludselig udføres med lejede Folk, frygtede de økonomisk Ruin eller i al Fald økonomiske Vanskeligheder af uoverskuelig Rækkevidde.

De forøgede Indtægter under de gunstige Landbrugskonjunkturer samt Indførelsen af det mere ydende, holstenske Kobbeltbrug (Flermarksdrift med Brak og Kløver) og den stigende Hvededyrkning littede imidlertid ogsaa denne Landboreform Vejen, saaledes at den ikke kom til at foraarsage den Nedgang i Herregaardenes Indtægter, som de havde frygtet. For Bønderne var Hoverifriheden næsten den eneste af alle Reformerne, som i Øjeblikket blev værdsat. Den betød Opfyldelsen af et længe

Vallø Havn før 1747. — Efter Danske Vitruvius.

*De to Bygninger for begge Ender af Ridebanen er til venstre Stiftstalden, til højre Ridehuset.
Længere til højre ses Aulsgaarden.*

næret Haab, inden for Vallø Stift lige siden det rygtedes i Tredserne, at dets Protektrice og Stifterinde, Enkedronning Sophie Magdalene, havde ophævet Hoveriet paa sit Gods Hørshølm.

Stiftet ejede i 1793 ialt 254,7 Tdr. Hartkorn Hovedgaardsjord, omtrent 1687 Tdr. Hartkorn Bøndergods og godt 114 Tdr. Skovskuld foruden Kirker med Kirketiender, Møller, Kroer og 6 Sognes Kongetiender. Arealerne var følgelig omtrent som ved Stiftets Oprettelse, kun noget ændrede ved Mageskifter med Bregentved, Gl. Kjøgegaard og Svenstrup samt ved Køb af mindre Jordlodder. Lellinge var 1740 blevet forøget med en stor Del af den nedlagte Herregaard Taagerøds Jorde, men var derved blevet for stor. Den blev derfor først i Firserne delt i Gl. og Ny Lellingegaard. Sidstnævnte anlagdes paa Lellingegaards Udmarker som en selvstændig Hovedgaard (Fordelingen af Jordene vedtaget i Marts 1780).

I 1792 traadte den handlekraftige, myndige og varmt nationale Geheimeraad, Lensgreve Joachim Godske Moltke til Bregentved, tidligere Statsminister, til som Kurator eller 1. Provisor, som det endnu hed. I mange Aar havde han været Kurator for Vemmetofte og kom saaledes nu til at bestyre begge de to store Stiftelser foruden sit eget Gods.

Alle de adelige Klostre og Stiftelser havde op gennem 1700-Tallet kæmpet haardt for Tilværelsen under smaa Kapitelstakster, sparsomme Høstudbytter og ondartet Kvægsyge. I Løbet af Firserne var det lykkedes Grev Moltke at bringe Vemmetofte økonomisk paa Fode igen og skaffe Balance mellem dets Indtægter og Udgifter. Nu blev ogsaa Vallø's Fremtid lagt i hans erfarne Hænder, men Opgaven krævede Handlefrihed og Brud med adskillig gammel Praksis. Siden 1789 havde Grev Enevold Brandts Broder, Herlufsholms Skoleherre, Geheimeraad Chr. Brandt, været 2. Provisor. Grev Moltke nærrede kun Venskab og absolut Højagtelse for denne samvittighedsfulde Administrator og arbejdede fortrinligt sammen med ham, men efter hans Død i 1805 udnævntes der ikke mere nogen 2. Provisor. I 1794 fik han ophævet den Abbedissen eller Dekanessen efter Fundatsen tillagte Medbestemmelsesret i Stiftets Administration, og ved Abbedissens Død i 1810 fik han ogsaa overladt Eneindstillingsretten til Besættelse af Stiftets gejstlige og verdslige Embeder.

Han lod Billesborgs Hovedbygning indrette til Kuratorbolig og tog nu og da Ophold her for personlig at kunne erkendte sig om Tingenes Tilstand. Med fast Haand rensede han ud for Udygtighed og gammel Slendrian, og Embedsmændene og Funktionærene maatte tage Skeen i en anden Haand, men fik til Gengæld deres Indtægter forhøjet. Stiftsarkivet blev ordnet, Regnskabet opstillet paa en ny og mere overskuelig Maade, forældede Restancer slettet og en ny Jordebog udskrevet. En Skovkassererstilling blev oprettet og et selvstændigt Skovregnskab anlagt. I 1801 blev tillige Legatmidlerne udskilt af Stiftets Formue. Med stor Interesse fulgte Protekticen, den gamle Enkedronning Juliane Marie, Reorganisationsarbejdet og bestemte i 1795, at der aarlig skulde forelægges hende en Oversigt over Regnskabet med fornøden Forklaring paa „Tilstanden af Vallø Stifts Kapitaler“. 1792 blev der

Billesborg Hovedbygning 1937.

ansat en fast Bygmester til at forestaa Bygningsvæsenet. Han fik straks den Opgave at indrette Køkkener til alle Stiftsdamelejlighederne. Aaret efter fik Grev Moltke Approbation paa en Bestemmelse om, at de Stiftsdamer, der havde Tilladelse til at bo udenfor Vallø, skulde stille deres Værelser paa Slottet til Disposition for Stiftet.

Den vaagnende Interesse Landet over for et forbedret Ager- og Skovbrug var sidst i Firserne naaet Vallø. Paa Hovedgaardene var Indførelsen af Kobbelfruget gaaet nogenlunde let. I 1790 blev der ansat en Holstener til ogsaa at lære Stiftets Bønder den nye Driftsmaade, men Arbejdet hermed gik kun trægt. Med Grev Joachim Godske Moltke og Geheimeraad Brandt begynder en ny Tid.

Skønt en haardnakket Modstander af videregaaende Reformers var Grev Moltke dog en af dem, som havde Hovedæren for den kgl. Forordning af 1781 om Fællesskabets Ophævelse. Han havde set, hvorledes Gennemførelsen heraf i Forbindelse med den nye Agerdyrknings-

maade og Hvededyrkningen havde mer end fordoblet Udbyttet paa Krongodserne og paa Bregentved i hans Faders Tid. Da han derfor saa, at baade Ager- og Skovbruget paa Stiftets Godser langt fra var, som det burde være, tog han og Brandt Sagen op med Skovenes Indfredning og Indhegning, Bøndergaardenes Udflytning og Jordenes Opmaaling, Udstykning og Indgrøftning i Henhold til den kgl. Forordning af 1792. Forhandlingerne med Bønderne herom gik imidlertid i Staa. Stiftet fik da i 1795 Tilladelse til at ansætte en „kyndig og erfaren Mand“ til at „fremme en hensigtsmæssig Agerdyrkning og et regelmæssigt Skovsystem“, men denne kyndige og erfarne Mand maatte tillige være i Besiddelse af en „fordomsfri Taalmodighed for at undervise og overtale Bønderne til det, som var til deres egen Gavn og Bedste“. Grev Moltke valgte sin Landinspektør paa Bregentved, Lars Christian Nyholm.

Blandt Stiftets Embedsmænd viste der sig straks nogen Modstand mod denne nye Mand. Nyholm skriver i et Brev i Maj 1795 til Greven, at de hang sammen som Ærtehalm og frygtede Indgreb i den vante Forretningsgang og de hævdvundne Sportler. Det lykkedes dog hurtigt Grev Moltke at faa det rette Samarbejde i Gang, og med stor Dygtighed tog Nyholm og Stiftsforvalter Søren Baastrup det store Arbejde op efter de samme Principper, som var fastsat for de kongelige Godser. Dertil kom de kgl. Plakater af 1791 og 1795 med Opfordringen til Hoveriets frivillige Begrænsning eller Afløsning med en Pengeafgift samt den kgl. Instruks af 1796 om Fastlæggelsen af Værdierne af Konge-, Kirke- og Præstetiender.

Stiftet bestræbte sig i Henhold til Instruksen paa at faa al Tiende afløst med en Pengeafgift paa Grundlag af Kapitelstaksten, men det lykkedes foreløbigt kun at faa en Overenskomst i Stand med enkelte af Bøndernes Tiendeforeninger. De var nok allesammen ivrige for at komme bort fra den gamle, ødelæggende og urimelige Oppebørselsmaade i Kærven, men mange vilde alligevel ikke forhandle, før Udskiftningerne var tilendebragt, og andre fandt Afgifterne for høje. Flere Præster vilde selv forhandle om Præstetienderne, og et Par af Forpagterne ønskede at bevare den hidtidige Maade for ikke at miste Halm

til deres Besætninger. En fast Tiendeafgift i Penge eller Korn blev følgelig først gennemført op i 1800-Tallet.

Hoveriydelserne var forskellige paa de fire Godser og var bestemt i Fæstekontrakterne i Forhold til den større eller mindre Landgilde. Der maatte følgelig forhandles indenfor hvert Gods for sig. Hoveriet var en meget vigtig og den mest sikre af Bøndergodsets Afgifter, og Plakaten af 1791 gav ogsaa Ret til at beholde det nødvendige, men ikke udover, hvad det havde været indtil 1789. En Række frugtbare Aar med gode Kornpriser havde imidlertid forøget Bøndernes Velstand, og deres Maal var derfor nu den fuldstændige Hoverifrihed mod en Pengeafgift, som dog skulde være lav. Men Stiftet kendte for godt Vanskelighederne ved at faa rede Penge fra sine Bønder, og baade af Hensyn til Forpagtergaardenes og Skovenes Drift og sine egne, særlige Arbejder ønskede det at beholde et vist Hoveri, indtil Virkningerne af de mange Forandringer kunde overses. Endelig var Arbejdslønningerne steget stærkt i den senere Tid paa Grund af den stigende Efterspørgsel efter Arbejdskraft, paa Stiftets Godser tillige paa Grund af Køges og Københavns Nærhed.

Om Størrelsen af det Hoveri, som Stiftet ønskede at beholde, kunde man imidlertid ikke blive enige. I flere Aar blev der forhandlet, men Flertallet af Bønderne fastholdt Kravet om Hoverifrihed mod for hver Gaard at betale 20-24 Rdl. og hjemskove 3 Favne Brænde, et Arbejde, som kunde anslaas til en Værdi af 6 Rdl. Landinspektør Nyholm skrev i 1796, at det var paa Stiftets Bekostning, at Bønderne havde lært det forbedrede Agerbrug og derved var blevet velstaaende. Det var derfor urimeligt, om Stiftet skulde sætte yderligere Penge til ved en Hoveriafløsning paa saa ufordelagtige Vilkaar. Bønderne stillede sig imidlertid stejlt og forlangte Spørgsmaalet afgjort af Regering eller Domstole. Et Mindretal, særlig under Lellingegodserne, vilde dog nok forhandle, hvis navnlig Tærsknings-Hoveriet kunde falde bort eller blive kendeligt nedsat. Omsider — i 1796 — blev Hoverikommissionen tilkaldt. Men skønt denne indrømmede, at Hoveriet paa alle Valløvs Hovedgaarde absolut ikke var trykkende, dømte den i de fleste Tilfælde i Bøndernes Favør. For Eks. havde hver af Gl. Lellingegaards 36 Bønder

hidtil forrettet 9 Pløjedage, 62 Spand- og 153 Gangdage til en samlet Værdi for alle 36 Hovninger (efter Hoverikommissionens Takst) af 2358 Rdl. Kommissionen nedsatte det til 3 Københavnsrejser, $6\frac{3}{4}$ Pløjedage, 42 Spand- og 111 Gangdage til en samlet Værdi af 1881 Rdl. Paa Ny Lellingegaard udgjorde en hel Hovning 9 Pløjedage, 58 Spand- og 136 Gangdage til en samlet Værdi for alle 35 Bønder af 2123 Rdl., og dette nedsatte Kommissionen til 3 Københavnsrejser, $6\frac{3}{4}$ Pløjedage, 38 Spand- og 101 Gangdage til en samlet Værdi af 1700 Rdl. Desuden skulde Markerne omdeles i nye Hovmaal. Disse og tilsvarende Nedsættelser for de andre Gaarde fandt Stiftet for meget og foretrak derfor tilsidst at tilstaa Bønderne den ønskede Hoverifrihed mod en Afgift, der varierede fra 15-40 Rdl. pr. Hovning eller kun lidt over Halvdelen af, hvad denne kunde værdsættes til efter de af Hoverikommissionen selv angivne Takster. Denne Ordning fik Kronprinsens Approbation den 27. April 1798. Tillige gik alle Bøndernes Hoveriforeninger ind paa at vedligeholde Skovhegnene og som hidtil at udføre Fældning og Storkløvning i Skovene til Godsernes Forsyning med Brænde, men mod fuld Betaling som andre Skovarbejdere og mod at beholde de dem hidtil tilstaaede Brænde- og Gjærdselsudvisninger. Mindre betalte de Bønder, som fortsat paatog sig noget Hoveri. Det drejede sig dog kun om Smaaarbejder som Vedligeholdelse af Vejene, Brændehugning og Brændekørsel til Slottet og Billesborg, Isning, Kørsler til København, Køge og til Kurator paa Svenstrup samt for nogle Husmænds Vedkommende, de saakaldte Ugedagsbønder, om Arbejde i Stiftshaven. Dette sidste Hoveri ophørte først fra 1. November 1848. Under Pengefaldet efter Aarhundredskiftet sattes Hoveripengene op med 25 pCt. for nye Fæstere, og Skovudvisningerne formindskedes omtrent samtidig med $\frac{1}{2}$ Skovlæs ($\frac{1}{2}$ Favv) pr. Bondegaard, men da var Bøndernes Indtægter ogsaa steget. Kurator forklarede, at naar det var Maalet at gøre dem helt uafhængige af Godserne, maatte de lære at klare sig selv. Ligesom ved de kgl. Skove vilde Udvisningerne blive gradvis formindskede ved nye Indfæstninger.

Hvor utaalmodige Bønderne end var efter Udskiftningernes Afslutning og Hoveriets Ophør, saa afventede de dog roligt de gældende Forpagtningskontrakters Udløb, Jordenes Opmaaling og den med Ud-

skiftningerne og Hovedgaardenes Omforpagtninger Haand i Haand gaaende Arrondering af Skovene, disses Udskiftning af Fællesskabet med de Græsningsberettigede og den derpaa følgende Indfredning og Indhegning.

Loyalt efterkom Grev Moltke og Brandt saaledes Tidens Ønsker. De skriver i 1798, at de offentlige Stiftelser i Almindelighed bør give den private Stand Eksempel med at fremme almenyttige Indretninger og i Særdeleshed, naar Hans Majestæt tillidsfuldt indbyder til frivilligt at være med til at befordre det almene Bedste. Da den store Forordning udkom i 1799 om almindelige Regler for Hoveriet, var dettes Afløsning paa Vallø Stifts Godser allerede

godt fremme. Ved Auktion i 1797 blev Vallø Avlsgaard bortforpagtet uden Hoveri, i 1798 de to Lellingegaarde og i 1801 Billesborg. Ved Udgangen af sidstnævnte Aar kunde Grev Moltke meddele, at kun Gunderup var tilbage, men den vilde blive hoverifri i Løbet af 1803. Af Bøndergodset var 14 Byer og 97 Gaarde udskiftet i Parceller paa 6—8 Tdr. Hartkorn, 38 Gaarde udflyttet og 99 Huse tillagt Jord. Resten vilde komme i Løbet af de nærmeste Aar. 2400 Tdr. Land af Skovene var indfredet, og man vilde fortsætte med endnu 1600 Tdr. Land. Samtlige Stiftets 259 Bønder var bevilget Hoverifrihed. Omtrent samtidig blev Hoveriet afløst paa Herlufsholm og faa Aar efter ogsaa paa Vemmetofte.

Salg af Bøndergaarde til Selveje eller Arvefæste havde vel ikke fundet Sted, fordi de Forsøg, der i saa Henseende var gjort paa andre Godser, var faldet uheldigt ud, og fordi der iøvrigt endnu paa dette Tidspunkt heller ikke synes at have været Stemning for det blandt

*Lensgreve Joachim Godtke Moltke.
Litografi efter Maleri af Jens Juel.*

Bønderne selv. Men hver eneste Fæster havde faaet sin egen Jordlod paa Livstid, og det havde altid været Regelen paa Stiftets Godser, at Søn fulgte efter Fader, saafremt han skikkede sig vel og duede til det. Med Udstykningen og Hoverifriheden voksede et friskere Initiativ frem, og deraf fulgte igen af sig selv Indførelsen af Kobbeldbrug og Hvededyrking paa alle Gaardene. Snart blev Bønderne velhavende nok til at kunne svare deres Afgifter, og flere og flere af dem forpagtede ogsaa deres egne Tiendeafgifter. Restancerne blev afviklede, og Stiftet begyndte at faa sine Indfæstninger nogenlunde glat ind, imod at det tidligere som oftest havde været nødsaget til at give nye Fæstere baade Henstand paa Henstand og Forstrækninger med Heste og Korn. For Hovedgaardenes Vedkommende betød Hoveriets Afløsning imidlertid i Øjeblikket ikke blot forøgede Driftsudgifter, men det viste sig tillige nødvendigt af Hensyn til den dyrere, lejede Arbejdskraft og det samtidig forøgede Arbejde — som Følge af Kobbeldbruget — at indskrænke deres Arealer ved at lægge en Del af deres længere borte liggende Marker og Overdrev ud i Græs eller i Skov. Ved Omforpagtningerne faldt Forpagtningsafgifterne, der i de senere Aar havde udgjort fra 2—3000 Rdl. pr. Gaard, følgelig nok en Del, men — paa Grund af den forbedrede Drift og de begyndende høje Kornpriser i disse Europakrigs-aar — dog ikke mere, end at Nedgangen dækkedes fuldt ved Hoveripengene, og ved en gennemført Økonomi i Administrationen og stigende Indtægter af Skovene indvandt Stiftet snart de store Udgifter ved Nyordningen. Med Protektrens Tilladelse af 21. Juni 1794 købtes i Halvfemserne og op gennem 1800-Tallets første Snes Aar en Del Møller, Smaagaarde og Smaaskove, som laa ind mellem Stiftets Ejendomme, og som tidligere havde tilhørt det. For Eks. tilbagekøbtes Hegnetslund i 1794. Derved kom de to store Godsgrupper, den nordlige omkring Lellingegaardene og den sydlige omkring Vallø, Billesborg og Gunderup, igen til hver for sig at danne et samlet Hele. Som Pengeanbringelse købtes endvidere i 1798 Jersie og Solrød Kirker med tilhørende Tiender, Herligheder og Bøndergods.

I 1796 nedsattes en Skovkommission bestaaende af de to erfarne kgl. Skovridere C. G. Hilcker og P. N. Mønster samt Stiftsforvalter

Baastrup og Landinspektør Nyholm. Den afgav sin Betænkning samme Efteraar, og Nyholm ansattes derefter tillige som Skovbestyrer. Hovedsagelig indskrænkede hans Virksomhed sig dog til at lede Arbejdet med Skovenes Arrondering og Indfredning. Som nævnt blev disse forøget med betydelige Arealer fra Forpagtergaardene. I Henhold til den kgl. Forordning af 7. Januar 1791 fik Stiftet tillige Tilladelse til at nedlægge en halv Snes Fæstegaarde og lægge deres Jorde ind under Skovene mod at opføre nogle Husmandshuse og lægge Jord til jordløse Huse. Enkelte Rydninger og forkrøblede Skovspidser blev nok samtidig stykket med ud i Bønderjordene, men ialt udvidedes Skovarealet med omtrent 500 Tdr. Land.

De mange Udflytninger af Gaarde kostede i Øjeblikket meget Tømmer. Til Gengæld satte Skovenes Indfredning en Stopper for de ødelæggende Græsninger som Indhegningen med Grøfter og Volde og et forbedret Tilsyn for den ulovlige Skovhugst. Et mere rationelt Skovbrug kunde begynde, men rigtig Gang i det kom der først, da Grev Moltkes Søn og Efterfølger i Overensstemmelse med Regeringens Skovforordning af 27. September 1805 ved Nyholms Død i 1824 fik ansat en uddannet Forstmand til som Overførster at lede Stiftets Forstvæsen.

Den Grevskabet Vallø i 1717 meddelte Ret til efter Forgødtbefindende — ligesom de kgl. Godser — at lade de mange Sager om ulovlig Skovhugst, Skovtyveri o. s. v. afgøre ved den ordinære Domstol eller ved en af det selv nedsat Skovsession, var i udvidet Form gaaet videre til Stiftet ved kgl. Resolution af 28. Juli 1737. Den var imidlertid blevet ophævet for de kgl. Godser i 1788, og Grev Moltke fandt, at der var al mulig Grund til det samme for Stiftets Vedkommende. Sessionerne havde ikke fungeret tilfredsstillende, fordi dens Medlemmer, oftest Stiftets Betjente, ikke var lovkyndige. Afgørelserne var vilkaarlige og Processerne langvarige, hvilket sidste det netop havde været Tanken at undgaa ved de private Sessioner. I 1798 fik Greven derfor Bemyndigelse til fremtidig at lade Synderne stævne for deres rette Værneting.

Hoveriets Afløsning medførte ogsaa forskellige Ubehageligheder for Slottets Damer og Embedsmændene. For Eks. maatte de fremtidig betale det Brænde, som de rekvirerede udover det dem tilstaaede Maal,

med den dobbelte Pris af tidligere, og de forpligtedes til selv at lade deres Lejligheder vedligeholde mod en fast aarlig Pengegodtgørelse. Embedsmændenes naturale Deputater af Korn, Hø, Halm m. m. erstattedes med Jordlodder, som de selv skulde drive, en Ordning, som varede langt op i 1800-Tallet.

I 1807 fik Vallø Fjendtlighederne at mærke paa nært Hold. Den 29. August stod Slaget ved Køge, der endte med den lille Fægtning ved Herfølge. Under denne trængte engelske Soldater ind i Skov- og Bygningskasserer Nohrs Lejlighed i Hospitalet, plyndrede den for Penge og Sølvtøj og bortførte derefter hans Ridehoppe. Ved Højskotternes Indkvartering paa Billesborg fik Forpagteren ødelagt en Mængde Sæd i Lader og paa Marker. Da andre Tropper s. D. marcherede igennem Vallø, røvede de Stiftslæge Rodes Penge og Værdisager. Stiftet maatte desuden levere de fjendtlige Afdelinger betydelige Mængder af Fourage, og selv Abbedissen, Prinsesse Sophia Magdalena, kom Englændernes Ophold til at koste adskillige Hundrede Rigsdaler. Den 1. September modtog Prinsessen en høflig Undskyldning fra den engelske Øverstkommanderende, General Arthur Wellesley (Wellington), for de Ekscesser, som de britiske Soldater havde gjort sig skyldig i paa Vallø. Efter at Englænderne havde forladt Sjælland, rykkede de danske Tropper ind paa Avlsgaarden og omliggende Gaarde, hvor de blev i længere Tid i Beredskab mod nye fjendtlige Foretagender.

Som den videnskabeligt interesserede Mand, Grev Moltke var, drog han Omsorg for Vallø Bibliotek. Det havde ved Aarhundredets Begyndelse talt ca. 400 Bind, men blev nu udvidet og i 1804 flyttet over i Riddersalen, indtil der engang kunde indrettes et passende Værelse til det. Endelig betænkte Grev Moltke det testamentarisk ved sin Død med en betydelig Del af sin Bogsamling. Ogsaa Bondestandens Oplysning havde hans Hjerte.

Han tog sig af forældreløse Børn og satte dem i god Pleje. I en Koncept til en Indberetning herom skriver han, at da Indtægterne af Stiftets Godser „ved adskillige nyttige Indretninger have vundet en ikke

ubetydelig Tilvækst“, fandt han det billigt, at man ogsaa lod en ringe Del heraf komme andre til Gode end dem, for hvis Skyld Stiftet egentlig var oprettet. Allerede i 1792 havde han og Brandt indhentet Protektricens Tilladelse til at sende dertil egnede unge Mænd paa Stiftets Bekostning til det kgl. Skoleholderseminarium. Som Grev Christian Ditlev Reventlow og de andre, fremskridtsvenlige Godsejere omorganiserede de Skolevæsenet og forøgede Lærernes Indtægter ved Nedlæggelse af Degnekaldene, efterhaanden som disse blev ledige. De gamle Skoler istandsattes og nye oprettedes. Fra 1802 udsatte de hvert Aar forsøgsvis Præmier i Penge for pligtopfyldende og dygtige Lærere ved Skolerne samt for Elever, der „viste god Opførsel, vedvarende Flid og tiltagende Kundskaber“, og ved en Resolution i 1810 blev disse Udgifter til Flids- og Dygtighedspræmier fastsat til et bestemt aarligt Beløb. Præmierne uddeltes aarlig under festlige Former paa Protektricens Fødselsdag.

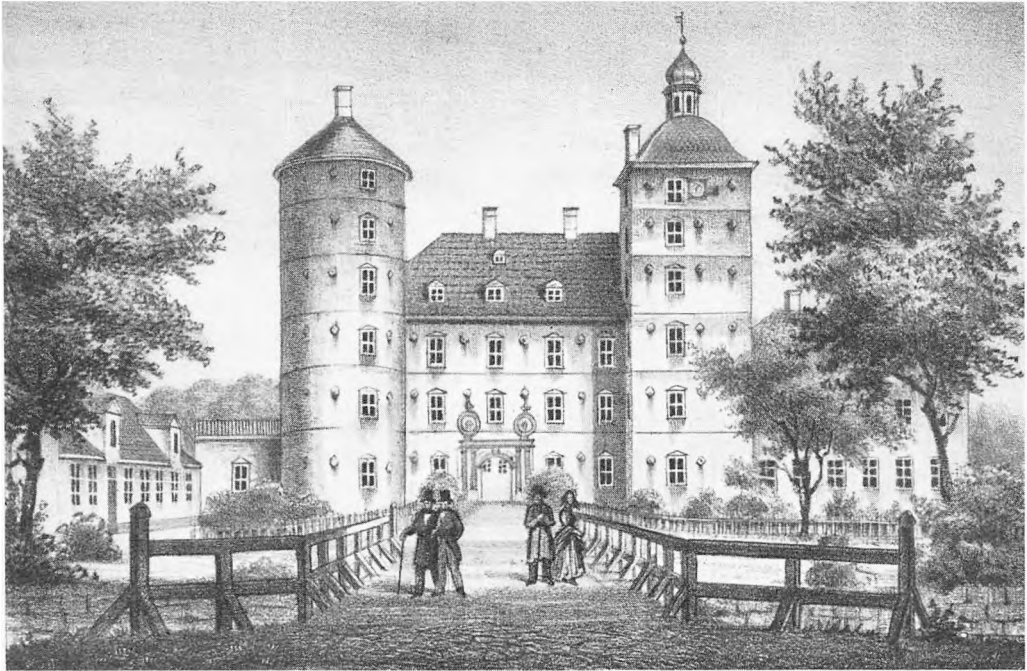
Denne Opmuntring viste sig at være af overmaade gavnlig Virkning baade hos Lærere og Elever, for de sidstnævntes Vedkommende derved, at flere og flere søgte Skolerne. Men, skriver Grev Moltke i 1812, hvad der var det vigtigste, var dog, at Forældrene endelig var begyndt at blive overbeviste om Undervisningens Nødvendighed. De mødte nu ved Skolernes Eksaminer, lagde Mærke til deres Børns fremadskridende „Dannelse fra Aar til Aar“ og glædede sig over de af dem vundne Belønninger. Samme Aar forøgedes Beløbene og har siden virket efter deres gode Hensigt. I Grev Moltkes Aand var ogsaa Frederik VI's Skolelov af 1814, hvorved Skoleundervisningen blev gjort obligatorisk for Børn mellem 7 og 14 Aar.

Da alle Reformer var sat godt i Gang, henvendte Grev Moltke sin Opmærksomhed paa Stiftets fundatsmæssige Virksomhed og herunder først og fremmest dets egentlige Bestemmelse. En mindre Udvidelse blev gjort i 1802 med Oprettelse af to ekstraordinære Stiftsdamepladser, men han indsaa hurtigt, at Tiden og de nye Forhold krævede en samlet Revision af hele Fundatsen. I 1808 fik han derfor Kongens Approbation paa Nedsættelsen af en Kommission til Udarbejdelse af en ny Fundats.

I denne fik foruden Greven selv tillige bl. a. først Konferensraad Peder Wormskiold og efter hans Død A. S. Ørsted Sæde.

Af Fundatsen af 1737 var der iøvrigt paa dette Tidspunkt kun lidt tilbage, som ikke allerede var afskaffet eller forandret. For Eks. havde Dronning Sophie Magdalene underhaanden allerede i 1740 og officielt i 1750 maattet lempe Fundatsens Artikkel VI om de 16 Ahner paa mødrene Side. Siden 1774 havde man stiltiende undladt at forlange noget som helst Ahnebevis, og i Aaret 1799 var det endelig blevet fastsat, at Damerne blot skulde være af dansk Adel. I 1758 var ogsaa Bestemmelsen om, at Dekanessen skulde være af grevelig Byrd, blevet ændret derhen, at hun skulde være Enke efter en Mand i den øverste Klasse i Rangforordningen. I 1750 havde Stifterinden ophævet Fundatsens 28. Artikkel, hvorefter Dekanessen og Stiftsdamerne ved Dødsfald, Giftermaal eller anden endelig Bortgang fra Vallø skulde efterlade Stiftet deres Møbler og en fastsat Brøkdæl af deres Formuer. I Stedet for indførtes de saakaldte „Mobilierpenge“, som stadig skal indbetales ved Oprykning til overordentlig Stiftsdame. Det højtidelige Ceremoniel ved Abbedissens Indsættelse og Stiftsdamernes „Indklædning“ og Begravelse var hurtig blevet modificeret og senere opgivet. Det passedesaa daarligt ind i Oplysningstidens rationalistiske Tankegang. Som den nedsatte Kommission udtalte, havde det „sin Oprindelse i Datidens Tænkemaade og Skikke samt i den Solennitet, hvormed Stifterinden vilde, at alt, hvad angik Stiftet, skulde være forbundet.“ Ikke engang Statuttens § 25 om Udstedelse af „Reverser“ havde det vist sig muligt at gennemføre. De bortfaldt derfor helt i den nye Fundats for Stiftsdamernes Vedkommende og bibeholdtes kun for Dekanessens, men i forkortet Form som en Erklæring.

Kommissionens Nedsættelse afholdt dog ikke Grev Moltke fra at arbejde videre paa Virksomhedens Udvidelse. Den Forøgelse af Stiftsdamernes Antal, som han havde begyndt i 1802, fortsattes op gennem Aarene, og medens alle Stiftsdamerne efter den gamle Fundats var virkelige Stiftsdamer med Ret og i Almindelighed ogsaa Pligt til at tage helt eller delvis Ophold paa Slottet, opstod der nu en Deling i virkelige og ekstraordinære (i Statshaandbogen for 1803 kaldet „overordentlige“) Stiftsdamer, hvoraf de sidste kun havde Ret til Hæving.

Vallø Slot i Begyndelsen af 1800-Tallet. — Efter Litografi.

I 1810 forandredes Benævnelsen Provisor efter Grevens Ønske til Kurator, som det altid havde heddet for Vemmetofte. Samme Aar oprettedes de første Pensionspladser for Enker efter Embedsmænd af 1. Rangklasse eller ugifte Døtre efter afdøde Embedsmænd i 1. og 2. Rangklasse. Da Abbedissen, Prinsesse Sophia Magdalene, døde i 1810, og Prinsesse Louise af Augustenborg og en anden Prinsesse afslog Kaldelsen til at blive hendes Efterfølger, blev det s. A. fastsat, at der fremtidig kun skulde være enten en Abbedisse eller Dekanesse, saaledes som det allerede var bestemt i den kgl. Resolution af 13. Maj 1772.

Siden 1810 har da ingen Abbedisse haft Styret paa Vallø, og ved Generalinde H. S. Dürings Udnævnelse til Dekanesse i Juni s. A. underskrev Protektricen en ny Instruktion for de fremtidige Dekanesser, der kom til at overtage Abbedissens Pligter. I 1831 lovede Dronning Marie Sophie Frederikke en af Prinsesserne af Slesvig-Holsten-Glyksborg (Christian IX's Søstre) at blive Stiftets Abbedisse, naar den daværende

Dekanesse, Geheimeraadinde Sehestedt Juul, døde. Dette skete i 1839. De to ældste af Prinsesserne var da blevet gift, og den yngste, Prinsesse Louise, var kun 19 Aar. Prinsessen fik derfor et fornyet Tilsagn om ad Aare at faa Vallø. Paa daværende Kurator, Grev A. V. Moltkes Indstilling bestemte imidlertid Protekticen, Arveprinsesse Caroline, i 1853, at Stiftet skulde yde Prinsessen en livsvarig Appanage paa 2000 Rdl. imod, at hun gav Afkald paa det givne Tilsagn.

I 1813 maatte Grev Moltke atter overtage Styrelsen af de ødelagte Statsfinanser, og hans Død i 1818 blev et Tab for Landet. For Vallø er han ikke blot den betydelige Administrator, som gennemførte de store Landboreformer paa dets Godser og skabte det et nyt økonomisk Grundlag; men han er først og fremmest den, som førte Stiftet ud af et Dødvande og satte nyt Liv i dets Virksomhed. Fra at være til Gavn og Lykke kun for en lille Kreds, tog han det første Skridt til at gøre det til den store Livsforsikringsstiftelse for alle den danske Adels ugifte Døtre, som det nu er, og i storsindet Forstaaelse af Udviklingen anviste han det Formaal og Opgaver, som spændte langt videre, end Fundatsen af 1737 havde taget Sigte paa.

Biskop J. P. Mynster udtalte i sin Tale ved Jubilæet i 1838, at Grev Joachim Godske Moltke havde formaaet alt dette i en Tid, hvor andre Stiftelser var faldet sammen eller havde maattet indskrænke deres Virksomhed. Saa længe Vallø Stift eksisterede, vilde han staa som den, „der først fremkaldte og befæstede dets Flor“.

Hans Søn, Kammerherre, Deputeret i Rentekammeret og senere Premierminister, Lensgrev Adam Vilhelm Moltke til Bregentved blev hans Efterfølger baade i Kuratellet for Vallø og Vemmetofte og i Kommissionen. I 1828 bifaldt Frederik VI Forslaget om Stiftets udvidede Virksomhed; men først paa Stiftets 100-Aars Jubilæumsdag i 1838 blev den nye Fundats underskrevet. Som „ufravigelige Betingelser“ for at kunne indskrives forlangte denne, at Vedkommende var ugift, havde dansk Indfødsret og tilhørte den evangelisk-kristelige Religion.

Ny var Indfødsretsbestemmelsen, selv om den i stigende Grad var praktiseret op gennem 1700-Tallet og særlig efter Indfødsretsloven af 1776. I Dronning Sophie Magdalenes Fundats stod, at Stiftsdamerne

skulde tilhøre den evangelisk-lutherske Kirke, dog at indtil to af dem maatte være reformerte, kun ikke Abbedissen og Dekanessen. Dette var en Følge af Kongehusets venlige Indstilling overfor denne Trosretning, saaledes som det ogsaa fremgaar af Fundatsen for Vemmetofte. Det nye, udvidede Udtryk — den evangelisk-kristelige Religion — stammer fra Oplysningstiden med dens Tolerance og Trang til at omspænde mest muligt. Det var derfor i god Overensstemmelse med begge Fundatser, naar det i 1893 fortolkedes derhen, at det omfattede dem, der havde bekræftet deres Daabspagt efter den reformerte Kirkes Ritus, og i 1925 — med Kirkeministeriets Billigelse — tillige Medlemmer af den anglikanske Kirke (church of England).

Naturligvis var alle de af Grev Joachim Godske Moltke allerede indførte Udvidelser og Reformer optaget i Fundatsen, ligesom det i det hele taget var hans Tanker, som blev de retledende for Kommissionen, ogsaa efter hans Død.

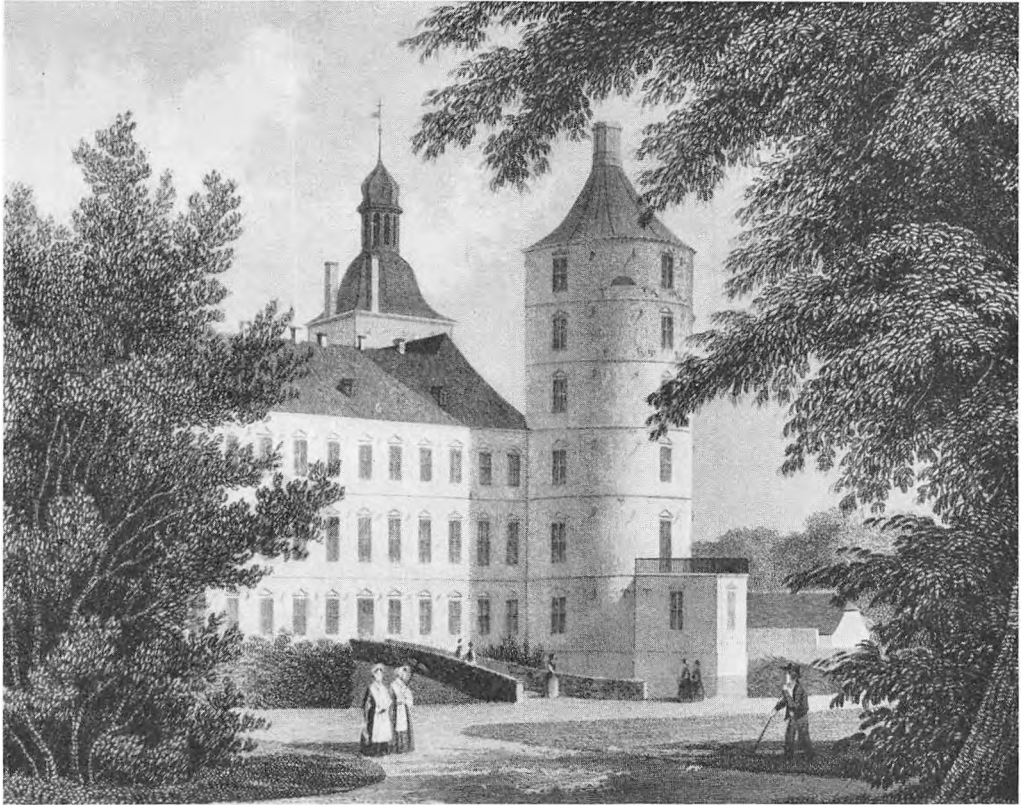
Trods anselige Tab ved den nye Pengeordning i 1813 og den paa-lignede Gæld til Rigsbanken (Bankhæftelserne) var Stiftets Økonomi bragt saa godt paa Fode, at man ved den nye Fundats kunde tillade sig en fortsat Forhøjelse baade af Stiftsdamernes Hævinger og af de virkelige Stiftsdamers Antal. Som tidligere indført ved Vemmetofte lod Grev Moltke ogsaa et mindre Antal af de indskrevne Frøkener ved Vallø (Ekspektantinder) komme til at nyde godt af Stiftet, hvad han haabede vilde forøge Indskrivningernes Antal. Efter Fundatsen af 1737 bestod Stiftets Damer af Abbedisse, Dekanesse og 12 Stiftsdamer, hvoraf 3 i Hofplads. Efter den nye Fundats forandredes Tallene til Abbedisse eller Dekanesse, 15 virkelige Stiftsdamer, hvoraf 3 i Hofplads, 14 overordentlige Stiftsdamer, hvoraf 2 i Hofplads, samt 12 Ekspektantinder, der nød Hævning. Dermed var Vejen anvist for de senere Udvidelser af „Hovedøjemedet“. Tillige var bl. a. fastsat nærmere Regler for Brudeudstyslegater, for de Naturalydelse, som de paa Slottet boende Stiftsdamer kunde oppebære, og for Oprettelsen af en Pensionskasse for Stiftets Embedsmænd og Funktionærer.

I videre Opfyldelse af Stiftets „Biøjemed“ var Pensionspladserne for Enker eller gifte Døtre af Embedsmænd i 1. og 2. Rangklasse ud-

videt til ogsaa at omfatte Enker, der tidligere havde været indskrevet i Vallø. Den førstnævnte Gruppe besættes stadig skiftevis af Kongen og af Protekticen, den anden efter Indstilling af Stiftet. De nævnte ugifte Døtre i Pensionspladser fik Rang som Stiftsdamer og Ret til at bære Stiftets Orden. Sluttelig var det bestemt, at Stiftets Kapitaler skulde gøres frugtbringende baade ved Indkøb af Statspapirer og ved Udlaan til Private mod betryggende Sikkerhed.

Grev Adam Moltke var ligesom sin Fader en varm national Mand og tilhørte den Kreds af fremskridtsvenlige Godsejere, der som Grev F. A. Holstein til Holsteinborg fortsatte Greverne C. D. og Ludvig Reventlows ædelsindede Virke for den danske Bondestand. Dels gennemførte han samvittighedsfuldt den ved Frederik VI's Skolelov paabudte og af hans Fader paabegyndte Forbedring af Skolevæsenet, og dels lod han op gennem Tyverne og Trediverne uddele Opmuntringspræmier af Stiftets Jordebogskasse til driftige Bønder. I den nye Fundats lod han denne Udgift indgaa med en fast, aarlig Sum til Uddeling „blandt Godsernes Jordbrugere dels som Understøttelse til forbedrede Driftsmaader, til Kreaturerne Forædling og til Haveanlæg, dels til Præmier saavel i Penge som i forbedrede Agerdyrkningsredskaber m. m.“ Paa Bregentved havde Grev Moltke indført en lignende Præmiering i 1819. Tillige forhøjedes Funktionærernes Lønninger, og der fastsattes aarlige Beløb til Understøttelse for trængende paa Godserne.

Forbavsende hurtigt kom Landbruget igennem Tyvernes alvorlige Krise, og med Syvmileskridt gik Udviklingen videre i de nærmest følgende Aar. De store Gaarde gik i Spidsen med Forsøg, medens Diskussioner og Afhandlinger i Piecer og Fagskrifter uddybede den faglige Videnskab og spredte Kendskab til nye Dyrkningsmetoder, nye Redskaber og til Betydningen af en forædlet Kornavl og en udvidet Mejeridrift. Alleerede i 1821 foreslog Forpagter Morten Leth Hastrup paa Vallø Avlsgaard at gaa over til en modificeret Vekseldrift med Staldfodring, men da Forpagtningen efter Udløbet af hans Forpagtningstid ved Auktion gik over til Hans Rasmussen Beck, der ikke synes at have haft Mod til den Slags

Vallø Slot i Begyndelsen af 1800-Tallet. — Efter Litografi.

store Eksperimenter, skete der foreløbig heller ingen Forandring i Gaardens Drift. I 1834 anskaffede Stiftet de første Tærskværker til alle Hovedgaardene.

I Nærværelse af Kongen og Dronningen, Slottets Damer, Stiftets Embedsmænd og nogle Bønder fra hver By fejredes i 1838 Stiftets 100 Aars Indvielsesdag. Om Formiddagen prædikede baade Biskop Mynster og Stiftspræsten i Slotskirken, efterfulgt af en Kantate af Heiberg til Musik af Weyse. Om Eftermiddagen blev der afholdt et stort Taffel og pragtfulde Forlystelser for Omegnen (jvnf. Wads Mindeskrift S. 47—50).

Da Krigen brød ud i 1848, lod Kurator Stiftet skænke 20,000 Rdl. til Landets Forsvar. Tillige udrustede det en frivillig Jæger (Herregaards-skytte), der indgik i „det beredne Jægerkorps for Øerne“. Skytten var

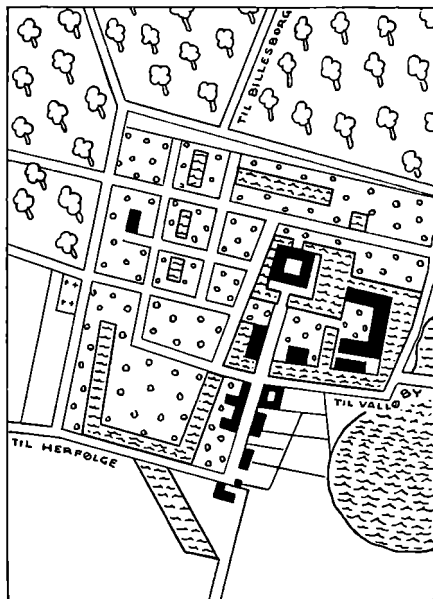
Overførsterens Sekretær, Ernst Emil Branth. Han avancerede til Overvagtimester, men efter Krigen kom han tilbage til Vallø, blev siden dets Fiskemester og døde paa Carolinestiftelsen den 24. November 1896, 85 Aar gammel.

Stiftets stigende Velstand fristede Grev Moltke til i Aarene 1846, 1852, 1854 (paa Protektricens Sølvbryllupsdag), 1857 og 1862 at udvirke kgl. Resolutioner om en Række Forhøjelser ikke blot af Hævingerne, men ogsaa af de virkelige og overordentlige Stiftsdamers samt de hævingsberettigede Frøkeners Antal, for de førstnævntes Vedkommende efterhaanden langt udoover, hvad Slottet havde Husrum til. Man opgav saaledes ganske og officielt den oprindelige Tanke, at de virkelige Stiftsdamer skulde bo paa Vallø. De, som ikke ønskede det, eller som stod paa Ekspektance hertil, fik (indtil 1867) samme Hæving som de paa Slottet boende, men ingen Erstatning for Afsavn af Bolig eller af de Naturalydelse, som hørte til denne.

I Halvtredserne og op i Tredserne foregik der betydelige Forandringer i Slottets Omgivelser. Stykker af Voldgravene, Rester fra foruds Dage af et imponerende, ydre Fæstningssystem, kastedes til, og tilbage er kun „Guldfiskedammen“ mod Vest, „Karpedammen“ eller „Spejlet“ mod Nordnordvest og „Vinkeldammen“ mod Vestnordvest. De mange hvælvede, sorttjærede Træbroer erstattedes med faa og solide Stendæmninger, og selv den sidste Rest af den gamle Vindebro forsvandt ved den store Slotsbros Ommuring. Af sanitære Grunde havde man længe været ked af det stillestaaende Vand i Slotsgravene, og nu blev der skaffet frit Gennemløb. Under Stiftsgartner Gentzs dygtige Ledelse blev Parken paany udvidet (tidligere udvidet 1854) og Drivhaven ført længere mod Syd ved Inddragning og Opfyldning af forskellige Arealer. Det franske Anlæg foran Vestfløjen blev sløjft, og Havens Bede fyldtes med store, kunstigt drevne Fuchsia og Roser. Indhegningen om Ridebanen blev fjernet og Stiftsdamernes Blegeplads mellem denne og Graven beplantet med spredte Træer. Ved Aaløbenes Oprensning og Opgravning skaffedes der baade Arbejde til arbejdsløse Husmænd, og store Arealer blev befriet for skadeligt Vand. Vejene forbedredes og lagdes om, og for Eks. blev Køgevejen, der hidtil ret generende var gaaet gennem

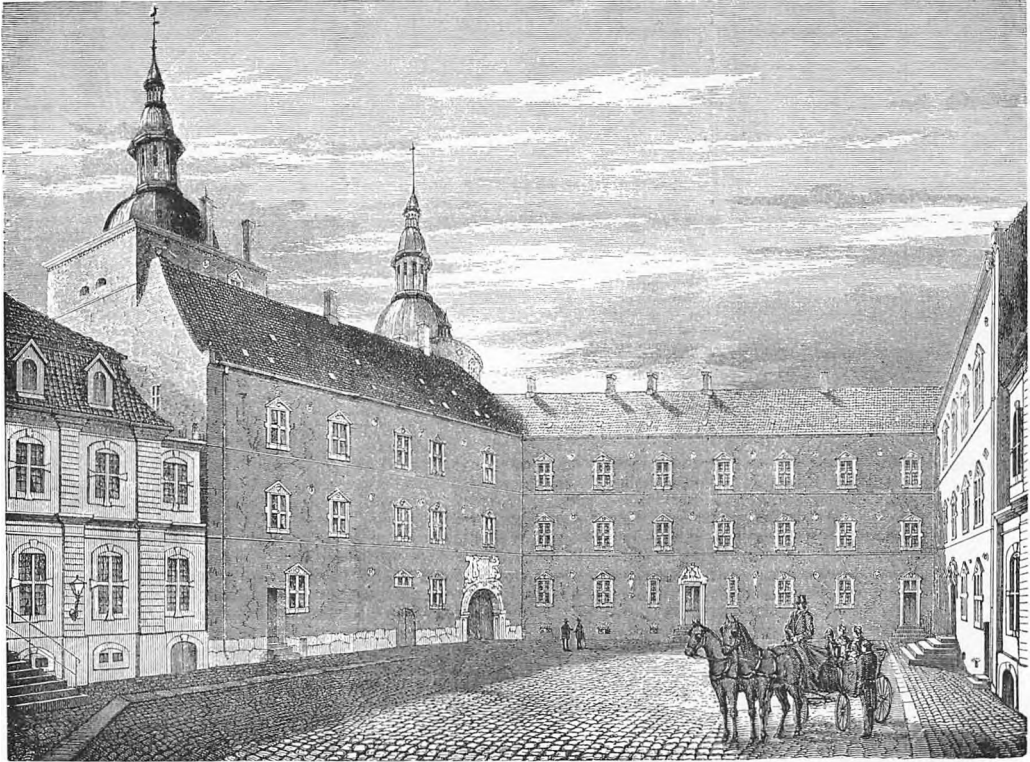
Stiftshaven og Billesborg Avlsgaard, ført udenom disse Lokalteter.

I 1864 paabegyndtes den store, længe paatænkte Restaurering af Slottet under Ledelse af Stiftets Arkitekt, Kammerraad Zeltner. Det var jo Tidens arkitektoniske Mode at føre alt tilbage til sin Oprindelighed, og følgelig maatte Hvidkalkningen hamres af det gamle Slot. Samtidig skete en Del Forbedringer og Moderniseringer. De fire Stiftsdamelejligheder, som havde haft deres Køkkener langt borte i Kælderetagen, fik disse indrettet paa Loftet. Lamperne i Slottet og i Slotsgaarden, som hidtil havde været indrettet til Olie, Stearin- og Tællelys, blev ændret til Petroleum. Slotsgaarden brolagdes med nye Sten, og Brolægningen forlængedes over hele Indkørselen helt over til Kroen. Porten belagdes med Trækloster og forsynedes med nye Egetræsportfløje. Plænerne foran Slottet (Ridebanen) anlagdes o. s. v. Stiftet havde tidligere ladet hente Vand i Tønder fra en Kilde i Dyrehaven og samlet det i et stort Trækar i Slotsgaarden til Brug for Beboerne. I 1854 havde man gravet en ny Brønd i Slotsgaarden, men det viste sig hurtigt, at Vandet heri ikke var godt. Nu anlagdes en Rørledning fra Kilden i Dyrehaven til Vandcisterner paa Slottets Loft, hvorfra Vandet blev ledet videre til samtlige Lejligheder. W. C. indlagdes, og Kloaker blev gravet. De to Taarne kom til at knejse saa smukt, som nogensinde, med to ens, nye og slanke Renaissancespir. Det runde Taarn havde nemlig maattet nøjes med en spids Kobberhat og en Skorsten siden 1741.

*Skitse af Vallø i Midten af 1800-Tallet.
Efter en Korttegning fra 1862. Man bemærker
Resterne af de ydre Voldgrave (skraveret med
Bølger), og indenfor Gravfirkanten Vest for
Stiftsgaden har mulig ligget det gamle Vester
Valløs Avlsgaard.*

Grev Adam Moltkes Søn og Efterfølger, Udenrigsminister, Kammerherre, Lensgreve Frederik Moltke til Bregentved (Kurator 1864—75)

Vallø Slotsgaard i Midten af 1800-Tallet. — Efter en Tegning fra ca. 1865.

blev elsket af alle paa Godserne for sin Ligefremhed og Godhed. Han traadte til midt under Krigen og stillede straks Billesborgs Hovedbygning til Raadighed for Komiteen, der tog sig af de husvilde Flygtninge fra Sønderborg og Fredericia. Den 13. November 1872 hærgede en Orkan Valløs Skove, og særlig gik det ud over Krageskov Vest for Køge og Strandskoven Øst for Køge-St. Hedingevejen, hvor halvandet Hundrede Naaetræer blæste omkuld. 30 store og smaa Sejlskibe strandede paa Bugtens Kyster. Vældige Vandmasser presseses ind over Køge og omliggende Land og skyllede store Dele af Byens Strandlodder og af Valløs Strandskov bort.

Landbrugets fortsatte, socialreformatoriske Udvikling var bragt til foreløbig Ro ved Loven af 1861 om frivillig Afløsning af Fæstegodset. Grev Adam Moltke havde allerede to Aar tidligere forberedt Salget til

Arvefæste med Ret til at sælge og pantsætte, men havde bestemt modsat sig at sælge til Selveje. Han skrev, at det efter Fundatsens § 1 var forbudt at afhænde noget af Stiftets faste Ejendom, med mindre det var til dets Bedste. Med sine Erfaringer fra Vemmetofte, hvor man i nogle Aar havde solgt til Arvefæste, forekom netop dette ham det mest fordelagtige, idet Stiftet herved beholdt sine faste Indtægter.

Grev Frederik Moltke gik paa dette Punkt ganske i sin Faders Fodspor, og paa særdeles gunstige Vilkaar tilbød han Fæsterne deres Ejendomme i Arvefæste. Salget gik ogsaa livligt for sig i de gode Landbrugsaar efter 1864. Stiftets Kapitalformue voksede derfor stærkt og naaede i 1875 op paa 4,18 Mill. Rdl., som ved Overgangen til Guld-møntfoden s. A. forandredes til det dobbelte i Kroner. En Del urentable eller slet forrentede Kapitaler frigjordes og bragtes i Forrentning, og da samtidig Indskrivningernes Antal var steget i den sidste halve Snes Aar, var der følgelig god Motivering for en Fortsættelse af den paabegyndte Udvidelse af Virksomheden.

Det havde imidlertid vist sig, at ikke alle de Stiftsdamer, som havde opnaaet Lejlighed paa Slottet, gjorde Brug af denne. I 1867 var saaledes kun 7 Lejligheder beboet hele Aaret og to blot om Sommeren, medens Resten stod ubenyttet. En kgl. Resolution s. A. fastsatte derfor Bestemmelser mod den Slags Misbrug af Slottets Lejligheder og for Oppebærelsen af de til disse knyttede Emolumenter. Endnu en Gang forhøjedes Hævningen for Dekanessen og baade Antallet af og Hævningerne for de virkelige og overordentlige Stiftsdamer samt for de indskrevne Frøkener i 1. Afdeling. Det samlede Antal af hævingsberettigede Damer blev herefter 28 virkelige Stiftsdamer, hvoraf 3 i Hofplads, 36 overordentlige Stiftsdamer, hvoraf 3 i Hofplads, og 83 indskrevne Frøkener i 1. Afdeling, hvoraf 3 i Hofplads. Ogsaa Antallet af Pensionspladser for Enker efter og Døtre af Embedsmænd i de to første Rangklasser og for Enker, som tidligere have været indskrevet, sattes op. Et Par Legater blev oprettet til Uddannelseshjælp for Børn af Stiftets Embedsmænd, Funktionærer, Gaardejere og Husmænd. Navnlig fortsatte Grev Moltke dog sin Faders filantropiske Virksomhed ved Oprettelsen af Gamlehjem og ved forøget Forsorg for Godsernes Ube-

midlede. I Aarene 1867—71 blev saaledes Scheels Hospital i Herfølge omdannet og udvidet, og i 1869 oprettedes og byggedes Alderdomshjemmet Carolinestiftelsen ved Vallø for Stiftets gamle Funktionærer og deres Enker.

I det hele taget stammer fra hans Tid den mere fastordnede Hjælpergning indenfor Godserne med Tilskud fra Stiftet til Lægebehandling, Medicin, Barselspleje, Rekreationsophold, Sygepleje m. m. Med Stiftets Støtte og Stiftslæge Rodes interesserede Medvirken oprettedes saaledes i 1883 Sygeplejeforeningen for Vallø Stifts Godser. Ved en kgl. Resolution i 1873 fastsattes et ret betydeligt Beløb til Bedste for Arbejderne, særlig til Støtte for deres Alderdomsforsørgelse, til Læseforeninger og Biblioteker samt til Ophjælp af Husflid og Husgerning. Allerede i 1860 var den første Husgerningsskole oprettet i Herfølge for Børn mellem 7 Aar og Konfirmationsalderen, og i 1876 oprettedes en lignende Skole paa Vallø. Energisk traadte han i Aarene 1870—72 op mod de stærke Angreb i Rigsdagen paa de adelige Stiftelser (se senere), og det var væsentlig paa hans Initiativ, at Professor, Dr. jur. Nellemann udarbejdede sin grundige Betænkning om Vallø Stifts og Vemmetofte Klosters Retsforhold til Staten.

I Forventning om en fortsat Stigning af Stiftets Indtægter, dels ved Salg af Fæstegods og dels ved et forbedret Skovbrug, indhentede Greven i 1873 Bemyndigelse til en sidste, sukcessiv Forhøjelse af de virkelige og overordentlige Stiftsdamers Antal, saaledes at dette i 1877 naaede det nu gældende. Endelig tillodes det Stiftet at anvende 10,000 Kr. hvert Aar til almenyttige Formaal uden nærmere Angivelse og at oprette et meget stort Antal nye Pensionspladser for Enker efter eller ugifte Døtre af afdøde Embedsmænd af alle Etater uden Hensyn til Rang. Kurator skrev, at det kunde være ønskeligt, om „Stiftets gavnlige Virksomhed ved Bevilgelse af saadanne Understøttelser kunde udstrækkes til en videre Kreds uden at komme i Strid med Fundatsens Aand“, og han mente, at dette vilde være stemmende med Tidens Udvikling og Opfattelse. Stiftet havde foreslaaet 144 Pensionspladser, men efter Justitsministeriets Ønske (Skrivelse af 6. Februar 1873) sattes Antallet op til 192. Allerede to Aar efter døde Grev Moltke, kun

50 Aar gammel, og „taknemmelige Beboere paa Stiftet“ rejste ham den 8. Juli 1877 en Mindestøtte i Vallø Have.

Den nye Kurator, Overpræsident i København, Geheimekonferentsraad Emil Rosenørn var en mild og venlig Mand. Han havde ejet flere store Gaarde, bl. a. Vorgaard i Vendsyssel, havde været Kultusminister og blev i 1879 kongevalgt Landstingsmand. Efter sin Tiltrædelse som Kurator tog han fra 1876 Ophold paa Billesborg om Somrene.

Efterhaanden lod han de under sin Forgænger i 1873 bevilgede Udvidelser træde i Kraft og fik i 1877 Hævingerne til Dekanessen og Stiftsdamerne sat op. Samtidig blev Beløbet til almennyttige Formaal tredoblet. Det anvendtes til samfundsgavnige Formaal over hele Landet og af enhver Art lige fra Understøttelser til Kunst, Husflid, Haandværkerskoler, Landbrugsskoler, den nye Gymnastik- og Sportsbevægelse og til Fattig- og Børneforsorg. Paa Stiftets Godser oprettedes Arveprinsesse Carolines Asyl i Vidskjølle, (nu ved Vallø), et Asyl i Egøje (nu nedlagt) og Dronning Louises Asyl i Lellinge. For at afhjælpe den herskende Arbejdsløshed lod han i 1878 grave den ca. 4 Tdr. Land store Sø i Dyrehaven.

Tillige støttede Stiftet økonomisk Dannelsen af „Østsjællandske Jernbaneselskab“. Banen blev aabnet i 1879, og Vallø fik sin Station i Slottets Nærhed. I 1886 købte Stiftet af Gjorslev en Jordlod ved Prambrøen, den saakaldte „Stevns Odde“. Derved fik Vallø en længe ønsket Adgang til god Strand, saaledes at det baade kunde faa sit Behov af Sten og Grus dækket og skaffet Stiftsdamerne et Badehus paa egen Grund. Tillige kom Stiftet herved i Besiddelse af begge Sider af Trygge-

*Geheimekonferentsraad E. E. Rosenørn
Kurator 1875–1893.*

vældeaas Udløb, og Ørredsfiskeriet i denne kunde gøres omtrent lige saa indbringende, som det i mange Aar havde været i Vidskjølle Aa.

Langt fra at være nogen fornemt reserveret Enklave i Udviklingen har Vallø gennem de to Aarhundreder tværtom direkte og indirekte øvet en ikke ringe Indsats paa mange praktiske og sociale Omraader i Samfundslivet, samtidig med at det loyalt har holdt sig sin Stifterindes Vilje og Bestemmelser for Øje. I 1800-Tallets første gode og trygge Aar blev der lagt en Udviklingslinie, som er fulgt, til Firsernes og Halvfemsernes store Vanskeligheder tvang Stiftet til at stille en Del af sin almennyttige Virksomhed i Bero. Verdenskrigen med de derefter følgende økonomisk utrygge Tider og den nuværende Landbrugskrise har endnu ikke muliggjort Genoptagelse af de filantropiske Opgaver i sin fulde Udstrækning.

VALLØ STIFT FRA 1888 TIL 1938

Den 14. Maj 1888 fejrede Vallø Stift sit 150 Aars Jubilæum. Fra mange Sider blev det hyldet i Taknemmelighed for sin udstrakte godgørende Virksomhed, som efterhaanden ikke blot omfattede de omliggende Sogne, men ogsaa Hovedstaden og praktisk talt det meste af Landet. Overalt røg Flagene til Tops, medens Guirlander og Æresporte prydede de Veje, ad hvilke Kong Christian IX, Dronning Louise, Kronprinsparret med deres tre ældste Børn, Prins Valdemar og Prinsesse Marie samt Prins Hans foruden et stort Følge af Hoffets Damer og Herrer i Dagens Anledning kom til Vallø. Efter en højtidelig Gudstjeneste i Slotskirken samledes de Kongelige med Kurator, Stiftets Damer og Embedsmænd, Justitsministeren og Amtmanden, de 17 Sognepræster, Forpagterne, Deputationer fra Sognene o. s. v., ialt ca. 150 Personer, til déjeuner dinatoire i Riddersalen. Ved 5-Tiden tog Majestæterne og de øvrige kongelige Personer tilbage til København. Scheels Hospital blev udvidet og mange Understøttelser uddelt, men iøvrigt fejredes Jubilæet i Stilhed. Det var jo ikke blot midt i Aarhundredets stærke Brydningsaar, hvor politiske og litterære Nystrømninger havde bragt Sindene i Oprør, men ogsaa midt i en økonomisk vanskelig Tid, hvor der mere i Stilhed brødes nye og betydningsfulde Veje paa Erhvervslevets forskellige Omraader.

Faldende Kornpriser efter 1864 havde gjort vor hjemlige Korn dyrkning og Kornekspport urentabel. Den store Udvikling af Kommunikationsmidlerne bragte en Overflod af Korn paa Markederne fra Lande, hvor Jord og Arbejdskraft var billigere. Først kom Østersølandene med i Konkurrencen, derefter Sortehavslandene og sluttelig ogsaa de oversøiske Lande.

Under Ledelse af agronomiske Videnskabsmænd og fremragende praktiske Foregangsmænd begyndte vort Landbrug derfor lidt efter lidt

at slaa ind paa nye Driftsformer, idet man ganske simpelt drog sig det billige, oversøiske Korn til Nytte. Det indkøbtes til Foder, og i Stedet for eksporteredes levende og slagtede Kreaturer, Mejerivarer og Flæsk til England og Tyskland. Vor Korneksport, der gennem Aarhundreder havde været vort Lands bedste Indtægtskilde, hørte op. Jorden udnyttedes mere og mere til Foderavl, idet den nuværende Vekseldrift med Dyrkning af Roer blev almindelig.

Omkring 1880 indtraf et større Prisfald paa næsten alle Landbrugsprodukter, hvad en Tid virkede hemmende paa Landbrugets nye Udvikling. Og dette i Forbindelse med en tilsvarende Krise for Byerhvervene foraarsagede en trykket Stemning over hele Landet.

Størstedelen af Landbruget søgte dog ved egen Hjælp og ved forøget Energi at klare Vanskelighederne, og resolut gjorde det Skridtet fuldt ud bort fra de gamle Driftsmaader. I 1882 var Landbruget naaet op paa en Overskudsudførsel af dyriske Produkter paa over 100 Mill. Kroner, hvoraf godt Halvdelen var for levende Kreaturer og Heste, Resten for Flæsk, Smør, Kød og Æg.

Haardest var disse Aar for de større Ejendomme, som langt fra kunde fodre deres Kornproduktion op, og som derfor stadig var meget afhængig af Kornpriserne. Det blev navnlig Bøndergaardenes Tid, og Andels- og Forbrugsforeningsbevægelserne opstod. Landet over rejste det ene Privatmejeri og Andelsmejeri, det ene Privatslagteri og Andelsslagteri sig efter det andet, og Eksporten og Importen organiseredes efter den nye Produktion. Allerede i Firserne indførtes for over en Snes Millioner Kroner Korn og Foderstoffer (i 1913 for 163 Millioner).

Svingningen var dog vanskelig, og mange Landmænd kom til at betale dyre Lærepenge. Som nu rømmede Gaardenes unge Arbejdskraft til Byerne og øgede den derværende Arbejdsløshed. For at holde paa deres Folk maatte Landmændene sætte Arbejdslønnen op, hvad selvfølgelig yderligere bragte Driftsudgifterne i Vejret. Mange Gaardejere og Forpagtere kom til at sidde meget haardt i det, og over 700 Gaarde tvangssolgte i Aarene 1885—89. Den nye Drift krævede baade større faglig Dygtighed og større Driftsmidler. Dertil kom i Begyndelsen det

Vallø Slot ca. 1890.

ene Uheld efter det andet, i 1887 saaledes en Svinedifteritis og i 1892 en Mund- og Klovsyge, som begge en Tid bevirkede en længere Lukning af Eksporten. I 1893 syntes Situationen prekær, og hen paa Efteraaret samlede den stærke, men hidtil ret spredte Agrarbevægelse sig om Dannelsen af „Agrarforeningen“, som krævede Statsstøtte til Fremme af Landbrugsproduktionen og en Skatteomlægning til Fordel for Landmændene.

Paa dette Tidspunkt var man dog begyndt at ane den første Antydning af Bedring. Kornpriserne faldt ganske vist fremdeles og naede Minimum i 1896, men til Gengæld steg Priserne paa Kød, Flæsk og Smør. Først omkring 1900 kunde Landbruget for Alvor mærke, at det gik lysere Tider i Møde efter de mange, yderst magre Aar.

Selvfølgelig ramte Landbrugskrisen ogsaa Vallø Stift. Paa Grund af de lave Kapitelstakster faldt Indtægterne stærkt i Firserne baade af Bøndergodset og Skovene, men navnlig af Hovedgaardene, som først paa et sent Tidspunkt forlod de gamle Metoder og kun formaaede at staa Krisen nogenlunde igennem takket være moderate Forpagtningsafgifter.

Uheldigvis havde Stiftet, som nævnt, netop i Halvfjerdserne paa- taget sig meget betydelige Forøgelse af Udgifterne. Stiftets Bestyrelse trøstede sig dog med, at Krisen nok kun var midlertidig, og tog ikke i Betænkning i Anledning af Jubilæet i Maj 1888 at søge kgl. Resolution paa, at Antallet af indskrevne Frøkener i 1. Afdeling forhøjedes med 20, idet Kurator anførte, at Oprykningen i de senere Aar af tilfældige Aarsager var gaaet ret langsomt for sig. Hermed naaede Stiftet det nuværende Antal af hævingsberettigede Damer, nemlig 35 virkelige Stiftsdamer, hvoraf 3 i Hofplads, 70 overordentlige Stiftsdamer, hvoraf 3 i Hofplads, og 163 indskrevne Frøkener i 1. Afdeling, hvoraf 3 i Hofplads. Fire Aar efter udvirkede Stiftet, at den tidligere bevilgede Uddannelseshjælp til Embedsmændenes Børn under de for Forpagterne ugunstige Forhold udvidedes til ogsaa at omfatte disses Børn. To andre Afgørelser fra disse Aar har Interesse.

I Henhold til Danske Lov afsagde Højesteret den 18. December 1885 en Dom, hvorefter en Mand af udenlandsk Adel, der havde Indfødsret her i Landet, og som af Kongen var beskikket til et Embede, der gav Rang, samtidig var naturaliseret som dansk Adel. Stiftet kunde følgelig ikke modsætte sig, at Døtre af saadanne Embedsmænd blev indskrevet i Vallø. Da det imidlertid viste sig, at det ikke altid var let at identificere en udenlandsk Adel, fastsatte en kgl. Resolution den 23. Oktober 1888, at Udtrykket „dansk Adel“ i Stiftets Fundats kun skulde omfatte den virkelig anerkendte, danske Adel samt Personer, som var forundt Vaabendiplom eller Vaabenbrev (Jvnf. A. Thiset: Begrebet Dansk Adel i Historisk Tidsskrift, 7 R II, Side 371—81). I Henhold til det sidste optoges Frk. Augusta Honnens de Lichtenberg i 1902 i Stiftet, fordi hendes Bedstefader, Major T. F. A Honnens, hvis Hustru var født de Lichtenberg til Stamhuset Bistrup, den 14. Juni 1867 havde faaet

kgl. Tilladelse til at føre Familien de Lichtenbergs Vaaben.

Aaret efter fik Stiftet sit oprindelige Vaaben fra 1738 igen. I sit „Mindeskrift“ har Arkivar Wad (Side XXV-XXVI) fortalt om den Fejltagelse, der skete i 1819 ved Approbationen af det Vaaben, som Stiftet har benyttet op gennem 1800-Tallet. Paa hans Forslag indstillede Kurator og fik i 1889 kgl. Resolution for, at Stiftet fremtidig

skulde føre sit rette Vaaben, det af Dronning Sophie Magdalene bestemte, bestaaende af 2 Felter — det danske og brandenborgske Vaaben — med et Hjerteskjold, der indeholder hendes Navnetræk med en Krone over.

Vallø Stifts Vaaben.

I Halvfemserne standsede omsider Indtægtsnedgangen for Stiftets Gaarde, og ved rigeligere Hugst i Skovene og stigende Træ- og Brændpriser kunde tillige Overførsteren bringe sit Overskud noget op. Endelig begyndte der paany at komme Liv i Salget af Bøndergods, efter at dette havde ligget næsten stille i nogen Tid, fordi Ejendomspriserne i de strenge Tider havde holdt sig forholdsvis højt.

Stærkest tyngede dog den svigtende Forrentning af de Kapitaler, som indestod i fremmede Landbrugsejendomme Landet over. Mange forarmede Debitorer kunde slet ikke betale deres Renter og fik Udsættelse. Enkelte udestaaende Fordringer nedskreves, men Stiftet maatte alligevel som ufyldstgjort Panthaver overtage en Del Ejendomme, af store Gaarde saaledes i 1890 Kjøskegaard i Salling (atter solgt i 1895) og Østergaard i Viborg Stift (atter solgt i 1906) samt i 1901 Spøttrup (atter solgt i 1903). Overtagelsen af disse Gaarde, deres Istandsættelse og Ophjælp kostede store Summer. En meget betydelig Svækkelse af Indtægterne var endelig disse Aaringers lave Rentefod, under 4 pCt., som blev Forudsætningen for Statens Konverteringer i 1886, i 1894 og 1897.

Stiftet maatte hele denne Tid arbejde med en aarlig Underbalance paa omkring 100,000 Kr. I 1893 kom yderligere Slottets og Avlsgaar-

dens Brand, og Genopbyggelsen af disse samt Nyanskaffelserne af Inventar m. m. oversteg Assurancesummerne med godt 300,000 Kr.

Efter Branden førte Geheimekonferentsraad Rosenørn langvarige Forhandlinger med Justitsminister Nellesmann om Stiftets anstrengte økonomiske Status, og herunder drøftedes ogsaa et Forslag om ikke at genopbygge Vallø. Ret hurtigt synes denne Tanke dog at være opgivet igen, fordi Kurator ikke kunde bekvemme sig til at reducere Stiftet til blot at være et Pengeinstitut. Men Udgifterne maatte ned, og ikke mindst maatte der indføres vidtgaaende Besparselser, hvis man besluttede sig til at genopføre Slottet.

Allerede var Kapitalformuen forringet uhyggeligt, og yderligere Nedgang maatte frygtes. Situationen saa ret trøstløs ud, og paa Rigsdagens Bord laa et Par Lovforslag om Tiendeaflysning og mellemkommunal Beskatning, som, hvis de gennemførtes, vilde forringe Stiftets Indtægter alvorligt. Under disse Forhold besluttede den 83-aarige Geheimekonferentsraad Rosenørn at fratræde som Kurator fra 1. November 1893.

Den nye Kurator, Kammerherre, Grev Christian Moltke til Lystrup og Jomfruens Egede, var en begavet Politiker, en myndig og dygtig Godsejer og i det hele taget en Mand, som forstod at tage energisk og praktisk paa Tingene. Han kom straks til at staa overfor den meget vanskelige Opgave at skulle genoprette Stiftets Økonomi. Indskrænkningerne maatte dog nødtigt ramme den godgørende Virksomhed blandt Godsernes Ubemidlede. Den gamle, patriarkalske Forsorgspligt var saa indlevet og i saa fuld Overensstemmelse med Stifterindens Tanker, at selv en Modgangstid ikke kunde bryde de smukke Traditioner. Vejen for Kurator maatte derfor blive dels at skære alle andre Udgifter ned og dels, om muligt, at søge Indtægterne forøget.

Kort før sin Afgang havde Geheimekonferentsraad Rosenørn og Stiftsforvalteren, Etatsraad Finsen, udarbejdet et Budgetforslag for de følgende 10 Aar, som Slottets Genopførelse var tænkt at skulle strække sig over. Det væsentlige gik ud paa en Bemyndigelse til midlertidigt og efterhaanden at suspendere Uddelingen af Pensionerne i Henhold til den kgl. Resolution af 1873 og af Uddelingen af Bidragene til almen-

*Hendes Majestet Dronning Louise. — Vallø Stifts Protektrice 1881—1898.
Efter Maleri paa Vallø af Otto Bache.*

nyttige Formaal i Henhold til Reskriptet af 1877. Med nogle Smaaændringer forelagde Grev Moltke Forslaget for Kongen, som approberede det ved kgl. Resolution af 17. Februar 1894 — omend kun modstræbende, fordi Kong Christian satte Pris paa at kunne uddele disse Pensioner til Enker efter og Døtre af sine gamle, veltjente Embedsmænd. Samtidig blev Slottets Genopførelse vedtaget.

Der blev givet Afslag paa Afslag paa de fleste Anmodninger om Henstand og Støtte, om Nedsættelse af Afgifter m. m. En haard Haand var nødvendig for at skrive nej paa alle disse, ofte vel begrundede Ansøgninger. Etatsraad Finsen havde været en selvstændig og myndig Stiftsforvalter, men var nu ældre og svagelig. I 1890 blev hans Søn, Slots- og Materialforvalter Jon Finsen, adjungeret ham, men under det nye og vanskelige, økonomiske Konsolideringsarbejde traadte han tilbage i Efteraaret 1895. Til hans Efterfølger valgte Grev Moltke Godsforvalteren paa Gjorslev, exam. jur. Laurids Rasmussen, en flittig og samvittighedsfuld Mand, der tilmed var godt kendt med Stiftets Administration, fordi han i 8 Aar havde været Førstefuldmægtig hos Etatsraad Finsen.

Den 16. April 1893 døde Dekanessen, Geheimekonferentsraadinde Sophie Bardenfleth paa Stubberup. I 1865 havde hun efterfulgt sin Moder, den værdige og tillige elskværdige og ligefremme Grevinde Margrethe Schmettau som Dekanesse, og i de 28 Aar havde hun paa den smukkeste Maade udfyldt sin Stilling med fuldendt Takt og Retfærdighedsfølelse. Hun var et livligt og karakterfuldt Menneske med en betydelig Verdenserfaring. Altid havde hun haft Vallø og Damernes Tarv for Øje, og trods sine 83 Aar var hun til det sidste i Besiddelse af sine Aandsevner og sin klare Forstand. Slottets Brand og Tabet af sine Ejendele havde hun baaret med beundringsværdig Sjælsstyrke, men et Nervechok ved Branden og en efterfølgende Forkølelse tog hendes sidste Kræfter. Efter hende udnævntes foreløbig ingen Dekanesse, idet Kongen tillod, at Stillingen holdtes vakant. I Stedet for konstitueredes Hofstiftsdame, Frk. Huygens som Dekanesse.

Samme Efteraar fratraadte Stiftspræsten, Pastor Scharling, og med Ministeriets Billigelse blev Embedets Besættelse udskudt til efter Slot-

tets Genopførelse. Da de 14 Stiftsdamer, der indtil Branden havde boet paa Slottet, nu stod husvilde, approberede Protektricen, at Stiftet ydede dem en rundelig Godtgørelse for Af-savn af Bolig og de Naturalier, som tilkom dem. Ogsaa herved indvandt der en Del Besparelser, idet det var billigere at udbetale disse Vederlag end at holde Slottet med alle de mange daglige Funktioner i Gang.

En Del underordnede Funktionærer blev afskediget eller sat paa Ventepenge, og Herskabsstalden tømtes for Heste. Haven, der hidtil blot havde leveret en Del Brændsel og de fornødne Blomster og Grøntsager til Slottets Damer, blev omdannet til et Handelsgartneri med Ordre til at skaffe Stiftet Indtægter ved Salg af de flest mulige Produkter. Jagtudgifterne reduceredes derved, at Vildtbestanden bragtes ned, og den ene Distriktsjæger blev afskediget. Det skudte Vildt solgtes til København. Samme Aar (1893) blev der iøvrigt skudt de første Fasaner i Vallø's Skove. Paa enhver Maade søgte man at indvinde Besparelser, samtidig med at de flest mulige uforrentede Stiftsmidler søgtes frigjort for at bringes i Forrentning. Endelig lod Kurator Slottet genopføre i et meget langsomt Tempo for derved at indtjene Renter af Assurancesummerne.

Den 29. September 1898 døde Dronning Louise, og Kongen udnævnte Kronprinsesse Louise til Stiftets Protektrice. Kort efter Nytaar satte Hendes Kongelige Højhed sit Navn under sin første Protektrice-Resolution. Det havde vist sig, at adskillige Brudeudstyr i Henhold til Fundatsens § 17 b var tildelt Damer, der var blevet gift i Udlandet eller borgerlig viet, og da navnlig dette sidste ikke kunde siges at være i Fundatsens Aand, bestemte Protektricen den 4. Februar 1899, at Brude-

*Geheimkonferentsraadinde S. A. Bardenfleth.
Dekanesse 1865—1893.*

Vallø Slot. 1900.

udstyslegaterne fremtidig kun vilde blive tilstaaet mod Forevisning af en Vielsesattest fra en Præst i den danske Folkekirke.

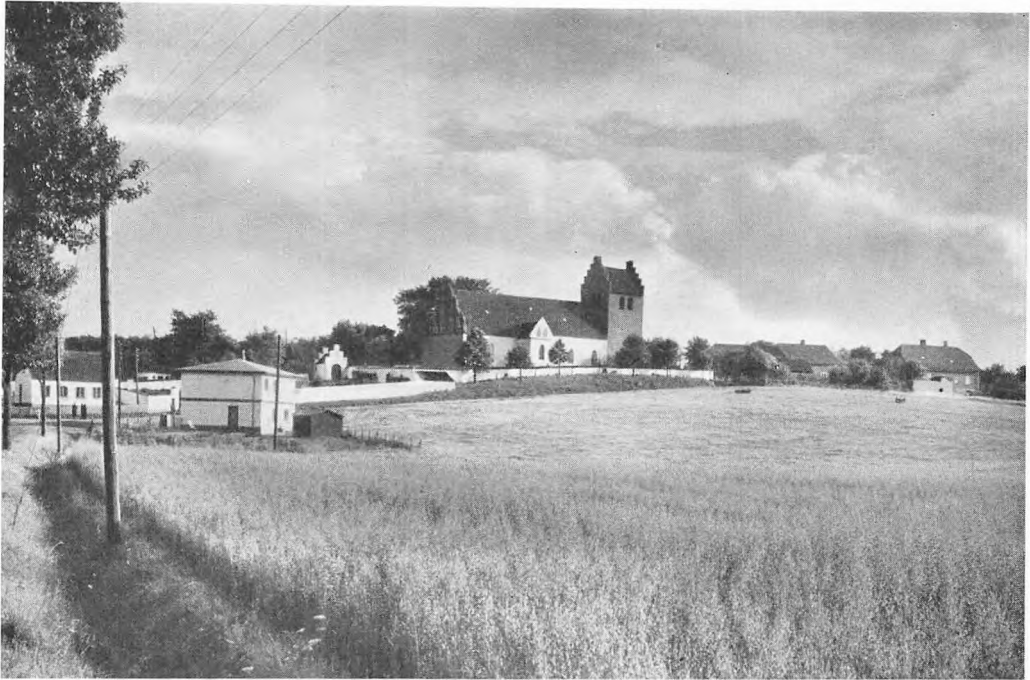
Efter kun fem Aars Virke døde Stiftsforvalter Rasmussen i December 1900, og til hans Efterfølger udnævntes Herredsfuldmechtig, cand. jur. N. R. Krag, der havde været Landmand, før han begyndte sit juridiske Studium. Da den fungerende Dekanesse, Frk. Huygens, døde i April s. A., meddeltes der Komtesse Knuth Konstitution fra 1. Maj s. A.

Paa dette Tidspunkt nærmede Vallø's Genopførelse sig sin Fuldendelse (se følgende Kapitel). Det nye Hus var indrettet mere praktisk og afpasset efter Tidens Fordringer, men var ogsaa kun i Stand til at rumme et mindre Antal Damer end tidligere. Slottet skulde atter udstyres. Have og Skov fik Besked om at indrette sig paa de sædvanlige Naturalydelse, Kuske blev antaget og Heste købt.

I 1904 flyttede 9 Stiftsdamer ind paa det nye Slot, nemlig Kom-

*Hendes Majestæt Dronning Louise. — Vallø Stifts Protektrice 1898—1926.
Kopi paa Vallø af Daniel Hvidt efter Maleri paa Frederiksborg af L. Tuxen.*

Valløby Kirke. 1937.

tesserne S. C. D. Schmettau og J. P. S. Knuth, Frøkenene W. M. R. Tillisch, R. W. L. A. Barner, O. C. C. Lütken og N. S. Fønss, Komtesse C. A. Tramp og de to Søstre, Baronesserne B. F. T. Z. og E. V. M. Zytphen-Adeler. Af disse havde de syv boet paa Slottet før Branden. Af økonomiske Grunde udnævntes stadig ingen Dekanese, og den ledige Dekaneselejlighed anvendtes foreløbigt til Bibliotek.

Ved Stiftspræsteembedets midlertidige Nedlæggelse i 1894 var Stiftsmenigheden henlagt under Valløby Sogn, og Stiftet ydede den derværende Sognepræst en Godtgørelse for at udføre de kirkelige Forretninger i Stiftsmenigheden og for at være behjælpelig med Uddelingen af Legater til Omegnens Beboere.

I det opførte Slot var der ikke beregnet Plads til et Kapel. I 1896 havde man overvejet et Forslag om at indrette et saadant i det hvide Stift, men havde opgivet det igen, fordi Indretning og aarlig Vedlige-

Valløby Kirke. 1937.

holdelse vilde koste betydelige Summer. Kurator hævdede yderligere, at det var Stiftets Hovedopgave at skaffe Bolig til de flest mulige Damer, men Indretningen af et Kapel i det hvide Stift vilde nødvendig- gøres en Reduktion af det Antal Beboelseslejligheder, som denne Bygning var tænkt engang at skulle rumme. Stiftet var i 1761 blevet sin egen Menighed, idet det før havde hørt ind under Valløby Sogn. Det havde siden da haft en Ret, men ingen Pligt til at have sin egen Kirke eller sit eget Kapel. Stiftsamenigheden talte nu 163 Medlemmer. Stiftspræst Storm havde vel i Tredserne forstaaet at samle det meste af den om sin Prædikestol, men hans Efterfølger, den fine og højt kultiverede Pastor Emil Scharling, havde haft rigelig Tid til sine videnskabelige Studier. Kirkelige Forretninger havde der kun været faa af, og selv om han ved sin venlige og aabne Fremtræden og ved sin Livlighed havde gjort sig uhyre afholdt, saa havde mange af Stiftsdamerne alligevel holdt sig borte fra Søndagsgudstjenesterne i Slotskapellet og var gaaet til Nabokirkerne, fordi de — ligesom Enkedronning Caroline Amalie — var stærkt grundtvigsk indstillede, og Pastor Scharling var Modstander af Grundtvigianismen. Etatsraad Finsen havde allerede i Efteraaret efter Branden gjort forrige Kurator opmærksom paa Rimeligheden i at ophæve Stiftsamenigheden og opgive Kapellet i den nye Slotsplan, hvorved der kunde indvindes betydelige Beparelser. Valløby-Taarnby Sogn var langt fra saa stort — kun 870 Indbyggere — at en Præst ikke med Lethed ogsaa vilde kunne betjene den lille Stiftsamenighed. Kirken laa blot en Fjerdingvej fra Slottet. Foretrak Stiftet at bygge sin egen Kirke, skrev Grev Moltke, maatte den lægges i Dyrehaven, men Afstanden hertil vilde ikke blive mindre end til Valløby Kirke, og en saadan Plan vilde følges heller ikke blive tilfredsstillende for Slottets Damer.

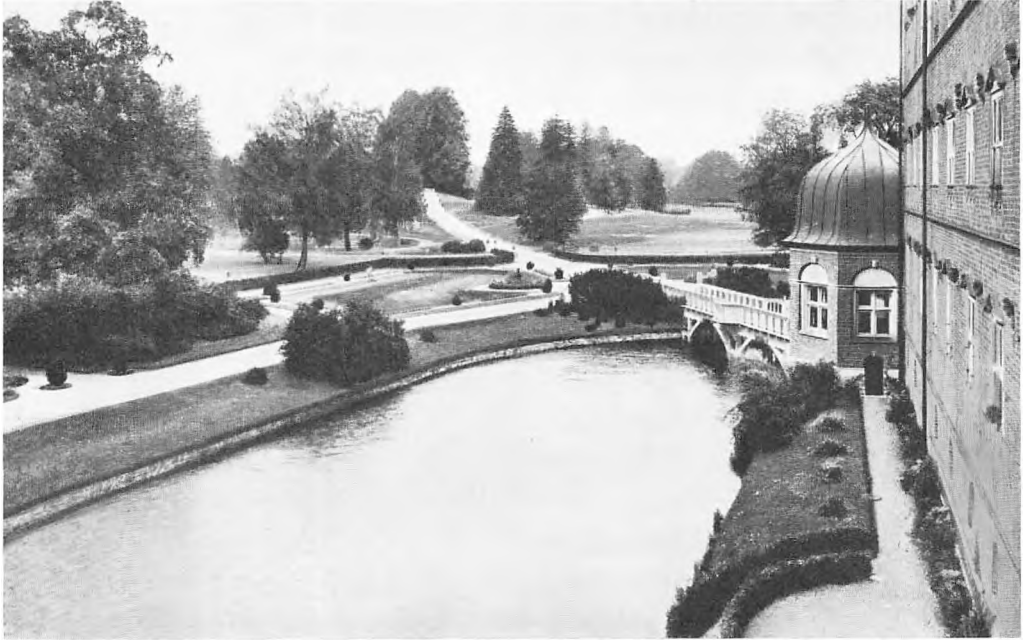
I 1904 havde Stiftet fordoblet den Godtgørelse, som Valløbys Sognepræst havde faaet i 1894 imod, at han forpligtede sig til efter Dekanessens nærmere Bestemmelse hver 14. Dag eller 3. Uge at holde Bibellæsning paa Slottet for de Stiftsdamer, som maatte ønske det, eller som var for svagelige til at kunne komme i Sognekirken. Tillige havde Kurator givet Tilsagn om Opvarmning af Valløbys Kirke og her ladet henstille nogle gyldenlæders betrukne Stole, som var reddet fra

det nedbrændte Slotskapel, mellem Opgangen til Koret og de faste Stolestader til udelukkende Brug for Stiftsdamerne.

I Efteraaret 1907 fratraadte Sognepræsten for Valløby-Taarnby Sogn, og Kurator tog da Spørgsmaalet om Sognekirke, Slotskirke eller Kapel op til endelig Afgørelse. Vallø Menighedsraad var bestemt imod Stiftspræsteembedets og Slotskirkens Nedlæggelse, ogsaa af Hensyn til de Gamle i Carolinestiftelsen. De kirkelige Myndigheder, Biskoppen og Provst Erik Oksen i Herfølge, stillede sig i Begyndelsen paa dettes Side, men i Betragtning af Stiftsamenighedens Lidenhed gik de efterhaanden ind paa Tanken om at bringe denne tilbage til sin oprindelige Samhørighed med Valløby Sogn. Paa Forslag af Provsten indstillede Kurator derfor, at Ordningerne af 1894 og 1904 gjordes permanente, og at Stiftspræsteembedet definitivt nedlagdes. Kirkeministeriet var villig til en Ordning i Overensstemmelse hermed, og da Stiftsdamerne med den fungerende Dekanese i Spidsen ansøgte Protekticen om et eget Kapel, fik de et bestemt Afslag et Par Dage efter Nytaar 1908. Ikke destomindre indsendte Stiftsdamerne sidst i Januar en Ansøgning direkte til Kirkeministeriet om at faa en egen Stiftspræst og et eget Kapel. Provst Oksen foreslog et Kompromis, saaledes at der indrettedes en Stue paa Slottet som et Slags Kapel med et indviet Alter, men Kurator erklærede, at det nu maatte have sin Forbliven ved Protekticens Afgørelse. Ved kgl. Resolution af 27. Maj s. A. stadfæstede Kong Frederik VIII derpaa den foreslaede Ordning. Stueetagen i det runde Taarn blev samtidig indrettet til Andagtsstue, og under et Besøg i 1909 skænkede vor nuværende Konge og Dronning et smukt Krucifiks af Bronze hertil.

Stiftets Kirkegaard og Kantorembede blev dog bibeholdt. Da det endelig senere viste sig, at Stiftsdamernes Ret til de i Kirken hensatte Stole ikke respekteredes, blev denne Ret fastslaaet ved Forhandling med Kirkeministeriet i 1922.

Spørgsmaalet om Kirke eller Kapel var hermed afgjort, og Kurator kunde derfor straks lade det hvide Stift indrette til Bolig for to Stiftsdamer. Ved en samtidig kgl. Resolution af 2. Maj 1908 bestemtes det, at Retten til Ophold paa Slottet fremtidig kun skulde tilkomme 2

Udsigt fra Dekanessens Allan over „Syvkanten“ og Parken. — Efter Fotografi ca. 1904.

Hofstiftsdamer og 9 for Betaling indskrevne Stiftsdamer. Den følgende Sommer stod det hvide Stift færdigt, og de derværende to Beboelseslejligheder toges i Brug samme Efteraar af de to forhenværende Hofdamer, Frøkenerne E. R. Bluhme og K. E. M. C. Wichfeld. Samtidig traadte Komtesse Knuth fra som fungerende Dekanese paa Grund af Alder, og i hendes Sted gaves der Frk. Wichfeld Konstitution fra 1. Juli.

Samme Aar skete en mindre Ændring i Slottets Embedsstab, idet Stillingen som Slots- og Materialforvalter blev nedlagt. Den var oprettet i Henhold til Stiftsresolution af 19. Januar 1885 og s. A. besat med cand. phil. Jon Finsen, Stiftsforvalterens Søn, men Embedet havde vist sig overflødig.

Den Modstand, som Vallø Stift har mødt gennem Tiderne, har ikke altid blot været af økonomisk Art. Det betød vel kun lidt, at Enevold Brandt ved sin og Struenses Udnævnelse til Lensgrever i 1771 foreslog denne at oprette sig et Grevskab af Vallø Stift og Vemmetofte Kloster.

Alvorligere var de Reformbestræbelser, som udfoldedes af den af Struense indsatte Provisor, Kammerherre og Overpræsident, Grev Ulrich Holstein. Af Interesse for Bondesagen og i Sympati for den Udstykning af Herregaardene, som bl. a. G. C. Oeder havde slaaet til Lyd for, vilde han ogsaa nedlægge og udstykke Stiftets Hovedgaarde. Hans Bestræbelser strandede imidlertid paa Abbedissens stærke Modstand og ved Struenses Fald.

Ved Grundloven af 1849 var Bøndernes Stilling i det politiske Liv blevet styrket, selv om det op gennem Halvtredserne og Tredserne ikke saa meget var Mænd af disses egen Klasse, men mere oplyste Talsmænd, som kæmpede for deres Interesser paa Tinge, Mænd af det saakaldte „Bondevenneparti“, der stod skarpt overfor Godsejerne. Og navnlig gjaldt dette i den opstaaede Kamp for at skaffe Godsejernes Fæstebønder en tryggere Stilling som Selvejere eller Arvefæstere. I 1857 forelagde saaledes en Del „Bondevener“ et Forslag i Rigsdagen om tvungen Afhændelse til Arvefæste af de offentlige Stiftelsers Bøndergods. Videre op gennem Aarene gik Venstres Førere over til direkte Angreb paa de adelige Stiftelser. De fremhævede Urimeligheden af Adels Særret til Indskrivning i disse og forlangte deres private, selvstændige Stilling ophævet. Under 1. Behandling af Finansloven for 1870—71 stillede Venstre saaledes Forslag om at optage Stiftelsernes Midler paa Finansloven, og i den følgende Tid førtes Diskussionen næsten udelukkende, om Vallø og Vemmetofte var Statsinstitutioner eller ikke, idet Oppositionen for Valløs Vedkommende ikke blot ansaa Kong Christian VI's Gave til sin Dronning — til evig Arv og Eje — for at være i Uoverensstemmelse med Kongeloven, men tillige bestred denne Konges og de følgende enevældige Monarkers Beføjelse til at medvirke til Stiftelsens Opretholdelse og Trivsel. Forslagets Hensigt var dog kun — efter Ministrene Haffner og Halls Mening (Kriegers Dagbøger) — at berede Regeringen Vanskeligheder. En nedsat parlamentarisk Kommission fik Spørgsmaalet til Undersøgelse og afgav i 1872 en Betænkning. De fem af dens 9 Medlemmer — altsaa Flertallet — udtalte sig for Statens Ret til at lovgive om de to Stiftelser. Paa Foranledning af Valløs Kurator udarbejdede den fremragende Jurist, Professor Nellesmann, imidlertid samme Aar en

Vallø Slot. 1937.

Afhandling, hvori han gik grundigt imod de af Kommissionens Flertal fremsatte Raisonnementer og i det hele taget rettede en saa knusende Kritik mod dets Betænkning, at Spørgsmaalet for en Tid døde hen. Et Modskrift kort efter af en ung Overretssagfører Vilhelm Vallø, død 1875 som Bestyrer af Papirfabrikken Christiansdal ved Haderslev, fik ingen større Betydning. Overretsagføreren sluttede sit Afsnit om Vallø med, at førte en streng retslig Betragtning af Stiftet til, at dette var en offentlig Institution, maatte Konsekvensen ogsaa være den, at Adels udelukkende Adgang dertil var en af de Forrettigheder, som var bortfaldet ved Grundlovens Paragraf om Afskaffelse af enhver til Adel, Titel og Rang knyttet Forrang.

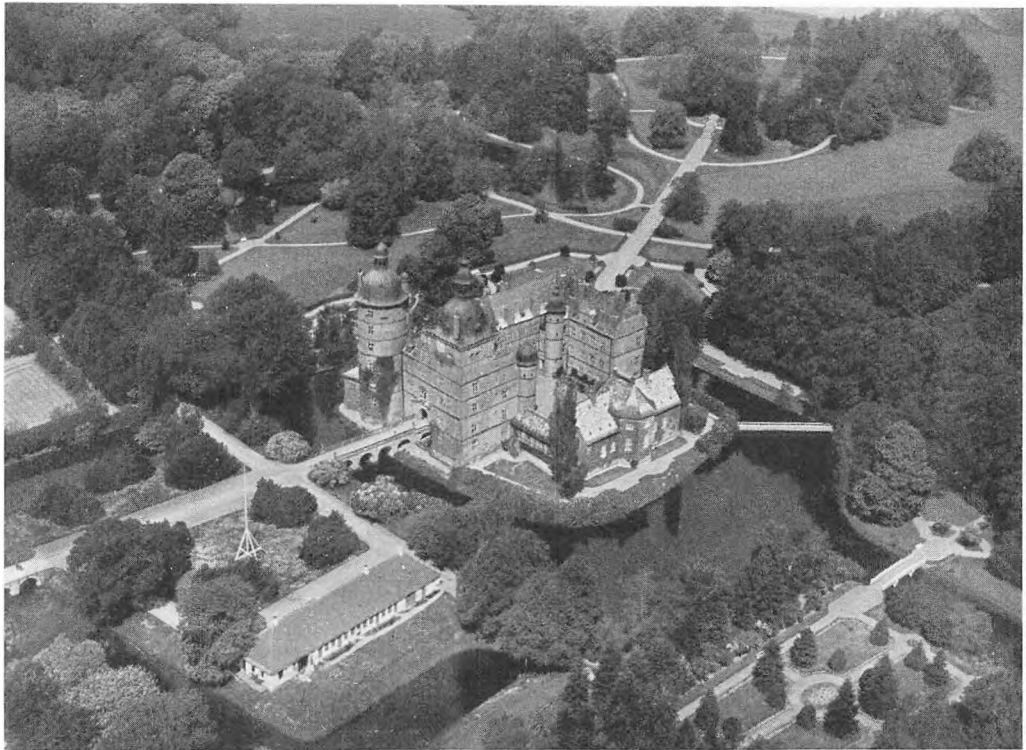
Ved Aarhundredskiftet laa ikke længere Bøndernes Interesse forrest, men Husmændenes. Da Spørgsmaalet om Vallø derfor efter Systemskiftet atter toges op, var det ikke af Venstre, men af Socialdemokratiet.

Under 1. Behandling af Finansloven i Oktober 1903 rettede den socialdemokratiske Folketingsmand, Redaktør Marott, et Angreb paa de to adelige Stiftelser og forlangte dem henlagt under Regeringens og Rigsdagens Administration og Kontrol, idet han støttede sin Argumentation til Overretssagfører Valløvs ovennævnte Skrift. Angrebet fornyedes Aaret efter, men afvistes paany. I Efteraaret 1908 toges Sagen op af den socialdemokratiske Folketingsmand for Faxekredsen, nuv. Statsminister Th. Stauning, og Venstres Justitsminister Høgsbro lovede denne Gang, at de mulige statsretslige Forhold baade vedrørende Len og Stamhuse — i Henhold til Grundlovens Løfteparagraf — og de adelige Klostre skulde blive taget op til nærmere Prøvelse. I 1909 blev der ogsaa nedsat en Kommission, som i Løbet af fire Aar skulde udrede alle herunder hørende Spørgsmaal. For Valløvs Vedkommende gik Sagen til videre Behandling af den i 1911 nedsatte Landbokommission, hvis Opgave det var at finde en Ordning, hvorefter Jord i offentlig Eje kunde udstykkedes til Husmands-parceller. Under de kraftige demokratiske Fremstød i Slutningen af Krigsaarene gennemførte den radikale Regering omsider i 1919 den om-diskuterede Lov om Lens, Stamhuses og Fideikommis'ers Overgang til fri Ejendom.

Fra Regeringens Side var der imidlertid ikke forelagt noget Lovforslag vedrørende de adelige Stiftelser. Spørgsmaalet havde vist sig at ligge helt anderledes end for Len og Stamhuse, og dets Løsning havde mødt store juridiske Vanskeligheder. Ganske vist fremsatte Redaktør Marott paany et Forslag mod Vallø og Vemmetofte, men Justitsministeren afviste det, fordi det ikke var af den Beskaffenhed, at det skaffede Jord til Husmændene, og det var jo dog det, som var Meningen med det Kompleks af Jordlove, som Rigsdagen for Tiden beskæftigede sig med.

Det var midt i Spændingen om det sønderjyske Spørgsmaal og kun et Par Dage før Verdensfredens Undertegnelse i Versailles. Rigsdagsforhandlingerne om hele denne Sag vakte derfor heller ingen større Opmærksomhed i Offentligheden.

I de følgende Aar bragtes Spørgsmaalet ikke mere frem paa Rigsdagen. Landbruget blev efterhaanden mættet af oprettede Husmands-

Vallø.—Luftfotografi, taget af Hærens Flyvekorps 1936.

brug, og med Krigsperiodens Erfaringer bag sig maatte det ogsaa synes en tvivlsom Fordel for Landet at formindske de store samlede Arealer, som i de vanskelige Selvforsyningsaar 1914—20 havde muliggjort Tilfredsstillelsen af Befolkningens Behov af Brødkorn.

De bedre Tider efter Nytaarsskiftet 1900 bragte ikke Stiftet ud af Vanskelighederne med det samme trods dygtig Administration og gennemført Økonomi. Endnu blev det i nogen Tid udsat for endog meget betydelige Tab, stammende fra Firsernes og Halvfemsernes Landbrugs-krise. For Eks. havde Stiftet saa sent som i 1907 en ekstraordinær Udgift paa over 86,000 Kr. paa en af sine egne Hovedgaarde.

Tillige skulde der afses Penge til en hidtil udsat, nu haardt tiltrængt Istandsættelse af samtlige Gaarde, Kirker og andre Bygninger

under Stiftet. Først en halv Snes Aar ind i 1900-Tallet bragtes det aarlige Underskud helt ud af Verden, og Kapitalformuen kunde atter stige. I Finansaaret 1906-07 skete der den Ændring i Regnskabet, at de indskrevne Frøkeners Indskud toges ud af Kapitalformuen og henlagdes under et særligt Fond, Indskrivningsfonden. I Aarene 1908-15 blev Konge- og Kirketienderne, tilsammen ca. 300 matrikuleret Tiendehartkorn, endelig afløst i Henhold til Loven af 15. Maj 1903 med en Afløsningssum til Stiftet paa 25 Gange et Aars Tiende, hvoraf Tiendeyderen betalte de 18 Gange, Staten Resten.

I 1908 mente Kurator det forsvarligt paany at genoptage den i 1894 midlertidigt suspenderede Uddeling af Pensioner til Enker efter og ugifte Døtre af Embedsmænd samt at oprette 10 nye Stiftsdamepladser à 1200 Kr. aarligt. Dog foreslog Grev Moltke, at man foreløbigt nøjedes med at uddele de 80 Pensionsportioner. Fra Stiftets Side ansaa man Spørgsmaalet for en indre Administrationssag, hvad Justitsministeriet bestred, men man enedes om at afvente Resultatet af Forhandlingerne i den i 1909 nedsatte parlamentariske Kommission. Med allerhøjeste Bemyndigelse tog Kurator Sagen op igen i 1913. Justitsministeriet hævdede stadigt, at det ikke drejede sig om en simpel Genoptagelse af en tidligere bevilget Virksomhed, men om en ny Fundatsændring, og det nægtede at medvirke til Fremskaffelsen af en kgl. Tilladelse hertil. Sagen maatte derfor opgives. S. A. besøgte Kong Christian og Dronning Alexandrine for første Gang Vallø efter deres Tronbestigelse. Aaret efter udbrød Verdenskrigen.

Da de første, alleralvorligste Efteraarsmaaneder af 1914 var forbi, og man var naaet et Stykke ind i Vinteren, begyndte Landet at høste Fordelen af sin neutrale Stilling. Det blev nok vanskelige og meget dyre Tider, og Stiftet maatte følge med i den almindelige Hævning af Funktionær- og Arbejderlønninger. Til Gengæld bragte disse Inflationsaar saavel Landbrug som Byerhverv store Fortjenester, for det førstes Vedkommende baade ved Eksport og Hjemmesalg.

Aktiekurserne steg til det utrolige paa Grund af de store Udbytter,

*Kammerherre, Grev Aage Moltke.
Kurator fra 1919.*

*Kammerherre, Grev C. C. H. Moltke.
Kurator 1893—1918.*

og kun Obligationerne holdt sig en Smule over Niveauet for 1914, fordi Efterspørgselen efter dem kun var ringe. I Forhold til Aktierne gav de jo kun en forholdsvis ringe Rente, og tilmed blev Obligationsbeholdningerne i Landet stærkt forøgede i de første Krigsjaar paa Grund af Tilbagestrømning fra Udlandet. De vældige Summer, som den stærkt udvidede Virksomhed indenfor Handelen og Industrien krævede, dækkedes i Hovedsagen af Bankerne ved Kreditudvidelser, og de gode Tider for Landbruget muliggjorde det for mange Landmænd at frigøre sig for de mest generende Prioritetsbyrder. Efter den uindskrænkede Undervandsbaadskrigs Begyndelse i Februar 1917 indtraadte en vis Usikkerhed i Finansverdenen med stigende Pengerigelighed og stadig svindende Anbringelsesmuligheder.

Den i Fundatsen af 1837 fastsatte Bestemmelse for Administreringen af Stiftets Kapitaler, nemlig at de skulde gøres frugtbringende dels ved Indkøb af Statspapirer og dels ved „Udlaan til Private” mod samme Sikkerhed og efter samme Regler, som var foreskrevet for Ud-

laan af de offentlige Stiftelsers og Umyndiges Midler, havde i flere Aar været utidssvarende. Stiftets Bestyrelse fandt sig for strengt bundet ved Udtrykket „til Private”. Under Krigsperiodens abnorme Pengeforhold følte dette endnu stærkere, og i 1917 blev Kurator og Lenskontoret enige om, at nævnte Udtryk maatte omfatte alle saadanne Kreditforeningsobligationer, hvori Umyndiges Midler og andre under offentlig Bestyrelse eller Tilsyn staaende Midler kunde anbringes. I 1919 skilte Loven om Fæstegodsets Overgang til Selveje Stiftet endeligt og bestandigt fra sit Bøndergods (se senere).

Den 21. December 1918 døde Grev C. Moltke. Takket være hans kyndige og virksomme Overledelse var Stiftets økonomiske Forhold paa dette Tidspunkt bragt fuldt og helt paa Fode igen. Til hans Efterfølger udnævnte Kongen hans ældste Søn, nuværende Kurator, Kammerherre, Grev Aage Moltke til Lystrup og Jomfruens Egede.

Det følgende Aar mistede Stiftet sine to øverste Embedsmænd, idet Overførster Wedel døde i Foraaret og Stiftsforvalter Krag søgte sin Afsked om Efteraaret. Førstnævnte havde været ansat siden 1887, og begges samvittighedsfulde og dygtige Arbejde paaskønnede Stiftet meget. I deres Sted ansattes Godsforvalter ved Stamhuset Selsø og Fideikommisgodset Lindholm, cand. jur. L. F. Nannestad som Stiftsforvalter og Skovrider i Statsskovvæsenet F. T. Brammer som Overførster.

Efter omtrent 25 Aars Vakance besattes atter Dekanestillingen i 1921, idet Kongen i November udnævnte Geheimekonferentsraadinde, Enkerigsgrevinde Margrethe Sponneck til Doyenne. Hun var en udpræget Personlighed. Under sit lange Diplomatliv i Udlandet havde hun tilegnet sig en Verdenserfaring og en Værdighed, som overalt vakte Respekt. Med Betænkelse havde hun modtaget Tilbudet om at blive Dekanese, men da hun først havde sagt ja, gik hun maaltbevidst og med Fasthed op i sin Gerning. Efter de mange Aars Interregnum, hvor der ingen Dekanese havde været, var der meget, som skulde reorganiseres. Grevinde Sponneck havde sjeldne Evner til at kunne gøre det; hun var et Pligtmenneske til det yderste, var myndig og bestemt, men forstod samtidig at gøre sig afholdt, og ved hendes Død i November 1932

*Grevinde M. Spønneck.
Dekanesse 1921—1932.*

*Grevinde M. Danneskiold-Samsøe.
Dekanesse fra 1932.*

var der oprigtig Sorg i Stiftet. Som Grevindens Efterfølger udnævnte Kongen i December s. A. nuværende Dekanesse, Enkegrevinde Margrethe Danneskiold-Samsøe.

Den 20. Marts 1908 døde Stiftets høje Protektrice, Enkedronning Louise, hvorefter Hendes Majestæt Dronning Alexandrine overtog Protektoratet. Endelig afgik Stiftsforvalter Nannestad ved Døden paa Silkeborg Kuranstalt den 29. Juli 1937 efter 18 Aars dygtigt, meget interesseret og yderst pligtopfyldende Arbejde.

Aarene efter Verdenskrigen kendetegnes i Stiftets Administration ved Konsolidering paa alle Omraader. Da den store Krise sidst i Tyverne ramte Landbruget, stod Stiftet vel rustet til at tage imod den. Dygtige Mænd sad paa de ledende Pladser, Skovene var i fineste Drift og Gaardenes Bygninger i den bedste Stand.

Siden 1877 er de aarlige Oppebørseler: for Abbedissen 7000 Kr., for Dekanessen 5000 Kr., foruden resp. 500 og 400 Kr. til Vedligeholdelse af de dem paa Stiftet overladte Værelser. For 35 virkelige Stiftsdamer, hvoraf 3 i Hofplads, er den aarlige Pengehævning 2400 Kr., for saa vidt de ikke opholder sig paa Stiftet, og ellers henholdsvis 2600 Kr. eller 3000 Kr. i Forhold til Opholdets Varighed overensstemmende med de gældende Regler, samt 100 Kr. aarlig til Værelsernes Vedligeholdelse. 70 overordentlige Stiftsdamer, hvoraf 3 i Hofplads, erholder en aarlig Pengehævning af 1200 Kr., naar de ikke opholder sig paa Stiftet, men for saa vidt de har Ophold paa Stiftet i 6 Maaneder af et Aar eller derover, endvidere et Tillæg af 600 Kr. aarlig foruden 100 Kr. aarlig til Værelsernes Vedligeholdelse. For 160 indskrevne Frøkener i 1. Afdeling samt for de 3 ældste til Hofpladser indskrevne Frøkener er den aarlige Pengehævning 600 Kr., medens de øvrige indskrevne Frøkener i 2. Afdeling erholder Renterne af Indskrivningssummen, der udgør 4000 Kr. for hver. 12 Enker efter og Døtre af Mænd i de 2 første Rangklasser nyder hver aarlig 1000 Kr. af Stiftet; ligeledes er der normeret 16 Pensioner hver paa 1000 Kr. aarlig til saadanne Stiftsdamer eller til Pladser i Stiftet for Betaling indskrevne Frøkener, der har indgaaet Ægteskab, men derefter er blevne Enker i trængende Omstændigheder. Naar ved Vakance i disse Pladser er opsamlet 2000 Kr., kan disse anvendes til et Brudeudstyslegat til en af de i Stiftet for Betaling indskrevne Frøkener, der ved Ægteskab udtræder af Stiftet uden at komme til at nyde Oppebørsel deraf.

SLOTTETS BRAND OG GENOPFØRELSE

I Midten af 1700-Tallet dannede Vallø en fornem Helhed med det „røde“ Slot hvidkalket som det hvide Stift. Professor Erich Pontoppidan fortæller i sit „Danske Atlas“, at Dronning Sophie Magdalene havde indrettet det saaledes, at „Stedet i alle Henseender kan kaldes herligt og fornøyleligt“. Spadserede man fra Havetrappen i Midten af Vestfløjen over Broen, gik der til alle Sider lange, tætte Lindealléer, snildt tilklippede som Arkader og saa brede, at de store, fire- eller seksspændige

Karosser kunde køre igennem dem. De var anlagt kort før 1730 og fortsatte sig ud i Dyrehaven, men her beplantet med Kastanietræer, for at Kastanierne kunde tjene som Foder for Dyrene. Parken Vest for Slottet var anlagt efter Tidens Stil med forsirede, franske Anlæg i 4 „Lystkvarterer“, stedsegrønne Hække, kanadiske Pyramidepopler og mangefarvede Blomsterbede omkring kunstige Vandbassiner med smaa Statuer og Vandspring. Havegrotten med kulørte Glas i Vinduerne var om Sommeren Damernes Lysthus og om Vinteren Opbevaringssted for de 50 Laurbærtræer, som Vallø ejede i Dronning Sophie Magdalenes Tid. Grotten opvarmedes ved to Bilæggerovne. Vest for Slottet og Stiftsgaden laa spredte Urtehaver, men mellem Dyrehaven og den nordlige Voldgrav var den egentlige Drivhave med Rækker af Frugttræer, Blomsterkasser, nedsænkede Vinduesbænke og Orangerier, der om Vinteren opvarmedes af fire Vindovne.

Op i 1800-Tallet blev Haven lagt om i den friere engelske Parkstil med spredte og sjeldne Træer. „Lystkvartererne“ forsvandt, Vandbassinerne groede til, og Allétræerne voksede sig saa høje, at de ganske overskyggede de afblegede Blomsterpartier. Ved den store Restaurering af Slottet i Aarene 1865—67 blev Hvidtningen fjernet, saaledes at de røde Munkesten nu stod i deres naturlige Farve. Men derved blev ogsaa Helheden brudt, og Stilforskellen mellem det røde Renaissanceslot og Thuras hvide Bygning blev fremhævet paa iøjnefaldende Maade.

Saaledes i al væsentlig stod det udvendige Vallø, da det brændte i 1893. Indvendig var det gammeldags indrettet med en Mængde Tapetdøre og et Utal af krogede og snævre Gange, som gjorde det uhyre vanskeligt for ikke stedkendte at finde Vej. I Tidernes Løb var der gjort Forandring paa Forandring efter det øjeblikkelige Behov uden større Forstaaelse af de mulige Følger, som de talrige Svækkelser af Murværket kunde have. Arkitekten, Professor Holm, udtaler i en Skrivelse, at Slottet ved alle disse idelige Forandringer var blevet „en elendig Bygning“, og at Brandens hurtige og katastrofale Ødelæggelse i høj Grad skyldes dem.

Sydfløjen var opført 1581—86 af Statsmanden Peder Oxes stolte og myndige Enke, Mette Rosenkrantz, der efter Historien havde baade

en Mands Vilje og en Kvindes Hjerte. Lunefuldt havde hun kantet den med de to, uensartede Taarne, om hvem Johan Ludvig Heiberg digter i sit Skæmtedigt om Vallø:

Det ene som en Cirkel
Rundhed har.
Det andet er kantet,
Ligner et Skur.
Det er en fjantet
Arkitektur.

Forskellige Ændringer var foretaget siden da. I sidste Halvdel af 1600-Tallet var saaledes Fløjen blevet forhøjet med en Etage og Taarrene med tre. Kort før 1730 blev det hele grundigt restaureret, men allerede i 1741 var det runde Taarn saa skrøbeligt, at Hofbygmester Eigtved fandt det nødvendigt at tage det gamle Spir med den deri værende Klokke ned og erstatte det med et nyt. Faa Aar efter — i 1746 — vilde man yderligere rive dets tre øverste Etager ned, men dette modsatte Eigtved sig og nøjedes med at foretage en grundig Afstivning. Under et Uvejr den 22. September 1792 styrtede Spiret ned, og Harsdorff erstattede det med en lav og uskøn, kegleformet Top, der øverst endte i en stor Sandstensskorsten, saaledes som den stod til 1865. Fra Stiftets Indvielse og indtil 1810 havde Abbedissen sin fornemme Bolig i Sydfløjen og hen i Vestfløjens 1. og 2. Etage, og et Par Aar efter Prinsesse Sophia Magdalenas Tiltrædelse som Abbedisse i 1782 blev hele Lejligheden ret bekosteligt restaureret af Harsdorff. I 1859 blev den delt mellem Dekanessen og to Stiftsdamer. Efter Dekanesse, Grevinde Margrethe Schmettaus Død i 1865 fandt endelig en Omfordeling af Fløjens Værelser Sted, hvorved ogsaa Portnerlejligheden i 1. Etage blev indrettet.

Vestfløjen var delvis nedrevet og genopført af Frederik IV før 1730. Som nævnt havde Abbedissen Raadighed over hele 1. Etage og en Del af 2. Etage, men engang efter 1810 indrettedes der en Stiftsdamelejlighed i den nederste Etage, hvor ogsaa Kurator fik nogle Værelser. Paa 2. Etage var de Kongeliges Værelser og paa 3. Etage to Stiftsdamelejligheder.

Nordfløjen var blevet helt nedrevet og genopført som en virkelig fjerde Fløj af Frederik IV c: 1720. I 1. Etage var den smukke, rigt ornamenterede Kirkesal med lukkede Stole for de Kongelige, for Abbedissen, Dekanessen og Stiftsdamerne. Ovenover havde Dronning Sofie Magdalene sine Audiensgemakker, og her var tillige den store Ridder-sal med skønne, gyldne Forsiringer paa de hvide Stuklofter og Vægge. Op langs Siderne stod hvidlakerede Stole med højrøde Silkebetræk. Kort før Branden synes Salen at være bleven skildret af til Pulterkamre for Stiftsdamerne. Øverst oppe havde de gl. Domestiques haft deres Værelser.

Omkring 1735 lod Dronning Sophie Magdalene Østfløjen nedrive, den sidste, sikkert skrøbelige Rest af det saakaldte „Øster Vallø“, og i Stedet for opførte Thura det „hvide“ eller „gule Stift“ med to høje, toetages Sidefløje med Mansardtage, en enetages Mellemløje med fladt Tag og Ballustrader mod Øst og Vest og baade indvendigt og udvendigt smykket med Stukarbejder af Italieneren, Hofstukkatør Fossani. Som Slottet var optaget — med to 1. Etager for de Kongelige, 1½ Fløj for Abbedissen, Kirke, Riddersal o. s. v. — kneb det imidlertid med Plads for Stiftsdamernes Tjenestefolk. Abbedissen skrev i December 1763, at der vel var Plads nok til de 8 Stiftsdamer i det hvide Stift og de 4 i det gamle Slot, men det var hende bekendt, at 6 af Damerne havde maattet bruge deres Forraadskamre til Pigeværelser. I 1765 lod Dronning Sophie Magdalene derfor det hvide Stifts Mellemløje, Altanbygningen kaldet, forhøje med en Etage. Eigtwed var død, og Arbejdet blev overdraget hans Svigersøn, Hofbygmester G. D. Anthon, som ogsaa udførte det behændigt og smukt. I den søndre Ende af Midterfløjen havde Dekanessen sine fire Værelser. Da hun i 1859 flyttede over i Sydfløjen, blev disse indrettet til Bolig for en niende Stiftsdame.

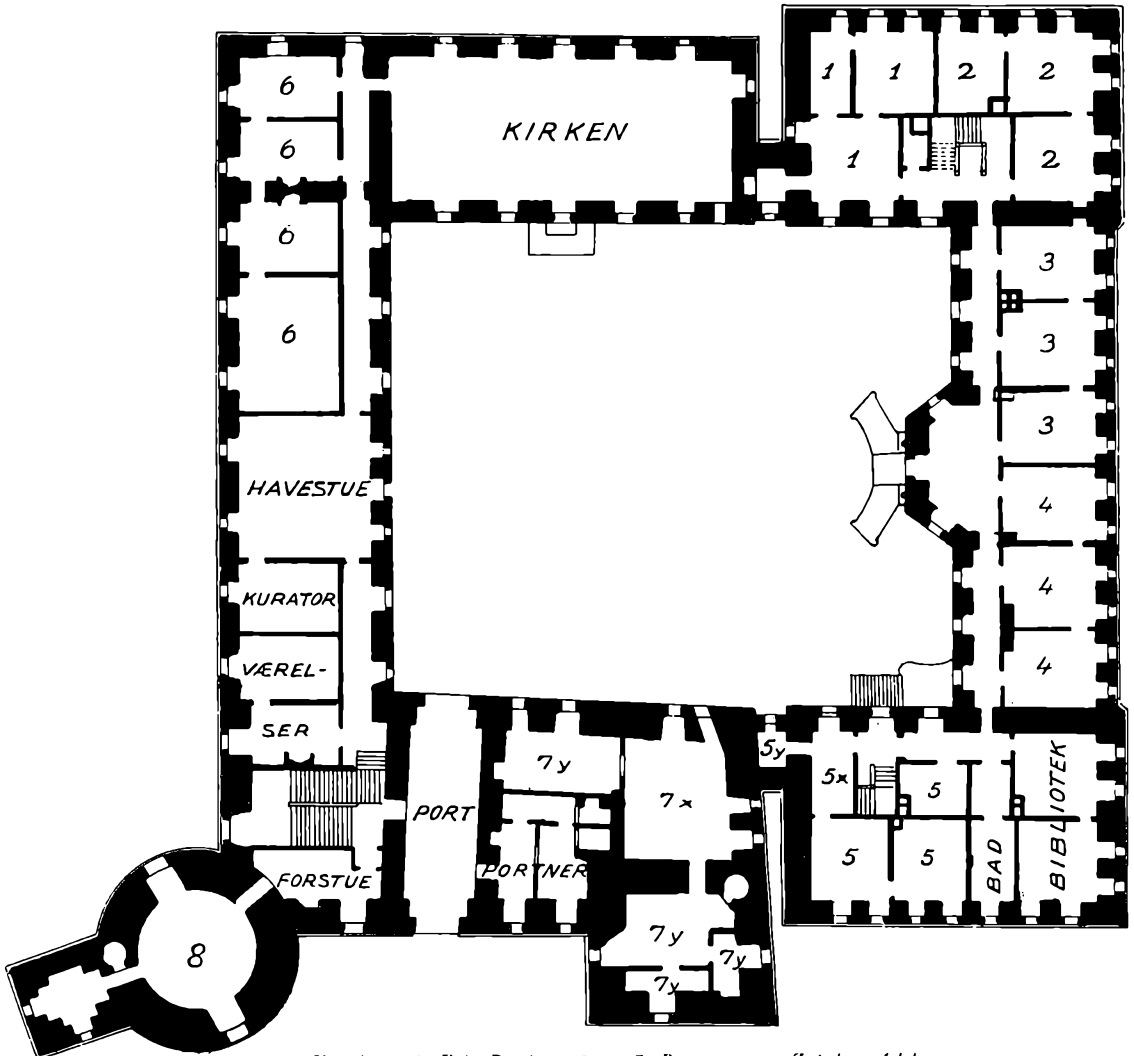
Ude paa den lavt liggende „Rosenø“ — eller dengang kaldet „Forpagterøen“ — laa Avlsgaarden med sine gamle Bindingsværks Længer, hvoraf den ældste og nordlige, Laden, den største i Landet, var fra Chr. IV's Tid og havde tykke Mure, højt Straatag og takkede Gavle. Fra Køgevejen førte en stærkt stigende Træbro paa en smuk Kampestensdæmning over Voldgraven op til dens øverste Stokværk. Den var saa bred, at Høstvognene kunde køre den Vej op med Kornet for efter endt

Vallø Slot med Vallø Avlsgaard før 1893. — Efter Fotografi.

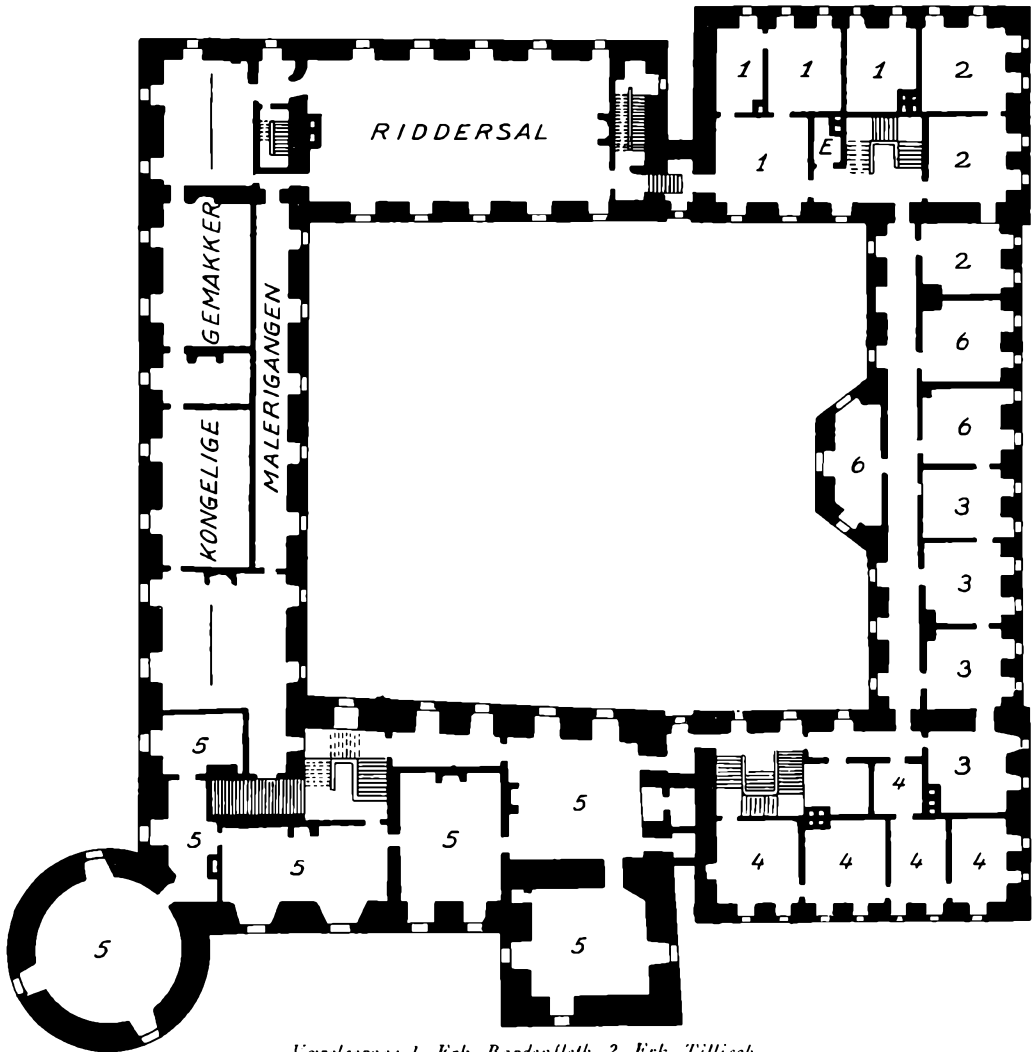
Aflæsning at fortsætte videre ud ad den vestre Gavl. Mod Syd, ud mod Vejen, laa det grundmurede, tegltækte Stuehus. Indtil 1854 havde Forpagteren boet i det tidligere Ridehus paa den østlige Del af Ridebanen, hvor kort efter den nuværende Vognremise blev opført. Her var tillige Stiftets Kornmagasin og Bolig for Portner og Materialkusk. Nævnte Aar brændte Huset. Det blev dengang foreslaaet at flytte hele Avlsgaarden ud paa en af Markerne af Hensyn til Brandfaren for Slottet, men bl. a. af økonomiske Grunde nøjedes man med at nedrive Stiftets Brænde- og Materialskur paa Forpagterøen og paa dets Plads at opføre det nye Stuehus. I dettes østlige Ende var Mejeriet.

De enkle og smukke, gulkalkede Bygninger i „Stiftsgaden” er formodentlig — for de flestes Vedkommende — opført i Frederik IV's elskede Dronning Anna Sophies Tid, altsaa i den første Fjerdedel af 1700-Tallet, men de er udvidet og restaureret ved forskellige Lejligheder.

Værelser: 1. Frk. Paulsen, 2. og 5. Baronesserne Zylphen-Adler,
4. Komtesse Tramp, 5. Frk. Scholten (x Paaklædningsværelse, y Soveværelse), 6. Komtesse Schmellau,
7. Dekanensens Køkken (x) og Folkeværelser (y).

Kroen blev indrettet i det gamle Hollænderi — efter Stiftsdamernes Ansøgning og efter Bevilling af 28. Oktober 1760 — til Brug for tilrejsende Bekendte og Haandværkere. Den ombyggedes delvis i 1833 og i 1859, sidstnævnte Aar efter en Udlænges Brand i 1855. Ved samme Lejlighed

Værelserne: 1. Frk. Bardenfleth, 2. Frk. Tillisch,
3. Komtesse Bernstorff, 4. Komtesse Moltke, 5. Dekanessen, 6. Gæsteværelser.

blev Bageriet udskilt, og der opførtes en særlig Bygning til dette ved Siden af Kroen. Lægeboligen blev bygget i 1789 efter Tegning af C. F. Harsdorff, men udvidet i 1804, og Stalden, som hidtil havde ligget paa Ridebanen mellem Indkørselen og nuværende Køkkenhave, flyttedes i 1880 til sin nuværende Plads ved Siden af Kroen.

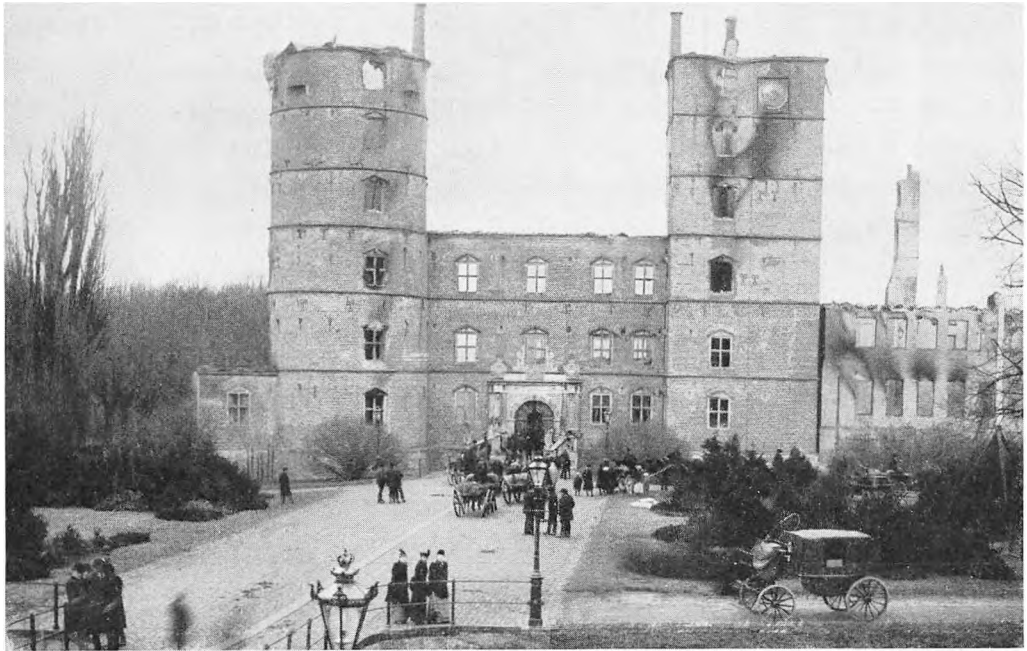
I 1700-Tallet havde Slottet i Overensstemmelse med Fundatsen været indrettet til Ophold for Abbedisse, Dekanesse og 12 Stiftsdamer. Op mod Midten af 1800-Tallet ændredes Tallene til Dekanesse og 14 Stiftsdamer.

Vinteren 1893 havde været streng med herligt Slæde- og Skiføre, men var begyndt at slutte. Endnu var Jorden dog dækket af Sne, og Voldgravene tillagte. Det var koldt og fugtigt Vejr, men ret stille. Søndag Eftermiddag den 19. Marts havde Dekanessen Middagsselskab for de paa Slottet boende Damer for at byde en nyankommen, Hofstiftsdame Frk. Bartholin, Velkommen. Ved 10-Tiden var Damerne gaaet hver til sit.

De paa Slottet boende Damer var: Dekanessen, Geheimekonferentsraadinde S. A. Bardenfleth, Hofstiftsdamerne Frk. Huygens, Frk. J. Bartholin og Frk. J. Paulsen, Stiftsdamerne Frk. S. S. C. Bardenfleth, Komtesse J. P. S. Knuth, Frk. V. M. R. Tillisch, Frk. O. C. C. Lütken, Komtesse C. A. Tramp, Baronesse B. F. T. C. Zytphen-Adeler, Baronesse E. V. M. Zytphen-Adeler, Frk. S. E. Scholten, Komtesse A. W. Th. Moltke, Komtesse A. C. C. Bernstorff og Komtesse S. C. D. Schmettau. Af Damerne var paa dette Tidspunkt Komtesse Knuth og Frk. Huygens, der begge havde Lejlighed paa 2. Sal i Sydfløjen, bortrejst.

Den 77-aarige, næsten blinde Frk. Scholten boede i det sydvestlige Hjørne af det hvide Stift i den høje Stueetage. Frøkenen var Kl. ca. 22³/₄ ved at gaa til Ro og opholdt sig i sit Paaklædningsværelse ved Siden af Soveværelset. I en Vinduesniche ud til Gaarden stod et Toiletbord, og herpaa havde hun stillet Lysestagen med det tændte Stearinlys. Tanden var blevet for lang, og Frøkenen tog en almindelig Saks og klippede den af. Den faldt imidlertid ikke, som beregnet, ned paa Lysemanchetten, men ned i Toiletbordets Omhæng, og øjeblikkelig stod dette og Gardinerne i lys Lue. Frk. Scholten greb fat i disse for at rive dem ned, men blev derved noget forbrændt i Hovedet og paa Hænderne.

Frk. Scholtens Kammerjomfru var gaaet i Seng paa sit Kvistværelse ovenover Frøkenens Lejlighed. Da det ringede første Gang, stod hun op, men da Ringningen fortsattes, gav hun sig ikke Tid til at tage Tøjet

Vallø Slot et Par Dage efter Branden. — Efter Fotograf.

paa. Med et Skørt kastet over Armen ilede hun ned ad Trappen. Døren til Frk. Scholtens Paaklædningsværelse var lukket, men gennem Nøglehullet saa hun, at det brændte derinde. Frøkenen raabte ud til hende, at hun skulde kalde paa Portneren. Det gjorde hun og gjorde samtidig Anskrig ud i Gaarden. Hurtigt løb hun tilbage, kom ind i Frøkenens Lejlighed og trak den gamle Dame ud paa Gangen. Snart kom flere Jomfruer til. De forsøgte at slukke med Ildslukningsbomber, men til ingen Nytte.

Portneren havde netop slukket alle Lamperne i Slottet og opholdt sig nede i Kælderen. Han hørte Støjen og ilede op. Paa et Øjeblik var han henne ved Frk. Scholtens Paaklædningsværelse, men allerede da havde Ilden brændt igennem den skraa, tapetklædte Trævæg ud til Trappen. Han løb ned i Stiftsgaden og kaldte paa Kaminfejerer, der tillige var Sprøjtefører, ilede derefter tilbage og kaldte paa Frøkenerne Bardenfleth og Tillisch samt Baronesserne Zytphen-Adeler. De andre Damer i Stifts-

bygningen kunde han ikke komme hen til, da Trapperne og Gangene knapt ti Minutter efter Ildens Opstaaen var ufremkommelige for Røg. Komtesse Schmettau var paa Besøg hos Komtesse Bernstorff. De to forholdsvis unge Damer kastede et Par Sjaler over Hovederne og reddede sig i sidste Øjeblik gennem den røgfylde Gang og videre gennem Nordfløjen.

Flammerne slog i Løbet af et Øjeblik ud fra Frk. Scholtens Paa-klædningsværelse og fængede i Gardiner og Møbler i hendes øvrige Værelser samt Væggene ud til Gangen. Herfra bredte Ilden sig til det tæt ved liggende Bibliotek, der indeholdt et Par Tusinde Bind, men intet af uerstattelig Værdi udover enkelte Haandskrifter fra 1200-Tallet. Oven over Frk. Scholten boede Komtesse Auguste Moltke.

Efterhaanden var flere af Slottets Funktionærer kommen til Stede. De prøvede med Ildslukningsapparater og Haandsprøjter uden mindste Resultat. Ilden havde for voldsomt fat og bredte sig med rivende Hast i det gamle, gennemtørre Træværk i Lofter og Vægge. Sluknings- og Redningsforsøgene var iøvrigt ganske uden Ledelse, indtil den unge Læge, nuv. Overlæge, Dr. med. Holger Forchhammer, der var Amanuensis hos den syge Stiftslæge Rode, kort efter kom til Stede.

Dr. Forchhammer fortæller efter sine Optegnelser fra Tiden umiddelbart efter Branden: „Ved 22-Tiden sad jeg oppe — mit Værelse var vistnok det eneste oplyste i hele „Gaden“ — da Portneren bankede paa mit Vindu og raabte, at Slottet brændte. Jeg gav mig lige Tid til at kalde paa Stiftslægen — han gav Ordre til at fyre op og gøre alle Senge istand til mulige brandlidte — saa løb jeg op paa Slottet. Da var der vel gaaet ti Minutter efter Ildens Opstaaen; endnu saas den ikke ude fra, men et Vindu i 2. Etage i det „hvide Stift“, hvor den 73-aarige Komtesse Moltke boede, var oplyst og herfra hørtes Raab om Hjælp.

Jeg mødte Tjeneren Carl, bad ham sørge for at faa rejst en Brandstige og løb selv ind i Slottet. Jeg forsøgte at forcere Indgangen til Stiftsbygningen i Nordfløjen, men Gange og Trapper var alt fyldte af Røg. Da jeg fik oplyst, at alle undtagen Komtesse Moltke var vel ude, saa løb jeg tilbage til det gamle Slot, idet jeg gik ud fra, at man maatte kunne hindre Ilden i at trænge ind her — de to Bygninger var ikke sammenbyggede, men skilte ved en favnebred Smøge, og Vinden

„Det hvide Stift“ efter Branden. — Efter Fotografi.

bar fra. Jeg løb op gennem alle Etagerne i Sydfløjen, der vendte ud mod den Fløj i Stiftet, hvor Ilden var udbrudt. I Kælder og 1. Etage var der ingen Forbindelse. I 2. Etage var der en bred Gennemgang, der var bygget af Træ. Døren ind mod Stiftet var lukket, men allerede saa varm, at Lakeringen faldt af, og Røgen piblede ind gennem Fugerne. Jeg gik ud fra, at der maatte være en Branddør — men nej! I hver af de to næste Etager fandtes et Vindu, der vendte ud mod et tilsvarende Vindu i Stiftet. Det var de eneste Veje, Ilden kunde trænge igennem, men heller ikke her fandtes Brandskodder, (I Nordfløjen var der ingen Vinduer overfor hinanden, og saa vidt vides sprang Ilden heller ikke over her.)

Jeg løb ned for at faa Hjælp til at holde Ilden ude, men der var ingen Mandskab at faa, og der gik nu en kostbar Tid med Redningsarbejde.

Om Komtesse Moltke er at berette, at hendes to Kammerjomfruer, efter at have hjulpet Komtessen i Seng, var kommet op paa deres Værelser i Kvistetagen lige over. Her mærkede de Røgen og skyndte sig straks ud. Med Nød og næppe naaede de ad den røgfylgte Trappe

ned til Komtessen, der laa i tryk Søvn. Da de fik hende paaklædt, var enhver Udgang spærret af Ilden; de lukkede alle Døre, aabnede et Vindu og raabte om Hjælp. Samtidig havde de den Aandsnærværelse at binde, hvad de havde af Lagener, sammen til to lange Tove, som de surrede fast i Vindusposten.

Carl Tjener havde imidlertid forgæves søgt efter en Brandstige, men der fandtes ingen! Han fik fat i en kort Stige, bar den hen til den smalle Rabat, der ca. 4 Alen under Slotsgaardens Niveau ligger mellem Slottet og Graven. Stigen naaede knapt over den høje Kælder. En af Jomfruerne prøvede at klatre ned ad Lagernerne, men Kræfterne slog ikke til. Hun faldt, og i Faldet ramte hun Tjeneren og beskadigede hans ene Fod. Hun selv slap med nogle Stød og et Benbrud.

Nu kom Mandskab til med en stor, klodset Stige, som de havde gravet frem i Materialhuset. Jeg mødte dem paa Broen, da jeg kom ud fra Slottet; vi fik den bakeset ned og om et Hjørne, rejste den, og jeg løb op ad den — den var for kort, saa meget, at jeg ikke fra det øverste Trin kunde naa Vinduet. Da Værelset var fuldt af Røg, gjaldt det at handle hurtigt. Med beundringsværdig Ro fik de to Damer, først den 73-aarige, ret svære Komtesse, bagefter Kammerjomfruen, sig bakeset ud af Vinduet og ned paa min Skulder, og jeg bar dem — en ad Gangen — saa langt ned, at de kunde faa Hænder og Fødder paa Stigen.

Jeg syntes, det hele gik let og selvfølgelig og havde ikke Tid til at tænke paa en mulig Risiko; jeg betragtede det nærmest som en sportslig Bedrift, og var glad ved, at jeg i en kritisk Situation havde haft Nytte af de gode Kræfter og den Koldblodighed, jeg kunde takke min ivrige Sportsdyrkelse for. Just som Kammerjomfruen forlod Værelset, fortalte hun, slog Flammerne ind fra Naboværelset.

Da jeg vel var kommet ned ad Stigen, løb jeg straks opigen i Slottet, men da havde Ilden fra Gennemgangen paa 2. Etage ædt sig ind i det gamle Slot og taget godt fat i Gulv og Loft. Endnu var der dog Haab om at standse Ilden, idet Slottets ny og gode Sprøjte var kommet ind i Gaarden. Slangen blev bragt op; jeg rettede den mod Ilden, men der kom ikke en Draabe Vand — det fortæltes, at Sugerøret, der var sænket

ned i en Brønd i Gaarden, straks var blevet tilstoppet af Mudder. Ogsaa gennem de to Vinduer i de overliggende Etager var Ilden alt grebet over.

Hermed var — ca. en halv Time efter Ildens Udbrud — ethvert Haab om at redde det gamle Slot ude.

Der var ikke andet at gøre end at meddele, at ogsaa det gamle Slot maatte rømmes, og den 82-aarige Dekanesse, Geheimekonferentsraadinde Bardenfleth, forlod sin Bolig og gik støttet til min Arm gennem Sneen op til Lægeboligen, hvor hun Natten igennem sad og saa op mod det brændende Slot. Næste Morgen kørte hun til sin Datter og Svigersøn, Kammerherre Neergaard paa Stubberup, hvor hun døde en Maaned efter.

Det skæbnesvangre ved Branden var den enorme Hastighed, hvormed Ilden bredte sig. Kl. 22,40 tidligst udbrød Ilden i det „hvide Stifts“ sydøstlige Hjørne i Stueetagen, og fem-seks Minutter senere var Trapper og Gange ufarbare paa Grund af Røg. Før Kl. 23 brændte Stiftsdame Frk. Tillisch sine Hænder ved i det nordøstlige Hjørne at tage noget Tøj ned fra en Knagerække paa Trappen mellem 2. Etage og Loftet — Kl. 23,10 (allersenest) blev Komtesse Moltke og hendes Jomfruer i sidste Øjeblik reddet ud af et Vindu i 2. Etage i det sydøstlige Hjørne. Da var Ilden alt trængt ind i det gamle Slot, samtidig i tre Etager — senest Kl. 1,30 var Ilden i Loftsetagen ogsaa naaet hele det gamle Slot rundt.

Hvorledes kunde dette gaa til? Det kan kun forklares ved et Sammentræf af uheldige Omstændigheder og en total Mangel paa Foranstaltninger til at sikre mod Ildsvaade“.

Dr. Forchhammer slutter med at udtale, at da de første af Slottets egne Folk kom til — Kl. ca. 23,30 — var i Virkeligheden alt redningsløst fortabt. Den første kostbare halve Time gik tabt derved, at der var Menneskeliv, der skulde reddes. Efter at have hjulpet Dekanessen blev Doktors Tid optaget af at tilse de brandlidte.

Som af Doktoren bemærket, havde man ret hurtigt faaet Valløs nye Sprøjte ind i Slotsgaarden. Sugerøret blev stukket ned i Brønden, men saa dybt, at Mudderet sugedes op i Slangen, som snart blev fuld-

Spiren af det runde Taarn i Voldgraven et Par Dage efter Branden. — Efter Fotograf.

stændig tilstoppet. Dermed var Sprøjten sat ud af Virksomhed. Sprøjteføreren blev da sendt op i Dekanessens Lejlighed med en Haandsprøjte, men kunde intet udrette.

Valløbys Sprøjte ankom noget før Kl. 24 og kørte ind i Slotsgaarden ved Siden af Valløs. Efter at have arbejdet en kort Tid, blev den beordret ud, fordi det var blevet umuligt at være derinde. Den kom derefter først i Virksomhed igen, da Avlsgaarden brød i Brand. Snart brændte ogsaa Valløs egne Brandslanger over, og ethvert Haab om at faa Sprøjten i Gang igen, var dermed udelukket.

Efterhaanden var ogsaa Sprøjterne fra Køge, Himlingøje,

Enderslev og flere andre Byer kommen til Stede tillige med Kolonner af Vogne med Vandtønder, men de Ledende var hurtigt klar over, at man intet formaaede overfor det mægtige Baal med det forhaandenværende Materiel. Sprøjternes Vandstraaler kunde ikke engang naa op til Tagene. Med Politiassistent Johansen fra Aashøj og Slotsforvalteren i Spidsen gik man derpaa i Gang med at redde, hvad reddes kunde, og heldigvis lykkedes det at faa Størstedelen af de kostbare Malerier og Møbler fra Kongeværelserne og den lange Gang ud gennem Havesalen. De sidste Malerier maatte Politiassistenten skære ud af Rammerne. Fra Kirken reddedes den gamle, smukke Altertavle og det rigt broderede Silke-Altetæppe fra Frederik IV's Tid, Lysekronen, de hellige Kar og en Del Sølvtøj.

Ved 24¹/₂-Tiden ankom Politimester Bræstrup fra Køge, og paa dette Tidspunkt stod alle fire Fløje i lys Lue. Det mægtige Ildskær lyste milevidt, og man fortalte, at i Stege rykkede Brandvæsenet ud, fordi man

troede, at det var et tæt Nord for Byen liggende Teglværk, som brændte. Paa Gjorslev var der saa lyst som ved Fuldmaane. Over 1000 Mennesker fra Omegnen var kommet til Stede for at overvære det pragtfulde Skue. Opper det flammende Baal ragede de to mørke Taarne, men snart slog vældige Luer ogsaa ud fra deres Vinduer og Skydehuller, medens deres Kobbertage glødede rødt mod den mørke Himmel. Kun en eneste Mellemmur holdt Stand i Bygningernes Indre. Alle de andre, som i Tidens Løb var blevet svækkede ved Gennemhugninger til nye Døre og Udvidelser, styrtede ned i Kældrene, hvor disse ikke var beskyttet af de gamle Hvælvinger

*Parti af Vestfløjen efter Branden.
Efter Fotograf.*

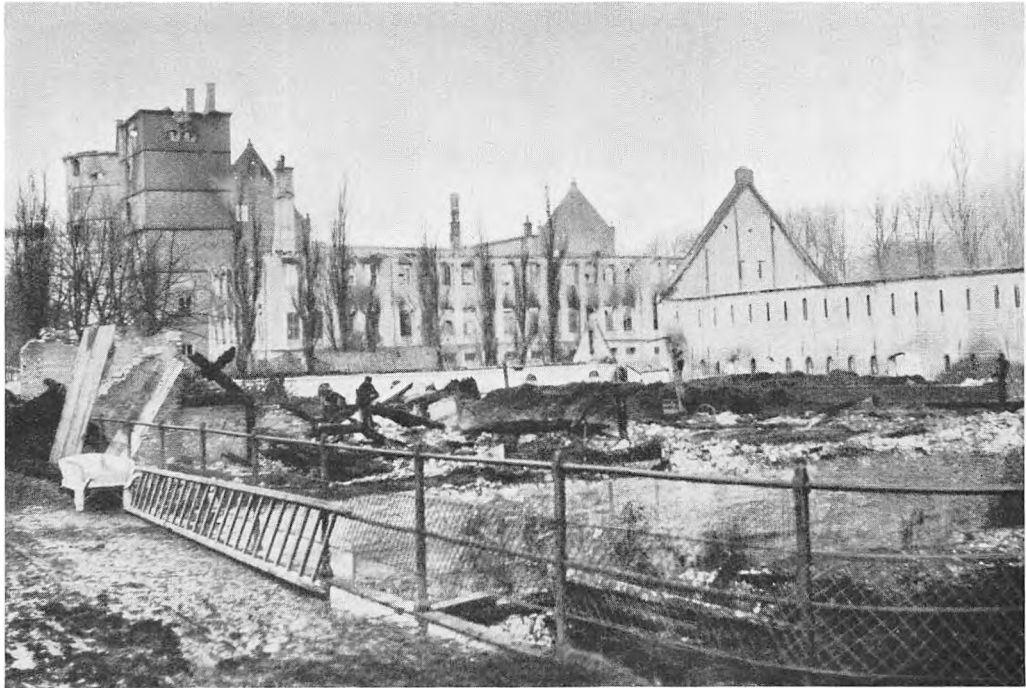
fra Mette Rosenkrantz's Tid. Murbrokker og brændende Tagspær faldt bragende ned i Slotsgaarden, og ved 1-Tiden maatte alt Redningsarbejde standse. Der var Mod og Ivrighed nok til at fortsætte, skriver et Blad, men Politimesteren ansaa det for livsfarligt at gaa mere ind i de brændende Bygninger, særlig for dem, som ikke var stedkendt. Kl. 24,40 gik Taarnuret i Staa, og Kl. 1³/₄ sank Spiret paa det firkantede Taarn med den tunge Klokke ligesom med et højt Suk ned gennem Taarnet. Et Øjeblik hævedes det igen af Lufttrykket, men faldt derpaa med forøget Fart og slog under øredøvende Brag de nederste, brændende Bjælkelag over. Ved den voldsomme Rystelse i Forbindelse med den stærke Hede revnede Taarnet fra øverst til nederst i Vindusstokkene mod Syd og Vest. Den gamle, historiske Klokke, der gennem to Aarhundreder havde kaldt til Kirke og slaat Timeslagene, smeltede sammen til en uformelig Masse over det tykke Lag af Gløder. Kl. 6 styrtede det glo-

hede Spir paa det runde Taarn sydende ned i Voldgraven, efter at det havde trodset Ilden i over tre Timer. I Faldet slog det en Kolbøtte og stødte sin øverste Spids ind i Taarmuren. Den brækkede af og sidder der den Dag i Dag.

Da man blev klar over, at Sprøjterne intet formaaede over for Ilden i Slottet, koncentreredes i Stedet for Kræfterne om at redde Avlsgaarden, som kun ved Slotsgraven var adskilt fra det brændende, hvide Stift. Forpagteren var ikke hjemme, men i god Tid fik man alle Heste og Kreaturer ud af Bygningerne. Valløbys Sprøjte tog Opstilling inde i selve Gaarden, medens Valløs lille „Jagtsprøjte“ og Landsbysprøjterne fordeltes paa alle Sider udenfor Avlsbygningerne. Slangerne var klar til at slukke de Gnister, som den svage, nordvestlige Vind førte over paa Længernes Straatage og Møddingen. Det lykkedes ogsaa at forhindre Ilden i at tage fat udefra. Kl. 2 oplagede man imidlertid, at der var Ild i Staldlængen. Mulig var en Gnist kommet igennem en daarlig lukket Luge eller en Utæthed ind paa Loftet, hvor den da kan have ligget og ulmet. Paa et Øjeblik brændte den gamle, monumentale Ladebygning og de andre Længer. Kl. 3 var den store Avlsgaard et vældigt Ildhav. Heldigvis lykkedes det at redde Stuehuset. Et Par Gange havde Ilden fat i det, men hver Gang blev den slukket. Var ogsaa det kommen i Brand, havde der været Fare for Kroen og Stiftets andre Bygninger i Stiftsgaden.

Stiftsdamerne tog Ulykken med resigneret Ro, skønt flere af dem havde mistet, hvad de ejede, baade Smykker, Klæder og Indbo, hvoraf en Del var meget værdifuldt og i al Fald havde stor Affektionsværdi. Saa at sige alt i det hvide Stift blev Luernes Rov, og f. Eks. mistede Komtesse Moltke alle sine Slægtsmalerier og reddede kun et Smykkeskrin. Frk. Paulsen mistede bl. a. Poul Vendelbo Løvenørns Fæstensgave til Ingeborg Vinding, en stor, pragtfuld Kommode. Fra Dekanesens og Komtesse Schmettaus Lejligheder i det røde Slot blev der reddet lidt, dog ikke førstnævntes Sølvtøj. Stiftsdamerne rejste den næste Morgen bort til Slægt og Venner i København eller paa Landet.

Dagen efter Branden faldt Porthvælvingen ned, hvorefter Paneerne i Porten og den smukke Slotsport brændte. Natten til Tirsdag

Vallø Slot et Par Dage efter Branden. I Forgrunden det indre af Aulegaarden med den gamle Lade længst til højre. — Efter Fotografi.

styrtede nogle Skillerum i det hvide Stift sammen og bragte Ilden til at blusse op. I Løbet af de følgende to til tre Maaneder stødte man under Oprydningsarbejdet ofte paa ulmende Rester i Grunden.

Hele Omegnen var stærkt rystet ved Ulykken. Det gamle Slot havde jo været dens Stolthed, og for mange havde det saa at sige været Midtpunktet i Tilværelsen. For Køge havde Vallø altid været en elskværdig og hjælpsom Nabo, som gæstfrit havde aabnet dens Borgere Adgang til Skov og Strand, og ved mange Lejligheder havde ydet dem økonomisk Støtte, „Østsjællands Folkeblad“ kaldte Branden en national Ulykke, hvis Følger ikke kunde afvendes. Langvejs fra valfartede man de følgende Uger til den triste Brandtomt.

Tilbage stod kun de tykke, nøgne Mure. De havde været stærke nok til at modstaa Ild og Hede, ligesom ogsaa de solide Hvelvinger over Kæl-

*Midterpavillonen af „det hvide Stift“
et Par Dage efter Branden. — Efter Fotografi.*

drene. Det var i Virkeligheden ogsaa Murværket, som havde den største historiske Interesse. Thi den oprindelige Rumfordeling og Udstyrrelse i det Indre var forlængst blevet saa grundigt forandret, at den ikke længere kunde give noget Indtryk af Fortidens Bygningskunst. En Arbejdsstyrke paa 30 Mand gik i Gang med at rydde Porten og Gaarden. Ude paa Ridebanen laa alt muligt Inventar og Møbler spredt mellem Dynger af Murbrokker. Der blev ryddet op bedst muligt, og alle de kostbare Malerier og Spejle m. m. samledes foreløbigt sammen i Thepavillonen i Stiftshaven.

Heldigvis var de ejendommelige, vekselvis firkantede og runde

Sandstensmedailloner med de dekorative Hoveder rundt paa Murene og de to monumentale Portaler udskadte, baade den over Indkørselen med de dobbelte toskanske Søjler og Mette Rosenkrantz's og hendes to Gemalers, Sten Rosensparres og Peder Oxes Vaabener, og den i Slotsgaarden med Tavlen om Mette Rosenkrantz's Opførelse af „dette store Hus“. Ligeledes var Sandstensrammerne om Vinduerne ikke mere medtagne, end at de kunde benyttes ved Genopførelsen.

Under Ledelse af Arkitekt Søren Lemche og Murermester Fussing samt Brandfuldmægtig Tersling fra Københavns Brandvæsen gik man de følgende Dage i Gang med at stive Murene af, navnlig i Vestfløjen, og med at nedrive truende Dele af Skorstene og Gesimser. Samtidig kom Nationalmusæets Direktør, Dr. phil. Henry Petersen, og Konservator Steffensen derved for at gøre deres Studier i Murværket. Det lykkedes dem ogsaa at bringe mange interessante Ting for Dagen til Belysning af den oprindelige, senmiddelalderlige Arkitektur.

*Vallø Sydfløj efter Branden.
Efter Tegning af Arkitekt Lemche.*

*Vallø Vestfløj efter Branden.
Efter Tegning af Arkitekt Lemche.*

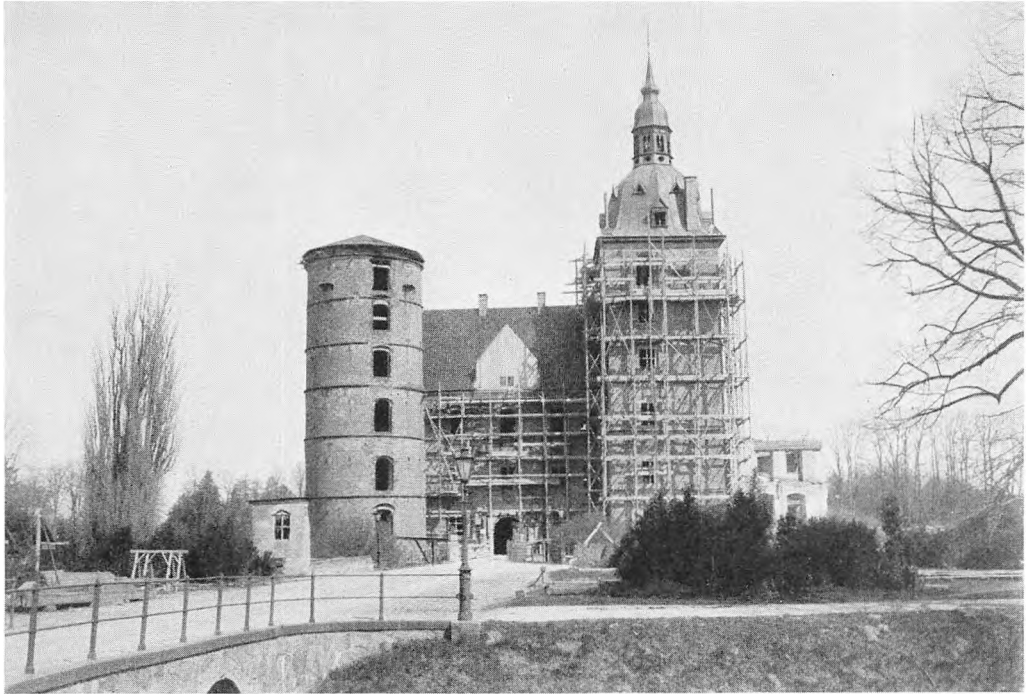
Allerede en Uge efter Branden meddelte Dronning Louise Arkitekten, Professor ved Kunstakademiet Hans J. Holm, at han var udset til Bygmester, saafremt Slottets Genopførelse blev bestemt. Foreløbig skulde der udarbejdes Forslag og Overslag, og Dronningen ønskede, at Slottes gamle Stil i Hovedsagen blev bevaret. Professoren blev iøvrigt stillet frit med Hensyn til Maaden, paa hvilken han vilde løse Opgaven.

At Hendes Majestæts Valg netop faldt paa ham, var ganske naturligt. Han havde et meget anset Navn som Arkitekt, og faa havde som han en udpræget Sans for Detaillen og et grundigt Kendskab til den gamle Arkitektur. Som Elev af Etatsraad J. O. Herholdt var han blandt dem, som havde bidraget mest til de historiske Stilarters Gennembrud.

Først maatte dog Avlsgaarden genopføres. Paa „Forpagterøen“ havde den ligget i en alt for brandfarlig Nærhed af Slottet, og her var desuden heller ikke Plads til nødvendige Udvidelser. Den eneste Adgang til Gaarden havde været fra Ridebanen, og Kørsel af al Slags var gaaet den Vej over den ydre Bro til stor Gêne for Slottes Beboere. Man bestemte sig derfor samtidig til at flytte Gaarden noget bort fra Slottet, ca. 400 m længere mod Sydvest til den sydlige Bred af Store Billesø. Det gamle Stuehus blev revet ned, og den tidligere Avlsgaardsplads udlagt til Rosenhave. Aaret efter stod den nye Avlsgaard færdig.

Arkitekterne Søren Lemche og Johan Nielsen gik samtidig i Gang med de nødvendige Opmaalinger af Ruinerne, og allerede i Maj kunde Kurator, Geheimkonferentsraad Rosenørn, forelægge Protektricen et Forslag af Professor Holm til Genopførelse af Slottet, omtrent af samme Dimensioner og af samme Stil som tidligere. De nye Beboelseslejligheder var indrettet saa praktiske og gode, som Tiden krævede det. Navnlige havde Professoren søgt at samle hver enkelt Lejlighed mest muligt for ikke, som i det gamle Slot, at have Dameværelser, Køkken, Pigeværelser og Bekvemmeligheder skilt ad i to til tre Etager. Denne Nyindretning krævede imidlertid mere Plads. Det gamle Slot havde i sine tre røde Fløje rummet Dekaneselejlighed og 5 Stiftsdamelejligheder foruden de kongeliges Værelser, Kurators Lejlighed, Riddersalen og Kapellet og i det hvide Stift 9 Stiftsdamelejligheder. Det nye havde Plads til et Kapel for 100 Personer, en Solennitetssal, Værelser for de Kongelige og for Kurator, Beboelseslejlighed for Dekanessen, Læsesal og et Bibliotek til 1000 Bind, men kun Lejligheder til 12 Stiftsdamer. Kurator skrev, at han mente det tilstrækkeligt, naar der var Plads til saa mange. Ønsket om at komme til at bo paa Slottet kunde ikke have været særligt stærkt, naar Stiftets Bestyrelse i sin Tid havde set sig nødsaget til at udvide Adgangen til at faa Lejlighed til de overordentlige Stiftsdamer og til med 600 Kr. at forhøje den Pengehævning, som var forbundet med denne. Protektricen godkendte ogsaa Projektet, men udtalte Ønsket om, at Kapellet førtes igennem to Etager, at Biblioteket blev gjort stort nok til at kunne rumme 2000 Bind, og at der indrettedes et Vagtværelse for Portneren.

Stiftets daarlige økonomiske Status umuliggjorde imidlertid Pro-

Vallø Slot under Genopførelsen 1896. — Efter Fotograf.

jektet, fordi det vilde koste hened en halv Million Kroner mere end Assurancesummen. Den nye Kurator, Grev Moltke, forlangte, at Genopførelsen ikke blev dyrere, end at denne nogenlunde kunde dække Udgifterne. Indskrænkninger maatte der følgelig til. Gennem sin Kabinetssekretær lod Protektricen i Februar 1894 meddele Kurator, at hun mente det nødvendigt at bibeholde en Lejlighed til en Abbedisse eller Dekanesse, da det næppe lod sig gøre at lade en af Stiftsdamerne fungere som saadan, naar Slottet atter toges i Brug. Derimod behøvede Kurator ikke at lade indrette en bekostelig Lejlighed for de kongelige Herskaber, naar disse ved en sjelden Lejlighed aflagde Besøg paa Slottet. Det var tilstrækkeligt, naar der i Forbindelse med Dekanessens Lejlighed — uden Anvendelse af særlig kostbar Udstyrelse — blev indrettet et Par Værelser, som de Kongelige i fornødent Fald kunde benytte. Blev der engang udnævnt en Abbedisse, kunde disse Værelser passende indgaa i hendes Lejlighed. Iøvrigt lod Dronning Louise forstaa, at hun var

Vallø Slots Ydermure genopført 1898. — Ejler Fotograf.

enig med Kurator i, at der ved Genopførelsen af Slottet maatte tages de nødvendige Sparsommelighedshensyn.

Grev Moltke indstillede derefter i Marts s. A. og fik Approbation paa, at det hvide Stift foreløbig lodes ude af Betragtning, da de „for-nødne Midler hertil ikke i en overskuelig Fremtid vilde kunde skaffes til Veje uden at berede Stiftet alvorlige Vanskeligheder“. Et nyt Projekt alene for det røde Slot blev udarbejdet med Lejligheder for Dekanesse og 8 Stiftsdamer, men uden Kirkesal, Værelser til de Kongelige og til Kurator. Derimod var der beregnet Plads til en rummelig Forhal og en Havesal. Dette Projekt blev godkendt af Protekticen, og Arbejdet kunde begynde i Foraaret 1894. Da Dronningen i Juni 1895 paany udtrykte Ønsket om Indretningen af et Kapel, svarede Kurator, at da Arbejdet nu var i fuld Gang, vilde det ikke være muligt at efterkomme

Porten paa Vallø 1937.

Majestætens Ønske uden at maatte nedrive adskilligt af det, som allerede var opført. Han foreslog, at Spørgsmaalet ventede, til der engang toges Bestemmelse om Genopførelsen af det hvide Stift. Derimod lykkedes det ved en ændret Rumfordeling i Sydfløjen at skaffe Plads til endnu en Lejlighed, saaledes at Antallet af Stiftsdamebeboelser forhøjedes til 9.

Med stor Pietet overfor Opgaven kastede Professor Holm og Arkitekt Lemche sig ud i Studiet af det ældre Vallø's Arkitektur. Hver lille Enkelthed blev nøje undersøgt og diskuteret. Det gjaldt om, som Professor Holm skrev, at foretage „en for vor Tid værdig Istandsættelse af et historisk Mindesmærke“. Professoren rejste i Efteraaret 1894 til Belgien og Holland for yderligere at sætte sig ind i den hollandske Renaissance.

Saa meget af det gamle, som kunde bevares, blev atter benyttet, først og fremmest den gamle Portal over Indkørselen og den inde i Gaarden. Over den første indbyggedes en Sandstenskarnap, tegnet af Professor Holm selv. Der havde paa det ældre Vallø — fra ca. 1650 — været en saadan Portalkarnap, men den var blevet fjernet ret tidligt. Endnu sad der i Porten et Par Rester af den, nemlig to skraat udgaaende Sider og et Stykke Hvælving, og disse kom følgelig til at indgaa i den nye Karnap. Fra nogle i Firserne nedrevne Renaissancegavle paa den fynske Herregaard Egeskov fandtes Motiver til Vallø's Gavle, og hist og her anbragtes Brudstykker af ornamenteret Sandsten fra det ældgamle Slot, fundne ved Udgravningerne.

Det lykkedes virkelig at føre det nye Slot saa nær tilbage til sin oprindelige, hollandske Renaissancestil, som det vist var muligt. Samtidig blev det rensat for mange af de arkitektoniske Forvanskninger, der hidrørte fra tidligere Restaureringer. En Overgang havde Arkitekterne ment det nødvendigt at nedrive et Par af Etagerne i Taarnene for i Stedet for at forsyne dem med høje, slanke, kegleformede Spir. Det viste sig imidlertid, at det øverste i Taarnene var stærkere, end beregnet, idet man ikke saa højt oppe havde foretaget Forandringer i Murværket, som Tilfældet havde været i det øvrige Slot. Følgelig kunde Taarnene blive staaende i deres gamle Højder. De nye Spir blev ikke

Hall'en paa Vallø 1937.

Gangen i Vestre Fløj's Stueetage 1937.

ens og heller ikke saa slanke og smukke som dem før Branden, men i Oktober 1896 fandt Dr. Francis Becket paa Ledreborg et Maleri af Vallø, signeret Jac. Coning 1718, og ved Sammenligning viste det sig, at der kun var ringe Forskel paa Taarnspirene paa Maleriet og de nu opførte.

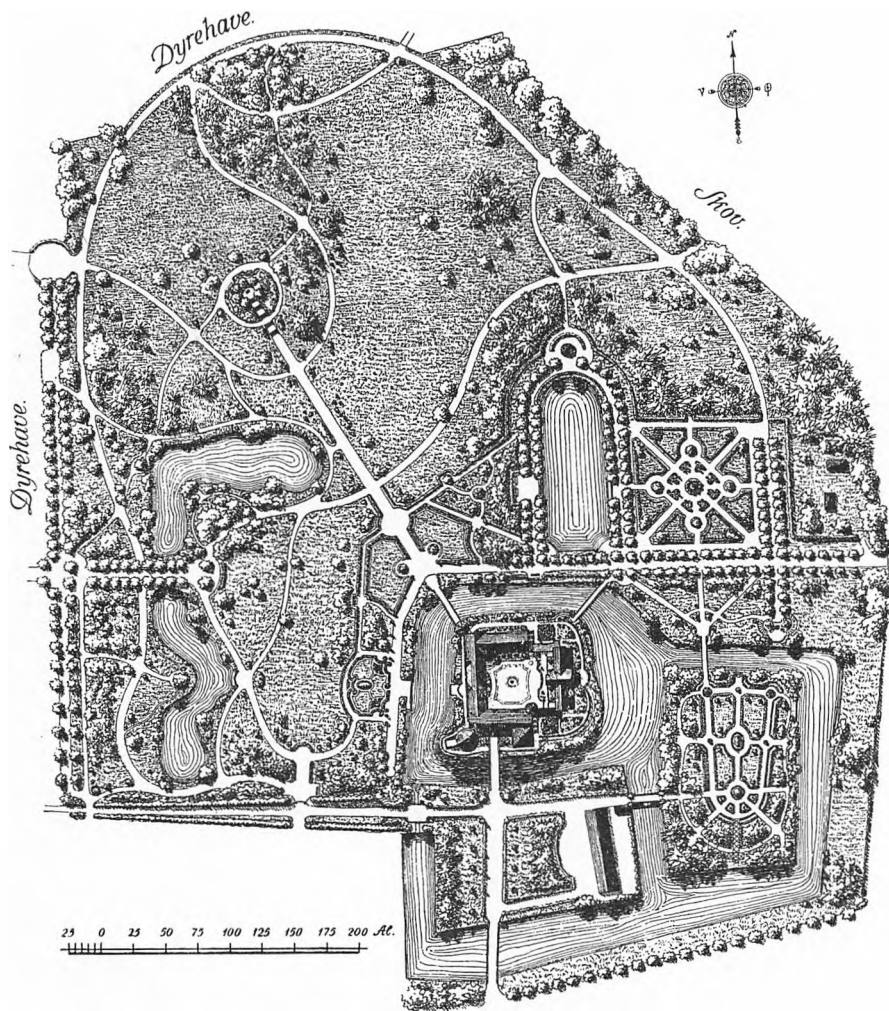
Indvendig virker den store, flisebelagte Forhal, de brede, lyse Gange, holdt i forskellig Farve for hver Etage, og den rummelige Havesal med Stukloft og Paneler paa en Gang smukt og livligt.

Naturligvis maatte der forskellige Steder gøres Afgivelser og tages moderne Hensyn. For Eks. havde Branden vist Nødvendigheden af brandsikre Trapper, og Hensynet hertil førte til de to Trappetaarne i Slotsgaarden med indvendige Sandstensvindltrapper gennem alle Etager. Der er taget særlig Bestemmelse om hvert eneste Skorstensrør, og der er ikke opbygget et eneste Skillerum, som ikke er brugt til Understøttelse for Taget lige nede fra Kælderen. Spiret paa det nordvestre

Gaardtaarn er tegnet af Arkitekt Lemche efter et Spir paa Slottet Frauenburg ved Danzig. Slotstagene er dækket med sortglasseret Teglsten, og samtlige Spir, Taarnrag, Vandrender og Nedløbsrør er af Kobber. Den anvendte Sandsten er fra Gotland med Undtagelse af Karnappen, som er udført i Bremersten. En vældig Vindfløj afslutter Spiret over det firkantede Taarn. Ny er ogsaa Kvistgavlene og den syvkantede Havepavillon udfør Nordvestfløjen, hvortil der er Adgang fra den fælles Havestue.

Den 29. Juni 1900 ankom Protektrixen, Kronprinsesse Louise, til Vallø for at bese det nye Slot.

Efter de store Byggearbejder og Inddragningen af det Areal, hvorpaa Avlsgaarden havde ligget, nu kaldet „Rosenøen“, maatte Haven lægges om. I 1896 overdroges det kgl. Haveinspektør H. A. Flindt at planlægge denne Omlægning. Forskellige Forandringer blev ogsaa paa-begyndt. Af de to tidligere Alléer fra Slottets Nordfløj ud i Dyrehaven, Lindealléen mod Nord og Kastaniealléen mod Nordvest, blev saaledes sidstnævnte ryddet, og i Stedet for anlagdes Spadseregangen op til Højen med Mindestøtten for Grev Frederik Moltke. I 1901 døde imidlertid Haveinspektør Flindt, og den kendte Gartner Edvard Glæsel overtog det videre Projekteringsarbejde. Efter hans Plan anlagde Stiftsgartner C. Brødsgaard derpaa den nye Have i Aarene 1902-04. Efter Forpagtergaardens Flytning var Slottet kommet til at ligge frit til alle Sider, omgivet inderst af Blomsterhaven og derefter af den i landskabelig Stil anlagte Park, som paa en jævn og naturlig Maade danner Overgangen til de omliggende Skove. Mange af Parkens ældre Vandpartier, Vækstgrupper og gamle Træer er føjet smukt ind i Helheden og giver den velholdte, frodige og fredfyldte Slotshave sit eget Præg. Nye Drivhuse og et nyt Lysthus blev opført, nye Frugttræer plantet, og under stor Opmærksomhed i Fagmændenes Kreds flyttede Stiftsgartneren midt om Vinteren tretten over halvandet hundred Aar gamle Lindetræer, saaledes at de lever i bedste Velgaaende endnu. Nogle faa Ændringer er vel siden foretaget i Haveanlægget, særlig paa „Rosenøen“ og paa

Plan af Vallø Stiftshave 1904. — Efter Tegning af Gartner Edv. Glæsel.

„Blegepladsen“, men ellers er Gartner Glæsels smukke Anlæg bevaret den Dag i Dag til Glæde ikke blot for Slottets Damer, men ogsaa for Offentligheden, som Stiftet har givet omtrent ubegrænset Adgang til at færdes i Haven. Tusinder af Turister og Omegnens Beboere har da ogsaa i Aarenes Løb paaskønnet denne Forstaaelse og Venlighed fra Stiftets Side. Stiftshaven giver nu Arbejde det meste af Aaret til 20 Mennesker eller det dobbelte af, hvad den beskæftigede i 1740.

Parti af Vallø Have, set fra Slotlets nordvestre Hjørne. 1937.

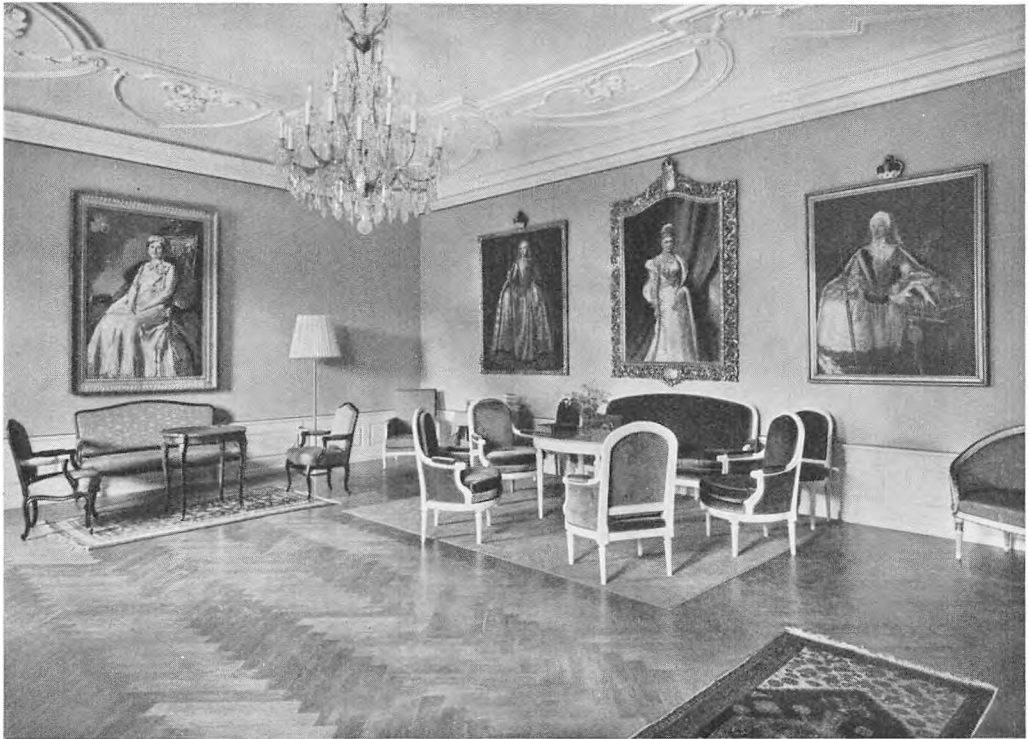
Straks efter Branden kunde forskellige Blade meddele, at den almindelige Mening var den, at den hvide Stiftsbygning ikke burde opføres, fordi dette lille Palæ i den lette Barokstil stod alt for haardt til det store, tunge Renaissanceslot. Kurator fik ogsaa i 1894 Bemyndigelse til at udsætte dets Genopførelse, ja endog til at lade de staaende Mure rive ned for at kunne anvende Materialerne herfra til det røde Slot. Naar der en Gang under andre Forhold, skrev man, blev Raad til Opførelsen af en fjerde Fløj, skulde den bygges af røde Sten og i samme Stil som det store Slot. Allerede det følgende Aar mente dog Grev Moltke, at det af arkitektoniske Grunde maaske i al Fald var rigtigt at bevare Stiftets Mellemløj. Professor Holm var enig med Greven heri, og ansaa det for muligt at føje denne og det øvrige Slot sammen uden Skade, navnlig ved en Bearbejdelse i Terrænet i Slotsgaarden.

Om dette udkæmpedes der nu en heftig Strid indenfor de arkitek-

Rosendøen. 1937.

tonisk interesserede Kredse. Udefra havde det hvide Stift, som Professor Holm skrev, lignet en Kasse, som aldrig havde været nogen Pryd for Slottet. Men ind til Gaarden havde det taget sig pompøst og fornemt ud. Smukt havde de mange Halvpilastre virket i Facaden, de slanke, ioniske Halvsøjler paa begge Sider af Portalen, Amorinerne, der bærer Skjoldet med Christian VI's og Dronning Sophie Magdalenes Navnetræk, og Dronningens Buste i Marmor i Frontonen ovenover. Og uanset Hofbygmester Anthons nyklassisistiske 1. Etage var Thuras Barokarkitektur alligevel af uerstattelig Værdi. Kunde den ikke bevares som en Hegnmur? Man var jo endnu i den — kunstnerisk set — stilløse, senvictorianske Periode, hvor Arkitekturen fra Rokoko- og Baroktiden var i Miskredit, og mange mente, at man i al Fald for Helhedens Skyld burde ofre Barokbygningen helt til Fordel for en fjerde Fløj i rød Renaissancestil.

Havesalen. 1937.

Diskussionen herom begyndte at trække i Langdrag, da Dr. Francis Becket i en Artikel i „Kunstbladet“ 1898: „Skal Vallø Stiftsbygning rives ned“? gik ind for Bibeholdelsen af Thuras Værk. Han hævdede, at det stod „saa godt og fint til Slottet, som en Adelsfrøken fra forrige Aarhundrede med Pudder og Skønhedspletter, værdig og fornem, passer til sine Ahner, de haandfaste Mænd og Kvinder fra det 16. Aarhundrede“. Videre hævdede han, at det hvide Stift var den egentlige Stiftsbygning. Det gamle Slot havde været Kongefamiliens, medens Dekanessen og Stiftsdamerne boede i „Stiftet“. Kunde man nu forsvare overfor den afdøde Dronning at bryde hendes Bygning helt ned? Det havde lige saa megen, fra et vist Synspunkt endog mere Ret til at blive staaende end det gamle Slot.

Disse kraftige Ord fra saa anset Side slog Hovedet paa Sømmet, og Professor Holm fik Besked om at udarbejde et nyt Forslag. Længe

„Det hvide Stift“. 1937.

tumlede Arkitekterne med Tegninger og Planer hertil. Af økonomiske Grunde var det paa Forhaand givet, at det var umuligt at genopføre hele den tidligere Bygning. Sidefløjene maatte undværes. Tilsidst blev det Gartner Glæsel, som førte Ideen med det nuværende Midterparti og de to Forbindelsesgange til det røde Slot igennem. Ved det lille forhøjede, stedsegrønne Anlæg foran Gaardsiden mildnede han Mod-sætningen mellem de to Slotsdele og skabte samtidig den smukke og fornemme Slotsgaard.

Det var dog kun Meningen foreløbig at genopføre Ydermure og Tag. Det indvendige maatte vente, til de fornødne Penge var til Stede. Protektricen beklagede, at der ikke projekteredes Plads til et Kapel, og at Bygningen kun blev beregnet til to og ikke til tre Damejligheder, som tidligere bestemt. Ved sin Hjemkomst fra Udlandet en Maanedstid senere gav Majestæten dog sit Minde til, at Stiftets ydre Skal blev genopført efter den forelagte Tegning.

Vallø, set fra Nordvest. 1937.

Enkelte Ændringer maatte der foretages paa Ydersiden, ligesom ogsaa Taget blev bygget lavere for at skaffe Sol ind i Slotsgaarden. Og selv om der stadig findes strenge Kritikere, der ikke er tilfreds med Professor Holms Restaurering af Thurs Facade, saa er der til Gengæld mange, som beundrer den virkelige kunstneriske Maade, hvorpaa det er lykkedes ham og Gartner Glæsel at tilvejebringe en Helhed og at bevare det smukke, arkitektoniske Minde fra den danske Baroktid.

Det røde Slots Taarne og Mure var færdige i Foraaret 1898, og man gik derpaa i Gang med dets indre Indretning. Et nyt Ur blev konstrueret og lavet af Taarnurfabrikant Bertram Larsen og anbragt paa det gamles Plads i det firkantede Taarn. Efter Tegning af Professor Holm udførte de Smithske (Klokke-) Støberier i Aalborg en Klokke, der som tidligere paa en Gang er en Kirke- og Timeslagsklokke. Paa den ene Side er gengivet Stiftsdamernes Ordenstegn og Devise: *candet et accendit*.

Vallø Slotsport, set inde fra Gaarden, 1937.

I 1903 skrev Kurator til Protektricen, at Arbejderne paa Slottet ventedes færdige den næste Sommer. Det var ham bekendt, at flere af de Damer, der tidligere havde boet paa Vallø, ønskede snarest atter at flytte dertil. Greven haabede, at Slottet kunde tages i Brug den 1. Juli. Af økonomiske Grunde blev blot ikke Dekanessens Lejlighed gjort færdig til det lovede Tidspunkt, men ellers stod Slottet atter beboet fra Sommeren 1904.

Da Spørgsmaalet om Kapel eller Ikke-Kapel var afgjort i 1908 derhen, at der ikke skulde indrettes noget saadant, kunde ogsaa det hvide Stift indrettes. Efter Tegning af Arkitekt Lemche udførtes dette i det følgende Aar, og i Efteraaret 1909 flyttede derpaa to Stiftsdamer ind i Stiftet. I 1917 indlagdes Elektricitet i hele Slottet. Endelig blev Dekaneselejligheden gjort i Stand i 1921, saaledes at den nye Dekanesse, Grevinde Sponneck, kunde flytte ind det følgende Aar.

KGL. RESOLUTIONER OM FUNDATSÆNDRINGER EFTER 1888

(Fortsættelse af Fortegnelsen i Wads Mindeskrift.)

7. Maj 1888. H. M. Kongen approberer, at Antallet af indskrevne Frøkener i 1. Afdeling fra 1. Januar 1888 forøges med 20.

23. Oktober 1888. H. M. Kongen approberer, at ved Udtrykket „dansk Adel“ i Foundationens § 9 alene forstaas saadanne Personer, hvis Egenskab af adelige beror paa, at de enten henhører til de gamle, danske Adelslægter, eller at de eller nogen af deres agnatiske Ascendenter af den danske Konge enten er adlede eller af Allerhøjstsamme har modtaget et Adels-Naturalisations- eller Anerkendelsespatent eller er forundte et Vaabendiplom eller Vaabenbrev.

13. Juli 1889. H. M. Kongen bifalder, at den Vallø Stift ved § 36 f i Foundationen af 14. Maj 1838 tillagte Ret til at føre det sammesteds anførte Vaaben ophæves, og at Stiftet paany tillægges det for samme ved Foundationen af 28. November 1737 fastsatte Vaaben.

18. Januar 1892. H. M. Kongen bifalder, at den Kurator ved allerhøjeste Rescript af 27. April 1867 og 2. April 1873 givne Bemyndigelse til at understøtte Børn af Stiftets lønnede Embedsmænd m. fl. til Børnenes videre Uddannelse for Livet udvides til at omfatte Børn af Forpagtere paa Stiftets Godser under de særlige for Forpagterne ugunstige Forhold.

17. Februar 1894. H. M. Kongen approberer følgende Indskrænkninger i Stiftets Virksomhed:

at der i Legatet for ugifte Døtre af Vallø Stifts Embedsmænd og af Præster paa dets Godser successivt ved indtrædende Vakance indtages 6 Portioner à 200 Kr. aarlig og 12 Portioner à 100 Kr. aarlig, og at Adgangen til at blive delagtiggjort i dette Legat derefter indskrænkes til Døtre af Stiftets Embedsmænd.

at efternævnte ved Stiftet i Følge Tillæg til dets Fundats af 14. Maj 1838 oprettede Pensionspladser, nemlig 28 Pensionspladser à 1000 Kr. aarlig for Enker efter Mænd i de to første Rangklasser, 40 Pensionspladser à 600 Kr. aarlig for ugifte Døtre af afdøde Mænd i de to første Rangklasser, og som ikke oppebære Klosterhævning, 96 Pensionspladser à 600 Kr. aarlig for Enker efter militære, gejstlige og civile Embedsmænd, og 96 Pensionspladser à 400 Kr. aarlig for ugifte Døtre af afdøde militære, gejstlige og civile Embedsmænd, og som ikke oppebære Klosterhævning, indtil videre ikke besættes ved indtrædende Vakance, efter at de enkelte af dem, om hvilke allerhøjeste Tilsagn allerede maatte være givet, er blevne genbesatte, og

at den Stiftets Kurator ved allerhøjeste Rescript af 31. Marts 1877 tillagte Bemyndigelse til af Stiftets Midler at yde Bidrag til almennyttige Øjemed med et Beløb af indtil 30,000 Kr. aarlig indtil videre bortfalder undtagen for saadanne Understøttelsers Vedkommende, der af Kurator er tilsagt for flere kommende Aar, og som ikke uden væsentlig Ulempe for de paagældende kunne inddrages pludselig.

2. Maj 1908. H. M. Kongen approberer den Forandring i § 31 i Fundatsen, at Ret til Ophold paa Vallø Stift herefter kun skal tilkomme 2 Hofstiftsdamer og 9 for Betaling indskrevne Stiftsdamer.

27. Maj 1908. H. M. Kongen approberer en Forandring i § 26 a i Fundatsen gaaende ud paa: at den Vallø Stift i Følge bemeldte Fundatsbestemmelse forundte Ret til at have dels eget Kapel samt dels egen Stiftspræst ophæves paa Betingelse af, at Vallø Stiftspræsteembede nedlægges, og at Stiftssognet inddrages under Vallø Sogn mod, at der af Vallø Stift ydes Valløby-Taarnby Sognekald et aarligt Tilskud af 2500 Kr., deri Stiftssognets Beboeres Højtidsoffer iberegnet, samt paa Betingelse af, at der gøres vedkommende Præst til Pligt jævnlig efter nærmere Aftale med Stiftets Dekanese at holde Bibellæsning paa Slottet, navnlig af Hensyn til de Damer, hvis Helbred eller Alder maatte forhindre dem fra at søge Kirken, medens Stiftskantorembudet bevares, ligesom Vallø Stiftsmenigheds nuværende Kirkegaard ogsaa fremtidig vedbliver at bestaa som saadan, saa at Retten til at benytte den ikke udvides til Personer, der ikke efter den bestaaende Ordning have Adgang til den, idet Stiftet som hidtil udreder alle Udgifter ved samme.

27. August 1937. H. M. Kongen approberer et nyt Pensionsreglement for Stiftets Embedsmænd og Funktionærer.

LIDT OM STIFTETS
GODGØRENDE VIRKSOMHED
OG DETS GODSER

STIFTETS FILANTROPISKE VIRKSOMHED

Stiftets godgørende Virksomhed omfatter for Tiden følgende:

Dronning Anna Sophies Stiftelse, der fra en ringe Begyndelse, paa 200-Aarsdagen for Oprettelsen, den 1. Januar 1929 blev forøget med 20 Legatportioner. Samtidig blev samtlige Legatpladsers Pengehjælp forhøjet med 50 pCt., saaledes at denne Pengestiftelse nu er paa ca. 615,000 Kr. og yder Understøttelse til 100 baade gamle og unge, men svagelige Mennesker paa Stiftets Godser, i Portioner fra 150—200 Kr. til hver.

Driften af *Scheels Hospital* i Herfølge, hvor gamle, fattige og svage Mennesker fra Stiftets Omraade kan optages og faa gratis Underhold, Forplejning, fri Læge og Medicin samt Pleje og Tilsyn i Sygdomstilfælde. Hospitalets første Oprindelse er Christen Skeels Legat af 14. November 1641, der i 1729 sloges sammen med det af Dronning Anna Sophie oprettede Hospital i Herfølges gamle Kro (jvnf. Kirkehist. Saml. 4. R I og VI). Det legeredes med en Kapital paa 24,000 Rdl. foruden, hvad Bygning, Jorde og Indretning havde kostet. Det udvidedes i 1830 og atter ved Jubilæet i 1888, medens dets Fundats af 1830 ændredes ved Fundats af 18. Juni 1871.

Driften af de to Asyler: *Dronning Louises Asyl* i Lellinge og *Arveprinsesse Carolines Asyl* paa Vallø. Førstnævnte blev oprettet i 1887. Det andet laa i sin Tid ved Vedskjølle Teglværk i Herfølge Sogn, men blev nedlagt her i 1889 og genoprettet det følgende Aar paa Vallø Hovedgaards Jord ved Valløvejen. Dets Bestyrelse var Stiftsforvalteren og Sognepræsten for Valløby—Taarnby, men i 1927 indtraadte Dekanessen som Bestyrelsens Formand.

Alderdomshjemmet *Carolinestiftelsen* paa Vallø, oprettet 1869, hvor 8 Familier af Vallø Stifts afskedigede Underbetjente og Skovfogeder,

Scheels Hospital i Herfølge. 1937.

Carolinestiftelsen, set Ira Haven. 1937.

Dronning Louises Asyl i Lellinge. 1957.

Aseprinsesse Carolines Asyl ved Vallø. 1957.

deres Enker og andre, som har staaet i Forhold til Stiftet, kan faa vederlagsfri Bolig og Brændsel.

Ydelse af *fri Læge og Medicin* til en Del værdige og trængende Beboere paa Vallø Stifts Godser.

Legat for Trængende paa Vallø Stifts Godser, der uddeles hvert Aar den 28. Oktober med 60 Portioner à 30 Kr. og 60 Portioner à 20 Kr.

Uddeling blandt Trængende paa Vallø Stifts Godser af 32 *Tdr. Rug* og 32 *Tdr. Byg* efter Kapitelstakst i Portioner paa 4 Skpr. af hver Kornsort.

Uddeling af *Præmier til Skolelærere og Skolebørn* paa Stiftets Godser.

Uddeling af *Undervisningslegater*.

Brændeuddeling til Asylerne og til Ubemidlede, ialt 195 rm Bøgeknippel, endvidere ved *Tilskud til Sygeplejeforeninger, Husflidsskoler, Gymnastikforeninger* m. m.

HOVEDGAARDENE

Stiftets Jordarealer er uforandrede for Hovedgaardenes Vedkommende. Disse er Vallø Avlsgaard, Gammel og Ny Lellingegaard, Gunderup, Billesborg samt Avlsgaarden Grubberholm. Bygningerne er helt eller delvis fornyede, for Eks. Vallø Avlsgaard efter Branden i 1893, dens Ladebygning efter Brand i 1908 og Taget paa Stuehuset efter Brand i 1935, Billesborg Ladebygning efter Brand i August 1896, Gunderups store Ladebygning 1. Gang 1914, efter at den var blæst om i en Storm den 28. September, og 2. Gang efter Brand i 1930.

Hovedgaardenes samlede Arealer udgjorde i Midten af 1800-Tallet 214 Tdr. Hartkorn, men voksede ved Fæstegaardssalget (se nedenfor) til det nuværende 246 Tdr. Hartkorn Ager og Eng med tilsammen 1295 ha.

BØNDERGODSET

Valløs Godser havde endnu ikke i 1800-Tallets første Halvdel opgivet det gamle Livsfæste. I Henhold til Loven af 1861 toges Sagen imidlertid op (se Teksten). Det følgende Aar blev der lagt en Plan af

Kammerherre Fønnesbech (den senere Indenrigsminister) og Landinspektør Smith for Salg til Arvefæste med Ret til Salg og Pantsætning. I Følge Loven havde Vallø Ret til at beholde en Gaard til fri Raadighed som Hovedgaardsjord for hver 9 Bøndergaarde, der blev solgt.

Inden 1888 var der af Godsernes 242 Fæstegaarde solgt de 215. Tilbage var der efter 1888 altsaa kun 27 Fæstegaarde og Boelsteder med tilsammen 150 Tdr. Hartkorn samt 158 Fæste- og Lejehuse.

I 1889 udstykkedes og solgtes Lellinge Overdrev og 80 Tdr. Land af den Jord, som var tillagt Hegnetslund.

I de vanskelige Tider sidst i Firserne og Halvfemserne tog Købet af Fæstegods af, bl. a. fordi Ejendomspriserne stadig holdt sig højt til Trods for de dalende Landbrugskonjunkturer. I 1893 og 1902 fornyedes Tilladelsen til at sælge til Arvefæste for Perioder paa 10 Aar. Sidstnævnte Aar havde Stiftet endnu kun 9 Fæstegaarde og Boelsteder med over 1 Tdr. Hartkorn tilbage. Af disse laa 1 i St. Taarnby, 2 i Enderslev, 2 i Vidskjølle, 1 i Egøje, 2 i Sæder (den ene Raarisegaard) samt 1 i Lellinge. I 1913 havde Stiftet endnu 3 Gaarde tilbage, som solgtes i Løbet af de følgende Aar.

I 1910 blev der paa Rigsdagen nedsat en Kommission til Ordning af Fæstegodsets Overgang til Selveje. Forhandlingerne var vidt fremme, da Stiftet i 1917 søgte den sædvanlige, tiaarige Bemyndigelse til at sælge til Arvefæste paa de almindelige Betingelser. Ministeriet forlangte imidlertid, at Salget ikke længere maatte ske til Arvefæste, men til Selvejendom. Stiftet havde intet herimod. Det svarede, at naar det havde søgt om Tilladelse til Salg til Arvefæste med Ret til Salg og Pantsætning, var det kun efter gammel Praksis. Tillige erklærede Stiftet sig villig til at lade en saa stor Sum blive staaende, som svarede til Kapitalværdien af de Ejendommen i Henhold til de bestaaende Brugsforhold paahvilende aarlige Ydelser mod Udstedelse af en 4 pCt. rentebærende Obligation med 1. Prioritets Panteret i Ejendommen. Det næste Aar kom Loven om Afløsning af Grundbyrde og atter i 1919 Loven om Fæstegodsets Overgang til Selveje. Som Følge heraf blev samtlige Arvefæster og Rekognitioner afløste i Aarene 1919—20. Det drejede sig om et Beløb paa ialt ca. 1,76 Mill. Kr.

Valle Avlegaard. 1937.

Billesborg Avlegaard. 1937.

Gl. Lellingegaard, 1937.

Ny Lellingegaard, 1937.

Hermed var altsaa det sidste Baand bristet mellem Stiftet og dets Bøndergods. Det ejer endnu to bortforpagtede Bøndergaarde, som aldrig har været Fæstegaarde, nemlig Vidskjølle Teglværksgaard (det tidligere Teglværk af samme Navn) og Nyhavegaard (tidligere Hovedgaardsjord), begge liggende i Vidskjølle By, samt ca. 40 Lejehuse med og uden Jord. Ialt ejer Stiftet 177 ha Bøndergods.

KIRKERNE

Som nævnt, brændte Vallø's Kirke i 1893. I Maj 1894 muliggjorde en Lov at afløse Kirketienderne, men i saa Fald skulde Kirkerne overgaa til at være selvejende. Da kun faa af Landets Kirkeejere benyttede sig af Loven, efterfulgtes den i Maj 1903 af en ny Lov, hvorefter Tienderne skulde afløses, men det stilledes Kirkeejerne frit, om de fremdeles vilde beholde deres Kirker eller ej. Hovedparten af de tidligere private Kirker gik derefter over til at eje sig selv.

Vallø Stift afhændede i Aarene 1908-14 alle sine Kirker, nemlig Kirken i Enderslev, Haarlev, Vraaby, Herfølge, Sæder, Lellinge, Ølsemagle, Lidemark, Himlingøje, Højelse, Eiby, Haudrup, Solrød, Jersie, Skjensved og Taarnby, men beholdt Valløby Kirke. Af Stiftets tidligere sytten Kirker ejer det saaledes endnu kun en.

SKOVENE

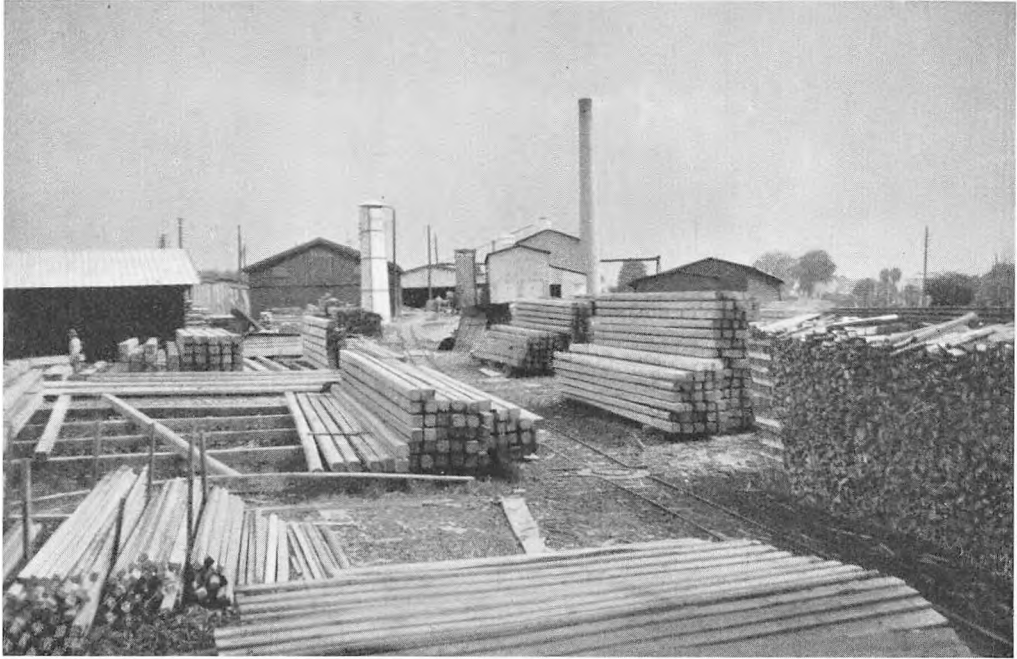
Skovarealet er delt i de samme to Distrikter, som altid, nemlig Lellinge Distrikt paa ca. 1339,5 ha og Vallø Distrikt paa ca. 1423,6 ha. I 1888 blev de to Skovdistrikter drevet efter hver sin Driftsplan og med hver sit Regnskab. For Lellinge Distrikt gjaldt en Driftsplan for Perioden 1887/88—1906/07. Den blev revideret for Perioden 1907/08—26/27 af Overførster Wedels private Assistent, Forstkandidat N. Bøgh. For Vallø Distrikt blev der af Overførster Wedel og Forstkandidat Vilh. Christensen udarbejdet en Driftsplan for Perioden 1891—1911, som revideredes for Perioden 1911/12—31/32 af Forstkandidaterne C. Paulsen, Kiilerich og Obelitz.

Gunderup. 1937.

Grubberholm. 1937.

Vallø Savværkeri. 1937.

Fra 1. April 1925 blev de to Distrikter driftsmæssig og regnskabsmæssigt slaaet sammen, og der udarbejdedes af nuværende Overførster og Skovtaksator S. Sabroe en fælles Driftsplan for Perioden 1925/26—1944/45.

I 1928 om Efteraaret anlagdes paa et ved Vordingborg Landevej beliggende, indkøbt Areal en Brændeplads til Oparbejdning og Lagring af Kakkellovnsbrænde. Efterhaanden udviklede den lille Virksomhed sig saaledes, at Arealet et Par Gange maatte udvides. Der drives nu et ret stort Savværk med mange forskellige Save, en Brændecløvemaskine og et Anlæg til Dampning og Tørring af Træ m. m. Savværket, der beskæftiger ca. 30 Mand, oparbejder kun Træ fra Stiftets egne Skove.

Paa Vallø Distrikt er der i de senere Aar indhegnet med Vildthejn et Areal, der indeslutter ca. 1550 ha, hvoraf 830 ha Skov, Resten Agerjord. Den 1. April 1924 oprettedes der paa samme Distrikt et Fasaneri.

Vallø Sydfløj. 1937.

Følgende afrundede Gennemsnitstal for Jagtudbyttet i 1888 og 1936 kan anføres:

	Raavildt	Harer	Fasaner	Agerhøns	Snepper	Vildænder	Bekkasiner	Ræve
1888 . . .	200	100	0	110	220	10	60	80
1936 . . .	210	410	1150	120	50	320	0	25

Skovarealet udgjorde i 1826 4500 Tdr. Land, men ved Inddragning af Græsningsarealer og Køb af nogle Smaaskove, bl. a. et Par Præsteskove, voksede det til 5168 Tdr. Land i Midten af 1800-Tallet. Siden er Arealet ikke forøget. Der er nu 2763 ha med 316 Tdr. Skovskyld foruden Vallø Dyrehave, hvis Størrelse er 59,96 ha.

Stiftets Kapitalformue udgjorde ved Udgangen af Finansaaret 1936—37 12.962.373,27 Kr., heri 70.000 Kr. ikke rentebærende, og Indskrivningsfonden 172.000 Kr.

PROTEKTRICER, KURATORER,
DEKANESSER, HOFSTIFTS DAMER OG
STIFTS DAMER

Stiftsdamernes Løbenumre er fortsat fra Fortegnelse i Wads „Mindeskrift“.

Indskrivningsdatoen er betegnet ved I og Datoerne for Oprykning

til $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$ og $\frac{1}{1}$ Hæving ved $\frac{1}{4}$ H, $\frac{1}{2}$ H og $\frac{1}{1}$ H.

Ved Giftermaal er Damerne udtraadt af Stiftet.

Fortegnelsen er afsluttet $\frac{1}{1}$, 1938.

STIFTETS PROTEKTICER EFTER 1738

H. M. Dronning Sophie Magdalene ved Foundation af 1738, død 27/5 1770.

H. M. Dronning Caroline Mathilde ved aabent Brev af 23/3 1771, fratraadt 17/1 1772.

H. M. Enkedronning Juliane Marie ved aabent Brev af 13/2 1772, død 10/11 1796.

H. K. H. Kronprinsesse Maria Sophia Frederikke ved aabent Brev af 18/11 1796, død som Enkedronning 21/3 1852.

H. K. H. Arveprinsesse Caroline ved aabent Brev af 31/3 1852, død 31/3 1881.

H. M. Dronning Louise ved aabent Brev af 4/4 1881, død 29/9 1898.

H. K. H. Kronprinsesse Louise ved aabent Brev af 22/10 1898, død som Enkedronning 20/3 1926.

H. M. Dronning Alexandrine ved aabent Brev af 26/4 1926.

STIFTETS KURATORER EFTER 1888

(Fortsættelse af Fortegnelsen i Wads Mindeskrift.)

Geheimekonferentsraad, Kammerherre *Ernst Emil Rosenørn*, født 7/11 1810, forhv. Kultusminister og Medlem af Rigsdagen, Overpræsident i København, Godsejer og Direktør for Landbohøjskolen, Kurator 15/10 1875, fratraadt 1/11 1893, død under et Ophold i Hillerød 7/8 1894.

Kammerherre, *Grev Christian Henrik Carl Moltke* til Lystrup og Jomfruens Egede, født 13/5 1833, forhv. Legationssekretær, kongevalgt Landstingsmand, Ordensskatmester, Kurator 1/11 1893, død 20/12 1918.

Kammerherre, *Grev Aage Vilhelm Christian Moltke* til Lystrup og Jomfruens Egede, født 18/9 1866, Forstkandidat, Medlem af Amtsraadet i 25 Aar, forhv. Formand, nu Æresmedlem i Foreningen til den ædle Hesteavl's Fremme, Medlem af Bestyrelsen for Østsjællandske Jernbaneselskab, Formand for Dansk Kennelklub, Kurator 10/1 1919.

STIFTETS DEKANESSER EFTER 1888

(Fortsættelse af Fortegnelsen i Wads Mindeskrift.)

Geheimekonferentsraadinde *Sophie Amalie Bardenfleth*, født 4/11 1810, Datter af Generalløjtnant Grev Gottfried Vilhelm Christian von Schmettau, 1857 Enke efter Geheimekonferentsraad, Kammerherre Carl Emil Bardenfleth, Dekanese 19/2 1865, død 26/4 1893 paa Stubberup, begravet paa Vallø.

I Tiden fra 1893 til 1921 var Stiftet uden Dekanesser. Følgende af Stiftets Damer var i denne Periode konstitueret som Dekanesser: Hofstiftsdame Frk. *Marie Winfrida (Blanche) Bangemann Huygens*, Datter af Hollands Gesandt Christian Diederik Emerus Jean Bangemann Huygens, konstitueret 27/4 1893, død 20/4 1904; Stiftsdame, Komtesse *Juliane Pauline Sofie Knuth*, konstitueret 4/5 1904, fratraadt efter eget Ønske 30/6 1908; Stiftsdame, Frk. *Karen Elisabeth Marie Christine Wichfeld*, konstitueret 1/7 1908, fratraadt 15/11 1921.

Geheimekonferentsraadinde, Rigsgravinde *Anna Sophie Margrete Emanuella Sponneck*, født 20/7 1859, Datter af Kammerherre, Grev Knud Bille Anthon Ludvig Brockenhuus-Schack til Giesegaard, Gram og Nybøl, 1921 Enke efter Geheimekonferentsraad, Kammerherre, Gesandt, Rigs greve Frederik Vilhelm Sponneck, Dekanese 16/11 1921, død 24/11 1932.

Gravinde *Margrethe Caroline Augusta Julie Danneskiold-Samsøe*, født 24/7 1867, Datter af Kammerherre, Ritmester, Lensbaron Carl Frederik Sophus Vilhelm Juel-Brockdorff til Baroniet Scheelenborg og Stamhuset Thorseng, Hindemae og Hollufgaard, 1931 Enke efter forhv. Premierløjtnant i Flaaden, Grev Christian Valdemar Danneskjold-Samsøe, Dekanese 26/12 1932.

INDSKREVNE TIL HOFDAMESTIFTSPLADSER EFTER 1888

(Fortsættelse af Fortegnelsen i Wads Mindeskrift.)

56. Frk. *Fanny Wimpffen*, født 22/9 1843, Datter af Kammerherre, Overførster F. F. F. v. Wimpffen, Hofdame hos H. K. H. Hertuginde Wilhelmine af Slesvig, Holsten, Sønderborg, Glyksborg, 1892 Hofdame hos Kronprinsesse Louise, I 18/12 1889, oppebar Hæving fra Roskilde adelige Jomfrukloster, $\frac{1}{2}$ H 27/10 1900, $\frac{1}{1}$ H 21/2 1909, død 21/12 1930.

57. Frk. *Mathilde Hedemann*, født 11/2 1859, Datter af Kontreadmiral, Kammerherre hos Kong Christian IX, A. R. Hedemann, Hofdame hos H. K. H. Prinsesse Marie, I 26/8 1898, $\frac{1}{2}$ H 26/8 1898, gift 19/7 1899 med cand. polyt., Ingeniør Hugo Paulli.

58. Frk. *Astrid Carstensen*, født 9/2 1874, Datter af Kontreadmiral William Carstensen, Hofdame hos H. K. H. Prinsesse Maud, I 26/8 1898, $\frac{1}{2}$ H 10/1 1901, $\frac{1}{1}$ H 23/12 1920.

59. Frk. *Amalie Margrethe Wedel-Heinen*, født 20/9 1854, Datter af Geheimekonferentsraad, Kammerherre, Hofchef hos Enkedronning Caroline Amalie, J. Chr. Fr. Wedel-Heinen til Elvedgaard, Hofdame hos H. K. H. Kronprinsesse Louise, I 4/5 1867, i Hofplads 1/4 1903, $\frac{1}{4}$ H 1/1 1876, $\frac{1}{2}$ H 1/4 1903, $\frac{1}{1}$ H 22/12 1930.

60. Baronesse *Julie Sophie Magdalene Reedtz-Thott*, født 29/6 1878, Datter af Hofjægermester, Ritmester, Baron F. A. L. A. Reedtz-Thott til Biskopstorp, Hofdame hos H. M. Dronningen, I 16/10 1878, i Hofplads 27/7 1912, $\frac{1}{2}$ H 27/7 1912, gift 11/12 1930 med Udskrivningschef, Ritmester, Kammerjunker J. P. Scholten.

61. Frk. *C. C. Sehested*, født 23/10 1891, Datter af Kammerherre, forhv. Landbrugsminister K. Sehested til Addithus, Hofdame hos H. M. Dronningen, I se Nr. 826, i Hofplads 22/12 1920, $\frac{1}{2}$ H 23/12 1920.

62. Frk. *A. E. Pontoppidan*, født 4/4 1903, Datter af Kammerherre, Oberst R. O. Pontoppidan, Hofdame hos H. M. Dronningen, I 23/12 1930, $\frac{1}{2}$ H 12/12 1930.

63. Komtesse *S. M. L. Reventlow*, født 24/8 1912, Datter af Gesandt, Kammerherre, Grev E. V. S. C. Reventlow, Hofdame hos H. K. H. Kronprinsessen, I se Nr. 1057, i Hofplads 1/3 1936, $\frac{1}{2}$ H 1/3 1936.

INDSKREVNE TIL STIFTS-DAMEPLADSER FOR BETALING EFTER 1888

(Fortsættelse af Fortegnelsen i Wads Mindeskrift.)

789. Komtesse *Mathilde Wanda Elisabeth Ahlefeldt-Laurvig*, født 16/8 1888, Datter af Udenrigsminister, Kammerherre, Grev C. W. Ahlefeldt-Laurvig til Eriksholm, I 4/10 1888, $\frac{1}{4}$ H 10/12 1907, gift 4/6 1915 med cand. jur. Amtsforvalter W. v. Haffner.

790. Frk. *Mary Lovise Vilhelmine Kolderup Rosenvinge*, født 29/3 1869, Datter af Oberstløjtnant, Direktør V. Kolderup Rosenvinge, I 23/10 1888, gift 30/10 1900 med Prokurist G. C. C. Lenthe.

791. Frk. *Ellen Marie Haxthausen*, født 30/11 1883, Datter af Ingeniør H. P. C. Haxthausen, I 31/12 1888, $\frac{1}{4}$ H 11/3 1908, $\frac{1}{2}$ H 4/8 1933.

792. Baronesse *Anie Louise Amalie Frederikke Zytphen-Adeler*, født 15/12 1883, Datter af Assistent, Baron F. V. G. Zytphen-Adeler, I 31/12 1888, $\frac{1}{4}$ H 13/3 1908, $\frac{1}{2}$ H 28/9 1933.

793. Frk. *Willie Margrethe Stibolt*, født 3/4 1886, Datter af Læge E. V. Stibolt, I 10/1 1889, $\frac{1}{4}$ H 25/4 1908, $\frac{1}{2}$ H 2/3 1934.

794. Baronesse *Emma Schaffalitzky de Muckadell*, født 4/3 1889, Datter af Hofjægermester, Baron C. Schaffalitzky de Muckadell til Rynkebygaard, I 8/4 1889, $\frac{1}{4}$ H 10/5 1908, gift 4/7 1912 med Kaptajn, Kammerjunker C. F. F. Tillisch.

795. Frk. *Anna Birgitte Treschow*, født 5/5 1868, Datter af Skibsprovianteringshandler F. Treschow, I 6/4 1889, $\frac{1}{4}$ H 19/5 1908, $\frac{1}{2}$ H 27/3 1935.

796. Frk. *Ingeborg Helga Frederikke Amalie von Stemann*, født 10/5 1889, Datter af Stiftamtmand, Kammerherre G. C. V. H. von Stemann, I 11/6 1889, $\frac{1}{4}$ H 19/6 1908, $\frac{1}{2}$ H 10/9 1935.

797. Baronesse *Carmen Elisabeth Schaffalitzky de Muckadell*, født 12/9 1887, Datter af Kaptajn L. B. M. Baron Schaffalitzky de Muckadell, I 24/6 1889, $\frac{1}{4}$ H 25/6 1908, gift 17/5 1911 med cand. polyt. Ingeniør V. Düring-Lausen.

798. Baronesse *Anna Louise Rosenkrantz*, født 31/8 1888, Datter af Hofjægermester, Baron F. I. V. C. Rosenkrantz til Liselund, I 3/8 1889, $\frac{1}{4}$ H 31/7 1908, gift 29/11 1909 med Proprietær J. A. Mygind.

799. Frk. *Elisabeth Marie Bülow*, født $1\frac{1}{2}$ 1885, Datter af Forpagter F. R. H. Bülow, I 31/8 1889, gift 27/7 1906 med Arkitekt H. Rosendahl Holm.

800. Komtesse *Anna Sybille Reventlow*, født 3/8 1888, Datter af Grev C. B. Reventlow til Christianslund, I 9/9 1889, $\frac{1}{4}$ H 10/9 1908, død 22/10 1918.

801. Komtesse *Elisabeth Ahlefeldt-Laurvig*, født 31/7 1889, Datter af Udenrigsminister, Kammerherre, Grev C. V. Ahlefeldt-Laurvig til Eriksholm, I 7/10 1889, $\frac{1}{4}$ H 29/10 1908, gift 29/10 1920 med Gesandt, Kammerherre H. Grevenkop-Castenskiold.

802. Frk. *Marie Magdalene Agathe Jensine von Huth*, født 2/5 1850, Datter af Kammerraad T. V. P. G. von Huth, I 21/11 1889, $\frac{1}{4}$ H 31/12 1908, død 17/7 1912.

803. Frk. *Antoinette Frederikke Anna Hansine von Thun*, født 28/1 1857, Datter af Ritmester L. V. E. V. von Thun, I 13/12 1889, $\frac{1}{4}$ H 1909, $\frac{1}{2}$ H 13/9 1935, død 2/5 1936.

804. Frk. *Alhed Marie Tillisch*, født 9/9 1885, Datter af Forpagter C. L. H. Tillisch, I 16/12 1889, $\frac{1}{4}$ H 14/2 1909, gift 15/6 1928 med Missionær V. Villesen.

805. Komtesse *Suzanne Marie Signe Raben-Levetzau*, født 19/6 1888, Datter af Kammerherre, Lensgreve F. C. O. Raben-Levetzau til Aalholm, I 15/1 1890, $\frac{1}{4}$ H 6/4 1909, gift 25/11 1919 med Godsejer, Løjtnant E. V. Schau Lassen.

806. Komtesse *Elisabeth Schaffalitzky de Muckadell*, født 18/12 1889, Datter af Kammerherre, Lensgreve A. Schaffalitzky de Muckadell til Arreskov, I 8/4 1890, $\frac{1}{4}$ H 23/4 1909, gift 2/6 1920 med Læge Axel Gjørup.

807. Komtesse *Estrid Ingeborg Holstein*, født 27/11 1887, Datter af Hofjægermester, Lensgreve F. C. C. C. Holstein til Holsteinborg, I 8/4 1890, gift 17/7 1906 med Hofjægermester Holten Castenskiold.

808. Frk. *Fanny Sofie Edele Basse Fønss*, født 6/8 1889, Datter af Kammerjunker N. Basse Fønss, I 8/5 1890, død 19/12 1890.

809. Baronesse *Ellen Bille-Brahe*, født 17/2 1890, Datter af Hofjægermester, Baron P. Bille-Brahe til Fraugdegaard, I 29/5 1890, $\frac{1}{4}$ H 27/4 1909, gift 9/1 1924 med Stiftamtmand V. Hvidt.

810. Frk. *Else Sehestedt Juul*, født 8/7 1890, Datter af Kammerherre C. Sehestedt Juul til Ravnholt, I 11/10 1890, $\frac{1}{4}$ H 25/5 1909, gift 22/6 1915 med Oberstløjtnant, Kammerjunker Th. Thaulow.

811. Frk. *Sopie Hedemann*, født 21/9 1889, Datter af Oberstløjtnant C. A. Hedemann, I 12/11 1890, $\frac{1}{4}$ H 6/6 1909, gift 26/5 1911 med Godsejer H. W. Ehnhuus.

812. Frk. *Margrethe Christine Caroline Sehested*, født 1/2 1890, Datter af forhv. Landbrugsminister, Kammerherre K. Sehested til Adithus, I 14/11 1890, $\frac{1}{4}$ H 9/10 1909, $\frac{1}{2}$ H 1/10 1935.

813. Baronesse *Margrethe Louise Holck*, født 8/4 1887, Datter af Kammerherre, Lensbaron C. E. Holck til Holckenhavn, I 29/11 1890, $\frac{1}{4}$ H 23/11 1909, $\frac{1}{2}$ H 16/4 1936.

814. Frk. *Karen Margrethe Lillienskiold*, født 23/9 1890, Datter af cand. jur. Byfoged F. S. Lillienskiold, I 10/12 1890, $\frac{1}{4}$ H 29/11 1909, gift 16/12 1913 med Snedkermester K. O. Holm.

815. Baronesse *Olga Malvina Bille-Brahe*, født 27/8 1890, Datter af cand. polit. Hovedkasserer Baron A. V. Bille-Brahe, I 11/12 1890, $\frac{1}{4}$ H 19/3 1910, gift 12/2 1919 med Kaptajn, Kammerjunker A. Pontoppidan.

816. Komtesse *Anne Ermegaard Abela Reventlow*, født 3/7 1890, Datter af Kammerherre, Lensgreve C. E. Reventlow til Brahe Trolleborg, I 23/1 1891, $\frac{1}{4}$ H 11/5 1910, gift 29/10 1910 med cand. jur., Premierløjtnant Grev C. L. Haugwitz Hardenberg Reventlow.

818. Frk. *Ellen Corinna Stibolt*, født 11/6 1888, Datter af Læge E. V. Stibolt, I 24/2 1891, $\frac{1}{4}$ H 21/7 1910, $\frac{1}{2}$ H 3/5 1936.

819. Komtesse *Else Moltke*, født 2/3 1888, Datter af Hofjægermester, Grev O. J. A. Moltke til Nørager, I 27/6 1891, gift 30/3 1910 med Kunstmaler, Løjtnant Grev H. V. Moltke.

820. Frk. *Karen Sehested*, født 15/5 1890, Datter af Herredsfuld­mægtig, cand. jur. H. Sehested, I 29/6 1891, $\frac{1}{4}$ H 15/8 1910, $\frac{1}{2}$ H 26/8 1936.

821. Frk. *Ellen Kirstine Sophie Bardenfleth*, født 12/7 1890, Datter af Stiftamtmand, Kammerherre V. Bardenfleth, I 4/7 1891, $\frac{1}{4}$ H 29/10 1910, $\frac{1}{2}$ H 21/2 1937.

822. Komtesse *Karen Holck*, født 16/7 1889, Datter af Grev H. Holck, I 23/7 1891, $\frac{1}{4}$ H 4/11 1910, gift 14/5 1918 med Læge O. Neumann.

823. Frk. *Esther von Holstein*, født 14/1 1891, Datter af Postmester L. K. W. von Holstein, I 6/8 1891, $\frac{1}{4}$ H 5/11 1910, gift 9/2 1924 med Grosserer H. A. Sørensen.

824. Komtesse *Anna Sigesmunda Schulin*, født 13/3 1889, Datter af Grev C. F. S. L. Schulin, I 23/10 1891, gift 12/10 1910 med Oberst A. F. Troost i Tyskland.

825. Komtesse *Adda Sigesmunda Schulin*, født 6/6 1891, Datter af Grev C. F. S. L. Schulin, I 23/10 1891, $\frac{1}{4}$ H 25/11 1910, gift 17/5 1919 med Godsejer, Konsul C. A. von Bülow i Brasilien.

826. Frk. *Charlotte Christine Sehested*, født 23/10 1891, Datter af fhv. Landbrugsminister, Kammerherre K. Sehested til Addithus, I 18/12 1891, $\frac{1}{4}$ H 1/2 1910, i Hofplads 22/12 1920.

827. Baronesse *Elisabeth Reedtz-Thott*, født 3/7 1890, Datter af Hofjægermester, Ritmester, Baron A. F. L. A. Reedtz-Thott til Biskopstorp, I 24/12 1891, $\frac{1}{4}$ H 25/12 1910, gift 23/8 1912 med Hofjægermester, Grev A. Bernstorff-Mylius til Kattrup.

828. Frk. *Elsa Mimi Adelaide Marie Oxholm*, født 5/12 1891, Datter af Overkammerherre O. S. C. O'Neill Oxholm, I 18/2 1892, $\frac{1}{4}$ H 19/2 1911, gift 2/5 1917 med Hofjægermester O. Vind.

829. Frk. *Sophie Wilhelmine Elisabeth Julia Bauditz*, født 18/5 1891, Datter af Forstkandidat, Jagtjunker N. P. A. Bauditz, I 2/5 1892, $\frac{1}{4}$ H 5/3 1911, gift 21/2 1922 med Farmer T. Wesley-Johns i Canada.

830. Frk. *Julia Charlotte Wilhelmine von Bornemann*, født 19/9 1891, Datter af cand. jur. Kammerherre C. Bornemann, I 3/5 1892, $\frac{1}{4}$ H 7/3 1911, gift 16/12 1913 med Godsejer, Kammerjunker J. Neergaard.

831. Frk. *Helga Johanne Henriette von Späth*, født 12/9 1889, Datter af Sparekassefuldmægtig, cand. phil. J. J. von Späth, I 31/5 1892, $\frac{1}{4}$ H 17/5 1911, gift 25/3 1916 med Lektor, cand. theol. L. Høeg.

832. Frk. *Amy Marie Sophie Castenskiold*, født 4/2 1892, Datter af Kammerherre, cand. jur. C. Castenskiold, I 31/5 1892, $\frac{1}{4}$ H 24/5 1911, gift 8/5 1913 med Inspektør F. Treschow.

833. Frk. *Anna Margrethe Bülow*, født 27/2 1861, Datter af forhv. Forpagter C. V. E. Bülow, I 24/9 1892, $\frac{1}{4}$ H 26/5 1911, død 6/1 1929.

834. Frk. *Marie Emilie Christine Bülow*, født 26/3 1864, Datter af forhv. Forpagter C. V. E. Bülow, I 24/9 1892, gift 12/11 1897 med Købmand H. F. S. Kornerup.

835. Frk. *Ebba Mimi von Lowzow*, født 6/1 1892, Datter af Proprietær E. F. G. von Lowzow til Faurgaard, I 24/11 1892, $\frac{1}{4}$ H 2/6 1911, gift 1/10 1912 med Oberstløjtnant C. Raaby.

836. Baronesse *Ebba Louise Hedvig Bertha Elise Zytphen-Adeler*, født 11/12 1889, Datter af Assistent, Baron F. V. G. Zytphen-Adeler, I 1/12 1892, $\frac{1}{4}$ H 14/6 1911, gift 6/7 1918 med K. Mynster.

837. Frk. *Ebba Alexandra Lillien skjold*, født 29/6 1892, Datter af Protokolsekretær F. S. Lillien skjold, I 3/12 1892, $\frac{1}{4}$ H 20/8 1911, gift 7/4 1914 med Klædefabrikant H. R. S. Klem.

838. Komtesse *Sophie Christiane Eleonora Brockenhuus-Schack*, født 7/2 1892, Datter af Kammerherre, Grev Aage Brockenhuus-Schack til Bjergbygaard, I 10/12 1892, død 7/5 1904.

839. Baronesse *Elisabeth Marie Ida Magdalene Bille-Brahe*, født 17/10 1892, Datter af Hovedkasserer, Baron A. V. Bille-Brahe, I 12/12 1892, $\frac{1}{4}$ H 31/10 1911, gift 29/7 1930 med Premierløjtnant, Grev O. Knuth til Flintholm.

840. Frk. *Anna Margrethe von Bardenfleth*, født 17/5 1891, Datter af Kaptajn, Kammerjunker A. Løvenørn von Bardenfleth, I 15/12 1892, $\frac{1}{4}$ H 8/11 1911, $\frac{1}{2}$ H 27/3 1937.

841. Frk. *Else Rosen von Haxthausen*, født 2/7 1891, Datter af cand. jur., Borgmester C. F. Haxthausen, I 22/12 1892, $\frac{1}{4}$ H 3/12 1911, gift 10/2 1914 med Godsejer F. Scavenius.

842. Komtesse *Louise Schimmelmänn*, født 18/8 1892, Datter af Lehns greve C. G. E. Schimmelmänn til Lindenberg, I 23/1 1893, $\frac{1}{4}$ H 15/6 1912, gift 10/1 1920 med Oberstløjtnant H. v. Nolte, Tyskland.

843. Frk. *Kirsten Else Berte Skeel*, født 30/1 1891, Datter af Cand. jur., Kammerjunker H. F. Skeel, I 21/2 1893, død 5/12 1901.

844. Frk. *Edele Sophie Charlotte Elisabeth Cederfeld de Simonsen*, født 25/6 1893, Datter af Kammerherre H. C. F. V. Cederfeld de Simonsen, I 17/8 1893, $\frac{1}{4}$ H $\frac{1}{7}$ 1912, gift 3/2 1917 med Grev J. Ahlefeldt-Laurvig.

845. Frk. *Sophy Wanda Johanne Oxholm*, født 18/8 1892, Datter af Overkammerherre O. S. C. O'Neill Oxholm, I 23/8 1893, $\frac{1}{4}$ H 5/7 1912, $\frac{1}{2}$ H 7/4 1937.

846. Baronesse *Margrethe Schaffalitzky de Muckadell*, født 4/3 1893, Datter af Hofjægermester, Baron C. B. Schaffalitzky de Muckadell til Rynkebygaard, I 7/12 1893, $\frac{1}{4}$ H 17/7 1912, gift 22/5 1914 med Oberstløjtnant C. C. Utke Ramsing.

847. Frk. *Clara Adolpha Rames Herbst*, født 26/9 1893, Datter af Kammerherre, Oberst P. M. Herbst, I 7/12 1893, død 27/2 1894.

848. Komtesse *Margrethe Knuth*, født 12/11 1888, Datter af Kammerherre, Grev K. A. V. Knuth til Lilliendal, I 23/12 1893, gift 5/11 1911 med cand. polit. G. Bruun de Neergaard.

849. Komtesse *Benedicte Knuth*, født 25/7 1893, Datter af Kammerherre, Grev K. A. V. Knuth, I 23/12 1893, $\frac{1}{4}$ H 29/7 1912, gift 13/12 1923 med Løjtnant, Bankkasserer Grev F. C. Moltke.

850. Komtesse *Bertha Moltke*, født 3/8 1891, Datter af Hofjægermester, Grev O. J. A. Moltke, I 9/1 1894, $\frac{1}{4}$ H 9/8 1912, gift 15/10 1919 med Kontorchef H. Holten Castenskiold.

851. Frk. *Manuela Therese Leilah Vaughn von Beck*, født 12/1 1894, Datter af Direktør O. E. K. von Beck, I 10/4 1894, gift 16/6 1912 med George St. John Coventry i England.

852. Frk. *Birthe Skeel*, født 22/5 1893, Datter af Hofjægermester, Løjtnant, cand. phil. J. E. F. Skeel, I 4/5 1894, $\frac{1}{4}$ H 21/8 1912, gift 16/1 1913 med Skibsreder A. C. Coroneos i Grækenland.

853. Frk. *Sofie Elisabeth Harbou*, født 16/5 1893, Datter af Oberst F. H. W. Harbou, I 14/5 1894, $\frac{1}{4}$ H 23/8 1912, gift 5/7 1918 med Ingeniør A. T. Rothenborg.

854. Frk. *Else Bardenfleth*, født 6/4 1893, Datter af Kaptajn, Kammerjunker A. L. Bardenfleth, I 27/11 1894, $\frac{1}{4}$ H 30/8 1912, gift 21/11 1915 med Portrætmaler G. F. O. Brock.

855. Baronesse *Inger Hedevig Margrethe Rosenkrantz*, født 3/6 1894, Datter af Hofjægermester, Baron F. I. V. C. Rosenkrantz til Liselund, I 12/12 1894, $\frac{1}{4}$ H 27/9 1912, gift 26/7 1922 med Dommerfuldmægtig, cand. jur. K. K. J. Olsen.

856. Komtesse *Anna Henriette Elisabeth Ahlefeldt-Laurvig*, født 18/8 1893, Datter af cand. polit. Grev F. V. Ahlefeldt-Laurvig, I 15/12 1894, $\frac{1}{4}$ H 1/10 1912, $\frac{1}{2}$ H 3/5 1937.

857. Komtesse *Ottilde Friize Elisabeth Holstein*, født 20/2 1893, Datter af Hofjægermester, Grev F. C. C. C. Holstein til Holsteinborg, I 18/12 1894, $\frac{1}{4}$ H 22/12 1912, død 24/4 1924.

858. Frk. *Karen Krieger*, født 11/12 1893, Datter af Kammerjunker J. H. Krieger til Isgaard, I 25/11 1894, $\frac{1}{4}$ 31/12 1912, gift 20/10 1927 med Kontorchef J. Folsach.

859. Frk. *Ella Marie Bülow*, født 17/5 1892, Datter af Grosserer H. J. E. Bülow, I 31/1 1895, $\frac{1}{4}$ H 16/1 1913, $\frac{1}{2}$ H 12/6 1937.

860. Baronesse *Anna Laura Louise Dirckinck-Holmfeld*, født 4/9 1894, Datter af Hovedbogholder, Baron E. A. T. Dirckinck-Holmfeld, I 8/5 1895, $\frac{1}{4}$ 28/1 1913, gift 9/12 1915 med cand. polyt. S. von Holstein.

861. Frk. *Marie Louise Bruun de Neergaard*, født 29/5 1893, Datter af Kammerherre, cand. polit. V. P. C. Bruun de Neergaard, I 27/1 1895, $\frac{1}{4}$ H 8/5 1913, død 28/11 1918.

862. Frk. *Adelaide Georgine Louise Oxholm*, født 17/8 1894, Datter af Overkammerherre O. S. C. O'Neill Oxholm, I 3/7 1895, $\frac{1}{4}$ H 19/11 1913, død 4/10 1936.

863. Frk. *Ida Amalie von Holstein*, født 10/8 1893, Datter af N. H. E. von Holstein til Tvilumgaard, I 13/9 1895, $\frac{1}{4}$ H 19/11 1913, $\frac{1}{2}$ H 2/8 1937.

864. Frk. *Emma von Holstein*, født 30/8 1887, Datter af Glas- og Porcelænshandler N. R. von Holstein, I 17/10 1885, $\frac{1}{4}$ H 17/12 1913, gift 16/5 1916 med Bankbestyrer O. Simonsen.

865. Frk. *Jytte Skeel*, født 20/3 1895, Datter af Kaptajn, Kammerjunker L. D. S. Skeel, I 16/11 1895, $\frac{1}{4}$ H 17/12 1913, gift 26/1 1922 med Aage Schmidth.

866. Frk. *Christiane Louise Mathilde Frida von Beck*, født 13/4 1893, Datter af Hofjægermester H. E. von Beck til Stensø, I 12/12 1895, $\frac{1}{4}$ H 23/1 1914, gift 16/10 1926 med Fabrikejer C. R. van Hauen.

867. Frk. *Adolphine Olga Augusta Agnete von Holck*, født 28/4 1894, Datter af Kaptain O. P. F. F. von Holck, I 20/12 1895, $\frac{1}{4}$ H 10/2 1914, gift 28/5 1919 med Læge Erik Kall.

868. Frk. *Helene Betzy Hillerid Sophie Flach de Neergaard*, født 10/4 1894, Datter af Hofjægermester E. Flach de Neergaard til Skjels-tofte, I 24/12 1895, $\frac{1}{4}$ H 7/4 1914, gift 18/6 1919 med Registrator, cand. jur. K. F. J. Heramb.

869. Baronesse *Anne Margrethe Bille-Brahe*, født 4/3 1896, Datter af Hovedkasserer, cand. polit. A. W. Bille-Brahe, I 2/5 1896, $\frac{1}{4}$ H 21/4 1914, $\frac{1}{2}$ H 13/11 1937.

870. Baronesse *Ille Sophie Edel Hilleborg Lerche*, født 5/1 1885, Datter af Kammerherre, Baron C. C. Lerche til Benzonsdal, I 4/5 1896, $\frac{1}{4}$ H 22/5 1914, $\frac{1}{2}$ H 3/12 1937.

871. Baronesse *Alix Sigrid Lillie Lerche*, født 10/11 1894, Datter af Kammerherre, Baron C. C. Lerche til Benzonsdal, I 4/5 1896, $\frac{1}{4}$ H 9/12 1914, gift 11/9 1917 med Assurandør F. J. Hedemann.

872. Frk. *Christiane Ida Ebba de Neergaard*, født 20/7 1894, Datter af Apotheker, Løjtnant P. J. Neergaard, I 11/7 1896, gift 24/2 1914, med Apotheker K. B. Jensen.

873. Frk. *Karen Skeel*, født 1/7 1894, Datter af Hofjægermester J. E. Skeel til Birkelse, I 18/7 1896, $\frac{1}{4}$ H 29/12 1914, død 25/7 1924.

874. Frk. *Inger Adelheid Kaas*, født 25/8 1894, Datter af Proprietær N. A. Kaas til Gunderuplund, I 11/8 1896, $\frac{1}{4}$ H 20/2 1915, gift 19/12 1916 med cand. phil. K. Rand.

875. Frk. *Silvia Margaret Clara Ischbel von Beck*, født 6/3 1896, Datter af Direktør O. E. K. von Beck, I 10/9 1896, $\frac{1}{4}$ H 27/2 1915, gift 12/12 1916 med G. W. Lewis i U. S. A.

876. Frk. *Anna Louise von Sperling*, født 27/8 1894, Datter af cand. polit., Toldforvalter A. J. U. von Sperling, I 3/10 1896, $\frac{1}{4}$ H 20/3 1915, gift 11/1 1924 med Vekselerer L. Trier.

877. Frk. *Ebba von Sperling*, født 14/11 1895, Datter af cand. polit. Toldforvalter A. J. U. von Sperling, I 3/10 1896, $\frac{1}{4}$ H 4/6 1915, gift 12/11 1921 med Læge K. Trier.

878. Frk. *Inger Skeel*, født 2/10 1895, Datter af Hofjægermester, Løjtnant J. E. Skeel til Birkelse, I 30/11 1896, $\frac{1}{4}$ H 22/6 1915, gift 22/8 1923 med Hofjægermester J. Estrup.

879. Baronesse *Susanne Benedicte Nathalie Sophie Bertouch-Lehn*, født 12/11 1896, Datter af Kammerherre, Lensbaron P. A. Bertouch-Lehn til Sönderkarle, I 20/1 1897, død 29/4 1897.

880. Frk. *Anna Margrethe Charlotte Amalie Bauditz*, født 9/4 1895, Datter af Forstkandidat, Jagtjunker M. P. A. Bauditz, I 13/2 1897, $\frac{1}{4}$ H 30/6 1915, gift 10/7 1932 med Stationsforstander H. R. A. Reiff.

881. Frk. *Elisabeth Castenskiold*, født 25/10 1895, Datter af Kammerherre, Generalmajor H. F. Castenskiold, I 3/4 1897, $\frac{1}{4}$ H 14/10 1915.

882. Komtesse *Irma Adelhaid Marie Moltke*, født 27/7 1895, Datter af Løjtnant, Bankkasserer Grev F. C. Moltke, I 20/4 1897, $\frac{1}{4}$ H 21/11 1915, gift 18/6 1930 med Grosserer O. Michaelsen.

883. Komtesse *Elisabeth Moltke*, født 24/8 1896, Datter af Sognepræst, Grev V. Moltke, I 20/5 1897, $\frac{1}{4}$ H 9/12 1915, gift 3/10 1920 med Ingeniør G. R. Hoff.

884. Frk. *Agnete Vedel*, født 8/1 1896, Datter af Underdirektør H. Vedel, I 25/5 1897, gift 3/6 1916 med Overretssagfører, Grev C. Ahlefeldt-Laurvig.

885. Frk. *Edele Margarethe Karen Basse Fønss*, født 21/2 1896, Datter af Hofjægermester N. Basse Fønss til Hindsgavl, I 21/6 1897, $\frac{1}{4}$ H 8/3 1916, gift 26/1 1918 med Landsretssagfører C. E. Ejlers.

886. Frk. *Regitze Gyldenfeldt*, født 28/11 1895, Datter af Politinspektør, cand. jur. C. V. H. S. Gyldenfeldt, I 23/7 1897, $\frac{1}{4}$ H 26/3 1916, gift 21/9 1926 med Forstkandidat, Fuldmægtig, Grev Aage Moltke.

887. Frk. *Alexandra Dagmar Castenskiold*, født 6/4 1897, Datter af Kammerherre, cand. jur. C. Castenskiold, I 8/9 1897, $\frac{1}{4}$ H 2/5 1916.

888. Baronesse *Rose Bille-Brahe*, født 4/8 1897, Datter af Hovedkasserer, Baron A. V. Bille-Brahe, I 13/12 1897, $\frac{1}{4}$ H 14/5 1916, gift 31/3 1922 med Dr. med. Grev Otto Moltke.

889. Frk. *Wendela Benedicte Flach de Neergaard*, født 16/4 1896, Datter af Hofjægermester E. de Neergaard til Skjelstofte, I 14/12 1897, $\frac{1}{4}$ H 4/6 1916, gift 15/9 1920 med Kontorchef, cand. jur. H. S. Lage.

890. Komtesse *Wanda Danneskiold-Samsøe*, født 5/7 1892, Datter af Premierløjtnant, Grev C. V. Danneskiold-Samsøe, I 17/12 1897, gift 6/3 1914 med Forpagter M. Treschow.

891. Baronesse *Augusta Ebba Eleonora Johanne Wedell-Wedellsborg*, født 12/12 1890, Datter af Kammerherre, Oberstløjtnant Baron A. F. F. Wedell-Wedellsborg, I 5/1 1898, $\frac{1}{4}$ H 29/10 1916, gift 28/6 1921 med Billedhugger N. J. Knudssøn, Norge.

892. Baronesse *Fritse Louise Fernanda Wedell-Wedellsborg*, født 9/10 1895, Datter af Kammerherre, Oberstløjtnant Baron A. F. F. Wedell-Wedellsborg, I 5/1 1898, $\frac{1}{4}$ H 21/11 1916.

893. Komtesse *Gudrun Bille-Brahe-Selby*, født 16/11 1897, Datter af Kammerherre, Grev Henrik Bille-Brahe til Hvedholm, I 6/1 1898, gift 28/9 1915 med Proprietær P. A. Jacobæus.

894. Frk. *Lily Benzon*, født 20/6 1897, Datter af Jagtjunker, Skovrider C. V. Benzon, I 22/4 1898, $\frac{1}{4}$ H 13/12 1916.

895. Komtesse *Gerda Sponeck*, født 27/9 1896, Datter af Godsinspektør, Grev F. V. L. Sponeck, I 3/5 1898, $\frac{1}{4}$ H 19/12 1916.

896. Frk. *Else Skeel*, født 31/3 1897, Datter af Hofjægermester E. F. Skeel til Birkelse, I 28/5 1898, $\frac{1}{4}$ H 3/2 1917, død 30/3 1919.

897. Komtesse *Else Ahlefeldt-Laurvig*, født 15/4 1898, Datter af Løjtnant, Forpagter, Grev F. Ahlefeldt-Laurvig, I 17/6 1898, $\frac{1}{4}$ H 3/4 1917, gift 4/12 1926 med Professor, Dr. med. H. Haxthausen.

898. Baronesse *Fanny Schaffalitzky de Muckadell*, født 20/8 1898, Datter af Baron L. Schaffalitzky de Muckadell til Rødkilde, I 11/10 1898, $\frac{1}{4}$ H 11/4 1917, gift 17/9 1921 med Proprietær N. S. Møller.

899. Frk. *Charlotte Emsy Sofie Bornemann*, født 20/6 1898, Datter af Kammerherre C. Bornemann, I 12/10 1898, $\frac{1}{4}$ H 2/5 1917, gift 22/1 1925 med Kammerherre, Rigsgreve K. E. Gundaker von Wurmbbrand-Stuppach, Østrig.

900. Frk. *Ella Adelaide Wichfeldt*, født 23/6 1898, Datter af Kammerherre N. H. F. Wichfeldt, I 29/10 1898, $\frac{1}{4}$ H 13/5 1917.

901. Frk. *Lizzie Conradt-Eberlin*, født 23/2 1897, Datter af Herredsfoged A. T. Conradt-Eberlin, I 5/11 1898, $\frac{1}{4}$ H 19/5 1917, gift 2/9 1920 med Dommerfuldmægtig V. F. T. Johansen.

902. Frk. *Astrid Obelitz*, født 14/7 1889, Datter af Jagtjunker, Skovrider P. F. Obelitz, I 18/11 1898, gift 30/6 1916 med Sognepræst L. P. Madsen.

903. Frk. *Birgitte Elisabeth Basse-Fønss*, født 29/1 1898, Datter af Hofjægermester N. Basse-Fønss til Hindsgavl, I 26/11 1898, $\frac{1}{4}$ H 12/9 1917, gift 9/10 1918 med Landsretssagfører E. Skeel.

904. Frk. *Rigmor Vanda von Sperling*, født 7/12 1895, Datter af Proprietær A. Bernstorff von Sperling, I 1/12 1898, $\frac{1}{4}$ H 29/9 1917.

905. Frk. *Karen Emma Buchwaldt*, født 5/9 1893, Datter af Prokurist H. A. Buchwaldt, I 4/2 1899, $\frac{1}{4}$ H 27/1 1918, død 15/2 1926.

906. Frk. *Ellinor Vibeke Bülow*, født 23/4 1896, Datter af Postmester E. S. I. L. Bülow, I 28/2 1899, $\frac{1}{4}$ H 2/3 1918, gift 12/7 1923 med Lektor, cand. mag. H. H. Fussing.

907. Frk. *Annie Elisabeth Henriette Obelitz*, født 28/9 1889, Datter af Assessor B. O. E. Obelitz, I 13/3 1899, $\frac{1}{4}$ H 13/3 1918, gift 18/6 1921 med Landbrugskandidat, Konsulent F. Petersen.

908. Frk. *Wanda Sigrid Julie Magdalene Oxholm*, født 19/1 1899, Datter af Overkammerherre O. S. C. O'Neill Oxholm, I 21/3 1899, $\frac{1}{4}$ H 15/5 1918, gift 14/9 1920 med Søløjtnant O. Bornemann.

909. Frk. *Else Margrethe Buchwaldt*, født 7/7 1898, Datter af Kammerherre, Direktør for Statskovvæsenet H. J. Buchwaldt. I 12/6 1899, $\frac{1}{4}$ H 6/7 1918, gift 1/9 1923 med Apoteker J. Fries.

910. Frk. *Charlotte Arenfeldt*, født 25/11 1889, Datter af Godsejer J. F. Arenfeldt til Sæbygaard, I 23/6 1899, $\frac{1}{4}$ H 7/7 1918, gift 14/6 1919 med Direktør H. Langkjær.

911. Frk. *Caroline Louise Wergeland Arenfeldt*, født 2/10 1891, Datter af Godsejer J. F. Arenfeldt til Sæbygaard, I 23/6 1899, gift 3/4 1912 med Kaptajn J. W. Gordon Norrie.

912. Frk. *Sigrid Arenfeldt*, født 29/8 1896, Datter af Godsejer J. F. Arenfeldt til Sæbygaard, I 23/6 1899, $\frac{1}{4}$ H 5/8 1918, gift 7/4 1925 med Dommer A. L. Bruun.

Pavillonstuen. 1937.

913. Frk. *Laura Constance Arenfeldt*, født 30/11 1897, Datter af Godsejer J. F. Arenfeldt til Sæbygaard, I 23/6 1899, $\frac{1}{4}$ H 27/9 1918.

914. Komtesse *Marie Antoinette Bille-Brahe-Selby*, født 30/8 1899, Datter af Kammerherre, Lensgreve H. Bille-Brahe-Selby til Hvedholm, I 16/10 1899, $\frac{1}{4}$ H 10/10 1918, gift 5/8 1923 med Kommandørkaptajn K. K. von Lowzow.

915. Komtesse *Clara Sigrid Louise Lüttichau Knuth*, født 24/4 1898, Datter af Hofjægermester, Grev C. F. Knuth til Store Grundet, I 18/11 1899, $\frac{1}{4}$ H 23/10 1918, gift 3/1 1922 med Skoleinspektør, cand. theol. K. O. C. N. Buch.

916. Komtesse *Aase Krag-Juel-Vind-Frijs*, født 27/3 1892, Datter af Hofjægermester, Grev C. Krag-Juel-Vind-Frijs, I 15/12 1899, gift 24/7 1918 med Godsejer, Kammerjunker J. Neergaard.

917. Frk. *Inger Augusta Rathgen von Holstein*, født 20/5 1894, Datter af Maskinmester N. R. V. von Holstein, I 25/1 1900, $\frac{1}{4}$ H 19/11 1918, gift 30/11 1923 med cand. polyt. F. A. Dirckinck, Friherre af Holmfeld.

918. Frk. *Ragna Edith Bülow*, født 4/6 1898, Datter af Kaptajn K. G. B. Bülow, I 2/3 1900, $\frac{1}{4}$ H 29/11 1918, gift 16/11 1923 med Bibliotekar A. Bredsted.

919. Frk. *Fanny Manon Malvina Lüttichau*, født 9/4 1900, Datter af Kammerherre H. H. Lüttichau til Tjele, I 24/4 1900, $\frac{1}{4}$ H 13/2 1919.

920. Frk. *Kate Harriet Ryan Treschow*, født 26/7 1899, Datter af cand. jur. Hofjægermester F. Treschow til Torbenfeldt, I 13/6 1900, $\frac{1}{4}$ H 23/3 1919, gift 29/5 1920 med Hofjægermester C. Juel.

921. Frk. *Marie Louise Harriet Frida Bauditz*, født 7/8 1898, Datter af Jagtjunker, Skovrider N. P. A. Bauditz, I 18/6 1900, $\frac{1}{4}$ H 31/3 1919.

922. Frk. *Ebba Rosenørn*, født 26/6 1899, Datter af Kammerjunker, Intendant F. C. Rosenørn, I 5/7 1900, $\frac{1}{4}$ H 25/4 1919, gift 20/7 1923 med Kaptajn J. P. Bang Jørgensen.

923. Komtesse *Kirsten Birgitte Scheel*, født 1/9 1899, Datter af Hofjægermester, Grev H. J. Scheel, I 20/8 1900, $\frac{1}{4}$ H 18/5 1919, gift 4/11 1927 med Sekretær H. C. Andersen.

924. Frk. *Inger Nathalie Haxthausen*, født 25/11 1898, Datter af Hovedkasserer A. M. Haxthausen, I 17/10 1900, $\frac{1}{4}$ H 25/5 1919, gift 15/5 1934 med Operarepetitør M. Lundquist.

925. Komtesse *Inge Ahlefeldt-Laurvig*, født 12/10 1899, Datter af Landbrugskandidat, Forpagter Grev F. Ahlefeldt-Laurvig, I 23/10 1900, $\frac{1}{4}$ H 16/6 1919, gift 4/6 1929 med Godsejer, Grev A. C. W. Knuth.

926. Frk. *Marie Thalia Juel*, født 1/7 1900, Datter af Kammerherre H. Juel til Hverringe, I 3/11 1900, $\frac{1}{4}$ H 15/6 1919, gift 9/10 1930 med Kaptajn, Kammerjunker H. Lüttichau.

927. Frk. *Gudrun Isa Jermiin*, født 12/9 1894, Datter af Ekspeditionssekretær J. J. S. S. Jermiin, I 29/12 1900, gift 2/9 1916 med Fuldmægtig, cand. jur. K. Albeck.

928. Frk. *Ellen Ingrid Jermiin*, født 24/2 1897, Datter af Ekspeditionssekretær J. J. S. S. Jermiin, I 29/12 1900, $\frac{1}{4}$ H 28/9 1919, gift 18/10 1923 med Afdelingschef P. A. Shaw, London.

929. Frk. *Aura Sophie Emilie Jermiin*, født 26/12 1898, Datter af Ekspeditionssekretær J. J. S. S. Jermiin, I 29/12 1900, $\frac{1}{4}$ H 3/10 1919, gift 5/8 1925 med Sagfører H. Uldall.

930. Komtesse *Marie Danneskiold-Samsøe*, født 27/2 1894, Datter af Premierløjtnant, Grev C. V. Danneskiold-Samsøe, I 2/1 1901, $\frac{1}{4}$ H 16/10 1919, gift 6/5 1925 med Grev Ernst Schimmelmann.

931. Komtesse *Ingegerd Johanne Marie Henriette Ahlefeldt-Laurvig*, født 17/10 1900, Datter af Gesandt, Grev P. F. Ahlefeldt-Laurvig, I 12/1 1901, $\frac{1}{4}$ H 29/10 1919, gift 29/12 1921 med Grev V. Dambski, Polen.

932. Frk. *Bodil de Lichtenberg*, født 26/1 1897, Datter af Postmester C. S. de Lichtenberg, I 21/1 1901, gift 4/11 1916 med Løjtnant, Fabrikant O. Liebe-Schlüsser.

933. Frk. *Henny Elisabeth de Neergaard*, født 10/8 1899, Datter af Apoteker, Løjtnant P. J. de Neergaard, I 18/2 1901, $\frac{1}{4}$ H 17/11 1919, gift 10/12 1933 med Kaptajn, Kammerjunker A. V. Arendrup.

934. Komtesse *Ellen Bege Louise Moltke*, født 24/10 1900, Datter af Kammerherre, Grev Aage Moltke til Lystrup, I 8/6 1901, $\frac{1}{4}$ H 26/11 1919.

935. Frk. *Magda Bülow*, født 26/8 1900, Datter af Grosserer H. F. A. Bülow, I 10/7 1901, $\frac{1}{4}$ H 11/1 1920, gift 18/2 1930 med Rechtsadvokat, Løjtnant H. F. R. von Bülow, Tyskland.

936. Frk. *Gudrun Krabbe*, født 20/6 1900, Datter af Overretssagfører J. H. Krabbe, I 25/7 1901, $\frac{1}{4}$ H 21/1 1920.

937. Baronesse *Karen Marie Gabriella Xenia von Plessen*, født 11/6 1901, Datter af Kammerherre, Baron S. J. H. A. von Plessen, I 16/9 1901, $\frac{1}{4}$ H 11/2 1920, gift 30/7 1931 med Premierløjtnant A. Soldati.

938. Frk. *Inge Betty Krabbe*, født 21/2 1901, Datter af Kontorchef F. C. Krabbe, I 5/11 1901, $\frac{1}{4}$ H 14/3 1920, gift 20/5 1921 med Ritmester, Kammerjunker C. A. Friis.

939. Frk. *Clara Benedicte Ulfspærre Treschow*, født 28/2 1901, Datter af Hofjægermester F. Treschow til Torbenfeldt, I 9/12 1901, $\frac{1}{4}$ H 28/3 1920, gift 18/10 1921 med Inspektør J. Juel.

940. Baronesse *Ingeborg Louise Wedell-Wedellsborg*, født 25/2 1901, Datter af Skovrider, Kammerherre, Baron C. H. L. Wedell-Wedellsborg, I 27/12 1901, $\frac{1}{4}$ H 3/5 1920, gift 8/12 1923 med Forpagter O. Skeel.

941. Frk. *Carmen Henriette Scheel*, født 26/7 1899, Datter af Kontreadmiral A. V. Scheel, I 7/1 1902, $\frac{1}{4}$ H 29/5 1920, gift 3/9 1930 med Direktør A. E. J. Delahousse.

942. Frk. *Vibeke Schack von Brockdorff*, født 14/8 1900, Datter af Kaptajn, Kammerjunker F. A. W. Schack von Brockdorff, I 19/3 1902, $\frac{1}{4}$ H 3/6 1920, gift 12/8 1921 med Hofjægermester C. D. Lüttichau.

943. Frk. *Inge Henriette Oldenburg*, født 26/8 1898, Datter af Læge T. V. Oldenburg, I 7/4 1902, $\frac{1}{4}$ H 18/7 1920.

944. Frk. *Ruth von Sperling*, født 23/2 1899, Datter af Toldforvalter, cand. polit. A. J. U. von Sperling, I 8/4 1902, $\frac{1}{4}$ H 23/8 1920, død 28/8 1922.

945. Baronesse *Else Schaffalitzky de Muckadell*, født 24/1 1902, Datter af Godsejer, Baron L. S. V. Schaffalitzky de Muckadell til Rødkilde, I 23/4 1902, $\frac{1}{4}$ H 14/9 1920, gift 26/9 1924 med E. C. Suenson.

946. Frk. *Edele Margrethe Skeel*, født 16/7 1900, Datter af Hofjægermester J. E. Skeel til Birkelse, I 28/4 1902, $\frac{1}{4}$ H 5/9 1920, gift 25/10 1927 med Fabrikant A. Juel.

947. Komtesse *Ingeborg Polly Maria Ahlefeldt-Laurvig*, født 6/9 1901, Datter af Hofjægermester, Grev F. J. Ahlefeldt-Laurvig til Vinderslevholm, I 11/6 1902, $\frac{1}{4}$ H 21/9 1920, gift 12/5 1928 med Mekaniker O. A. Pauls.

948. Baronesse *Else Vibeke Løvenskiold*, født 11/8 1899, Datter af Hofjægermester, Legationssekretær, Baron C. O. H. L. Løvenskiold, I 12/6 1902, gift 20/4 1920 med Kammerherre, Baron G. S. V. N. Åkerhjelm, Sverige.

949. Frk. *Alix Brønnum Scavenius*, født 13/5 1902, Datter af Direktør C. S. Scavenius, I 27/6 1902, $\frac{1}{4}$ H 3/10 1920, gift 25/10 1923 med Ritmester, Kontorchef C. Haxthausen.

950. Frk. *Karen Krabbe*, født 19/8 1901, Datter af Professor, cand. jur. O. H. Krabbe, I 16/7 1902, $\frac{1}{4}$ H 29/10 1920, gift 24/7 1936 med Godsejer P. F. Thymann.

951. Frk. *Fritze Augusta Honnens de Lichtenberg*, født 23/5 1898, Datter af Hofjægermester H. H. Honnens de Lichtenberg, I 28/6 1902, $\frac{1}{4}$ H 2/12 1902.

952. Frk. *Ellen Margrethe von Voss*, født 3/5 1902, Datter af Fabrikant G. E. von Voss, I 27/11 1902, $\frac{1}{4}$ H 23/12 1920, gift 22/7 1928 med Proprietær E. P. F. Suhr.

953. Frk. *Jenny Bülow*, født 25/2 1895, Datter af Pastor W. J. Bülow, I 23/1 1903, $\frac{1}{4}$ H 25/1 1921, gift 15/10 1924 med Kaptajn, Revisor E. H. J. Anthon.

954. Frk. *Inger Merete Bülow*, født 12/12 1899, Datter af Postmester E. S. I. L. Bülow, I 18/2 1903, $\frac{1}{4}$ H 2/2 1921.

955. Komtesse *Aase Ahlefeldt-Laurvig*, født 17/2 1902, Datter af Løjtnant, Forpagter, Grev F. Ahlefeldt-Laurvig, I 23/3 1903, $\frac{1}{4}$ H 25/5 1921.

956. Baronesse *Hildur Elise Dirckinck-Holmfeld*, født 11/7 1902, Datter af Hovedbogholder, Baron E. A. T. Dirckinck-Holmfeld, I 28/3 1903, $\frac{1}{4}$ H 19/6 1921.

957. Komtesse *Elisabeth Benedicte Polly Caroline Schimmelmänn*, født 21/5 1901, Datter af Hofjægermester, Grev W. E. C. Schimmelmänn til Dronninglund, I 15/5 1903, gift 26/2 1901 med Ritmester, Grev E. Brockenhuus-Schack.

958. Komtesse *Karen Adelaide Margrethe Schimmelmänn*, født 12/2 1903, Datter af Hofjægermester, Grev W. E. C. Schimmelmänn til Dronninglund, I 15/5 1903, $\frac{1}{4}$ H 29/6 1921, gift 5/2 1926 med Grev J. Knuth.

959. Frk. *Clara Maria Koefoed*, født 12/11 1899, Datter af Hovedbogholder P. R. Koefoed, I 4/6 1903, $\frac{1}{4}$ H 13/8 1921, gift 23/5 1925 med Skibsreder T. Nordbø, Norge.

960. Frk. *Else Koefoed*, født 12/11 1889, Datter af Hovedbogholder P. R. Koefoed, I 4/6 1903, gift 10/12 1921 med Ingeniør, cand. polyt. M. Treschow.

961. Frk. *Alice Marguerite le Normand de Bretteville*, født 2/4 1901, Datter af Overretssagfører L. C. le Normand de Bretteville, I 18/6 1903, $\frac{1}{4}$ H 18/9 1921, gift 31/12 1927 med Ingeniør, cand. polyt. A. Schouboe-Madsen.

962. Frk. *Bodil Vibeke de Neergaard*, født 5/12 1901, Datter af Apoteker, Løjtnant P. J. Neergaard, I 11/8 1903, $\frac{1}{4}$ H 4/10 1921, gift 4/4 1924 med J. Preetzmann.

963. Frk. *Karen Marie Cederfeld de Simonsen*, født 17/6 1903, Datter af Kammerherre H. C. Cederfeld de Simonsen til Erholm, I 15/8 1903, $\frac{1}{4}$ H 11/10 1921, gift 15/6 1935 med Gartner A. Bjerre.

964. Frk. *Poula Agnete Koefoed*, født 18/7 1903, Datter af Hovedbogholder P. R. Koefoed, I 19/9 1903, $\frac{1}{4}$ H 19/10 1921.

965. Frk. *Bodil Krabbe*, født 12/10 1902, Datter af Professor, cand. jur. J. H. Krabbe, I 17/10 1903, $\frac{1}{4}$ H 13/11 1921, gift 10/2 1925 med cand. polyt. Ingeniør E. M. Bjørn.

966. Frk. *Olga Joan Caroline Louise von Beck*, født 16/8 1903, Datter af Direktør O. E. K. von Beck, I 10/12 1903, $\frac{1}{4}$ H 29/12 1921, gift 20/6 1932 med J. H. B. Byram, Amerika.

967. Frk. *Marie Louise Lerche*, født 15/12 1899, Datter af Kaptajn K. H. E. L. Lerche, I 15/12 1903, $\frac{1}{4}$ H 4/1 1922, gift 29/11 1927 med Kommandør G. C. A. A. de la Rochefoucauld, Hertug af la Roche-Guyon, Frankrig.

968. Frk. *Dagmar Regitze Lerche*, født 22/7 1902, Datter af Kaptajn K. H. E. L. Lerche, I 15/12 1903, gift 24/7 1919 med Premierløjtnant, Direktør C. J. R. Bock.

969. Frk. *Maria Louise Alvilda Scavenius*, født 17/2 1897, Datter af Hofjægermester P. B. Scavenius til Gjorslev, I 23/1 1904, gift 4/6 1919 med Kontreadmiral E. Briand de Crèvecoeur.

970. Frk. *Elisabeth Anna Charlotte Sophie Scavenius*, født 28/12 1898, Datter af Hofjægermester P. B. Scavenius til Gjorslev, I 23/1 1904, gift 1/6 1918 med Oberstløjtnant A. C. J. A. Hartz.

971. Frk. *Bodil Kaas*, født 16/6 1897, Datter af Skovrider S. V. E. Kaas, I 3/2 1904, gift 16/1 1920 med Driftsleder, Forstkandidat K. H. Larsen.

972. Frk. *Tove Kaas*, født 28/5 1902, Datter af Skovrider S. V. E. Kaas, I 3/2 1904, $\frac{1}{4}$ H 25/1 1922.

973. Frk. *Elisabeth Jutta Margaret de Linde*, født 14/7 1900, Datter af Overingeniør A. de Linde, I 20/2 1904, $\frac{1}{4}$ H 27/1 1922, gift 6/12 1926 med Major R. Gethen, England.

974. Baronesse *Aase Merete Gyldenkrone*, født 28/11 1902, Datter af Kammerherre, Kommandør, Baron E. M. Gyldenkrone, I 14/3 1904, $\frac{1}{4}$ H 31/1 1922.

975. Frk. *Vilhelmine Margrethe de Neergaard*, født 19/10 1902, Datter af Oberstløjtnant Aage de Neergaard, I 18/6 1904, $\frac{1}{4}$ H 22/2 1922.

976. Frk. *Anna Margrete Andriette Lerche*, født 20/11 1900, Datter af Bankkasserer K. O. Lerche, I 6/7 1904, gift 7/2 1922 med Fuldmægtig H. E. Hänschel.

977. Frk. *Else Conradt-Eberlin*, født 16/9 1903, Datter af Herredsfoged A. T. Conradt-Eberlin, I 28/7 1904, $\frac{1}{4}$ H 31/3 1922, gift 13/9 1924 med Overlæge, Dr. med. A. H. C. Nyfeldt.

978. Komtesse *Ella Jeromia Bille-Brahe-Selby*, født 30/6 1904, Datter af Kammerherre, Lensgreve H. Bille-Brahe-Selby til Hvedholm, I 23/8 1904, $\frac{1}{4}$ H 27/7 1922.

979. Frk. *Anna Margrethe Oxholm*, født 9/9 1904, Datter af Hofjægermester H. P. J. V. Oxholm, I 15/10 1904, $\frac{1}{4}$ H 29/8 1922, gift 28/6 1934 med stud. jur. A. le Fevre Honoré.

980. Frk. *Gerda Ragnhild von Sperling*, født 1/5 1900, Datter af Proprietær A. B. von Sperling, I 9/11 1904, $\frac{1}{4}$ H 29/10 1922.

981. Baronesse *Esther Marie Wedell-Wedellsborg*, født 19/12 1903, Datter af Skovrider, Kammerherre, Baron C. H. L. Wedell-Wedellsborg, I 19/11 1904, $\frac{1}{4}$ H 22/11 1922, gift 14/1 1927 med Kontorchef M. A. Wassard.

982. Frk. *Nelly von Bardenfleth*, født 2/3 1904, Datter af Kaptajn, Kammerjunker A. L. Bardenfleth, I 7/12 1904, $\frac{1}{4}$ H 14/1 1923, gift 3/11 1926 med Kaptajnløjtnant J. V. Tegner.

983. Frk. *Thyra Vedel*, født 2/5 1900, Datter af Underdirektør H. Vedel, I 7/12 1904, død 27/8 1918.

984. Frk. *Marie Louise Moltke*, født 2/10 1904, Datter af Statsadvokat V. G. Moltke, I 17/12 1904, $\frac{1}{4}$ H 28/1 1923, gift 30/12 1935 med Læge P. Dickmeiss.

985. Frk. *Elsa Annette Ottilde Lindholm*, født 20/10 1900, Datter af Departementschef K. H. Lindholm, I 2/1 1905, $\frac{1}{4}$ H 4/7 1923.

986. Frk. *Eleonora Veronica Lindholm*, født 4/2 1902, Datter af Departementschef K. H. Lindholm, I 2/1 1905, $\frac{1}{4}$ H 9/7 1923.

987. Frk. *Mary Andrea Catharina Lindholm*, født 11/10 1904, Datter af Departementschef K. H. Lindholm, I 2/1 1905, $\frac{1}{4}$ H 13/7 1923.

988. Baronesse *Regitze Octavia Catharina Haxthausen*, født 13/2 1904, Datter af Forstassistent, Baron M. F. Haxthausen, I 12/1 1905, $\frac{1}{4}$ H 21/7 1923, gift 16/11 1929 med Ritmester, Kammerjunker, cand. jur. B. Pontoppidan.

989. Frk. *Jytte Sehested*, født 18/9 1903, Datter af Trafikinspektør H. Sehested, I 8/2 1905, $\frac{1}{4}$ H 30/7 1923, gift 1/7 1927 med Adjunkt, cand. mag. O. T. Høeg.

990. Komtesse *Manon Christiane Olga Schimmelmänn*, født 10/11 1904, Datter af Hofjægermester, Grev W. E. C. Schimmelmänn til Dronninglund, I 21/2 1905, $\frac{1}{4}$ H 5/8 1923, gift 6/11 1925 med Forpagter, Baron C. Wedell-Neergaard.

991. Frk. *Birgitte Krabbe*, født 13/2 1904, Datter af Professor, cand. jur. J. H. Krabbe, I 28/2 1905, $\frac{1}{4}$ H 23/8 1923, gift 17/12 1935 med Læge P. E. Kabell.

992. *Anna Lise Gabriele Mathilde Flach de Neergaard*, født 1/12 1904, Datter af Ingeniør, Kammerjunker H. Flack de Neergaard, I 15/3 1905, $\frac{1}{4}$ H 26/8 1923, gift 14/5 1932 med Dr. phil. Heinz Holter.

993. Komtesse *Else Emilie Magdalene Sponneck*, født 22/10 1894, Datter af Postmester, Grev A. W. J. J. Sponneck, I 19/6 1905, $\frac{1}{4}$ H 2/9 1923.

994. Frk. *Sophia Hedevig Christiane Agnes von Beck*, født 27/8 1904, Datter af Direktør O. E. K. von Beck, I 29/8 1905, $\frac{1}{4}$ H 23/9 1923, gift 12/4 1933 med R. J. Sayre, England.

995. Frk. *Anna Margrethe Tekla Alvilde Conradt-Eberlin*, født 11/7 1869, I 14/9 1905, $\frac{1}{4}$ H 19/10 1923, død 25/10 1933.

996. Komtesse *Inger Sofie Kirstine Astrid Sponneck*, født 25/4 1902, Datter af Postmester, Grev A. W. J. J. Sponneck, I 27/10 1905, $\frac{1}{4}$ H 26/10 1923.

997. Komtesse *Ursula Laura Henriette Ahlefeldt-Laurvig*, født 26/4 1901, Datter af Forpagter, Grev C. F. Ahlefeldt-Laurvig, I 29/11 1905, $\frac{1}{4}$ H 19/11 1923.

998. Baronesse *Benedicte Eva Elisabeth Rosenørn-Lehn*, født 14/1 1906, Datter af Kammerherre, Lensbaron F. M. Rosenørn-Lehn, I 10/4 1906, $\frac{1}{4}$ H 1/12 1923, gift 12/8 1930 med Løjtnant, Grev E. O. v. Rosen, Sverige.

999. Frk. *Erna Valborg von Voss*, født 11/12 1905, Datter af Fabrikant G. E. von Voss, I 17/4 1906, $\frac{1}{4}$ H 9/12 1923.

1000. Komtesse *Bertha Marie Louise Moltke*, født 21/5 1905, Datter af Pastor, Grev V. V. Moltke, I 28/5 1906, $\frac{1}{4}$ H 14/12 1923, gift 2/9 1932 med Fabrikant T. Dam.

1001. Frk. *Astrid Sehested*, født 28/9 1898, Datter af Ingeniør H. Sehested, I 16/8 1906, $\frac{1}{4}$ H 10/1 1924, gift 6/9 1929 med cand. mag. E. T. Nielsen.

1002. Frk. *Ebba Rigmor le Normand de Bretteville*, født 1/6 1904, Datter af Overretssagfører L. C. le Nordmand de Bretteville, I 10/9 1906, $\frac{1}{4}$ H 12/1 1924, gift 18/8 1925 med Ingeniør, cand. polyt. O. M. Storm.

1003. Komtesse *Lilly Ingeborg Agnes Rantzau*, født 19/7 1906, Datter af Kammerherre, Lensgreve J. C. Rantzau til Krengerup, I 11/9 1906, $\frac{1}{4}$ H 20/2 1924, gift 14/12 1934 med Legationssekretær, Grev E. Knuth.

1004. Frk. *Helga Krabbe*, født 25/8 1904, Datter af Ingeniør, cand. polyt. T. H. Krabbe, I 11/9 1906, $\frac{1}{4}$ H 1/3 1924, gift 20/7 1933 med Adjunkt, cand. mag. H. V. Gad.

1005. Baronesse *Agnete Wedell-Wedellsborg*, født 23/8 1906, Datter af Kontorchef, Baron H. R. Wedell-Wedellsborg, I 18/9 1906, $\frac{1}{4}$ H 5/4 1924.

1006. Baronesse *Thalia Louise Wedell-Wedellsborg*, født 9/8 1905, Datter af Oberst, Kammerherre, Baron V. Wedell-Wedellsborg, I 11/10 1906, $\frac{1}{4}$ H 25/4 1924, gift 6/12 1932 med Fuldmægtig N. R. Estrup.

1007. Frk. *Karen de Mylius*, født 12/8 1906, Datter af russisk Oberstløjtnant E. W. V. J. E. de Mylius, I 22/10 1906, $\frac{1}{4}$ H 14/5 1924.

1008. Frk. *Vibeke Juel*, født 28/11 1906, Datter af Kammerherre N. J. C. G. Juel til Meilgaard, I 18/1 1907, død 13/6 1907.

1009. Komtesse *Lucie Benedicte Hillegunda Ahlefeldt-Laurvig*, født 10/3 1906, Datter af Hofjægermester, Grev Ahlefeldt-Laurvig til Ulstrup, I 28/1 1907, $\frac{1}{4}$ H 26/7 1924, gift 19/10 1928 med Proprietær J. Jepsen.

1010. Frk. *Elisabeth Ida Margrete Cederfeld de Simonsen*, født 28/4 1907, Datter af Kammerherre H. C. F. V. Cederfeld de Simonsen til Erholm, I 24/6 1907, $\frac{1}{4}$ H 26/8 1924, gift 22/9 1929 med Direktør, Konsul P. Korck.

1011. Komtesse *Anna Sophie Ahlefeldt-Laurvig-Lehn*, født 10/9 1907, Datter af Kammerherre Grev C. E. J. Ahlefeldt-Laurvig-Lehn, I 21/10 1907, $\frac{1}{4}$ H 12/9 1924, gift 20/6 1930 med Baron H. Wedel-Jarlsberg, Norge.

1012. Frk. *Kirsten Merete Sehested*, født 15/7 1905, Datter af Trafikinspektør H. Sehested, I 2/1 1908, $\frac{1}{4}$ H 14/9 1924, gift 18/10 1929 med Bankassistent E. Høeg.

1013. Baronesse *Elsebet Gyldenkrone*, født 14/11 1903, Datter af Kammerherre, Kommandør, Baron E. U. Gyldenkrone, I 6/3 1908, $\frac{1}{4}$ H 27/9 1924, gift 20/3 1929 med Læge C. M. Rovsing.

1014. Baronesse *Regitze Gyldenkrone*, født 25/7 1906, Datter af Kammerherre, Kommandør, Baron E. U. Gyldenkrone, I 6/3 1908, $\frac{1}{4}$ H 16/10 1924.

1015. Komtesse *Thyra Johanne Annie Ahlefeldt-Laurvig*, født 10/10 1907, Datter af Grev H. B. Ahlefeldt-Laurvig til Hjortholm, I 1/7 1908. $\frac{1}{4}$ H 3/11 1924, gift 30/5 1930 med Proprietær, Løjtnant H. Juel.

1016. Frk. *Anita Emmy Adela Tillisch*, født 29/2 1908, Datter af Landsretssagfører P. C. Tillisch, I 3/7 1908, $\frac{1}{4}$ H 10/12 1924, gift 23/9 1932 med Dr. med. J. Engelbreth-Holm.

1017. Baronesse *Sophie Magdalene Berner Schilden Holsten*, født 10/7 1908, Datter af Hofjægermester, Lensbaron H. H. A. Berner Schilden Holsten, I 27/4 1906, $\frac{1}{4}$ H 10/1 1925.

1018. Frk. *Regitze Sophie Minna Louise Berner*, født 14/2 1908, Datter af Hofjægermester, Lensbaron H. H. A. Berner Schilden Holsten, I 10/7 1908, $\frac{1}{4}$ H 23/1 1925.

1019. Frk. *Elisabet Sehested*, født 15/5 1906, Datter af Læge A. Sehested, I 29/7 1908, $\frac{1}{4}$ H 11/2 1925.

1020. Frk. *Sigrid Adelaide Mary von Irgens-Bergh*, født 15/11 1904, Datter af Oberst G. O. A. von Irgens-Bergh, I 3/9 1908, $\frac{1}{4}$ H 8/4 1925, gift 23/6 1931 med Proprietær N. J. Strandgaard.

1021. Frk. *Anna Sophie Hedvig Adelhaid Fanny Løvenskiold*, født 30/5 1908, Datter af Godsejer H. Løvenskiold, I 18/10 1908, $\frac{1}{4}$ H 7/5 1925.

1022. Komtesse *Elna Dorthea Ingeborg Karen Trampe*, født 2/9 1906, Datter af Proprietær, Grev J. T. Trampe, I 21/12 1908, $\frac{1}{4}$ H 24/5 1925.

1023. Frk. *Else Jermiin*, født 10/12 1907, Datter af Ekspeditionssekretær J. J. S. S. Jermiin, I 15/9 1909, $\frac{1}{4}$ H 31/5 1925.

1024. Baronesse *Margrethe Antoinette Bille-Brahe-Selby*, født 13/8 1909, Datter af Hofjægermester, Premierløjtnant, Baron D. Bille-Brahe-Selby, I 24/12 1909, $\frac{1}{4}$ H 6/8 1925.

1025. Frk. *Karen Margrethe Ingeborg Eline Havn Moldrup*, født 9/12 1906, Datter af Hovedkasserer V. F. H. Moldrup, I 9/10 1909, $\frac{1}{4}$ H 19/8 1925, gift 20/6 1930 med Forfatter H. C. Branner.

1026. Komtesse *Agnes Clara Minna Rantzau*, født 12/10 1909, Datter af Kammerherre, Lensgrev J. C. Rantzau til Krengerup, I 26/11 1909, $\frac{1}{4}$ H 7/11 1925.

1027. Frk. *Marie Cecilie Bülow*, født 12/1 1889, Datter af Løjtnant, Jernbaneassistent F. O. C. Bülow, I 12/1 1910, $\frac{1}{4}$ H 30/12 1925.

1028. Frk. *Signe Moltke*, født 27/10 1909, Datter af Statsadvokat V. G. Moltke, I 17/1 1910, $\frac{1}{4}$ H 6/2 1926.

1029. Frk. *Karen Gertrud Mollie Linde*, født 18/5 1905, Datter af Ingeniør, cand. polyt. A. de Linde, I 28/2 1910, $\frac{1}{4}$ H 13/2 1926, gift 25/4 1927 med Major C. de Lisle Gaussen, England.

1030. Baronesse *Esther Lerche*, født 11/10 1909, Datter af Baron V. Lerche til Hagedstedgaard, I 11/4 1910, $\frac{1}{4}$ H 16/2 1926.

1031. Frk. *Jacqueline Marie Rose Elisabeth Scheel*, født 20/12 1909, Datter af Admiral A. V. Scheel, I 13/4 1910, $\frac{1}{4}$ H 1/3 1926, gift 28/7 1932 med Læge K. Rasmussen.

1032. Frk. *Annette Marie Neergaard*, født 27/9 1908, Datter af Ingeniør, cand. polyt. E. Neergaard, 23/4 1910, $\frac{1}{4}$ H 24/3 1926, gift 23/11 1935 med Ingeniør H. Sporon.

1033. Komtesse *Emma Thusnelda Frederikke Ahlefeldt-Laurvig*, født 25/10 1908, Datter af Hofjægermester, Grev F. J. Ahlefeldt-Laurvig, I 27/4 1910, $\frac{1}{4}$ H 3/4 1926.

1034. Baronesse *Dagmar Henriette Wedell-Wedellsborg*, født 26/2 1909, Datter af Skovrider, Kammerherre, Baron C. H. L. Wedell-Wedellsborg, I 27/4 1910, $\frac{1}{4}$ H 6/4 1926, gift 3/6 1927 med cand. polit. E. Juel.

1035. Frk. *Sophie Elisabeth Ellen Margrethe Lüttichau*, født 4/5 1910, Datter af Kammerherre H. H. Lüttichau til Tjele, I 25/5 1910, $\frac{1}{4}$ H 13/4 1926, gift 5/8 1936 med M. Cottrelle, Frankrig.

1036. Frk. *Louise Annette Grevenkop-Castenskiold*, født 25/9 1909, Datter af Hofjægermester J. A. Grevenkop-Castenskiold, I 2/7 1910, $\frac{1}{4}$ H 13/4 1926, gift 9/2 1935 med Grev P. H. T. F. de Paula Maria Gudenus, Østrig.

1037. Frk. *Emmy Tillisch*, 16/11 1909, Datter af Direktør, cand. polyt. H. C. E. Tillisch, I 5/8 1910, $\frac{1}{4}$ H 22/9 1926.

1038. Baronesse *Louise Wedell-Wedellsborg*, født 27/2 1906, Datter af Oberst, Kammerherre, Baron V. Wedell-Wedellsborg, I 24/8 1910, $\frac{1}{4}$ H 17/10 1926, gift 22/5 1931 med Stiftamtmand J. Berner.

1039. Komtesse *Xenia Clara Elisabeth Knuth*, født 1/12 1905, Datter af Repræsentant, Premierløjtnant, Grev V. C. Knuth, I 14/9 1910, $\frac{1}{4}$ H 4/11 1926, gift 27/10 1928 med Fuldmægtig M. Bang.

1040. Frk. *Helle Vibeke Sehested*, født 31/5 1908, Datter af Trafikinspektør H. Sehested, I 21/10 1910, $\frac{1}{4}$ H 5/12 1926.

1041. Frk. *Anna Alvilde Franzisca von Scholten*, født 15/9 1909, Datter af Udskrivningschef, Ritmester, Kammerjunker N. P. von Scholten, I 3/11 1910, $\frac{1}{4}$ H 7/12 1926.

1042. Frk. *Agnete Sophie Basse Fønss*, født 29/7 1903, Datter af Hofjægermester F. N. Basse Fønss til Hindsgavl, I 15/12 1910, $\frac{1}{4}$ H 8/12 1926, gift 26/4 1930 med Sekretær, cand. jur. A. Skeel.

1043. Frk. *Tove Ellen Antoinette Jenzy Gersdorff*, født 6/11 1907, Datter af Postmester J. P. R. Gersdorff, I 18/1 1911, $\frac{1}{4}$ H 15/1 1927, gift 10/10 1933 med Proprietær, Løjtnant C. M. Carstensen.

1044. Komtesse *Elisabeth Adelgunde Tramøe*, født 12/9 1910, Datter af Ceremonimester, Kammerherre, Kaptajn, Grev C. S. T. Trampe, I 30/8 1911, $\frac{1}{4}$ H 22/1 1927, gift 22/4 1937 med Aktuar F. Howitz.

1045. Frk. *Eva Marie Teisen Obelitz*, født 25/11 1906, Datter af Provst C. A. Obelitz, I 5/10 1911, $\frac{1}{4}$ H 26/4 1927, gift 16/10 1933 med cand. mag. H. C. L. Tvermoes.

1046. Baronesse *Ettie Wedell-Wedellsborg*, født 12/10 1909, Datter af Oberstløjtnant, Baron K. Wedell-Wedellsborg, I 10/11 1911, $\frac{1}{4}$ H 4/6 1927, gift 20/11 1936 med Dr. phil. M. Moes, Tyskland.

1047. Frk. *Anna Hedvig Løvenskiold*, født 14/1 1912, Datter af Godsejer H. Løvenskiold, I 22/6 1912, $\frac{1}{4}$ H 1/7 1927.

1048. Frk. *Fritze Moltke*, født 23/5 1912, Datter af Statsadvokat V. G. Moltke, I 23/7 1912, $\frac{1}{4}$ H 1/7 1927, gift 20/10 1934 med cand. mag. S. Smith.

1049. Komtesse *Elise Margrethe Caroline Scheel*, født 8/6 1908, Datter af Hofjægermester, Grev H. J. Scheel, I 6/8 1912, $\frac{1}{4}$ H 21/10 1927, gift 27/10 1932 med cand. jur., Sagfører, Baron A. Lerche.

1050. Baronesse *Regitze Sophie Salome Gyldenkrone*, født 3/7 1910, Datter af Hofjægermester, Baron O. T. C. Gyldenkrone til Vilhelmsborg, I 21/9 1912, $\frac{1}{4}$ H 26/10 1927, gift 4/2 1937 med Godsejer T. Skeel, Pandum.

1051. Baronesse *Anne Edel Alvilde Gyldenkrone*, født 4/7 1912, Datter af Hofjægermester, Baron O. C. T. Gyldenkrone til Vilhelmsborg, I 21/9 1912, $\frac{1}{4}$ H 1/11 1927.

1052. Frk. *Ellen Margrethe Holstein*, født 1/10 1900, Datter af Kontorchef C. F. F. Holstein, I 25/11 1912, $\frac{1}{4}$ H 5/11 1927.

1053. Frk. *Amalie Edele Basse Fønss*, født 21/4 1910, Datter af Hofjægermester F. N. Basse Fønss til Hindsgavl, I 25/1 1913, $\frac{1}{4}$ H 30/11 1907, død 22/7 1931.

1054. Frk. *Dagmar Tillisch*, født 20/9 1911, Datter af Direktør, cand. polyt. H. C. E. Tillisch, I 28/1 1913, $\frac{1}{4}$ H 4/12 1927.

1055. Komtesse *Eva Knuth*, født 31/1 1911, Datter af Lensgreve E. C. Knuth til Knuthenborg, I 22/3 1913, $\frac{1}{4}$ H 29/12 1927, gift 25/4 1929 med Advokat, Kaptajn J. A. A. Sedillo, U. S. A.

1056. Frk. *Ellen Caroline Marie Rosenørn*, født 4/5 1912, Datter af Overtoldkontrollør P. C. S. Rosenørn, I 28/4 1913, $\frac{1}{4}$ H 12/1 1928.

1057. Komtesse *Sybilie Malvina Lonny Reventlow*, født 24/8 1912, Datter af Gesandt, Kammerherre, Grev E. V. S. C. Reventlow, I 26/6 1913, $\frac{1}{4}$ H 21/2 1928, i Hofplads fra 1/3 1936.

1058. Frk. *Fanny Tillisch*, født 1/4 1913, Datter af Kammerjunker, Kaptajn C. F. F. Tillisch, I 20/10 1913, $\frac{1}{4}$ H 13/5 1928.

1059. Frk. *Margrethe Pallene Koefoed*, født 12/5 1911, Datter af Amtmand O. C. H. Koefoed, I 3/11 1913, $\frac{1}{4}$ H 31/5 1928.

1060. Frk. *Inge Margrethe Susanne Bauditz*, født 5/9 1912, Datter af Kontorchef H. V. G. Bauditz, I 18/12 1913, $\frac{1}{4}$ H 7/6 1928.

1061. Frk. *Birthe Christine Sehested*, født 2/11 1912, Datter af Læge A. Sehested, I 6/1 1914, $\frac{1}{4}$ H 16/6 1928, gift 20/12 1936 med cand. mag. Fr. Plough Dahlkild.

1062. Frk. *Ida Elisabeth Tillisch*, født 23/11 1913, Datter af Landsretssagfører P. C. Tillisch, I 31/1 1914, $\frac{1}{4}$ H 18/7 1928.

1063. Frk. *Thyra Aletta Ingeborg Castenskiold-Benzon*, født 20/8 1911, Datter af Legationssekretær, Kammerjunker L. H. F. H. Castenskiold-Benzon, I 9/3 1914, $\frac{1}{4}$ H 23/7 1928, gift 12/10 1937 med Underdirektør i Landmandsbanken H. Knudtzon.

1064. Komtesse *Ellen Elé Scheel*, født 2/11 1913, Datter af Lensgrev J. C. Scheel til Gammel Ryomgaard, I 16/6 1914, $\frac{1}{4}$ H 20/10 1928.

1065. Frk. *Ebba Lis Molkte*, født 17/9 1914, Datter af Statsadvokat V. G. Molkte, I 10/11 1914, $\frac{1}{4}$ H 28/10 1928, gift 26/1 1935 med Grosserer P. K. Nielsen.

1066. Frk. *Sophie Magdalene Treschow*, født 20/7 1914, Datter af Amtssinspektør G. A. F. Treschow, I 18/12 1914, $\frac{1}{4}$ H 18/12 1928, gift 5/7 1935 med Assistent N. Juel.

1067. Frk. *Julie Regitze Jeanina Neergaard*, født 7/9 1914, Datter af Kammerjunker J. Neergaard til Faarevejle, I 1/1 1915, $\frac{1}{4}$ H 7/1 1929.

1068. Frk. *Kirsten Haxthausen*, født 23/2 1910, Datter af Hovedkasserer A. M. Haxthausen, I 26/3 1915, $\frac{1}{4}$ H 21/3 1929, gift 9/2 1934 med Fuldmægtig P. Skeel.

1069. Baronesse *Birthe Reedtz-Thott*, født 22/1 1912, Datter af Hofjægermester, Lensbaron H. G. T. Reedtz-Thott, I 31/5 1915, $\frac{1}{4}$ H 26/4 1929, gift 4/9 1934 med Direktør P. J. Neergaard.

1070. Frk. *Karin Lisa Castenskiold*, født 4/4 1914, Datter af Hofjægermester A. F. H. Castenskiold til Borreby, I 3/7 1915, $\frac{1}{4}$ H 5/6 1929, gift 15/9 1934 med Arkitekt T. H. Becken.

1071. Frk. *Grethe Caroline Bülow*, født 5/8 1911, Datter af Postmester E. S. J. L. Bülow, I 27/7 1915, $\frac{1}{4}$ H 23/6 1929.

1072. Baronesse *Tove Birgitte Bille-Brahe-Selby*, født 23/10 1915, Datter af Hofjægermester, Baron D. Bille-Brahe-Selby til Rønningesøgaard, I 16/12 1915, $\frac{1}{4}$ H 29/7 1929.

1073. Komtesse *Dagmar Sophie Elé Knuth*, født 18/3 1915, Datter af Hofjægermester Grev C. F. Knuth, I 16/12 1915, $\frac{1}{4}$ H 6/8 1929.

1074. Frk. *Vibeke Sophie Adelaide Bruun de Neergaard*, født 21/6 1914, Datter af Fuldmægtig, cand. polyt. G. Bruun de Neergaard, I 16/12 1915, $\frac{1}{4}$ H 7/9 1929.

1075. Frk. *Ingrid Tillisch*, født 19/12 1915, Datter af Ingeniør H. C. E. Tillisch, I 10/6 1916, $\frac{1}{4}$ H 23/9 1929.

1076. Frk. *Anne Elisabeth Benedicte von Stemann*, født 10/4 1915, Datter af Generalmajor J. D. Stemann, I 13/7 1916, $\frac{1}{4}$ H 19/10 1929.

1077. Komtesse *Henriette Elise Margrethe Ahlefeldt-Laurvig*, født 5/10 1912, Datter af Forpagter, Grev H. W. Ahlefeldt-Laurvig, I 24/7 1916, $\frac{1}{4}$ H 27/10 1929.

1078. Frk. *Karen Tillisch*, født 5/8 1915, Datter af Skibsfører F. F. Tillisch, I 6/9 1916, $\frac{1}{4}$ H 17/11 1929.

1079. Frk. *Lilith Nicole Scheel*, født 4/9 1916, Datter af Admiral A. V. Scheel, I 14/11 1916, $\frac{1}{4}$ H 10/1 1930.

1080. Baronesse *Lili Regitze Sophie Løvenskiold*, født 12/11 1912, Datter af Hofjægermester C. O. H. L. Baron Løvenskiold, I 23/3 1917, $\frac{1}{4}$ H 12/1 1930.

1081. Frk. *Benedicte Bülow*, født 1/6 1916, Datter af Direktør E. Bülow, I 31/5 1917, $\frac{1}{4}$ H 19/2 1930.

1082. Frk. *Sitta Flach de Neergaard*, født 15/6 1916, Datter af Hofjægermester E. Flach de Neergaard, Skjelstofte, I 25/6 1917, $\frac{1}{4}$ H 3/3 1930, gift 14/5 1937 med Godsejer L. T. Jørgensen til Søllestedgaard.

1083. Baronesse *Anna Elisabeth Schaffalitzky de Muckadell*, født 18/6 1917, Datter af Baron O. Schaffalitzky de Muckadell, I 1/8 1917, $\frac{1}{4}$ H 4/3 1930.

1084. Komtesse *Ingeborg Regitze Scheel*, født 22/5 1917, Datter af Grev J. C. Scheel til Ryomgaard, I 14/12 1917, $\frac{1}{4}$ H 8/4 1930.

1085. Baronesse *Elsebet Gudrun Louise Merete Holck*, født 6/5 1911, Datter af Lensbaron M. C. C. Holck, Holckenhavn, I 17/1 1918, $\frac{1}{4}$ H 27/4 1930, gift 29/12 1936 med Premierløjtnant L. Münter.

1086. Frk. *Karen Christence Neergaard*, født 10/11 1917, Datter af Godsejer V. Neergaard til Charlottendal, I 30/1 1918, $\frac{1}{4}$ H 31/5 1930.

1087. Frk. *Elisabeth Havn Moldrup*, født 5/8 1909, Datter af Hovedkasserer F. V. Havn Moldrup, I 2/2 1918, $\frac{1}{4}$ H 21/6 1930, gift 15/4 1931 med G. Halberg.

1088. Frk. *Jytte Stockfleth*, født 19/7 1917, Datter af Inspektør K. Stockfleth, I 12/2 1918, $\frac{1}{4}$ H 21/6 1930.

1089. Komtesse *Minna Ille Margrethe Knuth*, født 4/12 1916, Datter af Hofjægermester, Kaptajn, Grev C. F. Knuth, I 15/2 1918, $\frac{1}{4}$ H 19/6 1930.

1090. Baronesse *Else Marie Charlotte Schaffalitzky de Muckadell*, født 23/11 1917, Datter af Forpagter, Baron B. Schaffalitzky de Muckadell, I 11/5 1918, $\frac{1}{4}$ H 30/7 1930.

1091. Frk. *Else Krabbe*, født 8/8 1917, Datter af Landbrugskandidat, Løjtnant T. Krabbe, I 24/8 1918, $\frac{1}{4}$ H 13/8 1930.

1092. Baronesse *Fritze Dagmar Edle Angelique Haxthausen*, født 8/5 1918, Datter af Kaptajn, Kammerjunker, Baron H. K. Haxthausen. I 13/9 1918, $\frac{1}{4}$ H 4/9 1930.

1093. Frk. *Carry Sophie von Hedemann*, født 8/8 1918, Datter af Assurandør F. J. Hedemann, I 2/10 1918, $\frac{1}{4}$ H 10/10 1930.

1094. Frk. *Solveig Aslaug Neergaard*, født 23/8 1907, Datter af Godsejer, Løjtnant C. Neergaard, I 9/12 1918, $\frac{1}{4}$ H 17/11 1930.

1095. Komtesse *Ebba Sigismunda Schulin*, født 17/5 1918, Datter af Premierløjtnant, Grev K. V. Schulin, I 7/1 1919, $\frac{1}{4}$ H 24/11 1930.

1096. Baronesse *Jessy Holck*, født 12/12 1916, Datter af Lensbaron M. C. C. Holck, Holckenhavn, I 23/5 1919, $\frac{1}{4}$ H 23/12 1930.

1097. Frk. *Harriet Inge Louise Wedel-Jarlsberg Hoppe*, født 9/6 1918, Datter af Løjtnant K. J. K. Hoppe, I 24/7 1919, $\frac{1}{4}$ H 4/3 1931.

1098. Baronesse *Anne Sofie Kirstine Bille-Brahe*, født 29/9 1919, Datter af Baron F. P. C. Bille-Brahe, Holgershaab, I 13/4 1920, $\frac{1}{4}$ H 16/4 1931.

1099. Komtesse *Tove Elisabeth Margrethe Schulin-Zeuthen*, født 18/8 1918, Datter af Godsejer, Grev W. C. S. Schulin-Zeuthen, Sophienholm, I 20/8 1921, $\frac{1}{4}$ H 18/4 1931.

1100. Baronesse *Tove Schaffalitzky de Muckadell*, født 8/6 1921, Datter af Baron O. Schaffalitzky de Muckadell, I 13/9 1921, $\frac{1}{4}$ H 23/5 1931.

1101. Baronesse *Inge Schaffalitzky de Muckadell*, født 28/5 1921, Datter af Forpagter, Baron V. B. Schaffalitzky de Muckadell, I 8/10 1921, $\frac{1}{4}$ H 24/6 1931.

1102. Frk. *Agnete Schack von Brockdorff*, født 1/4 1921, Datter af Kaptajn, Kammerjunker F. A. W. Schack von Brockdorff, I 10/10 1921, $\frac{1}{4}$ H 16/7 1931.

1103. Komtesse *Anastazia Lillie Marie Raben-Levetzau*, født 27/7 1921, Datter af Hofjægermester, Lensgrev S. V. Raben-Levetzau, I 12/10 1921, $\frac{1}{4}$ H 23/7 1931.

1104. Baronesse *Ellen Irene Wedell-Wedellsborg*, født 3/2 1919, Datter af Direktør, Baron F. J. Wedell-Wedellsborg, I 2/12 1921, $\frac{1}{4}$ H 31/7 1931.

1105. Baronesse *Birte Engelke Schaffalitzky de Muckadell*, født 5/8 1921, Datter af Baron J. L. Schaffalitzky de Muckadell, Margretesminde, I 9/12 1921, $\frac{1}{4}$ H 17/9 1931.

1106. Baronesse *Louise Emerentia Rosenkrantz*, født 11/4 1921, Datter af Hofjægermester, Baron E. G. F. K. Rosenkrantz til Liselund, I 1/6 1922, $\frac{1}{4}$ 1/1 1932.

1107. Frk. *Jytte von Buchwaldt*, født 20/6 1921, Datter af Skovrider E. von Buchwaldt, I 8/6 1922, $\frac{1}{4}$ H 15/4 1932.

1108. Frk. *Fanny Adelhaid Lüttichau*, født 4/7 1922, Datter af Hofjægermester C. D. Lüttichau til Tjele, I 27/9 1922, $\frac{1}{4}$ H 18/4 1932.

1109. Komtesse *Karin Lykke Ursula Sophie Dorothea Stella Bodil Maria Danneskiold-Samsøe*, født 27/7 1922, Datter af Grev V. Danneskiold-Samsøe til Nordfeld, I 7/10 1922, $\frac{1}{4}$ H 15/5 1932.

1110. Baronesse *Anne-Sophie Emerentze Gyldenkrone*, født 14/12 1919, Datter af Lensbaron H. E. Gyldenkrone, I 15/11 1922, $\frac{1}{4}$ H 17/5 1932.

1111. Frk. *Anne Mette Sehested*, født 19/12 1920, Datter af Læge A. Sehested, I 15/1 1923, $\frac{1}{4}$ H 22/5 1932.

1112. Frk. *Jytte Fischer*, født 5/9 1920, Datter af Statsadvokat J. A. P. Fischer, I 9/2 1923, $\frac{1}{4}$ H 3/6 1932.

1113. Komtesse *Ebba Henriette Scheel*, født 2/2 1910, Datter af Grev A. C. B. Scheel, I 19/4 1923, $\frac{1}{4}$ H 4/6 1932, gift 30/1 1934 med Læge M. J. R. Askholm.

1114. Frk. *Thyra Hilda Marie Dagmar Lærche*, født 1/10 1916, Datter af Gesandt, Kammerherre F. E. H. A. Lærche, I 14/6 1923, $\frac{1}{4}$ H 21/6 1932.

1115. Frk. *Birgit Linstow*, født 30/8 1921, Datter af Ekspeditionssekretær, cand. jur. O. W. Linstow, I 7/8 1923, $\frac{1}{4}$ H 11/7 1932.

1116. Komtesse *Elisabeth Henriette Danneskiold-Samsøe*, født 21/1 1924, Datter af Lensgrev A. C. Danneskiold-Samsøe, Gisselfeld, I 8/9 1924, $\frac{1}{4}$ H 25/7 1932.

1117. Baronesse *Anne Merete Louise Schaffalitzky de Muckadell*, født 22/9 1924, Datter af Baron J. L. Schaffalitzky de Muckadell til Margretesminde, I 31/10 1924, $\frac{1}{4}$ H 25/7 1932.

1118. Frk. *Magda Frederikke Agnes Wendela Charlotte Amalie Neergaard*, født 31/1 1923, Datter af Kammerjunker J. Neergaard, Faarevejle, I 12/11 1924, $\frac{1}{4}$ H 29/7 1932.

1119. Frk. *Edith Charlotte Emilie Holstein*, født 15/2 1924, Datter af Forpagter, Løjtnant N. H. F. Holstein, I 5/3 1925, $\frac{1}{4}$ H 3/9 1932.

1120. Frk. *Maja Helena Sehested*, født 14/4 1923, Datter af Læge A. Sehested, I 1/5 1925, $\frac{1}{4}$ H 24/9 1932.

1121. Frk. *Lotte von der Maase*, født 1/2 1922, Datter af Kammerjunker H. F. R. von der Maase, I 10/6 1925, $\frac{1}{4}$ H 11/10 1932.

1122. Frk. *Bente Marie Skeel*, født 18/3 1925, Datter af Forpagter O. Skeel, I 10/6 1925, $\frac{1}{4}$ H 28/10 1932.

1123. Baronesse *Helle Vibeke Reedtz-Thott*, født 31/10 1924, Datter af Hofjægermester, Ritmester, Baron T. R. Reedtz-Thott, I 12/6 1925, $\frac{1}{4}$ H 15/11 1932.

1124. Komtesse *Berete Moltke*, født 25/1 1925, Datter af Dr. med. Grev O. Moltke, I 2/7 1925, $\frac{1}{4}$ H 20/11 1932.

1125. Frk. *Clara Juel*, født 30/5 1921, Datter af Hofjægermester C. F. Juel til Meilgaard, I 9/7 1925, $\frac{1}{4}$ H 7/12 1932.

1126. Frk. *Margrete Juel*, født 3/7 1922, Datter af Hofjægermester C. F. Juel til Meilgaard, I 9/7 1925, $\frac{1}{4}$ H 13/1 1933.

1127. Frk. *Anna Juel*, født 13/11 1922, Datter af Inspektør J. Juel, I 9/7 1925, $\frac{1}{4}$ H 11/2 1933.

1128. Komtesse *Charlotte Raben-Levetzau*, født 15/3 1925, Datter af Hofjægermester, Lensgrev S. V. Raben-Levetzau, I 25/7 1925, $\frac{1}{4}$ H 13/4 1933.

1129. Komtesse *Sonja Maria Ester Irene Bodil Stella Danneskiold-Samsøe*, født 3/10 1925, Datter af Grev V. Danneskiold-Samsøe til Nordfelt, I 18/12 1925, $\frac{1}{4}$ 27/4 1933.

1130. Frk. *Bodil Fischer*, født 3/8 1925, Datter af Statsadvokat J. A. P. Fischer, I 24/12 1925, $\frac{1}{4}$ H 20/7 1933.

1131. Komtesse *Aase Sophie Christiane Brockenhuus-Schack*, født 22/8 1918, Datter af Kammerherre, Grev Aage Brockenhuus-Schack, Bjergbygaard, I 4/1 1926, $\frac{1}{4}$ H 4/8 1933.

1132. Frk. *Anne Juul*, født 16/6 1925, Datter af Godsejer, Løjtnant A. Juul, Willestrup, I 21/8 1926, $\frac{1}{4}$ H 28/9 1933.

1133. Frk. *Fanny Skeel*, født 29/6 1926, Datter af Forpagter O. Skeel, I 1/10 1926, død 31/1 1928.

1134. Frk. *Mette Sofie Schested*, født 1/9 1926, Datter af Hofjægermester J. Schested, Broholm, I 29/3 1927, $\frac{1}{4}$ H 11/10 1933.

1135. Frk. *Helene Cecilie Bardenfleth*, født 5/4 1927, Datter af Kammerherre, Kabinetssekretær H. L. Bardenfleth, I 4/6 1927, $\frac{1}{4}$ H 31/1 1934.

1136. Frk. *Anne Merete Cederfeld de Simonsen*, født 11/5 1925, Datter af Hofjægermester H. K. K. F. Cederfeld de Simonsen, Erholm, I 8/9 1927, $\frac{1}{4}$ H 10/2 1934.

1137. Frk. *Kirsten Tove Cederfeld de Simonsen*, født 7/8 1926, Datter af Hofjægermester H. K. K. F. Cederfeld de Simonsen, Erholm, I 8/9 1927, $\frac{1}{4}$ H 2/3 1934.

1138. Komtesse *Annette Elise Knuth*, født 13/9 1926, Datter af Kaptajn, Grev S. E. F. V. L. Knuth, I 14/10 1927, $\frac{1}{4}$ H 16/5 1934.

1139. Frk. *Ilsabe Helle Holstein*, født 11/9 1925, Datter af Dommerfuldmægtig J. F. T. H. Holstein, I 28/11 1927, $\frac{1}{4}$ H 29/6 1934.

1140. Frk. *Regitze Louise Stemann*, født 15/7 1927, Datter af Amtmand P. C. Stemann, I 7/12 1927, $\frac{1}{4}$ H 5/9 1934.

1141. Frk. *Ellen Dora Veronica Treschow*, født 26/3 1926, Datter af Godsejer C. F. Treschow, Orelund, I 13/3 1928, $\frac{1}{4}$ H 16/9 1934.

1142. Frk. *Ingrid Anine Lütken*, født 22/1 1927, Datter af Sekretær A. J. Lütken, I 24/4 1928, $\frac{1}{4}$ H 20/10 1934.

1143. Frk. *Bente Grevenkop-Castenskiold*, født 5/4 1927, Datter af Proprietær H. V. Grevenkop-Castenskiold, I 2/6 1928, $\frac{1}{4}$ H 15/12 1934.

1144. Frk. *Marie Lise Neergaard*, født 25/6 1928, Datter af Godsejer V. Neergaard til Charlottendal, I 20/10 1928, $\frac{1}{4}$ H 27/1 1935.

1145. Frk. *Karen Ragnhild Kirsten de Bang*, født 19/9 1918, Datter af Godsbesidder O. H. J. de Bang, I 24/5 1929, $\frac{1}{4}$ H 10/2 1935.

1146. Frk. *Marie Louise Flach de Neergaard*, født 26/3 1922, Datter af Hofjægermester, Kaptajn W. R. Flach de Neergaard, Førslevgaard, I 15/7 1929, $\frac{1}{4}$ H 27/3 1935.

1147. Frk. *Elisabeth von Scholten*, født 5/3 1921, Datter af Administrator Biørn Scholten, I 22/8 1929, $\frac{1}{4}$ H 16/6 1935.

1148. Baronesse *Anna Sofie Schaffalitzky de Muckadell*, født 22/10 1928, Datter af Ingeniør, cand. polyt., Baron C. A. Schaffalitzky de Muckadell, I 5/9 1929, $\frac{1}{4}$ H 6/7 1935.

1149. Komtesse *Elisabeth Marie Ingeborg Moltke*, født 9/5 1929, Datter af Dr. med., Grev O. Moltke, I 7/9 1929, $\frac{1}{4}$ H 10/9 1935.

1150. Komtesse *Ellen Caroline Helga Moltke*, født 6/8 1929, Datter af Hofjægermester, Grev C. F. G. Moltke, Egelykke, I 21/12 1929, $\frac{1}{4}$ H 13/9 1935.

1151. Komtesse *Nelly Moltke*, født 25/9 1927, Datter af Forstkandidat, Fuldmægtig Grev Aage Moltke, I 12/3 1930, $\frac{1}{4}$ H 1/10 1935.

1152. Baronesse *Marie-Louise Schaffalitzky de Muckadell*, født 28/2 1930, Datter af Ingeniør, cand. polyt., Baron C. A. Schaffalitzky de Muckadell, I 30/5 1930, $\frac{1}{4}$ H 24/11 1935.

1153. Frk. *Aada Otilia Arenfeldt*, født 25/9 1929, Datter af Proprietær C. D. A. Arenfeldt. I 8/7 1930, $\frac{1}{4}$ H 18/12 1935.

1154. Frk. *Lise Scheel*, født 24/12 1929, Datter af Ingeniør, cand. polyt. C. A. G. Scheel, I 16/8 1930, $\frac{1}{4}$ H 31/12 1935.

1155. Komtesse *Ebba Clara Magda Moltke*, født 26/11 1930, Datter af Hofjægermester, Grev C. F. G. Moltke, I 11/12 1931, $\frac{1}{4}$ H 1/3 1936.

1156. Frk. *Anne Louise Castenskiold*, født 21/4 1922, Datter af Sekretær H. H. Castenskiold, I 11/2 1931, $\frac{1}{4}$ H 16/4 1936.

1157. Frk. *Elsebet Maria Castenskiold*, født 30/11 1930, Datter af Sekretær H. H. Castenskiold, I 11/2 1931, $\frac{1}{4}$ H 3/5 1936.

1158. Frk. *Inger Elisabeth Skeel*, født 2/6 1930, Datter af Forpagter O. Skeel, Gl. Toftegaard, I 12/5 1931, $\frac{1}{4}$ H 3/5 1936.

1159. Frk. *Ida Margrethe Koefoed*, født 7/4 1930, Datter af Sognepræst J. Koefoed, I 11/6 1931, $\frac{1}{4}$ H 25/7 1936.

1160. Frk. *Thyra Vedel*, født 30/7 1930, Datter af Orlogskaptajn Aage H. Vedel, I 2/9 1931, $\frac{1}{4}$ H 6/8 1936.

1161. Frk. *Charlotte Elisabeth Brønnum Scavenius*, født 18/6 1930, Datter af Kammerherre C. S. Scavenius, Klintholm, I 15/12 1931, $\frac{1}{4}$ H 26/8 1936.

1162. Baronesse *Birthe Nina Raben-Levetzau*, født 24/10 1931, Datter af Baron J. O. V. Raben-Levetzau, I 20/1 1932, $\frac{1}{4}$ H 6/9 1936.

1163. Frk. *Julie Roseby Dagmar de Steensen-Leth*, født 13/11 1931, Datter af Fuldmægtig V. de Steensen-Leth, I 3/3 1932, $\frac{1}{4}$ H 5/10 1936.

1164. Frk. *Benedicte Juel*, født 20/1 1928, Datter af Fuldmægtig, cand. polit. E. Juel, I 9/3 1932, $\frac{1}{4}$ H 21/11 1936.

1165. Frk. *Vibeke Juel*, født 17/3 1931, Datter af Fuldmægtig, cand. polit. E. Juel, I 9/3 1932, $\frac{1}{4}$ H 21/12 1936.

1166. Frk. *Dagmar Louise Thyra Sophie Augusta Petra Castenskiold*, født 11/9 1931, Datter af Hofjægermester J. Castenskiold, Kongstedlund, I 17/3 1932, $\frac{1}{4}$ H 30/12 1936.

1167. Frk. *Elisabeth Margrethe Berner*, født 1/3 1932, Datter af Stiftamtmand J. A. A. Berner, I 26/4 1932, $\frac{1}{4}$ H 4/2 1937.

1168. Baronesse *Karen Margrethe Schaffalitzky de Muckadell*, født 15/3 1931, Datter af Ingeniør, cand. polyt., Baron C. A. Schaffalitzky de Muckadell, I 10/6 1932, $\frac{1}{4}$ H 21/2 1937.

1169. Frk. *Dorit Addy Oxholm*, født 14/10 1929, Datter af Løjtnant, Direktør N. E. V. O'Neill Oxholm, I 12/11 1932, $\frac{1}{4}$ H 27/3 1937.

1170. Frk. *Tofa Elisabeth Neergaard*, født 15/5 1932, Datter af Godsejer V. Neergaard, Valdemarskilde, I 25/11 1932, $\frac{1}{4}$ H 7/4 1937.

1171. Komtesse *Ille Sophie Emmy Knuth*, født 13/9 1931, Datter af Grev A. C. W. Knuth, Egelykke, I 9/12 1933, $\frac{1}{4}$ H 22/4 1937.

1172. Komtesse *Marie-Louise Minna Knuth*, født 14/10 1932, Datter af Grev O. C. Knuth, Flintholm, I 25/3 1933, $\frac{1}{4}$ H 3/5 1937.

1173. Baronesse *Irene Suzanne Raben-Levetzau*, født 19/10 1932, Datter af Baron J. O. V. Raben-Levetzau til Aalholm, I 18/4 1933, $\frac{1}{4}$ H 14/5 1937.

1174. Frk. *Birthe Annette Neergaard*, født 22/10 1932, Datter af Landbrugskandidat C. Neergaard, I 28/4 1933, $\frac{1}{4}$ H 12/6 1937.

1175. Frk. *Tove Gulle Elisabeth Castenskiold*, født 2/10 1924, Datter af Kammerjunker, Forpagter E. Castenskiold, I 31/5 1933, $\frac{1}{4}$ H 2/8 1937.

1176. Frk. *Elisabeth Maria Johanne Steensen-Leth*, født 17/5 1933, Datter af Fuldmægtig V. Steensen-Leth, I 1/7 1933, $\frac{1}{4}$ H 13/10 1937.

1177. Frk. *Mette Skeel*, født 27/4 1933, Datter af Sekretær, cand. jur. A. Skeel, I 27/7 1933, $\frac{1}{4}$ H 13/11 1937.

1178. Frk. *Ellen Marie Juel*, født 29/10 1929, Datter af Hofjægermester N. R. Juel, Hverringe, I 5/8 1933, $\frac{1}{4}$ H 3/12 1937.

1179. Frk. *Karen Mathilde Juel*, født 10/1 1931, Datter af Hofjægermester N. R. Juel, Hverringe, I 5/8 1933.

1180. Frk. *Louise Berner*, født 3/7 1933, Datter af Stiftamtmand J. A. A. Berner, I 29/8 1933.

1181. Komtesse *Ellen Kirstine Polly Holstein*, født 1/4 1926, Datter af Løjtnant, Grev E. F. A. J. Holstein, Fuirendal, I 3/11 1933.

1182. Komtesse *Kirsten Mary Johanne Ahlefeldt-Laurvig*, født 19/9 1933, Datter af Løjtnant, Grev K. B. Ahlefeldt-Laurvig, Nordenbrogaard, I 9/12 1933.

1183. Komtesse *Marie Louise Astrid Moltke*, født 29/12 1932, Datter af Grev A. H. A. Moltke, I 15/12 1933.

1184. Frk. *Agnes Holck*, født 5/10 1893, Datter af Borgmester, Byfoged H. J. Holck, I 21/12 1933.

1185. Frk. *Magda Jeannette Buchwald*, født 16/10 1903, Datter af Forpagter F. H. Buchwald, I 16/1 1934.

1186. Frk. *Vibeke Vedel*, født 9/8 1932, Datter af Orlogskaptajn E. H. Vedel, I 26/1 1934.

1187. Frk. *Fidele von Barner*, født 16/10 1929, Datter af Assistent B. F. Barner, I 17/5 1934.

1188. Frk. *Henriette Krabbe*, født 18/12 1933, Datter af Landbrugs-kandidat T. Krabbe, I 25/5 1934.

1189. Komtesse *Ellen Esther Elisabeth Knuth*, født 30/3 1934, Datter af Grev O. Knuth, Flintholm, I 14/6 1934.

1190. Komtesse *Birgit Lucie Elisabeth Holstein*, født 29/3 1931, Datter af Grev E. F. A. J. Holstein, Fuirendal, I 18/6 1934.

1191. Frk. *Kirsten Benedicte Wedel-Heinen*, født 5/5 1931, Datter af Sekretær, cand. jur. T. C. Wedel-Heinen, I 21/7 1934.

1192. Frk. *Kirsten Oldenburg*, født 31/10 1932, Datter af Bank-assistent, cand. jur. J. H. Oldenburg, I 2/8 1934.

1193. Baronesse *Inge Wedell-Wedellsborg*, født 19/3 1934, Datter af Arkitekt, Baron E. G. Wedell-Wedellsborg, I 12/9 1934.

1194. Frk. *Inger Juel*, født 8/3 1933, Datter af Assistent, cand. polit. E. Juel, I 10/11 1934.

1195. Frk. *Anna Krabbe*, født 24/1 1905, Datter af Direktør O. V. T. Krabbe, I 29/11 1934.

1196. Baronesse *Vibeke Wedell-Wedellsborg*, født 23/3 1930, Datter af Ingeniør, cand. polyt. F. Baron Wedell-Wedellsborg, I 30/11 1934.

1197. Baronesse *Hanne Wedell-Wedellsborg*, født 25/4 1934, Datter af Ingeniør, cand. polyt. Baron F. Wedell-Wedellsborg, I 30/11 1934.

1198. Frk. *Merete de Neergaard*, født 17/11 1930, Datter af Skovrider J. T. de Neergaard, I 7/12 1934.

1199. Frk. *Eva Flach de Neergaard*, født 4/7 1923, Datter af Hofjægermester, Kaptajn W. R. Flach de Neergaard, Førslev, I 18/1 1935.

1200. Frk. *Ida Marianne Vilhjelm Flach de Neergaard*, født 17/1 1928, Datter af Hofjægerm., Kaptajn W. R. F. de Neergaard, Førslev, I 18/1 1935.

1201. Frk. *Inger Vedel*, født 28/12 1933, Datter af Orlogskaptajn A. Vedel, I 7/2 1935.

1202. Frk. *Helle Elisabeth Rigmor Alvilde Folsach*, født 16/6 1935, Datter af Direktør, cand. jur. H. M. Folsach, I 10/9 1935.

1203. Frk. *Elisabeth Hoppe*, født 25/11 1934, Datter af Kaptajnløjtnant J. Hoppe, I 17/1 1936.

1204. Frk. *Elisabeth Marie Antoinette Oxholm*, født 21/4 1935, Datter af Godsejer A. Oxholm, Langeskov, I 21/1 1936.

1205. Komtesse *Anny Moltke*, født 6/6 1932, Datter af Kammerherre, Grev E. F. E. Moltke, I 8/4 1936.

1206. Frk. *Birthe Buchwald*, født 23/1 1902, Datter af Læge E. F. Buchwald, I 30/4 1936.

1207. Frk. *Liselotte Wedel-Heinen*, født 1/4 1934, Datter af Sekretær, cand. jur. T. C. Wedel-Heinen, I 1/7 1936.

1208. Frk. *Vibeke Elisabeth Juel*, født 5/6 1936, Datter af Ingeniør, cand. polyt., Kammerjunker C. L. H. E. Juel, I 15/9 1936.

1209. Baronesse *Jytte Wedell-Wedellsborg*, født 18/11 1934, Datter af Baron H. Wedell-Wedellsborg, Dommergaarden, I 12/11 1936.

1210. Frk. *Ellen Merete Louise Steensen-Leth*, født 19/8 1936, Datter af Grosserer C. H. Steensen-Leth, I 26/5 1937.

1211. Frk. *Sophy Ellen Elisabeth Juel*, født 11/2 1937, Datter af Gaardejer, Løjtnant H. H. Juel, I 8/7 1937.

1212. Komtesse *Merete Benedicte Elisabeth Knuth*, født 19/6 1937, Datter af Kunstmaler, Grev P. Knuth, I 26/7 1937.

STIFTETS EMBEDSMÆND EFTER 1738

Efter Fundatsen af 1737 bestod de vigtigste af Stiftets Embedsmænd af Stiftspræsten, Stiftskantoren, Stiftsforvalteren, der tillige var Stiftsactuarius, Stiftsgartneren, Skovriderne, Birkedommeren, Birkeskriveren og Stiftsskriveren. I Fundatsen af 1838 er disse ændret til Stiftspræst, Stiftskantor, Stiftsforvalter, Stiftsskriver (tillige Abbedissens Sekretær), Stiftslæge, Stiftets Sekretær, Stiftsrevisor, Stiftsgartner, Overførster og Skovridere.

BIRKEDOMMERE OG STIFTSFORVALTRE

Valløs Birkefrihed stammer sandsynlig fra Frederik IV's Tid, men den 16/6 1731 udvirkede Dronning Sophie Magdalene en kgl. Forordning, hvorefter Vallø Birks Betjente i lønningsmæssig Henseende ligestilledes med de kgl. Betjente i Rytterdistrikterne. Den 5/4 1817 erklæredes Vallø Birk lig et kgl. Birk, hvis Domme i Henhold til Forordningen af 6/9 1805 kunde indankes for Landets Over- samt Hof- og Stadsret. Ved Grundloven af 1849 ophævedes de private Birker, efterhaanden som de blev ledige, og Ansættelsesretten i disse overgik til Staten (kgl. Skrivelse til Stiftet 11/9 1852). Ved sin Tiltrædelse som Stiftsforvalter i 1852 maatte J. R. G. Rode derfor søge sig fritaget fra Birkedommerembedet. Ved hans Afskedigelse i 1865 blev det imidlertid opdaget, at han alligevel — af en Fejltagelse — havde bestridt Skiftejurisdiktionen. Den overgik følgelig straks til den kgl. Retsbetjent i Birket, og i Januar det følgende Aar bestemte en kgl. Resolution af 12/1 1866, at den det adelige Stift ved Fundats af 14/5 1838 § 26 b hjemlede Auktionsret ophævedes med Udløbet af Finansaaret 1865—66.

De forskellige Embeder som Stiftsforvalter, Stiftsskriver, Birkedommer og Birkeskriver blev i Begyndelsen holdt adskilt. I 1745 nævnes en Birkeskriver *Jens Pedersen Hegelund*, som døde 22/7 1762, 65 Aar gl. Til hans Efterfølger udnævntes den 2/3 s. A. Abbedissens Kammerlakaj *Eggert Engel*. Han tog sin Afsked i Maj 1798 og døde i Herfølge den 24/12 1801, 82 Aar gammel. Efter ham fulgte Godsforvalteren paa Gl. Køgegaard, exam. jur. *Mads Stæhr*, som traadte tilbage i 1821 og afleverede Embedet til den senere Stiftsforvalter J. R. G. Rode. Da den gamle *Andreas From* (født i Hoptrup 1713), der havde været Stiftsskriver og Slotsforvalter fra Stiftets Oprettelse i 1738 og Privatsekretær hos Abbedissen siden August 1739, døde den 11/7 1791, overtog Birkedommer Jens Jacob With tillige Stiftsskriverembedet. I 1795 oprettedes en Stilling som Skov- og Bygningskasserer.

Den 18/9 1819 udvirkede Kurator Tilladelse til, at det da ledigblevne Birkedommerembede foreløbigt besattes ved Konstitution for senere at kunne slaas sammen med Stiftsskriverembedet. Dette skete i 1821.

De følgende Stiftsforvaltre overtog efterhaanden alle fire Embeder. Ved Stiftsforvalter Nohrs Afsked i 1852 og Birkedommerembedets Overgang til Staten bifaldt Protektricen, at Stiftsforvalteren fremtidig ogsaa blev Stiftsskriver, medens

Skov- og Bygningskassererstillingen sloges sammen med Forstanderskabet for Scheels Hospital. I 1865 bestemtes det dog igen, at Skov- og Bygningskassererstillingen fremtidig henlagdes til Stiftsforvalteren, naar dens daværende Indehaver, Landvæsenskommissær *Lars Peter Rasmussen* (tidligere Godsforvalter paa Egholm) fratraadte. Dette skete i 1871. (Han døde i Køge 1875, 73 Aar gammel). I 1885 oprettedes en Stilling som Slots- og Materialforvalter, men denne nedlagdes igen i 1908.

Birkedommerne boede i Herfølge, indtil J. R. G. Rode flyttede til Vallø. 1833 blev Tingstuen indrettet i den tidligere Bagerbolig (ved Siden af Kroen). Godsforvalterne boede oprindelig paa Lellinge, men Stiftsforvalter Jens Rosted flyttede i 1733 til Vallø, hvor han fik Bolig og Kontorer i den senere nedbrudte Søndre Kavalerfløj. I 1792 indrettedes Dronning Anna Sophies Stiftelse (Scheels Hospital) i „den gamle Kro“ i Herfølge til Bolig for Stiftsforvalter J. N. Nohr, der tillige var Hospitalsforstander, idet Hospitalsunderstøttelserne af moralske Grunde forandredes fra Underholds- til Legatpladser. Den følgende Stiftsforvalter L. C. Petersen fik anvist Bolig og Kontorer paa Billesborg. Ved sin Afsked fik han Lov til at blive boende her, idet den nye Stiftsforvalter, J. N. P. Nohr, blev boende i sin Birkedommerbolig i Hospitalet i Herfølge. Som nævnt boede J. R. G. Rode som Birkedommer paa Vallø, og her blev han boende efter sin Udnævnelse til Stiftsforvalter. Han afgav Skovkassererembedet, hvis nye Indehaver fik Boligen i Herfølge. I 1865 blev det bestemt, at denne Bolig for Skov- og Bygningskassereren skulde indrettes til Stiftsforvalterbolig, fordi den laa centralt for Godserne. Det synes dog hurtigt at være opgivet, uvist af hvilken Grund, men den nye Stiftsforvalter tog Ophold ved Stiftskontorerne paa Vallø (disse var da paa Loftet, og Stiftsforvalteren boede i Stuen). I 1870 blev det bestemt at opføre den nuværende Stiftsforvalterbolig (færdig i 1872). Den 12/11 1937 blev den private Fuldmægtigstilling hos Stiftsforvalteren lagt ind under Stiftet og besattes af Kurator med den hidtidige private Fuldmægtig *Richard Holm*.

BIRKEDOMMERE

Ebbe Jacobsen, døbt 17/6 1686, Viceborgmester og Byfoged i Køge, udnævnt til Birkedommer i Vallø Birk 7/7 1721, ny Udnævnelse 11/1 1732, Borgmester i Køge 1742—43, død 28/3 1743.

Frederik C. Lorentzen, født 1702, exam. jur. 1743, udnævnt til Birkedommer 12,7 1743, død i Januar 1760 i Herfølge.

I Sommeren 1760 fungerede Forstanderen for Scheels Hospital i Herfølge, *Knud Becker Roed*, født 1722, som Birkedommer. Han døde 16/10 1764.

Esajas Fieldstedt, født 10/10 1723, Søn af Raadmand i København, Høje-

Vallø Stiftsgade, set fra Stiftslægens Hus. 1937.

steretsassessor F., gift med en Datter af Stiftsinspektør J. Rosted, udnævnt til Birkedommer 12/12 1760, tillige Hospitalsforstander i Herfølge 1764, død 16/7 1785 i Herfølge, 62 Aar gammel. Han var ogsaa Landvæsenskommissær og boede paa Hegnetslund.

Jens Jacob With, født 1754, exam. jur. 1776, udnævnt til Birkedommer 9/9 1785, fungerede som Stiftsskriver i 8 Aar og udnævntes hertil i 1791 ved Siden af Birkedommerstillingen, Justitsraad, Afsked 18/9 1819, men fungerede siden til 1825, død i København 29/3 1827, 72 Aar gammel.

Se videre under Stiftsforvaltre.

STIFTSFORVALTRE

Jens Rosted, afløste den 28/4 1731 den kendte Landsdommer *Knud Ahasverus Becker* som Godsforvalter ved Grevskaftet Vallø, blev udnævnt til Stiftsforvalter 9/11 1740 og samtidig til Amtsforvalter for Tryggvælde Amt, virkelig Kammeraad 28/3 1769. Efter Ansøgning afskediget som Stiftsforvalter under det nye

Styre 25/5 1771, men efter dettes Fald det følgende Aar udnævnt til Stiftsinspektør, da hans Søn ansattes som Stiftsforvalter under sin Faders Ansvar, 1780 adjungeret af sin Søn i Amtsforvalterembedet, død 6/6 1782, 81 Aar gammel. Han boede som Stiftsforvalter i en Fløj til Billesborg og havde 16 Børn, hvoraf de 10 overlevede ham.

Hans Petersen, udnævnt 25/5 1771. Under de voldsomme Modsætninger dette Aar mellem Abbedissen paa den ene Side og Struense og I. Provisor, Grev Holstein, paa den anden Side, kom han i Miskredit hos Struensemødstanderne. Efter Struenses Fald i Januar 1772 blev Grev Holstein afsat som Provisor, en Kommission blev nedsat til Undersøgelse af Stiftets økonomiske Forhold, og i Maj s. A. blev ogsaa Hans Petersen afskediget efter Indstilling af Kommissionen med 200 Rdl. i Pension. Det hedder i Indstillingen, at Hans Petersen ikke var Sproget aldeles mægtig og heller ikke havde den Erfaring, der var nødvendig for at kunne administrere et saa betydeligt Jordegods.

Jacob Rosted, Søn af ovennævnte Jens Rosted, udnævntes til Stiftsforvalter 13/5 1772 under Faderens Tilsyn og Ansvar. I 1780 adjungeredes han tillige Faderen i Amtsforvalterembedet, til hvilken han fik Sukcessionsret. I 1791 fik han efter Ansøgning sin Afsked som Stiftsforvalter og den 24/6 1808 som Amtsforvalter. Han døde som Kammerraad og Ejer af Edelgave ved Maaløv den 18/1 1824, 76 Aar gammel, begravet paa Kirkegaarden i K. Værløse.

Søren Baastrup, var i flere Aar ansat som Fuldmægtig paa Stiftskontoret, blev Stiftsforvalter 1791. Han døde 13/3 1810 paa Billesborg, 52 Aar gammel.

Jockum Nicolaj Nohr, døbt 5/8 1757, Søn af Degn H. N., blev exam. jur. 1779, Prokurator i Herfølge 1780, Forstander for Vallø Hospital 1785, Skov- og Bygningskasserer 1798, tillige Stiftsforvalter 12/7 1810, virkelig Kancelliraad 1815, død 15/10 1816 i Herfølge, 59 Aar gammel.

Lorenz Christian Petersen, Kopist i Statsgældskontoret, Fuldmægtig paa Ringsted Amtsstue, blev Stiftsforvalter 20/12 1816, Afsked efter Ansøgning 22/11 1832, boede paa Billesborg, død her 11/2 1847, 79 Aar gammel.

Jockum Nicolaj Prehn Nohr, født 3/4 1794, Søn af ovennævnte J. N. Nohr, blev exam. jur. 1813, s. A. Prøveprokurator, 1819 konst. Birkedommer i Vallø Birk, fra Juli 1820 i Forbindelse med Stillingen som Skov- og Bygningskasserer. Den 7/6 1825 blev han udnævnt til Birkedommer og Stiftsskriver, 1/1 1833 til Stiftsforvalter og samtidig Afsked som Birkedommer, 1832 Kancelliraad, 1838 virkelig Kancelliraad, Afsked som Stiftsforvalter 1/10 1852, død i Herfølge 7/10 s. A.

Jørgen Reimer Gottfried Rode, født 29/7 1794 paa Vallø, Søn af Stiftslægen, cand. jur. 16/4 1816, Prøveprokurator, konst. Birkeskriver 27/11 1821 ved Birkeskriver Stæhrs Afsked, Slotsforvalter og Stiftsskriver 28/9 1826, tillige fast Birkeskriver 14/7 1829, tillige Birkedommer 20/3 1833, Kancelliraad 1838, tillige Stifts-

Stiftsforvalterboligen. 1937.

forvalter 1/12 1852, Afsked som Birkedommer 29/4 1853 og udnævnt til Justitsraad, Afsked som Stiftsforvalter 1/10 1865. Han flyttede derefter til København, hvor han døde 29/8 1876, begravet paa Vallø Kirkegaard. Han var gift med Jacobine Barbara Bartholdy, en Søster til Skovrideren. Rode var fra 1821-65 Forligskommissær i Vallø Stifts Forligskommission og i Aarene 1833—58 det samme i Bjeverskov Herred.

Oluf Thomas Emil Finsen, født 22/3 1825 i Kolding, exam. jur. 1845, Godsforvalter paa Giesegaard, Stiftsforvalter og Stiftsskriver 1/10 1865, Etatsraad 1884, Afsked 1/11 1894, død 9/2 1896.

Lauritz Ferdinand Rasmussen, født 1849, var i 8 Aar 1. Fuldmægtig paa Vallø Stiftskontor, ansat 1882 som Godsforvalter paa Gjorslev, blev Stiftsforvalter 1/11 1895, død 5/12 1900.

Niels Rosenstjerne Krag, født 11/2 1850, Student 1869, lærte derpaa Landvæsen i flere Aar, begyndte i Sept. 1875 det juridiske Studium, cand. jur. 1878, 1. Fuldmægtig paa Meerløse og Tudse Herreders Kontor, drev fra Sept. 1883 til Januar 1886 sin Landejendom, atter paa nævnte Herredskontor, tillige fra 1898 tilsynshavende ved Landmandsbankens Filial i Holbæk, Stiftsforvalter 1/1 1901, Afsked efter Ansøgning fra 1/11 1919, død 16/5 1934.

Lauritz Fasting Nannestad, født 25/7 1864 paa Foussingø, cand. jur. 1889. Fuldmægtig paa Middelsom-Sønderlyng Herreders Kontor 1890—93, Godsforvalter paa Selsø og Lindholm 1893—1919. Stiftsforvalter paa Vallø fra 1/11 1919, død 29/7 1937.

Age Johannes Krarup, født 26/11 1894, cand. jur. 1918, Assistent i Justitsministeriet og Sagførerfuldmægtig, Fuldmægtig i Justitsministeriet 1929, Ekspeditionssekretær 1933, Stiftsforvalter fra 1/10 1937.

FORSTVÆSENET

I Følge Fundatsen af 1737 var der ansat to Skovridere direkte under Provisorerne, den ene for Vallø Distrikt (boende paa Brandshus ved Vejen Billesborg-Chausseen Køge-Faxe, nedbrændt 13/12 1909 og ikke genopført) og den anden paa Lellinge Distrikt (boende paa den nuv. Lellinge Skovridergaard, genopført 1852 efter Brand). Geheimekonferentsraad V. C. Plessen (Provisor 1738—71) havde specielt som „Stiftets Jægermester“ Tilsyn med Skovene.

Der nævnes i Begyndelsen af 1700-Tallet forskellige Skovridere, som vist alle var mere Jægere end Forstmænd, saaledes i Lellinge Rasmus Rasmussen og Anthoni Günther Knespel og i Vallø Mathias Brun (død 1718), Cassimerius Klock (død 3/1 1718, 35 Aar gl.) og Johan Michael Leyh (død 15/6 1729, 47 Aar gl.). En Skovrider *Andreas Hegtman* eller Hechtman paa Vallø Distrikt blev afskediget 1753 for begaaet „Falskhed med videre“ i Stiftets Skove. Samtidig med ham sad i Lellinge Distrikt en Skovrider *Jockum Luckart*. Da denne i 1740 fik et kgl. Embede i Kolding Amt, efterfulgtes han af en Skovrider *Martin Jagemann Monefeldt*, der havde 16 Børn, hvoraf det lykkedes ham at faa to Sønner anbragt i Forststillinger under Vallø. I 1754 fik han som Medhjælper en Skytte *Mantzius*, der havde været Jæger hos Feldmarskal, Grev von Schulenburg, maaske den Johan Henrik Mantzius, som 1757 blev kgl. Skovrider i Ods Herred. 1764 adjungeredes Monefeldt sin Søn, Gerhardt Monefeldt, men to Aar efter tog han sin Afsked og døde 9/6 1769, 69 Aar gammel. Skovriderne er derefter følgende:

VALLØ DISTRIKT

August Jagemann Monefeldt, blev suspenderet 1778 for at have handlet imod den kgl. Jagtforordning, idømt en Bøde paa 1520 Rdl. og Embedsfortabelse. Den kgl. Overførster skrev til Protekticen, at hvor beklagelig Monefeldts Handelsmaade var, saa var det en naturlig Følge af de slette Vilkaar, hvorunder han var stillet, og som nødvendiggjorde uregelmæssige Veje til Indkomster. Derfor anbefalede han, at Stiftets Skovridere blev lønnet bedre. Paa Dronningens Forbøn blev Bøden derfor eftergivet Monefeldt i 1779, og noget senere blev han genindsat i Embedet.

Lellinge Skovridergaard. 1937.

Under hans Suspension vikarierede hans Broder i Lellinge Distrikt for ham. Han døde 3/9 1783, 52 Aar gammel.

Godthard August Richardt, konstitueret Skytte paa Vallø, Skovrider 31/10 1783, søgte sin Afsked fra 1/7 1809 paa Grund af Alder og Svagelighed. Han havde hidtil været hjulpet af sine to Sønner, men den ene var faldet under Udfaldet fra København i 1807, og den anden havde meldt sig 1801 til Sjællandske Jægerkops. (Han søgte iøvrigt Embedet efter Faderen, siden Tømrer i Himlingøje). Skovrider Richardt var gift med en Datter af Forgængeren, A. J. Monefeldt.

Nicolaj Conrad Middleton Bartholdy, født 14/2 1779, blev Student, købte 1806 Herfølge Mølle, som han 1809 mageskiftede med Vallø Stift for Helsted Mølle og 4500 Rdl. I sin Ansøgning om Skovriderembedet skriver han, at „Jagten tror jeg saa temmelig at forstaa; Forstvæsenet er mig tildels fremmed“. Han ansattes som Skovrider 1809 og døde 26/2 1835.

Hildemar Nicolaus thor Straten, født 16/5 1806 i Rantzau i Ahrensböck Amt, Forstkandidat 1828 fra Kiel, studerede derefter Skovbrug i Tyskland, Ungarn og Sverige, Forstassistent paa Vallø 9/5 1830, Skovrider 21/3 1835 (fra 1/4 s. A.), Afsked med Pension 1/10 1862 og udnævnt til Forstraad, død 14/12 1879 i Arnæs i Slesvig.

LELLINGE DISTRIKT

Gerhardt Christian Monefeldt, adjungeret sin Fader med Sukcessionsret 12/9 1764, Skovrider 1766, død i December 1801, 58 Aar gammel.

Jørgen Jensen, Løber hos Prinsesse Louise Augusta, Forpagter paa Hegnetslund, vikarierede en Tid for Skovrider Richardt, ansat som Skovrider 1801, død 18/1 1812, 58 Aar gammel.

Frantz Friderich Møller, født ved Brahetrolleborg paa Fyn 23/8 1775, i 8 Aar Skovfoged i Sorø, i 12 Aar Skovrider paa Christianssæde, ansat som Skovrider paa Vallø 1813, udnævnt til Skovrider paa Vemmetofte 1/6 1833, død her 23/12 1856.

Carl Christian Ulrich, født 26/4 1796 paa Pederstrup paa Lolland, Forstkandidat 1819, fung. Skovrider paa Sorø Akademi, Skovfoged paa Petersgaard, Skovrider paa Vallø 11/8 1833, død 12/2 1859.

Georg Alexander Ulrich, født 25/9 1831 paa Rødehus ved Bregentved, Brodersøn af forrige, Forstkandidat 1853, ansat som Forstassistent 1857, Skovrider 5/3 1859, forflyttedes som Forstinspektør til Bregentved efter sin Fader 1/10 1862, død 17/12 1884.

Ved et Skovsyn i 1796 fandtes Skovene i en saa daarlig Stand, at Kurator fandt sig foranlediget til at skride ind. Han fik Bemyndigelse til at udnævne Landinspektør paa Vallø Lars Christian Nyholm til ogsaa at være Skovbestyrer (se Teksten). De to Skovridere skulde fremtidig staa under ham og Stiftsforvalteren. Forskellige Gange senere, bl. a. i 1802, udtaler Kurator sig om Skovridernes „Mangel paa Forstkundskab og Kyndighed i dette Fag“. Samme Aar skriver han dog, at der kun krævedes Troskab, Dristighed og ubetinget Lydighed af Skovriderne, hvorimod der maatte forlanges Forstkyndighed og Klogskab af Skovbestyreren. Det var ham, som stod til Ansvar for Skovenes Behandling.

Hvad Nyholm angik, saa var han blevet ansat for at tage sig af Skovenes Udskiftning, Indfredning og Indhegning, og ved hans Død i 1824 indberetter Grev Moltke, at der vel var avanceret noget med Skovbeplantning, men det meste var tilbage, og han savnede en forstkyndig Mand. Samme Aar fik han derfor gennemført, at hele Skovvæsenet under Vallø Stift samledes under en Overførster, til hvem der i 1825 byggedes en Embedsbolig paa Hegnetslunds Jord (kaldet Hegnetslund, udvidet og ombygget 1846). I 1837 ansattes en Forstassistent hos Overførsteren. I Marts 1862 nedlagdes de to Skovriderembeder. Den ene, Skovrider Ulrich, ansattes paa Bregentved, og den anden, Skovrider thor Straten, blev afskediget med Pension. Overførsteren skulde fremtidig drive begge Skovdistrikter med en eksamineret Forstassistent paa Lellinge og en ueksamineret, praktisk uddannet Assistent paa Vallø Distrikt. Begge ansattes af Kurator. I 1881 gaves der

Hegnetslund. 1937.

de to daværende Forstassistenter, *Ferdinand Emanuel Holck* og *Peter Hersleb Rosenstand*, Karakter som Skovridere, hvad i Praxis betød lidt større Selvstændighed. Ved Overførster, Baron Frederik Wedell-Wedellsborgs Afsked i 1885 valgtes Skovrider F. E. Holck til hans Afløser, men han døde før Tiltrædelsen. Det bestemtes samtidig, at der fremtidig kun skulde være en af Stiftet ansat Forstassistent. Den nye Overførster drev derfor selv Lellinge Distrikt, indtil Skovrider, Forstraad Rosenstand tog sin Afsked fra 1/4 1905 (død 1909). Det selvstændige Forstassistentembede blev da nedlagt, og i Stedet for besluttedes Ansættelse af en Forstassistent til Raadighed for Overførsteren. I den følgende Aarrække lige til September 1919 blev der dog ikke ansat nogen fast Forstassistent, og Overførster Wedel havde kun løst antagne og hyppigt skiftende Forstkandidater. Samtidig med nuværende Overførsters Tiltrædelse 1/9 1919 udnævnte Stiftet Forstkandidat *A. Kiilerich* til Forstassistent. Ved hans Død i 1922 ansattes Forstkandidat *Otto Brønniche Friis* som Overførsterens Assistent. Hans Virksomhed ligger hovedsaglig paa Lellinge Distrikt, og den 1/4 1933 karakteriseredes han som Skovrider.

OVERFØRSTERE

Lars Christian Nyholm, født 1/12 1758, ansat som Landmaaler paa Bregentved, som Landinspektør og Godsinspektør paa Vallø 31/3 1795, to Aar efter tillige som Skovbestyrer, fik i 1802 Hegnetslund, Hegnetsvænge og to Bøndergodslodder i Forpagtning paa Livstid for sig og sin Kone (hun afstod Forpagtningen som Enke i 1824). Tillige overtog han i 1812 Forpagtningen af Gunderup efter sin Broder Christian Frederik Nyholm. Han ejede samtidig Thurebyholm, som han lod drive af sin Søn som Forpagter. Nyholm døde 29/7 1824, 65 Aar gammel.

Ferdinand Baron Wedel-Wedellsborg, født 19/4 1792, tog Forsteksammen 1811, ansat i en Række Aar paa de kgl. Godser paa Fyn, Overførster paa Vallø og Vemmetofte 1/10 1824, Hofjægmester 1828, Kammerherre 1847, død 22/1 1862.

Frederik Julius Baron Wedell-Wedellsborg, født 14/2 1814 i Odense, Forstkandidat 1838, Landmaaler 1840, blev 21/9 1851 Skovrider paa Nordborg Distrikt paa Als, den 7/4 1862 Overførster paa Vallø, Hofjægmester 1867, Afsked 1885, død 14/2 1901 i Hillerød.

Efter ham udnævntes hidtilværende l. Forstassistent og Skovrider *Ferdinand Emanuel Holck*, født 28/6 1838 i Aalborg, Forstkandidat 1861. Han havde været Assistent paa Vallø siden 1870, men han døde før sin Tiltrædelse som Overførster den 18/4 1885 i København.

Vilhelm August Schleppegrell, født 2/7 1841 i Aalborg (Søn af den bekendte General fra Trearskrigen), Forstkandidat 1864, Skovrider paa Knuthenborg 1864—85, Overførster paa Vallø 1/11 1885, død 11/5 1887 paa Hegnetslund.

Johan Frederik Wedel, født 18/10 1842 i Hillerød, Forstkandidat 1867, Reserveofficer i Artilleriet i Krigen 1864, Forstassistent paa Bregentved og Hørsholm 1867—72, Skovrider paa Ravnholt 1872—87, Overførster paa Vallø 1887, Jægmester, død paa Hegnetslund 14/3 1919.

Frederik Brammer, født 27/7 1872 i Aarhus, Forstkandidat 1895, Løjtnant ved Artilleriet, Forstassistent ved Statsskovene 1901, Skovrider paa Buderupholm Statsskovdistrikt 1911—13, tjenstgørende Skovrider i Direktoratet for Statsskovbruget 1913—19, Overførster paa Vallø fra 1/9 1919.

STIFTSGARTNERE

Peder Oxe lod c: 1567 plante sjeldne Frugttræer fra Lothringen i Vallø Have, som udvidedes stærkt i de første Aar af 1700-Tallet. Der nævnes i disse Aar flere Urtegaardsmænd som Jens Hoybert, Conrad Swartz, Jørgen Frederik Lorentz og fra 1722 Gartneren paa Rosenborg, J. C. Krieger (1683—1755). Sidstnævnte paabegyndte i Frederik IV's sidste Aar Anlægget af Stiftshaven og Dyrehaven med de lange Linde- og Kastaniealleer. Han blev senere en kendt Bygmester.

Stiftsgartnerboligen. 1937.

Haven dreves kun for smaa Midler, der bevilgedes nu og da efter Behov. Da Anvendelsen af Ugedagsbønder i 1848 (se Teksten) faldt bort, var Stiftet henvist til lejet Hjælp, hvad selvfølgelig i høj Grad fordyrede Driften, idet dog Gartneren af sine Indtægter skulde lønne en Arbejdsmand og to Dreng (Elever?) samt holde to Heste. Den 19/7 1852 fik Dekanessen tilstaaet et Beløb paa 200 Rdl. aarlig til Forskønnelse af Haven. Op i Tredserne steg imidlertid Udgifterne stærkt, dels paa Grund af Arbejdslønnen og dels paa Grund af stigende Fordringer til Køkken- og Stiftshave, og i 1866 naaede Havebudgettet op paa en samlet Udgift af 2000 Rdl. Aaret efter ansattes en fast Havemand (Medhjælper), hvis Løn — udover fri Bolig — dog skulde afholdes af de 2000 Rdl. I 1871 fik Kurator imidlertid Tilladelse til at holde Medhjælperens Løn udenfor de 2000 Rdl., som i 1873 steg til 3000 Rdl. (6000 Kr.).

De følgende Aar forandredes Stiftsgartnerens Forhold, og f. Eks. fik Stiftsgartner Mourier Køkkenhaven i Forpagtning som en Del af sin Løn. Fra 1902 begyndte Forholdene mere at ligne de nuværende med faste Lønninger o. s. v.

Stiftsgartneren boede i Huset paa Stiftsgadens vestre Side, nærmest Slottet, indtil den nuværende Stiftsgartnerbolig blev indrettet 1881. Denne havde tidli-

gere været Haveassistentbolig (opført ca. 1870), men blev ved Stiftsgartner Mouriers Tiltræden grundigt ombygget og udvidet. (Mourier havde boet her som Assistent).

Johan Henrich Wulff. Han blev ca. 1731 Gartner paa Grevskaftet Vallø og ca. 1740 Stiftsgartner. Tillige blev han 1744 Gartner paa Billesborg, da den derværende 73-aarige Gartner J. B. Herbst, der i 35 Aar havde været Gartner først paa Lellinge og fra 1741 (ved Gartner Anders Nielsens Død) paa Billesborg, tog sin Afsked og rejste til sin Søn, der var Gartner paa Constantinsborg ved Aarhus. Wulff døde i Januar 1755.

Christian Bach var i 11 Aar Gartner paa Dronning Sophie Magdalenes Slot Sophienberg ved Hørsholm. Han blev Stiftsgartner 1755 og døde i September 1782, 62 Aar gammel, begravet paa Valløbys Kirkegaard.

Arnt Berntsen Gabriel Rude, Gartner paa Gisselfeldt, ansat som Stiftsgartner 1782, død 2/2 1802, 60 Aar gammel, begravet paa Valløbys Kirkegaard.

Carl Frederik Døllner, født 7/9 1769, var Gartner paa Sorø Akademi, blev Stiftsgartner i Juni 1802, død 5/5 1843, begravet paa Valløbys Kirkegaard. Han nød et stort Ry som Gartner og anlagde bl. a. Haven paa Gl. Køgegaard.

Christian Gentz, født 7/3 1804, tog Gartnereksamen 1825, botanisk Eksamen 1826, havde i mange Aar været Gartner under Lensgrev Moltke paa Bregentved og har anlagt de første kunstige Græsplæner i Landet. Han blev Stiftsgartner 18/8 1843, foretog Studierejser i 1855 til England, Skotland og Belgien og i 1865 til Tyskland, død 27/4 1879, begravet paa Vallø Kirkegaard. Han var en meget anset Landskabsgartner.

Otto Valdemar Mourier, født 3/11 1843 i København, cand. phil., var i 1867—69 ved det danske Konsulat i Rom, kom i 1872—74 i Gartnerlære paa Bernstorff, 1874—75 paa Rosenborg, tog Havebrugseksamen med Udmærkelse 1877, blev Medhjælper paa Bregentved og i 1878 Assistent paa Vallø, Stiftsgartner 1879, Afsked i 1902, død 4/1 1932 i København.

Carl Brødsgaard, født 25/5 1864, Gartneruddannelse i Ind- og Udland, var Gartner paa Aalholm, Klintholm og fra 1891 paa Ourupgaard, blev Stiftsgartner 1/4 1902, død 4/4 1930, begravet paa Vallø Kirkegaard. Han var banebrydende paa flere Omraader indenfor Gartneriet og interesserede sig specielt for Champignon-Dyrkning.

Alfred Carlsen, født 6/12 1889 paa Hardenberg, lærte Gartneri i Hardenberg Have 1905—09, Medhjælper smstds. 1910—11, Elev paa Aarslev Havebrugsskole 1909—10, Havebrugskandidat 1913, Gartner paa Billesgaard i Vedbæk 1914—18, Stadsgartner i Randers 1/4 1918—1/3 1930, Overgartner i Frederiksberg Have og Søndermarken, Stiftsgartner 1/7 1930, kgl. Haveinspektør 1/4 1934.

Hans Nilaus Jensen, født 24/9 1888 i Vig By i Odsherred, Elev paa Vig Handelsgartneri og i Landbohøjskolens Have, Havebrugskandidat 1910, Anlæggartner i Aalborg, Kommunegartner i Holbæk 1914—16, Afdelingsgartner ved Universitetets botaniske Have 1/9 1916, Stiftsgartner 1934.

STIFTSSEKRETÆRER

Da Lensgrev Joachim Godske Moltke blev Provisor, fik han ved Resolution af 29/6 1792 oprettet et Sekretariat i København for dels at ordne Provisors Arkiv og dels for at føre sin stærkt stigende Korrespondance for Stiftet.

Frederik Ernst Frankenau, født 1765 i København, Søn af Etatsraad F. C. F., tog filosofisk Eksamen i 1784 og filologisk Eksamen i 1787, ansat som Sekretær i Følge Protektorens Resolution af 24/6 1792, død i April 1819.

Christian Bentzon Trojel, født 2/2 1781, Krigskancellisekretær og Fuldmægtig i Generalkrigskommissariatskollegiet, vikarierede de sidste Aar for Frankenau under dennes Sygdom, udnævnt til Sekretær 23/5 1819, Krigsassessor, død 13/6 1827.

Niels Peder Smidt, blev 1827 Fuldmægtig i Generalitetet, 17/8 s. A. Stiftssekretær, 1832 Bogholder i Generalitetet, 15/1 s. A. Krigsraad, Kontorchef, 23/2 1853 Afsked fra Generalitetet, 1857 Revisor ved Vallø, Etatsraad, 10/7 1867 Afsked som Revisor ved Stiftet, 1/10 1867 Afsked som Stiftssekretær, død 11/2 1874, 79 Aar gammel.

Niels Christian Mathias Velschou, født 30/7 1824, Overkrigskommissær og fra 1863 Bogholder i Marineministeriet, var Privatsekretær hos Lensgrev Moltke og vikarierede en Tid for Etatsraad Smidt, Stiftssekretær 1/10 1867, død 11/8 1902.

Christian Castenskiold, født 29/9 1858, cand. jur., Kontorchef i Kabinetssekretariatet, Kammerherre, Stiftssekretær 1902, død 11/11 1915.

Fritz Cramer, født 22/8 1869 paa Sct. Thomas, Kaptajn af Fodfolket, Kammerjunker, Fuldmægtig i Ordenskapitlet 1910—16, Stiftssekretær 1/2 1916, var i Aarene 1917—19 ofte tjenstgørende ved det danske Gesandtskab i Petrograd, ansat 1921 som dansk Gesandt i Bangkok.

Knud Nielsen Frydenlund, født 15/5 1864, Kaptajn af Artilleriet og Hærens tekniske Korps, Afsked 1916, vikarierede i Tiden Maj 1917 til April 1919 for Kaptajn Cramer under dennes Tjeneste i Rusland, Stiftssekretær fra 1/9 1921.

STIFTSLÆGER

Efter Fundatsen af 1737 var Kirurg Carstin (*Jochum Henrik Karstin*) i Køge ansat for imod et fast Honorar at hjælpe Stiftets Beboere. Efter ham — ca. 1748 — ansattes — efter Abbedissens og Stiftsdamernes Ansøgning — Stads- og

Distriktskirurg *A. Petersen* i Køge (død 8/3 1792 i Køge, 80 Aar) som Læge ved Vallø. I 1787 ansattes den første Stiftslæge med Bolig paa Vallø.

Johan Gottfred Rode, født den 28/10 1751 i Itzehoe, uddannet i Itzehoe og Hamborg, 1774—77 Skibskirurg i Grønlandsfarten, 1777 Lazaretkirurg i København, var i nogle Aar Kirurg i Hær og Flaade, tog kir. Eksamen 1784, med. Eksamen 1786, Livlæge hos Hertugen af Augustenborg, Fysikus paa Ærø, Stiftslæge og Stiftskirurg 25/9 1787 (tiltraadt 7/6 1788), død 1/12 1816, begravet paa Vallø Kirkegaard.

Jørgen Fog Steenberg, født 18/12 1791 i Knebel, kir. Eksamen 1814, med. Eksamen 1815, blev 1816 prakt. Læge i Køge og blev ofte hentet til Vallø, Stiftslæge 2/1 1817, Afsked 31/10 1856 og Etatsraad, død i Næstved 30/9 1859.

Ove Malling Giering, født 20/6 1813 paa Nørager ved Sorø, med. Eksamen 1838, prakt. Læge i Køge 1839, Distriktslæge 1848, Stiftslæge 2/12 1856, Afsked i Novb. 1878, død 13/12 1901 i København. Han var gift med sit Næstsøskendebarn Anna Malling, der havde været Selskabsdame hos Dekanessen, Grevinde Schmettau.

Julius Petersen, født 29/12 1840 i Rønne, cand. med. 1865, Distriktslæge i København, Dr. med., Kommunalæge i København 1872—78, Stiftslæge 17/10 1878, fratraadt Okt. 1879 og ansat som Docent ved Universitetet, Professor, Formand for Lægeforeningen m. m., død 28/5 1912.

Ludvig Ferdinand Jacobi Rode, født 16/6 1839 paa Vallø, Søn af Stiftsforvalter J. R. G. Rode, cand. med. 1868, Kandidat paa Frederiks Hospital i København, prakt. Læge i Klætorp ved Helsingør 1869, Jernbanelæge 1874, Stiftslæge 1/4 1880, Afsked i 1910, død i København 3/7 1920.

Viggo Worsaae, født 1/11 1870 i Vejle, cand. med. 1896, Reservelæge ved Garnisons Sygehus i København, prakt. Læge i Helsingør 1898, Stiftslæge i April 1910, død 3/7 1924, begravet paa Vallø Kirkegaard.

Age Hoppe, født 1/11 1887 i København, cand. med. 1913, Reservelæge ved Aalborg Kom. Hospital Maj 1913—Juli 1914, Reservelæge ved Frederiksberg Hospital og paa Øresundshospitalet, prakt. Læge i København fra Januar 1922, Stiftslæge fra 1/8 1924, død 8/9 1937.

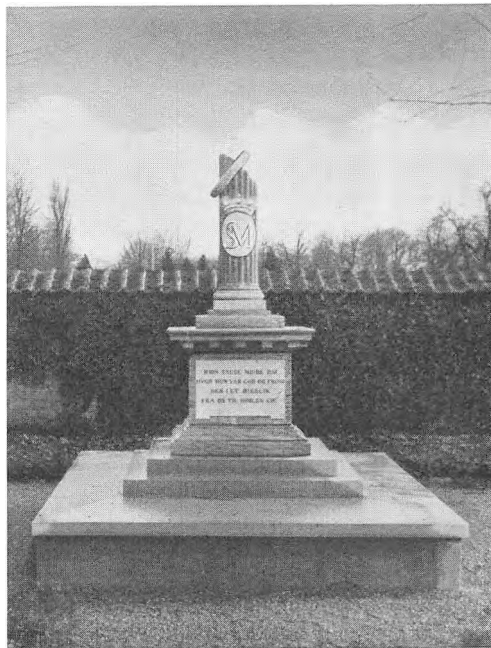
Henning Møller, født 30/6 1892, cand. med. 1919, Kandidat og Reserve­ læge ved Diakonissestiftelsen og Frederiksberg Hospital, uddannet sidstnævnte Sted i Gynækologi og Obstetik, ansat som Reservelæge ved Frederiksberg Hospitals nyoprettede gynækologiske-obstetiske Afdeling 1924—27, Assistent paa Rigshospitalets kirurgiske Poliklinik 1927—28, 2. Reservelæge paa Rigshospitalets Fødeafdeling 1928—30, Anerkendelse som Specialist i Gynækologi og Obstetik i Efteraaret 1930, prakt. Læge paa Frederiksberg og fra 1/1 1934 Læge ved Diakonissestiftelsens Søstrehjem, „Mariaro“ og Sygehjem „Zarepta“. Ansat som Stiftslæge fra 1/11 1937.

GEJSTLIGHEDEN

Fra Stiftets Oprettelse var der ansat to Præster ved Stiftet, en tysk, der lønnedes af Dronning Sophie Magdalenes private Kasse, og en dansk, hvortil valgtes Sognepræsten i Valløby—Taarnby Sogn. Ved Oprettelsesfestligheden i Maj 1738 prædikede saaledes en tysk Præst, *Johan August Seydlitz*, der netop var indkaldt til Vallø fra Hoffet i Wernigerode. Et halvt Aar efter forflyttedes han til Hoffet i København og blev samtidig extr. Professor ved Universitetet. Efter ham fulgte en tysk Feltpræst, *Hermann Schwartz* fra Magdeburg. Han rejste tilbage til Tyskland 1744, og ved kgl. Rescript af 27/2 1745 blev Sognepræsten i Valløby tillige Stiftspræst, hvorfor der tillagdes ham 150 Rdl. aarlig til at holde en Kapellan. Da Vallø Stift 14/8 1761 blev sin egen Menighed, udnævntes Pastor Hans Kraglund baade til dansk og tysk Stiftspræst. Pastor H. P. I. Storm blev i 1839 som den sidste kaldet baade til dansk og tysk Stiftspræst. Den 3/11 1753 bestemte Dronning Sophie Magdalene, at Stiftets Præster, der var aflagt med et ringere Kald, og som fremdeles viste Dygtighed, skulde avancere til de bedre Kald ved forefaldende Vakance.

Blandt Ansøgere til et Embede udtog Abbedissen og Provisorerne de tre bedste, og disse indstilledes derefter til Protekticens Valg, men det var Stiftet, som forseglede Udnævnelsen. Ved Protekticens Resolution af 19/1 1810 ændredes dette derhen, at den af Protekticen valgte indstilledes til Kongen, som derefter underskrev Udnævnelsen. Ved kgl. Resolution af 9/3 1824 underlagdes ogsaa Slotskirken Biskoppens og Provstens Tilsyn, og ved kgl. Skrivelse af 11/9 1852 bortfaldt ganske Stiftets Kaldsret til alle dets Sognekirker og til Slotskirken.

Kirken paa Vallø blev indviet i 1723 i Nærværelse af Kong Frederik IV og Dronning Anna Sofie. Ved Rescript af 26/6 1740 benævnes den Slotskirke. Stiftets egen Kirkegaard ved Slotsparkens sydvestlige Udkant blev indviet den 11/8 1763. Den var fra Begyndelsen ikke bestemt til Begravelser for Stiftsdamerne. Disse blev i Følge Resolution af 5/7 1745 lige indtil 1802 bisat i Valløby Kirke, hvor ogsaa de to første Abbedisser hviler. I Taarnkapellet bisattes saaledes 15 Stifts-

*Prinsesse Sophia Magdalenas Grav
paa Vallø Kirkegaard.*

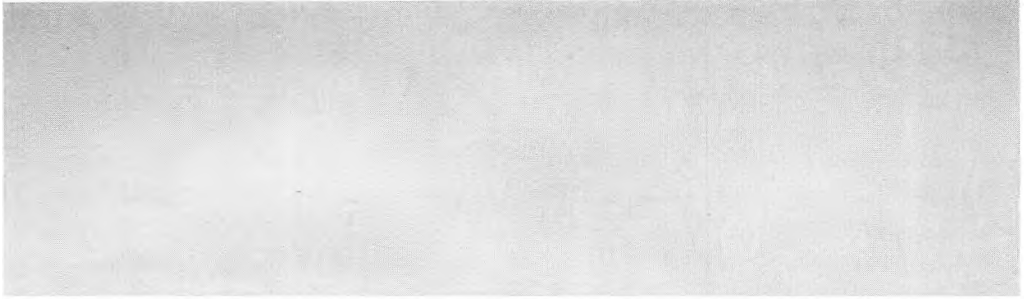
damer, men dermed var Pladsen fuldt optaget, og en Udvidelse var umulig. I 1807 blev Kirkegaarden gjort større, og enkelte Stiftsdamer har siden da valgt deres sidste Hvilested her i Slottets Nærhed, i 1810 ogsaa den sidste Abbedisse, Prinsesse Sophia Magdalena. Her hviler tillige flere af Stiftets Embedsmænd og Funktionærer samt Digteren Ewalds gode Ven og Beskytter, Geheimstatsminister, Grev Frederik (Frits) Moltke (død 1836) og kgl. Staldmester, Kammerherre Frederik von der Maase (død 1821) samt enkelte andre, som paa en eller anden Maade havde Tilknytning til Vallø. I 1827 blev Kirkegaarden udvidet 12 Alen mod Nord og 16 Alen mod Syd, og samtidig blev den omgivet med den nuværende Mur. Endelig blev den reguleret og planeret i 1848, og i Vinteren 1876/77 opførtes Ligkapellet. Da Taarnrummet i Valløby Kirke i 1877 blev restaureret, flyttedes de derværende Kister ned i Gravhvælvingen under Koret og begravedes senere paa Kirkegaarden. Kistepladerne er dog opbevarede. Stiftspræsteboligen var paa vestre Side i Stiftsgaden, lige overfor de nuv. Stiftskontorer.

Kantorerne var i Begyndelsen unge Teologer, der tillige prædikede paa 2. Helligdage og i Stiftspræstens Fraværelse. Skolen blev oprettet ved Legatsummer fra Stiftsdamerne for at skaane Børnene for den lange Vej til Valløby Skole. Læreren *Christian Holm* „kvitterede“ Skolen i 1779, og Lærerstillingen blev derefter lagt sammen med Kantorembetet. Flere af Kantorerne tog først deres Embedseksamen efter Ansættelsen, og efterhaanden blev det Skik, at Kantoren ansattes med Sukcessionsret til et af Stiftets Præsteembeder, indtil Stiftets Kaldsret faldt bort. Embedet var kun beregnet for en ugift Mand. Kantor J. F. G. Lund havde imidlertid faaet en for lille Eksamen, til at han kunde vente at faa et Kald, og da han havde forlovet sig med en Broderdatter af Forpagteren til Vallø Avlsgaard, Kaptajn Saaby, fik han i 1795 efter mange Skriverier sat Embedets Indtægter saa meget op, at han kunde gifte sig. Kantorboligen og Skolen var den sydligste af de Bygninger, der ligger paa den østlige Side af Stiftsgaden. Den blev ombygget i 1865.

Efter 1893 besattes Stiftspræsteembedet ikke mere og 13/7 1908 nedlagdes det helt, idet Stiftsmenigheden ved kgl. Resol. lagdes sammen med Valløby—Taarnby Sogn. Efter Stiftskantor A. J. Lunds Død i 1925 er dette Embede ikke besat, og Skolen, der aldrig havde haft ret mange Elever, og nu var nede paa et Minimum, blev nedlagt.

STIFTSPRÆSTER

Hans Jørgen Olufsen Bang, født i Hillerød 13/11 1707, Hører 1731, Stiftspræst og Sognepræst til Valløby—Taarnby 12/5 1738, blev 14/4 1741 Slotspræst ved Christiansborg Slotskirke, død 1752.

Vallø Stiftsgade 1937, set fra det firkantede Taarn.

Bygningerne i Gaden er: til venstre, nærmest, Kroen, derefter Stiftskontorerne. I denne Bygnings sydlige Ende var senest Skolen og Stiftskantorens Bolig. Endelig følger paa samme Side, lidt tilbagetrukken, en Funktionærbolig og for Enden af Gaden Stiftslægeboligen. — Til højre ligger, lidt tilbagetrukken, den tidligere Stiftsgartnerbolig, nu Funktionærbolig, og derefter den tidligere Stiftspræstebolig, hvor nu Kurator har sine Værelser.

Jens Jacobsen Hegelund, født paa Frederiksberg 7/10 1711, Kandidat 1732, Sognepræst til Valløby 19/5 1741, tillige dansk og tysk Stiftspræst 19/5 1744, 22/12 1760 Præst ved Hellig Geist Kirke i København, 1763 ved Frue Kirke smstds, død 18/3 1773.

Hans Schack Pedersen Kraglund, født 19/10 1720, Kandidat 1742, Kapellan i Gram 1751, Sognepræst i Lidemark 1757, dansk og tysk Stiftspræst. 14/8 1761, 16/3 1770 Sognepræst ved Højelse—Lellinge, 1785 i Herfølge, død 1792.

Hans Pontoppidan, født 10/10 1730, Kandidat 1748, Sognepræst til Dalby 1758, Stiftspræst 27/4 1770, 26/3 1777 Præst i Rønne, 1787 Sognepræst i Idestrup, død 28/6 1802.

Andreas Wøldike, født 27/1 1752, Kandidat 1776, Stiftspræst 2/7 1777, Sognepræst i Helsingør 19/1 1787, i St. Hedinge 1789, død 1836.

Iver de Hemmer, født 6/12 1757, Kandidat 1784, Præst ved det Harboeske Kloster i København, Stiftspræst 21/9 1787, død 20/10 1823.

Frederik Bagger Tauber, født 23/9 1786, cand. theol. 1812, Kapellan i Herfølge, Stiftspræst 1/1 1824, 1839 Sognepræst for Eiby—Dalby, død paa Frederiksberg 24/6 1866.

Hans Peter Ingerslev Storm, født 12/11 1804, cand. theol. 1827, Kantor paa Vallø 1828, Sognepræst i Haudrup 1832, Stiftspræst 13/4 1839, Sognepræst i Herfølge 24/6 1858, afskediget 1868, død 14/7 1875.

Edvard Hanning West, født 2/1 1808, cand. theol. 1833, Sognepræst i Næraa 1836, i Krogsbølle 1844, Stiftspræst 15/10 1758, død pludselig 22.5 1866.

Rudolf Emil Scharling, født 13/9 1822, cand. theol. 1844, teologisk Manuduktør, Notar ved det teologiske Fakultet, Stiftspræst 17/8 1866, Afsked efter Ansøgning 1893, død 17/1 1901, begravet paa Assistents Kirkegaard i København.

KANTORERNE

Johannes Pedersen Monrad, født 12/8 1707, teologisk Kandidat 1742, Stiftskantor 14/5 1738, Kapellan i Skelskør 1742, Sognepræst i Tømmerup 1757, død 24/3 1772. Han blev gift 3/5 1743 med Kirstine Marie Hjorth, der havde tjent Abbedissen.

Knud Dalvitz, født 8/11 1721, teologisk Kandidat 1747, Stiftskantor 1742, Sognepræst i Gl. Haderslev 1753, død 3/12 1767.

Andreas Nicolaj Johansen Ryge, født 12/6 1724, teologisk Kandidat 1746, Stiftskantor og Kateket 14/7 1753, Magister 1752, Sognepræst til Lidemark 14/8 1761, død 22/9 1767, Forfatter til „Peder Oxes Liv og Levnedbeskrivelse“, hvori omtales Valløs ældste Historie, Værket er dediceret Abbedissen, Prinsesse Louise.

Burchard Heering Quist, født 1734, Student fra Slagelse 1755, ansat som Stiftskantor 1761, forlangte sin Afsked efter Nytaar 1767, vistnok i Bitterhed over ikke at faa et Præstekald; videre Skæbne ukendt.

Lauritz Aagesen Muus, født 1/2 1744, teologisk Kandidat 1766, Stiftskantor og Informator 11/4 1767, Sognepræst til Haudrup og Skjensved 6/3 1771, død 15/4 1774.

Erik Leganger, født 1743, teologisk Kandidat 1763, Stiftskantor 1771, Sognepræst til Valløby—Taarnby 5/6 1776, død i Januar 1785.

Alexander Zoffmann, født 16/2 1749, teologisk Kandidat 1777, Stiftskantor og Informator 1776, Sognepræst til Enderslev 14/1 1784, til Karise og Alslev 15/12 1786, død 15/1 1822.

Ludvig Pontoppidan Bøtcher, født 1755, teologisk Kandidat 1783, Stiftskantor og Informator 12/12 s.A., Sognepræst til Valløby—Taarnby 8/4 1785, død i Maj 1787.

Jacob Bjørnsen, født 1759, teologisk Kandidat 1791, Stiftskantor og Informator 1786, Sognepræst til Valløby—Taarnby 7/6 1787, død 25/9 1804.

Hans Adolf Kynde, født 1765, teologisk Kandidat 1791, Stiftskantor og Informator 1787, Sognepræst til Haudrup og Skjensved 6/11 1794, død 4/5 1809.

Johan Frederik Gottlieb Lund, født 1772, Student, Stiftskantor og Skoleholder 3/2 1795, død pludselig 12/1 1826, 53 Aar gammel, begravet paa Vallø Kirkegaard.

Ludvig Ferdinand Luplau, født 26/7 1800, teologisk Kandidat 1824, Stiftskantor og Skoleholder 23/7 1826, Sognepræst i Vester Ulslev 9/7 1828, i Dalby og Tureby 21/12 1831, død 16/12 1837.

Hans Peter Ingerslev Storm, født 12/11 1804, se under Stiftspræster.

Hans Peter Johan Lyngby, født 28/12 1803, teologisk Kandidat 1833, meget musikalsk og kunde spille Orgelet i Kirken, Stiftskantor og Skoleholder samt Aftensangsprædikant 18/6 1832, død pludselig 12/8 1834. Han komponerede Melodierne til flere Sange.

Jens Friis, født 25/1 1803, teologisk Kandidat 1832, Stiftskantor og Skoleholder 1834, Sognepræst til Haudrup—Solrød 11/5 1839, Afsked 1868, død i København 12/10 1873.

Ferdinand Schaumburg-Müller, født 16/5 1810, Plejesøn af Komponisten C. E. F. Weyse, teologisk Kandidat 1837, i 7 Aar Lærer ved Almueskolen i København, Stiftskantor og Skoleholder 1839, Sognepræst til Enderslev og Vraaby 14/9 1846, død 17/8 1851. I hans Tid kom Weyse jævnligt til Vallø og spillede da om Søndagen Orgelet i Slotskirken.

Nicolaj Emil Engell, født 21/12 1812, Seminarist fra Jonstrup 1833, Lærer, teologisk Kandidat 1849, Stiftskantor og Skoleholder 13/10 1846, Sognepræst i Adsbøl i Slesvig 1850, død 17/4 1861.

Niels Andersen, født 29/7 1811, teologisk Kandidat 1851, Stiftskantor og Skoleholder 13/11 1850, resid. Kapellan i Kolding 28/12 1860, død 22/10 1871.

Frederik Adolf Knudsen, født 25/12 1825, teologisk Kandidat 1857, havde været med som Frivillig i Trearskrigen, Stiftskantor og Skoleholder 1860, gik

ved Krigens Udbrud i 1864 atter frivillig med, vendte tilbage, men søgte kort efter sin Afsked fra 1/10 1865, rejste til Slesvig, hvor han i 1869 aabnede en dansk Højskole i Sandbjerg, død i København 5/2 1873.

Adolf Johannes Lund, født 2/5 1840, Seminarist fra Blaagaards Seminarium 1863, Lærer ved Aagaard Landbohøjskole i Slesvig, men fordreves derfra under Krigen, konstitueret Stiftskantor under Forgængerens Tjeneste i Hæren, Stiftskantor og Skoleholder 1/10 1865, død 6/2 1925, begravet paa Vallø Kirkegaard. Han var tillige fra 1865 Kasserer og Bogholder i den i 1936 nedlagte Sparekasse for Vallø og Omegn.

STIFTSREVISORER

I den første Tid har der næppe været fast Revision af Stiftets Regnskaber, selv om der lejlighedsvis fandt Revision Sted. I Midten af 1700-Tallet nævnes saaledes en Justitsraad Hildmann, mulig Viceborgmester og Justitsraad *Gabriel Hilman*, der døde i 1765, 77 Aar gammel. Han efterfulgtes i 1768 af en *Rasmus Restorf*, der skulde revidere Stiftets Jordebogs- og Materielregnskab. Stiftsrevisor-embedet oprettedes i Følge kgl. Resolution af 27/6 1772. Det er ikke besat siden 1913 i Følge Protektorcens Resolution af 29/1 d. A., idet der i Stedet for ansattes honorarlønnede Revisorer.

David Hansen, Renteskriver og Kommiteret i Rentekammeret, Stiftsrevisor 16/6 1772, Justitsraad 1779, død 3/4 1793.

Ulrik Frederik Fleischer, Renteskriver, Stiftsrevisor 15/5 1793, Justitsraad 1802, Afsked som Renteskriver 1810, som Stiftsrevisor i Maj 1811, død 2/3 1817, 78 Aar gammel.

Kristian Lindemann Valsøe, Fuldmægtig i Renteskriverkontoret, Stiftsrevisor 1811, Afsked efter Ansøgning i Juni 1812.

Poul Thoring Holm, Assistent i General Lotto Revisionen, Kancelliraad, Stiftsrevisor i Juni 1812, død 4/8 1822, 60 Aar gammel.

Mogens Flagstad, Assistent i Nationalbanken, Stiftsrevisor 16/12 1822, død 16/12 1836, 53 Aar gammel.

Peter Sadolin Neergaard, født 23/7 1791, Kontorchef i Rentekammerets Vejkontor, Amtsforvalter i Hørsholm, Stiftsrevisor 28/1 1837, Justitsraad 1840, død 15/3 1857.

Niels Peter Smidt, Fuldmægtig i Generalitetet, Stiftssekretær 1827, tillige Stiftsrevisor 16/5 1857, se videre under Stiftssekretærer.

Julius Goldschmidt, født 24/1 1827, Bogholder i Justitsministeriet, Direktør for Købstædernes Brandforsikring, Etatsraad, Stiftsrevisor paa Prøve 1867, fast ansat 1868, Afsked 1/4 1904, død 15/1 1917.

Albert Martin Albertsen, Direktør for Købstædernes Brandforsikring, Justitsraad, Stiftsrevisor paa Prøve 1/4 1904, fast ansat 1/9 1909, død 9/1 1913.

STIFTETS DYRLÆGER

I Henhold til Resolution af 7/11 1845 lod Stiftet opføre en Dyrlægebolig i Herfølge med Jordlod, Smedie og Opstaldningsrum. Den første og eneste Stiftsdyrlæge blev *Rasmus Christian Høyer*, født 10/7 1817. Efter hans Død den 8/5 1888 ophævede Stiftet Stillingen og lejede Bygningen ud til Dyrlæge Ingild Hansen, der havde været Dyrlæge hos Prins Valdemar. Mod en vis Godtgørelse skulde han tilse Stiftets Heste, men da disse blev solgt efter Branden i 1893, udvandrede Dyrlæge Hansen til U. S. A., hvor han fik Ansættelse i Hæren og bl. a. deltog i Krigen mod Spanien.

NAVNEREGISTER

(Registret omfatter kun de i Teksten nævnte Navne).

- Adeler, S. H., Baronesse, Stiftsdame. 16.
Alexandrine, Dronning. 57, 63, 66.
Anthon, G. D., Hofbygmester. 70, 95.
Baastrup, S., Stiftsforvalter. 22, 27.
Bardensleth, S., Geheimekonferentsraadinde,
Dekanesse. 50, 51, 72, 73, 74, 79.
Bardensleth, S. S. C., Frk., virkl. Stiftsdame.
73, 74, 75.
Barner, R. W. S. A., Frk., virkl. Stiftsdame. 54.
Bartholin, J., Frk., virkl. Stiftsdame. 74.
Beck, Hans Rasmussen, Forpagter. 34.
Becket, Francis, Dr. phil. 91, 96.
Bernstorff, A. P., Statsminister. 14.
Bernstorff, A. C. C., Komtesse, virkl. Stifts-
dame. 73, 74, 76.
Beulwitz, S. von, Frk., virkl. Stiftsdame, g. m.
Grev C. D. Reventlow. 14, 15.
Bielke, Chr., Oberst, Hofmester. 12.
Bielke, M., Frk., virkl. Stiftsdame. 14.
Bielke, S. M., Frk., virkl. Stiftsdame. 12, 14.
Bluhme, E. R., Frk., Hofstiftsdame. 58.
Boserup, D., Forpagter. 17.
Brammer, F. T., Overfører. 65.
Brandt, E., Lensgreve, grand maître. 20, 58.
Brandt, Chr., Geheimeraad, Provisor. 20, 21,
25, 29.
Branth, E. E., Fiskemester. 36.
Brockenhuus-Schack, A., Greve. 16.
Bræstrup, Politimester. 80, 81.
Brødsgaard, C., Stiftsgartner. 92.
Caroline, Arveprinsesse. 32.
Caroline Amalie, Enkedronning. 56.
Caroline Mathilde, Dronning. 14.
Charlotte Amalie, Prinsesse. 12.
Christian VI. 11, 12, 59, 95.
Christian IX. 43, 50.
Christian X. 57, 63.
Danneskiold-Samsøe, M., Grevinde,
Dekanesse. 66.
Düring, H. S., Generalinde, Dekanesse. 31.
Eigtwed, N., Hofbygmester. 69, 70.
Finsen, Jon, Slotsforvalter. 50, 58.
Finsen, O. T. E., Stiftsforvalter. 48, 50, 56.
Flindt, H. A., Haveinspektør. 92.
Forchhammer, H., Overlæge, Dr. med. 76, 79.
Fossani, Hofstukkattør. 70.
Frederik IV. 70.
Frederik VI. 18, 24.
Frederik, Hertug af Glyksborg. 17.
Fussing, Muremester. 84.
Fønss, N. S., Frk., virkl. Stiftsdame. 54.
Gentz, C., Stiftsgartner. 36.
Glæsel, Edv., Gartner. 92, 93, 97, 98.
Gustav III, Konge i Sverige. 14.
Haffner, W., General, Minister. 59.
Hall, C. C., Minister. 59.
Hans, Prins. 43.
Harsdorff, C. F., Hofbygmester. 69, 73.
Hastrup, Morten Leth, Forpagter. 34.
Haxthausen, S. H., Komtesse, virkl. Stifts-
dame. 12.
Heiberg, J. L., Digter. 69.
Herholdt, J. O., Arkitekt, Professor, Etats-
raad. 85.
Hilcker, C. G., Skovrider. 26.
Holm, Hans J., Professor, Arkitekt. 68, 85, 86,
90, 94, 95, 96, 98.
Holsten, M. L., Baronesse, virkl. Stiftsdame. 14.
Holstein, F. A., Greve. 34.
Holstein, F. C., Frk., virkl. Stiftsdame. 12.
Holstein, U., Greve, Kammerherre, Overpræsi-
dent, Provisor. 59.
Honnens de Lichtenberg, A., Frk., overordtl.
Stiftsdame. 46.

- Honnens, T. F. A., Major. 46.
 Huygens, M. W. B., Frk., virkl. Stiftsdame. 50, 52, 74.
 Johansen, Politiasistent. 80.
 Juliane Marie, Dronning. 14, 17, 20.
 Kain, Louise Amalie, Hoffrøken. 12.
 Kain, L. H., Frk., Hofstiftsdame. 12.
 Knuth, G. P. S., Komtesse, virkl. Stiftsdame. 52, 54, 57, 74.
 Krag, N. R., Stiftsforvalter. 52, 65.
 Krag, V. M., Frk., virkl. Stiftsdame. 12.
 Krebs, Lars, Musiker. 17.
 Larsen, Bertram, Taarnurfabrikant. 98.
 Lemche, S., Arkitekt. 84, 86, 90, 92, 100.
 Lichtenberg, Slægt. 46.
 Lieth, C. S. F. von der, Frk., virkl. Stiftsdame. 14.
 Lippe, A. von der, Komtesse, virkl. Stiftsdame. 12, 14.
 Louise, Dronning (død 1898). 43, 49, 51.
 Louise, Dronning (død 1926). 51, 66, 85, 87, 88, 92.
 Louise, Prinsesse af Augustenborg. 31.
 Louise, Prinsesse af Glyksborg. 32.
 Louise, Sophie Frederike, Prinsesse af Glyksborg, Abbedisse. 12, 14, 17.
 Lütken, O. C. C., Frk., virkl. Stiftsdame. 54, 74.
 Lövenskiold, H., Kammerherre, Amtmand. 16.
 Maase, M. von der, Frk., virkl. Stiftsdame, g. m. Grev Brockenhuus-Schack. 16.
 Marie, Sophie Frederikke, Dronning. 31.
 Marie, Prinsesse. 43.
 Marott, E., Redaktør, Politiker. 61.
 Moltke, Aage, Greve, Kammerherre, Kurator. 64, 65.
 Moltke, A. V., Lensgreve, Statsminister, Kurator. 32, 33, 34, 36, 37, 38.
 Moltke, A. V. Th., Komtesse, virkl. Stiftsdame. 73, 74, 76, 77, 78, 79, 82.
 Moltke, C., Greve, Kammerherre, Kurator. 48, 50, 56, 57, 63, 64, 65, 87, 88, 94.
 Moltke, F., Lensgreve, Kammerherre, Minister, Kurator. 37, 39, 40, 92.
 Moltke, J. G., Lensgreve, Geheimestatsminister, Kurator. 15, 20, 21, 22, 25, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33.
 Mønster, P. N., Skovrider. 26.
 Mynster, J. P., Biskop. 32, 35.
 Nannestad, L. F., Stiftsforvalter. 65, 66.
 Nellemann, Prof., Dr. jur., Justitsminist. 48, 59.
 Neergaard, V. Bruun de, Kammerherre. 79.
 Nielsen, J., Arkitekt. 86.
 Nohr, J. W., Stiftsforvalter, Skov- og Bygningskasserer. 28.
 Nyholm, L. C., Landinspektør. 22, 23, 27.
 Oeder, G. C., Deputeret, Statsøkonom. 59.
 Oksen, E., Provst. 57.
 Oxe, Peder., Statsmand. 68.
 Paulsen, J., Frk., virkl. Stiftsdame. 72, 74, 82.
 Petersen, Henry, Dr. phil., Musæumsinspektør. 84.
 Raben, D., Komtesse, virkl. Stiftsdame. 14.
 Rasmussen, L., Stiftsforvalter. 50, 52.
 Reventlow, Chr. D., Greve, Minister, Geheimeraad. 14, 29, 34.
 Reventlow, U., Greve, Kammerherre. 34.
 Rode, L. F. J., Stiftslæge. 28.
 Rosenkrantz, Mette, Frue. 68, 69, 81.
 Rosenørn, E. E., Geheimekonferentsraad, Kurator. 41, 46, 48, 86.
 Schack-Rathlou, O., Geheimeraad, Minister. 18.
 Scharling, E., Stiftspræst. 50, 56.
 Schmettau, A. M., Geheimeraadinde, Dekanese. 12.
 Schmettau, M., Grevinde, Generalinde, Dekanese. 50, 69.
 Schmettau, S. C. D., Komtesse, virkl. Stiftsdame. 54, 72, 74, 76, 82.
 Scholten, S. E., Frk., virkl. Stiftsdame. 72, 74, 75, 76.
 Sehestedt Juul, L. C., Geheimeraadinde, Dekanese, Overhofmesterinde. 32.
 Sophie Magdalene, Dronning. 11, 12, 16, 19, 30, 32, 47, 59, 67, 68, 70, 95.
 Sophie Magdalene, Dronning af Sverige. 14.
 Sophia Magdalena, Prinsesse, Abbedisse. 17, 28, 31, 69.
 Sponeck, M., Enkegrevinde, Geheimekonferentsraadinde. 65, 66, 100.
 Stauning, Th., Statsminister. 61.
 Stolberg, H. C., Komtesse, virkl. Stiftsdame. 14, 15.
 Steffensen, Konservator. 84.
 Storm, H. P. J., Stiftspræst. 56.
 Struense, Statsminister. 14, 58, 59.

Tersling, Brandfuldmægtig. 84.
Thura, L., General, Hofbygmester. 70, 95.
Tillisch, V. M. R., Frk., virkl. Stiftsdame. 54,
73, 74, 75, 79.
Tramp, C. A., Komtesse, virkl. Stiftsdame.
54, 72, 74.
Trolle, H. P., virkl. Stiftsdame. 12.
Trolle, S. E., Hofmesterinde. 14.
Wad, G., Landsarkivar. 47.
Valdemar, Prins. 43.
Vallø, Vilhelm, Overretssagfører. 60, 61.

Wedel, J. F., Overfører. 65.
Wedell, C. M., Komtesse, virkl. Stiftsdame. 14.
Weyse, C. E. F., Komponist. 35.
Wichfeld, K. E. M. C., Frk., virkl. Stiftsdame. 58.
Wormskiold, P., Konferensraad. 30.
Ørsted, A. S., Prof., Dr. jur., Minister. 30.
Zeltner, J. Th., Kammerraad, Arkitekt. 37.
Zytphen-Adeler, B. F. T. Z., Baronesse, virkl.
Stiftsdame. 54, 72, 74, 75.
Zytphen-Adeler, E. V. M., Baronesse, virkl.
Stiftsdame. 54, 72, 74, 75.
